

KATONAI
LOGISZTIKA
Anyagi-Technikai Biztosítás

.....
.....
..... év ..... hó ..... nap

7. ÉVFOLYAM
1999. 3. SZÁM

Megjelenik negyedévenként
A MH LFI-ság belső-kiadványa

„Tactics is the art of the logistically possible”
„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

(Anyagi-Technikai Biztosítás)

TARTALOMBÓL

- A logisztikai doktrina kidolgozásának tapasztalatai
- Katonai és polgári logisztika kapcsolódásának lehetőségei
- A katonai logisztika és a biztonsági beruházási programok összefüggései
- NATO műveletekben résztvevő Magyar erők nemzeti támogatásának aktuális kérdései
- Logisztikai Tudományos Konferencia

1999

3

Szerkesztő bizottság

Elnök

Dobó Péter

Tagok

Kopasz Jenő, Szenes József,
Svéd László, Komondi Márton,
Hazuga Károly, Kapussy György,
Anda Árpád, Csák Gábor,
Szenes Zoltán, Csűrös János,
Németh Ernő

Szerkesztőség

Főszerkesztő

Keszthelyi Gyula

Felelős szerkesztő

Tóth József

Felelős kiadó

Krnák János

Készült: 280 példányban

Egy példány: 136 lap

ELMÉLET

A LOGISZTIKAI DOKTRÍNA KIDOLGOZÁSÁNAK TAPASZTALATAI

Lovász Zoltán¹

A logisztikai doktrína rendeltetése

A logisztikai doktrína a haderő működését szabályozó nemzeti doktrínális struktúra egyik alkotó eleme. A haderő egészének, a különböző katonai szervezetek logisztikai támogatási rendszerének kialakítását, illetve a katonai műveletek logisztikai támogatási rendszerének működését szabályozó funkcionális doktrína.

A logisztikai doktrína *elvi szabályozó* és *szakmai útmutató* funkciókat betöltő dokumentum. Alapvetően a legfelső a hadászati (központi) logisztikai vezető szervek tevékenységét szabályozó elvi dokumentum, szabálykönyv, de a logisztikai támogatás különböző funkcionális területein megfogalmazott elvei és ajánlásai kihatnak a hadműveleti- és a harcászati szintű logisztikai szabályozó dokumentumokra is.

A logisztikai doktrína elvi szabályozó funkciója

Az **Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína** a haderő logisztikai támogatási rendszerét szabályozó legmagasabb szintű dokumentum. Az Összhaderőnemi Doktrínával, illetve a többi funkcionális doktrínával összhangban, elvi alapját képezi a logisztikai szervezetek kialakításának, a logisztikai támogatási rendszer működtetésének, a katonai műveletek végrehajtásakor a logisztikai támogatás megszervezésének.

Az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína *iránymutató funkciót is betölt* a haderőnemi szintű logisztikai doktrínák, illetve a logisztikai szakterületek működését szabályozó szakutasítások és szabályzatok kidolgo-

---

1. Dr. Lovász Zoltán alezredes, ZMNE Logisztikai Tanszék, egyetemi adjunktus

2. A szerző részt vett a logisztikai doktrína kidolgozásában. A NATO hadseregekben doktrínaként értelmezik a szabályzatokat, amit a terminológiánk is átvesz.

zásánál. Meghatározó szerepet játszik a logisztikai támogatást tervező, szervező és irányító logisztikai törzsek felkészítésében. Elvi segítséget nyújt a logisztikai támogatási rendszerek kialakításához, működtetésük szabályozásához. Fontos szerepet kap a logisztikai támogatást végrehajtó szervezetek kialakításában, a támogatási kapacitások meghatározásában, a logisztikai alegységek, egységek működésének vezetésében, a szakfeladatok végrehajtásának irányításában.

A logisztikai doktrínában megfogalmazott támogatási elvek és funkciók, megfelelő referenciát jelentenek a logisztikai támogatást szervező törzsek és végrehajtó szervezetek számára. A logisztikai doktrínában szereplő fogalmak, kategóriák szakszerű használata biztosítja a feladatok, az elgondolások és a cselekvési változatok egységes értelmezését. A doktrínában szereplő elvek körültekintő alkalmazásával, a megfogalmazott eljárásmodok adaptálásával, szükséges mértékű korrekciójával biztosítható a logisztikai támogatás sikeres megszervezése és végrehajtása.

A logisztikai doktrína rendeltetése túlmutat a szakmai körnek nyújtandó elvi támogatás szűk határain. A haderő egészéhez, a Magyar Honvédség teljes állományához szól. A katonai élet különböző területein működő parancsnokoknak és beosztottaknak is célszerű legalább általánosságban ismernie. Valamennyi katonai szervezet állományának vannak logisztikai szükségletei, valamennyi katonai művelet sikeres végrehajtása feltételezi a logisztikai támogatás megszervezését. A logisztikai támogatás az a terület, amely a katonai műveletek végrehajtásához megteremti az anyagi, technikai feltételrendszert.

A logisztikai doktrína mint szakmai útmutató

A logisztikai doktrína a katonai vezetés és irányítás különböző szintjein dolgozó logisztikai szakemberek munkáját szabályozó alapidokumentum. A doktrínában leírt logisztikai támogatási elvek és formák útmutatóként szolgálnak a nemzeti- és szövetségi irányítás alatt működő haderő logisztikai támogatásának megtervezésekor és megszervezésekor. A logisztikai doktrínában megfogalmazott alapelveket, ajánlásokat és irányvonalakat alkotó módon, a haderőnem sajátosságait és a katonai műveletek tartalmát, végrehajtásának körülményeit figyelembe véve kell alkalmazni.

A logisztikai doktrína szakmai útmutatóként is szolgál, mivel a logisztikai támogatás körében funkcionáló biztosítási szakterületek, ágazatok fogalomrendszerét, kategóriáit, feladatait és eljárási módjait is érinti. Értelemszerűen a logisztikai doktrína nem vállalkozhat arra, hogy kimerítő értelmezését adja az egyes szakterületeknek, biztosítási ágaknak, mivel ez nem célja és területi korlátjai miatt sem lenne erre alkalmas. Ennek ellenére azok az általános megfogalmazások, támogatási elvek, ellátási-, helyreállítási eljárási szabályok, az egészségügyi- és közlekedési biztosítás vonatkozásában megfogalmazott általános érvényű normatívák és cselekvési változatok - amelyek a haderő egészére vonatkoztatva a doktrína lapjain szerepelnek - kellő szintű adaptáció és "testreszabás" után, hadműveleti és harcászati szinten is alkalmazhatóak. Ennyiben tehát általános érvényű szabálykönyv a logisztikai doktrína, és vezetési szintektől függetlenül, a legfelső szintű logisztikai vezetőtől, az alegység szinten működő logisztikai szakemberig mindenki számára tartalmaz általános érvényű elveket, szabályokat, ajánlásokat.

A logisztikai doktrína kapcsolatrendszere

Az előző fejezetekben már jeleztem, hogy *az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína a doktrinális dokumentum rendszer integráns része. Mint a haderő működési feltételrendszerének egyik funkcionális területét szabályozó dokumentum, a funkcionális doktrinák egyik elemét képezi.* A doktrínában megfogalmazott elvek és ajánlások alkalmazása feltételezi az összhaderőnemi doktrína ismeretét, amely a katonai szervezetek egésze működésének, a katonai műveletek valamennyi válfaja végrehajtásának alapját képezi. Ahhoz hogy a logisztikai doktrína általános érvényű elveit hatékonyan lehessen alkalmazni, tisztába kell lenni a doktrinális dokumentumrendszer struktúrájával, a struktúra különböző elemeinek kapcsolataival, a domináns dokumentumok szerepével, a doktrinák prioritásával.

A logisztikai doktrína *közvetlen kapcsolatban* van a nemzeti Összhaderőnemi Doktrínával, a Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínával, illetve a haderőnemi logisztikai doktrinákkal. Közvetlen, illetve *közvetett kapcsolat* áll fenn a doktrinák, ezen belül a logisztikai doktrinák - és a nemzetgazdasági lehetőségek, a nemzeti hagyományok, mint sajátosságos értékrend és a hadtudomány eredményei között. Ezek a dokumentumok,

illetve az azokban megfogalmazott értékek, valamint az említett környezeti tényezők, melyek között a doktrínák megfogalmazódnak és működnek, mind - mind valamilyen hatással vannak a doktrínákra.

Az Összhaderőnemi Doktrína és az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kapcsolatrendszerében az alá-fölé rendeltség a meghatározó viszony. Az Összhaderőnemi Doktrína mint a haderő egésze szervezését, alkalmazását, fenntartását szabályozó elvi dokumentum, meghatározó jelentőségű alapokmány. Domináns szerepköréből következik, hogy általánosságban megfogalmazott elvei, a haderő feladatát szabályozó tételei, a vezetés és irányítás kérdéseiben kialakított tézisei, mind - mind meghatározóak a különböző funkcionális doktrínák, így a logisztikai doktrína kialakításánál is.

Az Összhaderőnemi Doktrínában a haderő szervezési elveire vonatkozó megfogalmazások iránymutatóként kell, hogy szolgáljanak a logisztikai szervezetek kialakításánál, feltöltöttség szintjük, készenléti fokuk meghatározásánál. A haderő béke és háborús alkalmazási elveihez és formáihoz igazodva kell kidolgozni a logisztikai doktrínában a különböző műveletek logisztikai támogatásának elveit, módszereit és formáit.

AZ Összhaderőnemi Doktrína szövegszerkezetébe be van építve a logisztikai támogatás elveit és működési rendszerét átfogóan tárgyaló fejezet. Ez a fejezet mintegy iránymutatóul kell hogy szolgáljon a logisztikai doktrína kidolgozásánál. Az abban megfogalmazott támogatási elvek, megoldási módozatok, a logisztikai támogatási rendszer kialakításának ott felvázolt modellje, kell hogy megszabja a logisztikai doktrína teljes kidolgozását, a logisztikai rendszer teljes rendszerét bemutató, működési rendszerét a maga totalitásában bemutató logisztikai doktrína megalakítását. Az Összhaderőnemi Doktrína logisztikai támogatást tárgyaló fejezete és az azt teljes mélységében kibontó Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína között teljes összhangnak kell lennie. Semmilyen ellentmondás, semmiféle disszonancia nem engedhető meg a két dokumentum között.

Logisztikai szakmai kérdésekben az elvi és tartalmi azonosság biztosítása minden esetben a legfelső szintű logisztikai vezetés felelőssége, illetve a logisztikai doktrínát kidolgozó munkacsoportok feladata. A logisztikai támogatás elveinek, a támogatás végrehajtására kialakított koncepciónak konzekvensen, mintegy vezérvonalakként végig kell vonulnia a logisztikai doktrínák, illetve az összhaderőnemi, haderőnemi (alkalmazói) doktrínák teljes vertikumán.

A Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína és a nemzeti Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kapcsolatában a szakmai interoperabilitás a meghatározó. A logisztikai támogatás elveinek, követelményeinek megfogalmazásánál, a támogatási - biztosítási eljárások kialakításánál arra kell törekedni, hogy a szövetségesi és nemzeti doktrínák között a kapcsolat minél bensőségesebb, szakmailag minél magasabb színvonalú legyen.

A logisztikai támogatás elvei, a támogatási folyamatok irányítása, vezetése tekintetében lehetőleg a teljes azonosságra kell törekedni. Ez a követelmény elsősorban a szövetséges kötelekekben végrehajtott műveleteknél kell hogy érvényesüljön. A logisztikai doktrínákban meg kell teremteni annak elvi alapját, hogy az együttműködő katonai szervezetek a logisztikai támogatás területén képesek legyenek egymásnak szolgáltatásokat nyújtani, illetve azt egymástól elfogadni. A szövetségesi kötelekekben végrehajtásra kerülő béketámogató illetve háborús műveletek során a szövetséges logisztikai támogató rendszerek, a küldő nemzetek és a fogadó

nemzetek részéről megvalósuló támogatás működőképessége feltételezi ennek a követelménynek a teljesülését. A logisztikai támogatás egyéb területein és egyéb eseteiben - elsősorban akkor, amikor a haderő nemzeti keretekben, nemzeti irányítás alatt működik - az együttműködési képesség alacsonyabb színvonala is kielégítő lehet.

A nemzeti logisztikai támogatási rendszer követelményei, eljárás-módjai, működési formái és a NATO tagországok logisztikai támogatási rendszerei között jelenleg fennálló eltérések, a nemzeti sajátosságok, illetve a múltból örökölt ellátási-fenntartási stratégiák érvényesülése, megítélésem szerint napjainkban még kikerülhetetlen realitások. A nemzeti logisztikai támogatás rendszerének jelenlegi helyzete egy több évtizedes haderőépítés és haderőfenntartás következménye. Egy történelmileg kialakult rendszer, amely a NATO elvektől lényegesen különböző szovjet mintára épült. Magán viseli a centralizált irányítás, a paternalista gondoskodás, a feladatok és az anyagi javak elosztásán alapuló hadvezetés összes jegyét. Számos hibája, nehézkessége ellenére egy következetesen felépített és kellően bejáratott, működőképes modell.

A NATO csatlakozás újszerű követelményeket állít a logisztikai rendszerrel szemben. Miképpen a feladatorientált hadviselésről át kell térnünk a célorientált hadviselésre, hasonlóképpen az ellátási- fenntartási stratégiánkban is váltásra van szükség. A hiánygazdálkodás következményeként kialakult, szigorúan centralizált és mindvégig normatív eszközökkel szabályozott logisztikai támogatásról át kell térni az igényekhez jobban igazodó, teljeskörű és teljes mértékű ellátást biztosító logisztikai támogatási rendszerre. Ez viszont csak egy szerves fejlődési folyamat eredménye lehet.

A Haderőnemi Logisztikai Doktrínák és az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kapcsolata szakmai jellegű. Erre a kapcsolatra az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína szakmai dominanciája a jellemző. Mint a logisztikai doktrínák hierarchiájában legmagasabb szinten lévő dokumentumnak, szakmai vonatkozásban vitathatatlan prioritást kell kapnia az alacsonyabb szintű logisztikai doktrínákkal szemben. Ebben a tekintetben útmutatóként kell hogy szolgáljon a további doktrinális kidolgozó munkában.

Az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína különböző fejezeteiben megfogalmazott elvek és követelményeknek, logisztikai rendszerstruktúráknak, ellátási-fenntartási stratégiáknak tükröződniük kell a haderőnemi és az esetlegesen megalkotandó harcászati logisztikai doktrínákban. Értelemszerűen az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrínákban a haderő egészére megfogalmazott tételeket, a haderőnem sajátosságainak figyelembevételével, haderőnemek logisztikai doktrínáiban adaptálni kell.

A Haderőnemi Logisztikai Doktrínákban - az adott haderőnemre vonatkozóan - aktualizálni kell az összhaderőnemi szinten általánosságba megfogalmazottakat. A haderőnemre vonatkozó logisztikai támogatási elveket, követelményeket, és a jellemző ellátási-fenntartási eljárásokat ezekben a dokumentumokban kell megfogalmazni. A szakmai sajátosságokat olyan mélységben kell kibontani, a követelményeket és a feladatokat olyan részletességgel kell tárgyalni, hogy az kellő elvi alapot biztosítson a haderő logisztikai támogatási rendszerének kialakításához, működtetéséhez. Követelmény továbbá, hogy szakmailag korrekt, adatszerűségében olyan mértékben egzakt legyen, hogy a különböző normatívák, szabályzatok és szakutasítások kidolgozását lehetővé tegye.

A haderőnemi logisztikai doktrínák kidolgozásában a haderőnemek logisztikai vezető szerveinek meghatározó szerepet kell kapniuk. Ők azok a szakemberek akik autentikus alkotó közösségként képesek lehetnek mindazon elvek, követelmények és feladatok megfogalmazására, azoknak az eljárás módoknak a kialakítására, amelyek az adott haderőnemi logisztikai támogatásánál alkalmazhatóak lesznek.

A nemzetgazdasági lehetőségek mint a haderő építését, alkalmazását és fenntartását alapjaiban meghatározó objektív körülmény - a korábban felvázolt áttételeken keresztül - hatással van a katonai doktrínák kidolgozására, következésképpen az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kialakítására is. A nemzetgazdasági lehetőségek alkotják azokat a határokat, amelyek megszabják a hadsereg építés, alkalmazás és fenntartás mozgásterét.

Ezek a határok a logisztikai rendszerek kialakításánál, az erőforrások kialakításánál és elosztásánál, az ellátási és fenntartási stratégiák kialakításánál is meghatározóak. A hadfelszerelés beszerzésénél, üzemelteté-

sénél, az anyagellátási és technikai fenntartási rendszerek kialakításánál, de még a katonai egészségügyi és a katonai közlekedési hálózat kialakításánál is meghatározó a nemzetgazdaság teherbíró képessége.

A nemzetgazdaság teherbíró képessége, belső szerkezete, a nemzetgazdasági ágazatok, elsősorban az ipar (ezen belül is kiemelten a hadiipar) helyzete egyértelműen megszabja azokat a forrásokat, azokat a kapacitásokat amelyekre a haderő támaszkodhat. Az ipar szerkezete a szolgáltatói szféra lehetőségei határozzák meg, hogy a haderő logisztikai szükségleteinek kielégítésénél, milyen kapacitásokat lehet a "civil" szférába kihelelyezni. Csak azoknál az igényeknél lehet a civil gazdaságra számítani amelyek a polgári lakosság igényeivel többé-kevésbé megegyeznek, amelyek kielégítésére a nemzetgazdaság képes.

A haditechnikai eszközök üzemfenntartásánál, ahol a nemzetgazdaság megfelelő szerelő- javító- termelő kapacitással nem rendelkezik, ott a haderőn belül kell a szükséges kapacitásokat kialakítani vagy olyan esetekben amikor erre a politikai - gazdasági lehetőségek adottak külgazdasági kapacitást kell keresni. Az a körülmény, hogy a nemzetgazdaság, a haderő hadfelszerelési szükségletének csak töredékét képes biztosítani, hogy a haditechnikai eszközök döntő többsége szovjet-országi importból származik, rendkívül megnehezíti a hazai háttérkapacitások kialakítását. Ezen az anomálián csak a hadfelszerelés korszerűsítése, nyugati (szövetes)forrásokból történő lecserélése segíthet.

A *nemzeti hagyományok* is hatással vannak a doktrínák kialakítására és ez az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kimunkálásánál is kellő hangsúlyt kell, hogy kapjon. A logisztikai doktrínában is megfelelő teret kell szentelni a nemzeti vonások a nemzeti karakter hangsúlyozásának. A szövetségi doktrínával való kompatibilitás vagy interoperabilitás nem jelenti egyben azt, hogy meg kell tagadni azokat az egyedi követelményeket, sajátos megoldási módokat, amelyek a haderő nemzeti jellegéből adódnak.

Az általánosan elfogadott nemzeti értékeknek tükröződniük kell a doktrína megfogalmazásában, a támogatás elveiben, követelményrendszerében és a javasolt eljárásmodokban. A különböző ágazati funkciók feladatrendszerének meghatározásakor, a szükségletek prognosztizálásá-

nál figyelembe kell venni a haderő pillanatnyi helyzetét, de nem hagyható figyelmen kívül a múlt sem, a fejlődésnek az az útja, ami a jelenlegi állapotokig vezetett.

A hadfelszerelés beszerzésének helyzetéről, lehetőségéről az előző pontban már beszéltem, amely azon kívül, hogy gazdasági - hadigazdasági kihatásokkal jár, kihat a logisztikai szervezetek felépítésére, a támogatási rendszerek kialakítására, sőt a logisztikai szakemberképzésre is. Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a múltból örökölt hadfelszerelés üzemeltetése és rendszerbenntartása azon kívül, hogy nagyobb szakértelmet és több energia ráfodítást igényel mint a *"nyugati"* hadfelszerelés, erkölcsi és technikai elavulása miatt ez a kiszolgálási igény az utóbbi években hatványozottan növekszik.

A szövetségi rendszeren belül *"nemzeti karakterként"*, *"nemzeti sajátosságként"* értelmezhető, hogy a hadsereg a felszerelését az előző szövetségi rendszerből örökölte. Ugyanígy értékelhető, hogy a logisztikai támogatási rendszer gyökerei visszanyúlnak az előző érába, hogy a logisztikai szakembergárda képzettsége, beállítódása, értékrendje is (a legfiatalabb generációt kivéve) a múltban gyökerezik. Ez nem jelent feltétlenül hátrányt, hiszen legalábbis a logisztikai szakma felkészültsége, a szakembergárda katonai és szakmai felkészültsége, megítélésem szerint megfelelő biztosítékot jelent a *"váltás"* végrehajtására, az új logisztikai gondolkodásmód elsajátítására.

Véleményem szerint nemzeti értéként kellene kezelni azt a felhalmozott tudásanyagot, azt a rendkívül értékes tapasztalatot, amelyet a logisztikai szakember gárda az elmúlt években, évtizedekben megszerzett. A jelenlegi *"logisztikai rendszerváltás"* nem előzménynélküli. A nyugati logisztikai támogatási elvek és módszerek átvételére készülő szakma, egy működőképes és teljesítményképes anyagi-technikai biztosítási rendszert alakított ki, amely rendeltetésének, a vele szemben támasztott követelményeknek megfelelt, amely az elmúlt évtizedekben biztosította a hadsereg fenntartását, működését.

A hadtudományi kutatások, eredmények és a logisztikai doktrína kapcsolata rendkívül szoros és kölcsönös kapcsolatrendszer. Ahhoz hogy tudományosan megalapozott logisztikai doktrínát tudjunk megalkotni,

elengedhetetlen a logisztikai szakterület beható vizsgálata, a szakma fejlődésének értékelése, a múlt eredményeinek és fogyatékoságainak számbavétele. Ugyanígy elengedhetetlen az is hogy a logisztikai szakterület jelenlegi helyzetét megvizsgáljuk. A tudományos kutatómunka elemző - értékelő munkájára van ahhoz szükség, hogy a logisztikai támogatás pillanatnyi helyzetét hitelesen megállapítsuk.

A tudományos kutatók analizáló, szintetizáló tevékenysége szükséges ahhoz, hogy a különböző funkcionális területek működésének hatékonyságát fel lehessen táni, hogy a továbbfejlődés útját ki lehessen jelölni. A társadalmi - politikai változásokból csak tudományos módszerekkel következtethetők ki az új biztonság- és védelempolitikai kihívások, a haderőépítés, a fenntartás és alkalmazás új tendenciái. Amikor tehát doktrínát írunk fel kell használnunk a múlt tapasztalatait, tisztában kell lenni a jelen problémáival és prognosztizálni kell a jövőt, választ kell találnunk a jövő kihívásaira.

A hadtudomány feladata az is, hogy értékelje és elemezze a doktrínakutatás, doktrína alkotás nemzetközi tapasztalatait. Az tudományos kutatásoknál az összehasonlítás módszerét alkalmazva ki kell jelölni azokat a nemzetközileg bevált módszereket, támogatási elveket, követelményeket és eljárás módokat, amelyek a hazai viszonyok között is alkalmazhatónak bizonyulnak. A megfelelő példák kiválasztása után, a hazai viszonyok, a nemzeti haderő sajátosságait figyelembe véve, kísérletet kell tenni azok adaptálására, a nemzeti logisztikai doktrínába történő beépítésére.

Nemzetközi szinten általánosan elfogadott gyakorlat, hogy doktrínákba csak olyan elveket, követelményeket, feladatokat és eljárás módokat lehet megfogalmazni, amelyek a gyakorlatban már ki lettek próbálva és alkalmazhatóságuk, végrehajthatóságuk bizonyítást nyert. A doktrínaalkotónak a realitásokból kell kiindulnia, nem engedhető meg, hogy a valóságtól elrugaszkodjon, hogy hipotetikus elemeket, megoldásokat építsen be a doktrínális dokumentumokba.

A logisztikai doktrína kidolgozásának elvei, módszerei

A logisztikai doktrína kidolgozása időben és térben rendkívül változatosan alakuló *anyaggyűjtés, értékelő - elemző munkálatok, kiscsoportos és munkahelyi viták eredménye*. A kijelölt munkacsoportok elsődleges feladata az anyaggyűjtés, a rendszerezés, majd a kialakított és a megfelelő fórumokon megvitatott, elfogadott szinopszis alapján megkezdődhet a logisztikai doktrína megfogalmazása, szerkesztése, formába öntése.

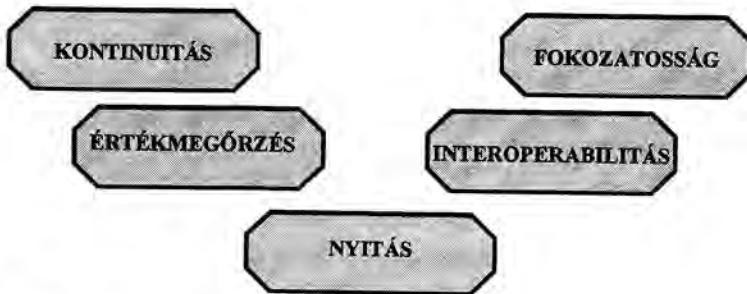
Az eddigi doktrínaalkotási gyakorlat azt mutatja, hogy *a szövegtervezet elkészítése többnyire két lépcsőben mehet végbe*. Első lépésben egy viszonylag nagy létszámú (30-50 fős) kidolgozó csoport, a szakirányultságnak megfelelő kiscsoportokban, a jóváhagyott szinopszis és kidolgozási ütemterv szerint kidolgozza a doktrína egy-egy fejezetét. A kidolgozás második ütemében, a fogalmazványokat felhasználva, egy kisebb létszámú kidolgozó csoport, egységes fogalomrendszer alkalmazásával, egységes szerkesztési elveket alkalmazva, stilizálja, korrigálja, átfogalmazza a szövegtervezetet. Munkájuk eredménye a logisztikai doktrína *"tervezete"*. Ez képezi alapját a szélesebb körű szakmai fórumon megtartandó vitának, a jóváhagyási, elfogadási eljárásnak.

A különböző doktrínák kidolgozásánál igen gazdag tapasztalatot szereztek a munkacsoportokban dolgozó szakemberek. *A szerzett tapasztalatok közül a továbbiakban én arról szeretnék írni, hogy milyen rendezőelveket kell a kidolgozóknak követniük, milyen értékrendet kell felállítaniuk, a logisztikai támogatás rendszerében milyen prioritásokat kell betartaniuk, röviden milyen kidolgozási elveket célszerű követniük*. Arról van szó, hogy a logisztikai doktrína kidolgozásánál az alkotóknak el kell dönteniük, hogy mit tartanak fontosnak és mit nem, milyen értékeket követnek és mit vetnek el, a folytonosságot képviselik e, vagy a múltat elvetve a radikális újítás mellett döntenek.

Mindezeket a kérdéseket átgondolva, a kidolgozás folyamatát emlékezetben visszaidézve, tapasztalatként azt gondolom hogy a logisztikai doktrína kidolgozásán munkálkodó munkacsoportok, különösen a végső formába öntésen dolgozó szűkkörű alkotógárda kialakította a maga munkamódszerét, felállította és munkája során következetesen alkalmazta saját

értékrendjét, a kidolgozói munka elveit. Ezek közül a legfontosabbnak a kontinuitást biztosítását, az értékek megőrzését, a fokozatosság elvének betartását, a szövetségesek irányába végrehajtandó nyitást, illetve az interoperabilitás elvének követését tartom. Meggyőződésem, hogy ezek a kidolgozási elvek a legszélesebb szakmai körben is elfogadható lesz, és a jövőben bekövetkező doktrínális munkákban is követhetőnek bizonyul.

A DOKTRINA KIDOLGOZÁSÁNÁL ALKALMAZOTT ALAPELVEK

Kontinuitás

A logisztikai doktrína megalkotása során mindvégig fontos szempontnak tartottam és a jövőben is követendőnek tartom a folyamatosság biztosítását. Meggyőződésem, hogy a katonai logisztika szakmai fejlődésében, így annak elméleti alapját képező doktrínális dokumentumok magalkotásában is törekedni kell a kontinuitás a folytonosság elvének alkalmazására. A szakma töretlen fejlődése mindvégi követelmény kell hogy legyen. Az elvi szabályozóknak, a doktrínáknak ezzel lépést kell tartania, esetenként irányt kell mutatnia.

A szakmai fejlődés, a fejlesztés semmilyen felgyorsítására irányuló törekvés nem indokolhatja a kontinuitás elvének feladását. A haderő logisztikai támogatásánál egy élő, egy működő rendszerről van szó, amelynek folyamatos és megbízható működése döntő mértékben kihat a haderő életére, a védelmi szférára. Nem engedhető meg és még csak elképzelni sem lehet, hogy a haderő folyamatos működését, fenntartását biztosító

logisztikai támogatási rendszerben szakadások, szünetek következzenek be. A logisztika az egyik olyan területe a védelmi szférának, ahol a folyamatos működőképesség fenntartása létszükséglet, ez az a terület, ahol *"még békében is éléssel lőnek"*.

A NATO csatlakozás által fokozatosan előtérbe kerülő együttműködési képességek egyébként indokolt kialakítása sem ad felmentést az alól a kötelezettség alól, hogy a logisztikai támogató rendszer folyamatos működőképességét biztosítani kell. Az előző fejezetekben már szó esett a harc-képességi tényezőkről, ahol megállapítást nyert, hogy a doktrínák mint gondolati komponensek, azáltal hogy meghatározzák a katonai szervezetek kialakításának, alkalmazásának és fenntartásának elveit, fontos szerepet játszanak a harc-képességek alakulásában. Ez az állítás a logisztikai doktrínáknál is igaz. A logisztikai támogató rendszer működőképességét tehát döntő mértékben befolyásolja a doktrína állapota, tartalma. A logisztikai doktrína kialakításánál tehát a folyamatos működést szavatoló, a rendszer működésében törést nem okozó, apró lépésekben végrehajtott változtatásoknak van létjogosultsága.

A logisztikai támogatás elveiben, módszereiben és formáiban csak azt követően lehet újszerű megoldásokat beépíteni, amikor annak feltételei minden vonatkozásban adottak. A logisztikai támogatás rendszerén belül csak akkor lehet új ellátási, fenntartási filozófiákat bevezetni, amikor annak már biztosítottak a személyi, tárgyi és összes dologi feltételei. Minden elhamarkodott lépés működési zavarokat eredményezhet. Azokat a megoldásokat, amelyek bevezetésének a feltételei még hiányoznak, a rendszer mint idegent kivetí magából.

Értékmegőrzés

A logisztikai doktrína kidolgozása újszerű feladat a haderőben, hiszen mint arról már szóltam; a megelőző évtizedekben ilyen jellegű elvi dokumentum kidolgozására nem volt igény, illetve az akkori elvi szabályozók más fajta rendszert alkottak. Mindazonáltal az a törekvés, hogy a katonai élet egyes területeinek működési elveit, faladatait, követelményeit és eljárás módjait egy elvi szabályozó dokumentumba foglalják, nem minden előzmény nélküli. Az előző években, évtizedekben kidolgozott szabályzatok, utasítások hasonló alaprendeltetéssel készültek. Ez a helyzet az Anyagi -

Technikai szakutasítással is. Ez volt az utóbbi évtizedek egyik olyan dokumentuma, amely kísérletet tett az anyagi-technikai folyamatok leírására, elvi szabályozására, a követendő cselekvési változatok körvonalazására.

Amikor értékmegőrzésről beszélek elsősorban az a célom, hogy azokat a tudományos eredményeket, amelyeket az említett szakutasítás tervezet kidolgozása során születtek, és jelenleg is értéket képviselnek, minden körülmények között megmentjük, és a logisztikai doktrínába áttemeljük. Itt mindennek előtt azokra a fogalomrendszerekre, kategóriarendszerekre gondolok amelyekkel az akkori rendszer le lett írva, és amelyek még jelenleg is korszerűek, valós értéket képviselnek. Át kell emelni azokat az ellátási-fenntartási stratégiára, feladatrendszerre és folyamatokra vonatkozó elemeket is amelyek a jelenlegi logisztikai támogatási rendszer működő folyamatait alkotják. A működő rendszereket mindaddig sértetlenül kell hagyni, amíg a változtatás összes feltétele meg nem valósul. Amikor az új ellátási-fenntartási stratégiák működőképessé válnak és az előző modelleket teljes mértékben képesek helyettesíteni, akkor lehet azokat a logisztikai doktrínába beemelni, és általános gyakorlatként, követendő eljárásmódként megjelölni.

A logisztikai támogatási rendszerek fejlesztésénél, a fejlesztés doktrínális alapjainak megfogalmazásánál, az értékmegőrzés, az értékkeövető magatartás nem jelent egyértelműen konzervativizmust. Illetve konzervatív magatartásként is felfogható, abban az értelemben, hogy értékmegőrzésről, értékek megmentéséről van szó. A gyakorlatban kipróbált és működőképességnek, használhatónak bizonyult értékeket nem szabad a modernizálás címén elvetni, és azokat sokszor ki sem próbált, a gyakorlat vizsgájának alá nem vetett, sokszor kétes értékű dolgokkal kiváltani, pusztán csak azért mert újszerű, mert modern.

Fokozatosság

A logisztikai rendszerek fejlesztésénél, illetve a rendszerek elvi szabályozását képező doktrínák megalkotásánál, majdani átdolgozásánál, mindvégig a fokozatosság elvének betartására kell törekedni. A logisztikai támogatás egész rendszerét közelíteni kell a NATO szövetségesek logisztikai rendszereihez. Lépésről lépésre meg kell teremteni a NATO körökben többnyire általánosan elfogadott és alkalmazott szabványoknak,

az egységesítés irányába mutató törekvéseknek (STENEG) és rendszabályoknak a bevezetését.

A logisztikai támogatási elveket, követelményeket és módszereket fokozatosan közelíteni kell a NATO szabványokhoz. A végső cél a nemzeti és a szövetségi logisztikai elvek, követelmények és eljárások teljes egységességének elérése. Ezt a célt elérni viszont csak akkor lehet, ha a nemzeti hadseregek hadfelszerelése, a haderők szervezete, fenntartásuk elvei is teljesen egységesek lesznek. *A szabványosítási törekvéseknek ezt a szintjét még a régi NATO partnerek sem tudták elérni.* A szabványosítás egy alacsonyabb szintjén, a kompatibilitás, az interoperabilitás szintjén mozognak. Néhány tagország esetében - ahol a hadfelszerelés többnyire megegyezik - lehet szó a csereszabotosságnak, mint magasabb szintű szabványosításnak az alkalmazásáról.

Olyan ütemű fejlesztésre van szükség amely a logisztikai támogató rendszerek folyamatos és zavartalan működését biztosítja. A működés, az irányítás, a szabályozás terén akkor szabad a *"minőségi ugrást"* jelentő új rendszereket bevezetni, amikor a töretlen átmenethez szükséges *"mennyiségi felhalmozódás"* már befejeződött, amikor az új elem már nem okozhat törést, amikor a folyamatos működés feltételei biztosítottak.

Nyitás

A logisztikai rendszer továbbfejlesztésénél, a működés elvi alapjait megfogalmazó logisztikai doktrínák kidolgozásánál az Euro- Atlanti integrációs folyamatok részeként közelíteni kell a *"nyugat mintákhoz"*. Kaput nyitni a logisztikai fejlesztési tendenciáknak. Be kell fogadni azokat a modernizációs törekvéseket amelyek a nemzeti logisztikai támogató rendszer megreformálására törekszenek.

A logisztikai rendszerünket olyan irányban kell továbbfejleszteni, hogy a NATO-ban honos alkalmazási és fenntartási elvekhez igazodva, a fokozott elvárásoknak megfelelően, képes legyen a logisztikai szükségletek kielégítésére. A rendszert olyan értelemben kell nyitottá tenni, hogy az saját értékei, belső működési rendszerének megtartása mellett, képessé váljon az újszerű elvek, eljárások, befogadására. A logisztikai támogató rendszert úgy kell megreformálni, hogy az alkalmas legyen a szövetségi-

si szinten jelentkező újszerű logisztikai támogatási formák adaptálására. Kí kell alakítani azokat a képességeket, amelyek képessé teszik a rendszert a szövetségi támogatások fogadására, amelyek alkalmasak a békeműveletek során adódó fogadó nemzeti támogatások bekapcsolására, és amely a nemzeti haderő szükségletei mellett a szövetségesek részére is támogatást tud nyújtani.

A logisztikai doktrína megalkotásánál olyan szervezési és működési elveket kell megfogalmazni, amelyek kellő rugalmasságot biztosítanak a logisztikai szervezetek számára ahhoz, hogy a fentiekben körvonalazott újszerű kihívásoknak megfeleljenek, hogy az új törekvések befogadására nyitottak legyenek.

A nyitottság, a mássággal szembeni tolerancia egyébként nem csak a doktrína szerkesztőivel szembeni követelmény. Ezt a képességet ki kell alakítani a szakma minden képviselőjénél, akik helyzetüknél fogva sokat tudnak tenni a logisztikai rendszer fejlesztéséért, modernizációjáért, de sokat tudnak ártani is, amennyiben minden modernizációs törekvésnek ellentmondanak. A nyitottság és az értékmegőrzés - amelyről az előbbiekben már írtam - között nincs antagonisztikus ellentmondás, nem ellentétes követelmények. A múltból örökölt igazi értékek átmentése, a logisztikai elméleti kutatásokban sem jelenti az újjal, a változással szembeni merev ellenállást. Az értékmegőrzésnek és a fejlesztésnek, az új keresésének összhangban kell megvalósulnia.

Interoperabilitás

A NATO szövetségi rendszeren belül általános törekvés a szabványosítás, az egységesítés, a magas szintű együttműködés feltételrendszerének kialakítása, fejlesztése. A szövetségi együttműködés különböző területein kialakították a szabványosítás, az egységesítés kívánatos szintjeit. Arra törekednek, hogy a szövetséges katonai szervezetek minél magasabb szintű együttműködésre legyenek képesek, hogy kompatibilitás, interoperabilitás, az egységesség különböző szintjein minél nagyobb hatékonysággal valósuljon meg a szervezet küldetése.

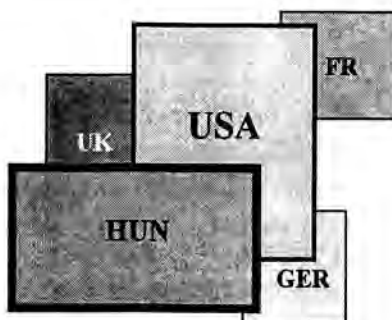
A nemzeti logisztikai támogatás rendszerén belül jelenleg az interoperabilitás szintjének elérése lehet a reális cél. A logisztikai támogatáson belül a szervezetek, a kapacitások kialakításánál arra kell törekedni, hogy azok képesek legyenek a partnerek (szövetségesek) felé szolgáltatások nyújtására, illetve alkalmasak legyenek a partnerek logisztikai támogatásának fogadására. A logisztikai rendszerek vezetése, irányítása terén közvetlen cél lehet a teljes egységességnek, mint követelményszintnek a meghatározása. Ennek a magas szintű együttműködési készségnek mint fejlesztési tendenciának, mint feladatnak az a célja, hogy a nemzeti és a szövetséges logisztikai vezetőszervek közötti kölcsönös információáramlás gyors és töretlen legyen. Ez garanciát jelenthet a nemzeti és a szövetséges logisztikai szervezetek hatékony alkalmazására, a logisztikai szűk-ségletek teljeskörű és teljes terjedelmű kielégítésére.

A doktrína kidolgozásához felhasznált források

A logisztikai doktrína kidolgozásánál egyaránt felhasználtuk a hazai és a nemzetközi szakirodalmat. A hazai dokumentumok mellett mindenek előtt azokat a szövetséges forrásokat vettük igénybe, amelyekből az euro-atlanti munkacsoport révén lefordított dokumentumok álltak rendelkezésre. Elsők között kell említenem az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesített Királyság haderőinek dokumentumait, hiszen a NATO dokumentumok mellett, a legtöbb forrásanyag e két helyről származott.

A források felhasználásánál az előzőekben felsorolt elveket követtük. Igyekeztünk az adaptálást úgy végezni, hogy a nemzeti értékek, a nemzeti karakter megfelelő hangsúlyt kapjanak. Csak ott és akkor vettünk át szövetséges megoldásokat, eljárásokat, ahol azokat a nemzeti viszonyok között is működőképessé tartottuk.

A KIDOLGOZÁSNAI FELHASZNÁLT DOKTRINÁLIS DOKUMENTUMOK

Erdekességként meg kívánom jegyezni, hogy amíg a rendszerváltást követően, az államhatalmi, politikai struktúrák kialakításakor a kormányzati tényezők többnyire a német modellt követték, addig a haderő megreformálásánál többnyire az angolszász modell érvényesül. Ez az anomália később feszültségek forrásává válhat.

A logisztikai doktrína kidolgozásánál, a szövegtervezet összeállításánál elsősorban a következő dokumentumokra támaszkodtunk.

Az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína kidolgozásánál a kiindulási alapot a **Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrínája** képezte. Mind tartalmilag, mind szerkezetileg ezt a dokumentumot fogadtuk el mintának, mivel a haderő szervezési alapelveit, feladatait, alkalmazásának formáit, fenntartásának követelményeit, tehát mindazokat a döntő jelentőségű szempontokat, amire a logisztikai támogatás támaszkodhat ez a dokumentum tartalmazza. *A Szövetséges Összhaderőnemi Doktrína* hatása csak áttételesen, a nemzeti összhaderőnemi doktrínán keresztül érvényesült.

Szakmai vonatkozásban *a Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína, a NATO logisztikai kézikönyv*, voltak azok a források amelyekből az adaptálhatónak ítélt logisztikai támogatási elveket, követelményeket és eljárásokat átemeltük. Számottevő segítséget jelentettek azok a

tudományos értékkel bíró tanulmányok és egyéb publikációk, amelyek a logisztikai támogatás különböző problémáival foglalkoztak, és így forrásként felhasználhatók voltak.

Kiemelt szerepet kapott a logisztikai doktrína megalkotásában az *Anyagi-technikai szakutasítás*. Elsősorban a fogalomrendszerek, a kategóriák az ellátási- és fenntartási stratégiák megfogalmazásánál jelentettek segítséget a szakutasítás megfogalmazásai.

A logisztikai doktrína szervezete

Az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína az előszó és a bevezetés után három nagy szerkezeti egységet képez.

Az első szerkezeti egység az első három fejezetet foglalja magába. Ezekben a fejezetekben a logisztikai támogatás alapfogalmai, a logisztikai támogatás célja, feladatai, funkciói lettek meghatározva. Ezek a fejezetek tartalmazzák azokat az alapfogalmakat és kategóriákat, amelyekkel az egész támogatási rendszer leírható. Ebbe a szerkezeti egységbe található a logisztikai támogatás vezetését tárgyaló fejezet, illetve a logisztikai támogató rendszer béke felkészítésének feladatait, rendszabályait tartalmazó fejezetek.

A második szerkezeti egységben, a különböző katonai műveletek logisztikai támogatásának feladatai, rendszabályai, a logisztikai támogató szervezetek alkalmazásának módozatai kerültek megfogalmazásra. Ennek

a blokknak a belső szerkezete egyébként teljes mértékben igazodik az Összhaderőnemi Doktrína szerkezetéhez. Az első fejezetekben általánoságokban felvázolt logisztikai támogatási modellek mellett, itt elsősorban a műveletek logisztikai támogatásának sajátos vonásait emeltük ki.

A harmadik szerkezeti egységben azokat a szemléltető vázlatokat, szervezeti struktúrákat állítottuk össze, amelyek meggyőződésünk szerint szükségesek a logisztikai támogató rendszerek működésének megértéséhez, az ellátási- és fenntartási feladatrendszerek kialakításához, egységes értelmezéséhez.

Az Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína második tervezete elkészült. Hosszú idő óta az első olyan okmány, amely megpróbálja rendszerbe foglalni a logisztikai támogatás elveit, követelményeit, a funkcionális biztosítási területek feladatrendszerét. A Magyar Honvédségben napjainkban nincs olyan elvi dokumentum, szabályozó okmány, amely minden katonai műveletre, a haderő egészére vonatkozóan tárgyalná a logisztikai támogatás rendjét. Ez az első ilyen irányú próbálkozás - nem számítva az Anyagi - Technikai szakutasítást - amely szakítani akar azzal a nyomasztó múlttal, hogy nincs olyan alapokmány amely a logisztikai szakterület elméletét és gyakorlatát rendszerbe foglalná, hogy nincs olyan tábori kézikönyv, szabálygyűjtemény amely szakmai segítséget adhatna a logisztikai szakembernek feladata elvégzésében.

A kidolgozott logisztikai doktrína a Magyar Honvédségben jelenleg működő logisztikai rendszeren alapul. Nemzeti katonai dokumentum, ugyanakkor szövegében bele lettek fogalmazva azok az elvek, követelmények és feladatok, amelyek biztosítják a szövetségesekkel való együttműködést, alapot teremtenek a jövőbeni magasabb szintű egységesítési törekvéseknek.

A doktrína szerkesztés rendkívül bonyolult, magas szakmai felkészültséget, széleskörű ismereteket feltételező, teljes embert kívánó munka. Másodállásban, ideiglenes megbízatásként végezni nem lehet. A munka tartalmi színvonalának emeléséhez, az előttünk álló további doktrinális munkák eredményes végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges hogy a logisztikai szakmán belül is megalakuljon egy doktrinális munkacsoport, amely ezeket a feladatokat alaprendeltetésként végzi.

felosztás (fenntartási és fejlesztési) többféle szempont szerint is csoportosíthatjuk: pl. költségvetési szerkezet és alkalmazási körülmények szerint.

A katonai logisztikát a **költségvetés** tekintetében **két alapvető kategória fogja át:**

Egyik a fenntartási logisztika (nevezik fogyasztói logisztikának is). Ez békeidőben normatívákra alapuló, pontosan kiszámítható költségvetési háttérrel rendelkezik (a normális költségvetési szerkezettel rendelkező országokban az *nem is* képezi parlamenti vita tárgyát).

A fenntartási logisztika "*magyaros*" területe a haderő hadi szükségleteinek biztosítása, mely költségvetés tekintetében közelebb áll a Fejlesztési logisztikához, főként azon anyagok, eszközök és kapacitások tekintetében, amelyeket az MH mai leépült logisztikai helyzete miatt válsághelyzetben kellene létrehozni, és minél nagyobb mértékben a nemzetgazdaság meglévő lehetőségeire alapozni. Konszolidált körülmények közt legfeljebb szintentartásról, illetve készletfrissítésről beszélhetnénk.

Másik a költségvetés tekintetében jól elkülöníthető akvizíciós (azaz fejlesztési) logisztika, amely fegyverrendszerek, támogató rendszerek beszerzését, rendszerbeállítását jelenti. Ez az ún. *programköltségvetés*, amely mindenütt kemény parlamenti vita tárgyát képezi és a haderővel szembeni politikai elvárásokhoz igazodó katonai képességet hivatott fejleszteni.

Az alkalmazási körülmények szerinti csoportosításban a békeidőszaki és hadi (tábori) logisztika különösen a szárazföldi haderőnél sajátos ismervekkel bír.

Kölcsönös egymásra hatások érvényesülnek: az alkalmazási körülmények (béke-elhelyezésében, vagy tábori viszonyok között - harc helyzetben) meghatározzák az eszközrendszert és hatást gyakorolnak a folyamat-szervezésre.

II. A nemzetgazdasági bázisra épülő katonai logisztika

Ebben a kérdéskörben először azt kell vizsgálnunk, hogy melyek azok a logisztikai területek, amelyeket katonai erővel, és melyek a nemzetgaz-

daság (a polgári szféra) bázisán megoldható feladatok. Katonai erővel azokat a problémákat kell megoldani, amelyekre a polgári szféra nem képes, mert nincs rá polgári igény. Ilyen feladat a fegyverek, harcjárművek javítása vagy a lőszerkészletek kezelése, harcászati tagozat szállítási kapacitása.

A katonai logisztika nemzetgazdaságra épülésének lehetőségeit négy csoportba sorolhatjuk, amelyek között természetesen vannak átfedések (sőt a többcélúságra kell törekedni). (1. sz. ábra)

Egyik ilyen kategória a békeidőszaki fenntartási logisztika terén jelenik meg, a *civil szférával közel csereszabatos*² szolgáltatások megvásárlását foglalja magába. A katonai szervezet oldaláról ez a normatív pénzgazdálkodást jelenti, amely a gyakorlatban (pl. Bundeswehrnél) abban jut kifejezésre, hogy az adott katonai szervezet fenntartásának költségeit normák alapján számvetik, az egység parancsnoksága a laktanya üzemeltető szervezettől megrendeli a különböző szolgáltatásokat. Hangsúlyozni kívánom a normatívákon alapuló költségvetést és a pántlikák nélküli pénzkeretet (a pántlika nélküliség meghatározott szolgáltatások körén belül értendő). A békeidőszaki polgári ellátásra való áttérés (a döntés) alapfeltételeit az ellátási normák széles körének kialakítása, az értékelemzés (mi mennyibe kerül) és a pénzügyi feltételek megléte képezik.

Másik kategória az állami tartalékolásra épülő anyagkészletezés, a hadászati (hadművelati) anyagkészletek fenntartása.(2. sz. ábra). Ez ugyancsak a csereszabatos anyagokra vonatkozik. A védelmi szféra igényei egyrészt az MH szükségleteit, másrészt az V. cikkely szerinti az MK védelmének megerősítésére beérkező szövetséges csapatok nemzetközi szerződéseken rögzített, a **Fogadó Nemzeti Támogatás** (FNT) körébe tartozó szükségleteit foglalja magába. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a kijelölt tárolókban a nem csökkenthető készletszintek meghatározásával biztosítják a honvédség részére az anyagok azonnali rendelkezésre állását. A tárolókat fel kell készíteni a tömeges anyagkiadásra, ez azonban külön katonai raktárak fenntartásához viszonyítva csak jelentéktelen költségráfordítást jelent. A külföldi csapatok ellátásában való polgári közreműködés (amely egyébként ugyancsak szerteágazó lehet) elsősorban attól

---

2. Ezen elv figyelmen kívül hagyása stratégiai melléfogásnak bizonyult a harcokosi és a fegyverelektronika javításának bevétel-orientált gazdasági társaságokra való alapozásakor (a cégek csak vegetálnak). Ugyanakkor a nagyon jelentős polgári megrendelések eredményeként a Centrál Mosodák jól prosperál.

függ, hogy a polgári szféra milyen mértékben ismeri a várható igényeket, a nemzeti sajátosságokat, a technológiát és egyes területeken (pl. a technikai eszközök szervize és javítása terén) a NATO termékkód-rendszert (az anyagazonosítást.) Ez az egyik feltétele a hadiipari kooperációnak is. A külföldi csapatok és a polgári szféra között lehetnek közvetlen kapcsolatok, azonban létezik egy HM tulajdonú gazdasági társaság a **HM Elektronikai Igazgatóság RT Logisztikai Igazgatósága** (HM EI RT Logisztikai Ig.), amely azzal a rendeltetéssel alakult, hogy menedzser szerként működjön egyrészt az MH, másrészt a vállalkozói szféra és a külföldi csapatok között. Kormányzati elképzelések szerint a HM EI RT Logisztikai Ig. szerepet kapna az FNT kormányzati felelősségű feladatainak szervezésében is.

Harmadik kategória a különféle polgári kapacitások igénybevétele mind az MH alaprendelgetése, mind a FNT biztosítása érdekében. (3. sz. ábra).

Hangsúlyozni kívánom itt is a katonai alkalmazásra történő felkészítés szükségességét, amely azonban egy külön kapacitás létesítése összköltségének a töredékét teszi ki. A NATO **Biztonsági Beruházási Program** keretében megfelelően előkészített projektek esetén (amelyek egy jóváhagyott képességcsomagból indulnak ki) jelentős támogatáshoz juthatunk, a projekt megvalósítására pedig *jelentős polgári megrendeléseket* indukálhat.

Negyedik kategória az ún. kettős rendeltetésű eszközök létrehozása, amelyek bizonyos alkalmazási kompromisszumok és kiegészítő műszaki megoldások eredményként alkalmasak mind a polgári, mind a katonai feladatok végrehajtására. Békeidőben a nemzetgazdaságban működnek, magasabb képességeik folytán jól hasznosíthatók természeti katasztrófa elhárításban, a legnagyobb katasztrófa, háborús helyzet esetén pedig a honvédelmet szolgálhatják. Jó példák a hazai TS uszály hidak vagy a sebesült szállításra berendezhető autóbuszok. *Nemzetközi példák is vannak:* Norvégiában a haderő nehéz tréleres szállító kapacitása, Finnországban a nagy teherbírású csere-felépítményes szállító kapacitás a nemzetgazdaságban működik békeidőben, az USA kormánytámogatást nyújt polgári szállító repülőgépek és RORO hajók beszerzéséhez (ezzel megvásárolja a prioritást válsághelyzet esetére). A Bundeswehr mozgósítási gépjármű szükségletének jelentős része (összkerékajtású járművek formájában)

ugyancsak a polgári szférában található. Ezt a megoldást a magyar mezőgazdaság és az MH gépjárműigényének biztosításában alkalmazni kellene.

A kettős rendeltetésű eszközök létrehozása általában közös és részarányos finanszírozás eredménye lehet (pl. több tárca, vállalat vagy magáncég részvételével). A jelenlegi államháztartási szabályozás nem kedvez ennek, pedig hatalmas összegeket lehet ezzel a módszerrel megtakarítani az állami költségvetésből. A nemzetgazdasággal integrált katonai szállító gépjármű fenntartási program megvalósítása csökkentené a vidék kiszolgáltatottságát is.

III. Állami felelősség és érdekvédelem

A MTA illetékes albizottsága 1997-ben tartott ülésén témafelvetést tettem az Állami Logisztika kérdéskörében, amely akkor vitát váltott ki. Indoklásul előadtam, hogy mindaddig, amíg az állam alaptörvényekben foglalt felelősséggel tartozik olyan területekért, amelyeket nagyjából csak állami (irányítás) koordináció mellett lehet fenntartani igen jelentős értéket képező állami tulajdon működtetésével, nem kérdőjelezhető meg az **állami logisztika** fogalmának létjogosultsága. Az állami logisztika az államháztartás hatékonyságának növelését szolgálja.

Az Állami Logisztika az állami teljes vagy rész tulajdonú rendszerek egymással összehangolt, a **szinergia** elvét alkalmazó szemlélet, jogszabályi háttér, szervezet, eljárási módszerek, célirányosan létrehozott létesítmények és eszközök összessége, amely az állami feladatok fajlagos ráfordításának optimalizálását (csökkentését) szolgálja. A különféle célú és rendeltetésű állami támogatások (pl. a mezőgazdaság, vidékfejlesztés, közlekedés, egészségügy, honvédelem) felhasználása terén nagy lehetőségek vannak a logisztikai szemléletmód alkalmazására. Az államháztartás ágazati minisztériumokra épülő rendszere olyan állami feladatok esetében, mint a NATO-tagságunkból származó Fogadó Nemzeti Támogatás vagy a nemzetgazdasági potenciál védelmi célú felhasználása - szükségessé teszi a tárcaközi koordináció és főként a sajátos finanszírozási igény miatt egy, a tárcáktól független szerv működését (amely nem valamiféle felettes hatóság lenne). Ezt a feladatkört látta volna el a Miniszterelnöki Hivatal Védelmi Koordinációs Államtitkársága, amely azonban már nem az ere-

deti elgondolás szerint alakult meg és működött, (pl. nem volt központi költségvetése és a feladatokhoz igazodó jogosítványa) mára pedig felszámolásra került. ***Szükséges lenne tehát egy Kormánybiztosi intézmény a FNT és a nemzetgazdasági rendszerek védelmi célú tevékenységének összehangolására.*** Ez a szerv a békeidőszaki előkészítő-felkészítő tevékenység mellett válsághelyzetben - a különböző tárcáktól delegált operatív csoportokkal (összekötőkkel) kiegészítve irányító szervként működhetne.

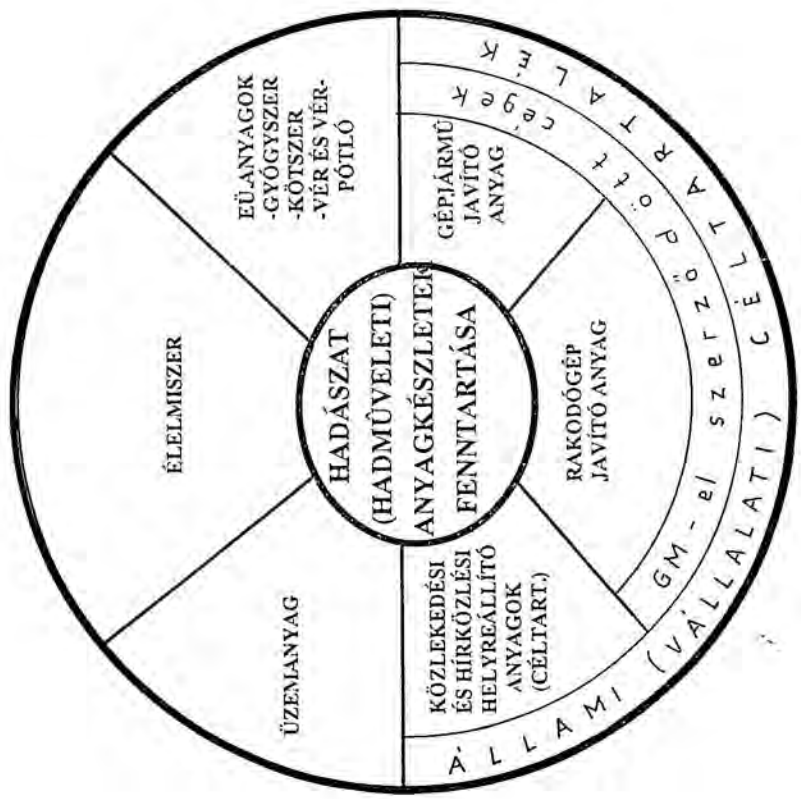
Mindezek alapján összefoglalva

Előadásomban, cikkemben rendszerezni kívántam a katonai-polgári logisztikai együttműködés lehetőségeit.

Hangsúlyozni kívánom a közös polgári-katonai logisztikai rendszerépítés terén a tudatos és tisztességesen finanszírozott (ösztönzött) a mindkét fél számára előnyös megoldásokat. ***A logisztika korszerűsítésének a fajlagos költségek csökkentését kell eredményezni, egyben források feltárását a minőségi fejlesztéshez. A polgári üzleti szféra rugalmasságával egy sor területen a katonai bürokrácia nem képes versenyezni, ezt a tulajdonságot ki kell használnunk.***

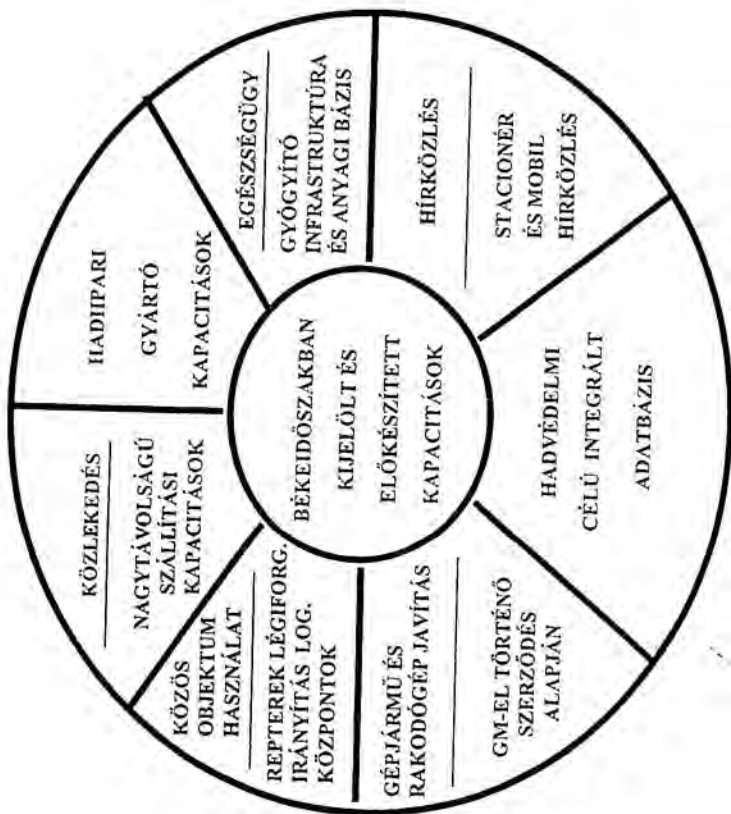
ÁLLAMI STRATÉGIAI TARTALÉKOLÁS

2.sz. ábra

NEMZETGAZDASÁGI RENDSZERRE ÉPÜLŐ BIZTOSÍTÁSI TERÜLETEK

3. sz. ábra

A BIZTONSÁGKULTÚRA NÉHÁNY ÖSSZETEVŐJE

Turcsányi Károly, Vasvári Ferenc¹

Bevezető

Korábbi cikkünkben ismertettük a Biztonságtudomány kialakulását, rendszerét, jellegzetességeit, hatásait, amely a veszély és a védelem egyensúlyára törekvő, harmóniát teremtő tudományterület.

Minden tudomány jelentősége abban is áll - sok más mellett -, hogy tudományterületének miként és milyen kultúráját tudja megteremteni és hogyan műveli azt.

A biztonságtudomány filozófiai lényege abban állhat, - idézve *Teller Ede* felfogását, és mint általános filozófiai elvét a *"Biztonság bizonytalansága" c. könyvéből* -, hogy *"a jövő bizonytalan, a lényegét ki kell mondani, a biztonság a jövőt tekintve nincs kételyek nélkül."*

A biztonság időben változó, célunk tehát a szintentartása, javítása.

A veszélyek lényegi kérdéseit meg kell válaszolni és azt kell behatárolni, hogy mennyi maradhat a minimális bizonytalanság, megválaszolatlanság.

A kétely a hajtóerő, amely szükséges ahhoz, hogy a jövő jobb és jobb legyen (1).

Ezen filozófiai alapokra, felfogásra helyezhető a biztonságtudomány, amely kutatja a jövőt és ösztönzően hat a fejlődésre.

A biztonságtudomány fejlesztésének, elterjedésének, művelésének hogyanját a kultúra összetevőinek bevezetésével, alkalmazásával valósíthatjuk meg, amelyben mindannyiunknak meg van a saját szerepe.

---

¹ Prof. Dr. Turcsányi Károly mk. ezredes, ZMNE tanszékvezető egyetemi tanár, dékánhelyettes.
Dr. Vasvári Ferenc ny. mk. ezredes, ZMNE haditechnikai tanszék, egyetemi adjunktus.

A NATO és az EU csatlakozás egyik várható hozadékát, a magasabb biztonságkultúrát, annak összetevőit kívánjuk vizsgálni azzal a céllal, hogy megismerjük a fejlesztés lehetőségeit, feltárjuk a szükséges tennivalókat.

A **"kultúra"** szó értelmezése megközelíti a szöveget, de mégis a szó latin jelentéséből a **"megművelni"** értelméből célszerű kiindulni, mert így látható, hogy a kultúráltság nem csupán elméleti jellegű rendszer (mint pl. az ismeretek mennyisége), hanem gyakorlati kérdés, az adott ismeretek helyes bevetése, alkalmazása.

A kultúra fogalma - egy lehetséges egyszerűsített megfogalmazás szerint - a társadalom által létrehozott anyagi és szellemi értékek összességének egy adott időszakra jellemző állapota, a társadalom vagy csoportok, intézmény által előállított anyagi javak színvonalának, minőségének, biztonságának, stb., továbbá az alkalmazott szabályainak, felkészültségének, szokásainak, hagyományainak, valamint erkölcsi jellemzőinek összessége.

A biztonságkultúra nem egy elmélet vagy eszmerendszer, hanem a társadalmi összetevők (jogi.- műszaki,- gazdasági,- védelmi, - erkölcsi,- esztétikai stb.) viszonyrendszere és annak gyakorlati megvalósulása, visszatükröződése napi életünkben, a termékekben, a technológiákban, magatartásban, a veszélyek felismerésében, az elhárításuk megközelítésének módjában, stb.

Példaként említjük meg a fejlett országok magas szintű közlekedési kultúráját, amelybe beletartozik az infrastruktúra színvonala, az útvonalak, jelzőrendszerek, stb. és természetesen a közlekedési morál, amely nem tűri az agresszivitást, önzést, gyorshajtást, stb.

A közlekedési kultúra elemei láthatóbbak, **"kézzel foghatóbbak"**, mivel naponta tapasztaljuk azt valamilyen szinten, valamilyen etikai alapon. A biztonságot általános értelemben meglévőnek, természetesnek vesszük, veszélyeztetettségünket többnyire nem mérlegeljük.

A biztonságkultúra szempontjából a képzettség, felkészültség, műveltség szerepe kiemelhető, mert a befogadó közeg, a társadalom a magasabb szintű felkészültségével előmozdíthatja a biztonságkultúra fejlődését is. E téren élen jártak és járnak az angolszász és a skandináv

országok, amelyek a biztonság tudományos kutatásával is húzóerőt képviselnek, megteremtve az új irányzatokat, fogalmakat, követelményeket. A biztonságkultúra tehát nemzeti érték, amelynek magas szintje hosszú, költséges, kitartó folyamat eredménye. **"A biztonság megfizethetetlen, de nem feltétlenül drága!"** (Mazda). Feladatunk az elkerülhető veszélyhelyzetek veszélytelené tétele. Nyilvánvaló, hogy magasabb szintű képzettséggel, műveltséggel mélyebben átláthatóak a folyamatok, műveletek, tevékenységek, azok összefüggései és kölcsönhatásai, így a hiba feltárása is. Sőt a várható eredményekre való következtetés is szakosított lehet. Ebből eredően csökkenhet az emberei hibázások, elvétések, események száma.(2).

Teller Ede mondja: **"A tudatlanságból soha nem lesz biztonság"**. Ebből következik, hogy a mai ismeret nem elég a jövőhöz, a jövőt állandóan kutatni kell. Ez a fejlődés szükségszerűsége. Ugyanakkor a nagy tudás megóv az oktalan félelemtől is, mondván: **"Ne féljétek, ha nem tudjátok, hogy mitől féltek."**(1).

A biztonságkultúra bonyolult rendszeréből két meghatározó elemet, tartópillért, az anyagi (műszaki,-technikai), és a társadalmi,- emberi, (szellemi) összetevőt vizsgáljuk közelebbről. A biztonságkultúra anyagi (műszaki,-technikai) alapkérdéseit ebben a cikkben, társadalmi összetevőit a következő cikkben adjuk közre.

A biztonságkultúra anyagi (műszaki,-technikai) összetevői

A tudományok művelését, a műszaki haladást, a kor műszaki,-tudományos színvonalát a társadalmi berendezkedés, pl. a magas ipari színvonal, a dinamikus gazdasági fejlődés stb. ösztönzi. A globalizáció, a nemzetközi összefogás, a globális problémák megoldására való törekvések szintén ösztönzően hatnak a civilizáció rohamos fejlődésére.

1.) A biztonságkultúra anyagi összetevőinek fejlődését elősegítő folyamatok

a) Kutatás-fejlesztés terén:

- a biztonságot szolgáló műszaki rendszerek, módszerek, eszközök kutatása, fejlesztése;

- az anyagi javak (termékek) előállításában, üzemeltetésében az eredmények alkalmazása.

b) Az információk cseréje, feldolgozása terén:

- a biztonság kérdéseivel foglalkozó nemzetközi és hazai szervezetek létrehozása;
- kongresszusok, konferenciák, rendezvények, hazai és nemzetközi tapasztalatcserék, publikációk, stb.

c) Az információk bevitele:

- a jogrendszerbe, szabályozásokba, szabványokba, szabályzatokba;
- állami felügyeleti rendszerekbe;
- a termelés, a szolgáltatás tevékenységi szférába.

d) Az ember formálásában:

- az oktatás, képzés, felkészítés, tájékoztatás, stb.

Az információs *"forradalom"* a korábbi *"egymás mellett élés"* elvén túllép és már ma tanúi is vagyunk az új elv az *"együttélés"* kialakulásának, megvalósulásának (Internet, média, stb.).

2.) A technika alapfogalmai

2.1. Technika, technikai környezet

Az emberi kéz nyoma, a mesterséges környezet ma már elválaszthatatlanul összefonódik a természeti és a társadalmi környezettel. Aki nem ismeri a mesterséges környezet összefüggéseit, az nem képes annak lehetőségeivel élni, körülményeihez alkalmazkodni. Ezért van szükség a technika - mint az általános emberi haladás elvitathatatlan összetevője - megismerésére és felhasználására, valamint továbbfejlesztésére.

A technika a terhes teendők alóli felszabadulás eszköze. Ez adta az ember kezébe az első szerszámot, ez vezette az állati vonóerő, valamint a gépek használatára, amellyel erejét és lehetőségeit megsokszorozta. A technika tette lehetővé a nyers emberi erőnél nagyobb értékű ügyesség és spekulatív értelem felhasználását. Az erőgépek feltalálásával és egyre szélesebb körű használatbavételével az embernek a természet erőit olyan mértékben sikerült szolgálatába állítania, hogy a fárasztó és kizárólag izomerőt igénylő teendők alól egyre inkább mentesült, feladatának egyre nagyobb részévé a természeti erők kormányzása vált.

A magyar terminológiában használt technika szó mondanivalótól, szövegkörnyezettől függően - több jelentésű, ami esetenként megnehezíti a technika fogalom egységes és helyes értelmezését (pl. a sportoló technikája, vagy műszaki berendezések stb). Ezért a terminológiai vizsgálatot a szó eredetétől kezdjük.

A technika szó eredetét adó *tekhné fogalom* lényegében azt jelentette, hogy az ember milyen csiszoltan, milyen ügyességgel lépett kölcsönhatásba környezetével (például a természettel), annak tárgyait milyen hozzáértéssel alakította a maga számára. E közvetlen kölcsönhatásbeli hozzáértés volt az ősi technika, azaz a technika = ember és környezete közötti kölcsönhatás jellemzője. Ez az ember és környezete közötti közvetlen kölcsönhatás a mai napig fennmaradt, "csak" a környezet változott. Ilyen értelemben beszélhetünk a sportoló technikájáról, a zongorista technikájáról vagy a gépkezelő technikájáról.

Az eredetileg közvetlen kölcsönhatás egyik ága tehát megmaradt a mai napig és meg fog maradni, amíg az ember lesz a földön, hiszen ez a technika az ember egyik legsajátosabb jellemzője. Az ősi tekhné másik ága azonban az idők folyamán - éppen az emberi tevékenység hatására - lényegesen megváltozott. *Az ősi kézműves tekhné-től induló technikai fejlődés:*

- az egyszerű szerszámok, eszközök,
- az egyszerű gépek,
- az erőgépek;

- a géprendszerek "*megteremtése*" és munkába állítása;
(majd a logikai "*gépek*" felhasználása);
- a nagy technikai rendszerek, a mind komplexebb struktúrák kialakítása és használata azt eredményezte, hogy a korábbi, csak közvetlen kölcsönhatás fokozatosan közvetett kölcsönhatássá alakult az ember és környezete között. Ez a technika egyúttal egy új, mesterséges környezetté, az ember (időrendben) harmadik környezetévé vált. Így lett az ember mai környezete összefüggő természeti-társadalmi-technikai környezetté.

A technikai környezethez aktívan kell alkalmazkodni, tehát tudni kell azt használni és előnyösen változtatni. Ehhez a használathoz és változtatáshoz ismeretek, jártasságok, készségek, képességek elengedhetetlenül szükségesek.

2.2. A technika alapkategóriái

A különböző elméletek kategóriákra építkeznek, kategória-rendszereket hoznak létre. Ebből adódóan sok és sokféle kategória van.

A technika teljes kategória rendszerét ma még nehéz megalkotni. Kijelölhető azonban 5 olyan kategória, ami alapvető, 5 olyan fogalom, ami kikerülhetetlen, ami amolyan "*végső fogalom*" a technikában. Ezeket a technika alapkategóriáinak nevezhetjük el. (A kategóriák ismereteink egy-egy osztályának meghatározói, s a kérdéses vonatkozásban a legáltalánosabb fogalmak mint pl. anyag, mozgás, ellentét stb.)

A technika alapkategóriáinak nevezhetjük azokat a legáltalánosabb fogalmakat, amelyek nélkül a technikában szűkebb körű fogalmak nem alkothatók, amelyekre - elméleti szempontból - minden visszavezethető és amelyekre minden felépíthető, azaz elméleti szempontból kikerülhetetlenek.

Ezen öt legalapvetőbb fogalom:

- anyag,
- energia,

- információ,
- modell,
- (technikai) rendszer.

Az általánosan ismert fogalmak meghatározását megelőzően - azok technikában betöltött szerepe és összefüggéseik jobb megértése érdekében - *a következőket tartjuk szükségesnek lerögzíteni:*

a.) a felsorolás nem jelent fontossági sorrendet, az alapkategóriák *"egyenrangúak"*.

b.) az anyag nem a filozófiai anyagkategória, hanem a technikában oly megszokott anyag (tömeggel, szilárdsággal, vezetőképességgel stb) fogalma.

c.) az energia és az információ önálló kategóriába emelése nem filozófiai értelmű, hanem az energia és az információ technikában betöltött alapvető szerepét hangsúlyozza.

d.) az anyag, az energia, az információ nem önmagában valóként érdekes a technikában, hanem hasznosításuk és ezért átalakításuk szempontjából.

2.2.1. Az anyag, az energia és az információ

Az alapkategóriák közül vizsgáljuk először az anyag, az energia és az információ fogalmait, amelyek a legáltalánosabban elterjedtek és a leginkább közismertek. Ezért ezek összefüggéseire vonatkozó néhány gondolat után csak rövid definíciójukat adjuk meg és eltekintünk a meghatározásokban foglaltak részletesebb magyarázatától.

Meg kell azonban jegyezni, hogy e kategóriák közül az anyag kategóriája a legáltalánosabb kategóriák egyike, amelyet a technikán kívül más tudományok is alapkategóriaként alkalmaznak. Az információ és az energia fogalmai a technikához sokkal szorosabban kötődnek, de velük kapcsolatban is tudni kell, hogy más diszciplínákban - esetleg módosított értelmezéssel - fontos fogalomként szerepelnek.

Az emberi kultúra fejlődésének anyagi feltételei vannak. Az ember életszükségeiről való gondoskodás az anyagi alapja minden szellemi haladásnak is. E sokrétű szükséglet kielégítésére a természet nyújtotta anyagok és a természeti erők őállapotukban többnyire nem alkalmasak, szükség van tehát azok kitermelésére, tovaszállítására, feldolgozására, elraktározására és szétosztására is.

Az előzőek megvalósításához szükséges - az első pillanatban áttekinthetetlenül változatosnak tetsző - folyamatok összessége nagy általánosságban **három részre osztható**:

- anyagi folyamatok;
- energia folyamatok és
- információs folyamatok.

Műszaki vonatkozásban e 3 folyamatrendszer mindegyikében kétféle elem különböztethető meg:

- az alakváltozás és
- a helyváltozás eleme.

Ha például részletesebben vizsgáljuk a lőszergyártás hosszú útját annak teljes vertikumában egészen a felhasználóig, akkor megfigyelhetjük az anyagnak sorozatos alakváltozását az anyag kezdeti (nyers) állapotától a késztermékbe beépített végleges alakjáig. Figyelemmel kísérhetjük egyúttal azt is, hogy a helyváltoztatásnak hányféle fajtáját kell az anyagnak feldolgozás közben elszenvednie, amíg eljut a végleges felhasználásig.

A műszaki feladat e kettőssége figyelhető meg az energiaátalakítás (energiagazdálkodás) területén is. Az energia termelése ugyanis valójában valamely természeti erő (energia) átalakulása, *vagyis*: alakváltozás. Az energiaátvitel pedig nem más, mint helyváltozás.

Az információs folyamatok ugyancsak alakváltozások (információ-átalakítás, információ-feldolgozás) és helyváltozások (információtovábbítás a felhasználás helyére) elemeire bonthatók fel.

Az anyagok, az energiák és az információk ezen sorozatos alak- és helyváltoztatásával kapcsolatos feladatok tervszerű elvégzésére a műszaki (technikai) tudományok tanítanak - ezek pedig a természettudományok (pontosabban a fizika és kémia) elméleti és kísérleti eredményeire támaszkodnak.

Az általános összefüggéseket követően most megadjuk a technika három alapkategóriájának definícióját.

A technikai környezetben használatos anyag fogalma alatt a környezetben fellelhető anyagok azon részét értjük, mely a technikai rendszerek folyamatainak működése közben alapanyag, nyersanyag, segédanyag vagy késztermék formájában a folyamat jellegének és céljának megfelelően felhasználásra kerül, illetve funkcionál.

Láthatjuk tehát, hogy ez az anyagfogalom jelentősen szűkebb mind az anyag filozófiai, mind fizikában használatos meghatározásánál. A tévedések elkerülése végett utalunk itt arra, hogy amíg a filozófiai értelemben vett anyag magába foglalja a tudatunktól függetlenül létező objektív valóság egészét, addig a fizika anyagfogalom használata már csak az anyag egy meghatározott mozgásformájára korlátozódik. Ez utóbbi konkrét megjelenési formái az energia, a tömeg, az erőtér és a korpuszkula azaz ebben az értelemben az energia az anyag egyik konkrét megjelenési formája. A technikában ugyanekkor az anyag és az energia fogalmai alapkategóriaként, egymásnak mellérendelve jelennek meg.

"Az energia fizikai munkavégző képesség, az anyag olyan sajátossága, amellyel munkát lehet végezni. Az energia jelzi a munkavégző képesség potenciális lehetőségét, a munka pedig az erre a célra felhasznált energiát. Az energia különböző megnyilvánulási formái az energiafajták, anyagi megtestesítői az energiahordozók".

"Az információ valamely jelenségre vonatkozó értelmes közlés; bizonyos konvenciók szerint az adathoz hozzárendelt jelentés. Az adat jelenti az üzenet szövegét vagy tartalmát, az információ pedig az üzenet azon tulajdonságát, amely nem változik meg az üzenet más, ekvivalens formára való átalakítása közben".

2.2.2. Modell és modellezés

A modell a világ leírásának, megértésének az eszköze, a világra vonatkozó ismereteink kifejezője.

A modell segítségével:

- megragadjuk a valóság egy részét, kiemeljük annak bizonyos aspektusait;
- a valóságos jelenség lényegét változatlanul meghagyva, a jelenséget leegyszerűsítjük, amivel lehetővé tesszük a jelenség kvantitatív tárgyalását;
- rögzítjük és kifejezzük a valóságos jelenségekre vonatkozó ismereteinket.

Ugyanannak a fizikai objektumnak meglehetősen sok, eltérő képet mutató modellje lehet. Attól függően, hogy milyen célból alkották meg őket, a valóság melyik oldalát ragadjuk meg velük, más lesz az egyes modellek bonyolultsági foka, és más a megvalósítási módjuk. *Például a valóságos repülő és a különböző aspektusait kifejező modelljei a következők lehetnek: játékreplő, szélcsatornás modell, repülés-szimulátor, az erőviszonyokat leíró differenciál egyenlet-rendszer, illetve számítógépes programja, dokumentációs rajzok stb.*

A modellalkotás és annak végterméke - a modell, erősen célorientált - nagymértékben magán viseli a vizsgálati célkitűzés jegyeit.

A modellek típusai

- *Funkcionális, koncepcionális modell:* a vizsgált rendszer részeit a rendszerben betöltött idealizált funkciójuk alapján definiált modell;
- *Fizikai modell:* a vizsgált jelenséget rögzített tulajdonságú fizikai objektumokkal írjuk le analógiák, illetve hasonlósági törvények alapján (például: analóg számítógép modellek, áramköri modellek, kicsinyített áramlási modellek stb.);

- *Matematikai modell:* a modellezendő rendszer fizikai változói közötti kapcsolatokat egy bizonyos matematikai struktúrába képezzük le (algebrai, differenciál-, integrálegyenletek, logikai függvények stb).

Az, hogy az adott esetben milyen modellel elégszünk meg sok szempont, lehetőség, korlátozás eredője. *Ezek közül alapvető fontosságú az, hogy:*

- melyek a konkrét modellezési cél szempontjából lényeges, és melyek az elhanyagolható aspektusok,
- milyenek az alkalmazható modellezési eljárások,
- milyen a rendelkezésre álló ismeretanyag mennyisége és minősége.

2.2.3. Rendszer, technikai rendszer

Az ember az öt körülvevő dolgok és jelenségek vizsgálata során sűrűn találkozik a rendszer fogalmával. A rendszer kifejezést a köznyelv és a különböző szakirodalom igen sokféle értelemben használja.

"Így például beszélünk filozófiai rendszerekről, számrendszerekről, kommunikációs rendszerekről, szabályozó rendszerekről, politikai rendszerekről és fegyverrendszerekről"- írja a neves rendszerkutató *Russel L. Askoff* egyik tanulmányában. Ebből következően a rendszer általános meghatározásának olyannak kell lennie, amely a valóság igen széles körét foglalja magába.

Alapvetően és tömören *rendszeren az egymással kölcsönhatásban lévő, egységes egészet képező elemek komplexumát értjük.*

A rendszer és környezete fogalom-kapcsolat lényegében azt jelenti, hogy a rendszernek van egy határa, mely az elemei és a részei köré húzható, amellyel elválaszthatjuk a környezetétől, más rendszerektől.

A rendszernek a környezetét azok a hozzá képest külső tárgyak és jelenségek alkotják, amelyekkel valamilyen módon kölcsönhatásban van. A rendszer környezete lényegében mindaz, ami azon a rendszeren kívül

esik, ahonnan a bemenő jeleket kapja. Ez mérhetetlenül nagy, így a vizsgálatoknál csak azt a redukált környezetet vesszük figyelembe, ami a működésre lényeges befolyással van. Ez pedig nem más, mint ami a vizsgált folyamattal kapcsolatban számításba jöhet, mint befolyásoló tényező. A környezet a rendszer működésének feltételét is jelenti, ugyanis innen kap a rendszer a működéshez bemenő jeleket.

A rendszer, alrendszer, elem fogalmak közti kapcsolat azt jelenti, hogy a rendszer minden esetben része lehet más rendszereknek, de ön maga is kisebb rendszerekre (alrendszerekre, elemekre) bontható. Vagyis egy rendszer alrendszere, vagy eleme önmagában is képezhet rendszert, de egy rendszer más rendszerben annak egyik eleme is lehet. Ebben a megközelítésben a rendszer elemének is van környezete, ami mindazon elemek együttese, amelyekkel az adott elem kapcsolatba kerül.

A technikai rendszer a komplex természeti-társadalmi-technikai környezetből a technikai környezet azon részét jelenti, amely rész - vizsgálat céljára - elkülöníthető, ugyanakkor egységes egészként van kölcsönhatásban környezetében. A rendszer és környezete tehát a technikai rendszerek esetében is egymás komplementerei, feltételezik egymást, nem értelmezhetők egymás nélkül.

A technikai rendszerek jellemzői:

- térben és időben léteznek, miként környezetünk egyéb objektumai;
- egymásnak kölcsönösen megfelelő és egymást kölcsönösen feltételező folyamatok és szerkezetek együttese, *amelyek lényegüket tekintve:*
  - anyag-, energia - és információtranszferek,
  - működésükhöz - az anyag-, energia - és információ-átalakításhoz - is anyagot, energiát és információt használnak fel;
  - szerkezetükben - előállításuk következtében - anyagot, energiát és információt tartalmaznak "kötött" formában.

A felsorolt jellemzők alapján a technikai rendszerek - a továbbiakban rendszerek - definíciója a következőképpen fogalmazható meg:

a **technikai rendszerek** a technikai környezet részét képező olyan célorientált szerkezetek és folyamatok együttese, amelyek anyagot, energiát, információt "*alakítanak át*" célszerűen, tervszerűen és szervezeten.

3. A technikai civilizáció, a műszaki biztonságkultúra néhány jellemzője

A *2. Biztonságtudományi Világkongresszuson 1993-ban* elfogadott alapelv volt a kockázatok vizsgálata, elemzése, értékelése, kategorizálása. Ez a magyar törvényhozásban, 1998-ban jelent meg, s ma már a gyakorlati szférát is meghatározza, vagyis az elméletet követően, a szabályozások alapján a biztonság kérdései napi élet területein is jelen vannak, így a biztonságkultúránk egyik elemévé váltak.

a) A kockázatok és a véletlen értelmezéséről

Kockázatok nélküli társadalom, technoszféra nem létezik. A kockázat kezelésének különféle módszerei megegyeznek abban, hogy mindegyik valamilyen szempontból redukálja a bizonytalanságot, azaz nem csökkentik a lehetőségek számát, hanem rangsorolják azokat a bekövetkezésük függvényében. Ez a sztochasztika, a valószínűségszámítás eszközeivel válik lehetségessé, nem csökkentik a véletlen káros hatásokat, de meghatározzák a bizonytalanság mértékét. Ha jó a számítás (felmérés, vizsgálat) akkor olyan, mint az orvos; segít, ahol tud, beavatkozik, de ahol nem segíthet, ott világosan kijelöli a korlátokat.(4).

A civilizáció veszélyeinek, ártalmainak kockázatában a társadalom a mikrorizikót (10⁻⁶) nagyságrendben teljesen elfogadhatónak tartja, míg az elszenvedőre nézve tragikus lehet. Az etikai kérdés a kockázat publicisztikai tálalásában van. Pl. a harrisburgi reaktor üzemzavarának *két féle kommentálása:*

1.)"A környező négy millió lakost érő egyedi sugárterhelése a rákveszély növekedésében nem több, mintha fél cigarettát szívnanék el egy alkalommal."

2.) Az összesített dózis alapján: "A technokrata felelőtlenség várhatóan két ártatlan polgár életébe kerülhet."

A két közlés matematikailag egyenértékű, ugyanakkor hatalmas (félrevezető) különbség van közöttük a valóság és a közhangulat etikus, illetve etikátlan formálása szempontjából.

A technikai civilizáció fejlődését végig kíséri a bizonyosság-bizonytalanság egymást követő hulláma. A már megismert növeli a bizonyosságot, a felmerülő új ismeretlenek bizonytalanságokat keltenek. De a már megismertre is igaz, hogy most már ismerjük, de kölcsönhatásait, következményeit nem tudjuk és így tovább.

A véletlen szerepe hasonló gondot okoz. Egyes esetekben a véletlen szerepe csökkenthető, esetleg teljesen kizárható, más esetekben a véletlen szerves része a bonyolult folyamatoknak. Legkényelmesebb a véletlenre hivatkozni, azzal magyarázni az elvétel, hibázás bekövetkezését, pedig annak gyakran emberi okai vannak.

Az emberi cselekvések információ feldolgozása a tevékenység során bármilyen rövid, gyors folyamatról van szó, mégis több fontos lépésre bontható (5). Mindegyik lépés kapcsolatban van biztonsággal, amelynek pontjai sérülhetnek. *Például:*

- figyelem (nem vettem észre),
- érzékelés (nem láttam, nem hallottam),
- alakfelismerés (nem ismertem fel),
- memóriák működése (nem emlékszem),
- hasonlósági illesztés (összetévesztettem),
- következtetés (rosszul ítélt meg),
- reagálás, cselekedet (elvéttettem a mozdulatot).

Ezek az okok mindenki számára ismerősek, mégsem elemezzük ki azokat és tesszük meg a biztonságot növelő lehetséges intézkedéseket. Ehelyett belenyugszunk a véletlen emberi hibák magyarázatába.

E folyamat elemzésével akár egyénileg is, önkontrollal választ kaphatunk arra, hol sérült az információs folyamat, melyik eleme hibázott, s ha ez gyakori, akkor tudatos motivációval, képzéssel, gyakorlással, az eszköz, technológia korrekciójával javíthatjuk a folyamatot.

Aki érzékeli a környezete esztétikumait, amelyek az életkö-rülményekre, a biztonságra, meghittsége, színvonalra utalnak, vagy erkölcsi értékekre és jellemvonásokra utalnak, az képes a kultúrája, műveltsége kapcsán felismerni, sőt változtatni, javítani mindazon a veszélyt csökkenti, a biztonságot növeli. Ehhez azonban a jelzésrendszer ismerete, széleskörű műveltség, felelősségtudat és kellő kommunikációs képesség szükséges.

b) Veszélyek megítélése, a szubjektív biztonságérzet

Civilizált világunkban - a társadalmi,- politikai, gazdasági stb. problémákon túlmenően - a működési szférában szinte mindig és mindenütt technikai eredetű veszélyforrások tömege vesz bennünket körül. Ezért alakultak ki a tudományos életben, a kutatás területein a veszélyanalízis, hatásvizsgálat, kockázatelemzés, hibafa elemzés, szimuláció stb. módszerei. (6).

A nyilvánvaló (manifeszt) veszélyeket, vagy potenciális veszélyeket számítjuk, valószínűsítjük, bevisszük a köztudatba, a működési szférába. Ezek a munka,- a közlekedés, a napi élet velejárói.

A rejtett (látens) veszélyek többségét a veszélyes anyagok képviselik, amelyek vagy azonnal, vagy különféle ártalmakkal károsítják az embert, a környezetet.

Az állandó (permanens) veszélyek káros környezeti feltételekben jelentkeznek, amelyek bár alacsony szintűek, de hosszabb időtartam alatt károsítanak. Ilyenek a zaj,- légszennyezettség, sugárzási, hőmérséklet, nedvesség, világítás, stb.

Az eseti (kauzális) veszélyek az egy vagy több okságú esetek véletlenszerű bekövetkezési folyamatát pl. dominó-elv szerint idézhetik elő.

Mindannyiunkat a személyes létünket fenyegető veszélyek nyugtalanítják.

A veszély kettős jelentőségű jelenség csoport. Egyrészt kedvezőtlen, nem kívánatos, félelmet keltő, fenyegető jelenség, másrészt - érvényesülése nélkül - **"figyelmeztető jelenség-csoport"**, amely a javításra, fejlesztésre ösztönöz (7).

A napi életünk szinte állandó egyensúlyozás a kockázatok és a haszon között, a veszélyek egy részét tudomásul vesszük - mint kísérő jelenséget - más részét - az emberi tevékenységek okozta veszélyeket - pedig vissza kell szorítani az életminőség javítása érdekében. Ilyen feladat pl. a veszélyforrások lokalizálása, elzárása, elszigetelése, az embertől való leválasztása, az ember kiváltása technikával, továbbá a közvetett hatások továbbításának, a hatásláncok kialakulásának megakadályozása.

A szubjektív veszélyérzet tapasztalataink, benyomásaink alapján alakul ki bennünk valamilyen kép a veszélyek és a következmények jellegéről, mértékéről, amelyhez hozzájárulnak bizonyos intuícióink, képzetársításaink. A szubjektív veszélyérzet ritkán arányos a veszélyesség valós mértékével, sőt néha nem is valós veszélyek gerjesztik, éppen ezért komolyan kell számításba venni, mert a félelem öngerjesztő és a frusztráció kiszámíthatatlan cselekvéseket idézhet elő.(8).

A szubjektív veszélyérzetet a menedzsmentnek, a PR tevékenységnek kell pozitívan befolyásolni, hogy az kedvező, reális legyen.

A szubjektív veszélyérzetet csökkenti, ha:

- a következmények mértéke ismert és egyértelmű,
- az okok és következmények közérthetők,
- a tájékoztatás rendszeres, részletes, világos,

- a következmény kivédése, befolyásolása jelentős, biztonságos,
- a kockázatvállalás nem kényszerű, hanem önkéntes,
- a vezetésbe való bizalom jelentős, meghatározó,
- a közhangulat pozitív, aktivizáló.

Egy jó közösség nem tűri el a rémhíreket, a negatívan motivált véleményeket és tevékenységeket, a közömbösséget, virtust, kockáztatást, veszélyeztetést, a jó hangulat és szellem bomlasztását.

c) Veszélyek és ártalmak kizárása

Az emberi testi épség és egészség, az élet és a környezet megóvása ma már mindenképp feleltető követelmény. Ezekből kiindulva fokozottan terjednek, előtérbe kerülnek az automatizálás, a távvezérlés, a robottechnika megoldásai, az emberi tevékenységek kiváltása.

Az emberi hibázások kiküszöbölését szolgálják az automatizált,- intelligens,- mérő,- érzékelő,- figyelő,- elemző,- jelző,- riasztó,- beavatkozó funkciókat ellátó komplex, számítógép-vezérlésű rendszerek is.

Mindezekhez magas műszaki színvonal, biztonságkultúra párosul.

d) Az ergonómia szerepe

A korszerű termékekben egyre hatásosabban jelenik meg a teljesítményt, biztonságot tükröző, a funkciót megjelenítő **design**, amely az antropometriai,- ergonómiai elvek alapján az emberhez **"közeledik"**. A korszerű ergonómia szolgálja az emberi tevékenységet, a kezelhetőséget, így ma már a teljesítmény-fenntartó hatása, továbbá a biztonságosabb kezelés, üzemeltetés, az emberi hibázásokat csökkentő hatása vitathatatlan. E terület fejlődését mutatja, hogy ma már a kognitív ergonómia került előtérbe, amely az emberi információ feldolgozás elemeit, és annak megbízhatóságát vizsgálja.

e) A műszaki biztonságkultúra néhány jellemző fogalma

Az emberi elvétések, hibázások csökkentését szolgáló biztonságkultúrának új angolszász eredetű fogalmai jelentek meg, amelyek definíciójukkal, jellemző kritériumaival *emelik a színvonalat és teljesítésükkel minőségi faktorokká válnak.*

- **Safety culture:** biztonsági kultúra, a megtanult környezet teljessége (viselkedés forma, alkalmazkodás a technológia,- a szervezet,- a közösség előírásaihoz, szabályaihoz.),
- **Human factors engineering:** a mérnöki tervezés emberi tényezőinek alkalmazása a hatékony működés, a biztonságos és kényelmes emberi használat feltételeivel,
- **Multiple criteria:** többszörös- egymásra épülő,- egymásból következő kritériumok,
- **Composite criteria:** összetett (többváltozós) kritériumok.

A munka biztonságkultúrájának kritériumai:

A munka humanizálásából, az embernek megfelelő munkakialakításából, az emberies munkatevékenység négy-hierarchikusan elrendezett, egymástól is függő-kritériumai következnek (9):

1.) elvégezhetőség (az ember élete veszélyeztetése nélkül és adottságainak - testméretek, erők, érzékszervek felvevőképessége stb. - figyelembevételével képes-e az adott munkára),

2.) elviselhetőség (a különböző időtartamokra - műszakra, hétre, évre, a munkaképes életszakaszra - vonatkozó, a nemtől és az életkortól is függő tartós terhelési határok túllépésével veszélyeztetik-e az ember egészségét),

3.) elfogadhatóság (az adott társadalmi, technikai és szervezeti környezetben lévő közösség tagjainak többsége - még - elfogadja az adott munkát), és

4.) **jó közérzet, egészség** (az ember akkor érzi jól magát, ha egészséges, vagyis - az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint - akkor, ha nem csupán mentes a betegségektől, hanem a teljes testi, szellemi és szociális jó közérzet állapotában van).

A hierarchikus elrendezettség azt jelenti, hogy a kisebb sorszámú igényt az előtt kell kielégíteni, mielőtt a közvetlenül következő magasabb sorszámú kielégítéséhez hozzáfognának.

Az eszköz, termék biztonságkultúrájának jellemzői (5):

- **User friendly:** felhasználás barát, a szenzomotoros és kognitív szinten harmonikus a "*felhasználói felület*", az "*érintkezési pontok*" barátságosak, emberközeli, a működés biztonságos, megbízható, hatékony.
- **User interface:** felhasználó felület, az elhelyezés, a méret,- anyag,- szín, stb. design alapokon.
- **Learnability:** tanulhatóság, az áttekinthetőség, a kezelés megtanulása az egyszerűtől a bonyolult felé haladva, logikus felépítésű, a leírása egyszerű.
- **Useability:** használhatóság, adott pillanatban üzemkés, üzembiztos, funkciót betölti, hibátlan.
- **Reliability:** megbízhatóság, a termék megtartja tulajdonságát egy meghatározott időtartam (életciklus) alatt az előírt használat mellett.
- **Maintainability:** karbantarthatóság, az előírt rendszerben a karbantartás feltételei biztosítottak egyszerű, rövid kis ráfordításokkal.
- **Health and Safety** = Egészség és Biztonság angolszász célkitűzés, amelynek tartalmát a BS 8800 Szabvány és annak alapján készült MSZ/T 18800 szabványtervezet részletezi.

E rövid áttekintésből is látható a technikai civilizáció biztonságának fejlődése, előtérbe kerülése, mint a globál biztonságot elősegítő tényező, amelyet ezen egyik cikkünkben kívántuk bemutatni.

Felhasznált irodalom

- 1.) *Dr. Teller Ede:* A biztonság bizonytalansága, Relaxa Kft. Bp. 1991.
- 2.) *Dr. Turcsányi K.- Dr. Vasvári F.:* A biztonságstudományról és szerepéről a korszerű menedzser-szemlélet kialakításában, Hadtudomány, Bp. 1999/1.sz.
- 3.) *Dr. Turcsányi K.:* Rendszertechnika, ZMKA, Bp. 1988.
- 4.) *Dr. Marx György - dr. Mályusz K.:* Kockázat és biztonság, Magyar Tudomány, Bp. 1999/1.sz. 10.old. és 42.old.
- 5.) *Dr. Izsó L.:* Ergonómia, OMKTI. Bp. 1997.
- 6.) *Dr. Walz G.-Nemeskey K.-Dr. Varga L.:* A kockázatkezelés alapkérdései a munkavédelemben, NOVORG Kiadó. Bp.1997.
- 7.) *Dr. Nagy Tibor:* A biztonságstudomány alapjai. Kézirat. Magyar Biztonságtudományi Társaság. Bp. 1998.
- 8.) *Dr. Vajda György:* Kockázat és biztonság, Akadémia Kiadó Bp. 1998.
- 9.) *Dr. Walz G., Dr. Méhi J.:* A munkatudomány alapjai, GATE, Gödöllő, 1996.

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS

A KATONAI LOGISZTIKA ÉS A BIZTONSÁGI BERUHÁZÁSI PROGRAMOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Kovács Ferenc¹

A logisztika tudományának katonai alkalmazása a katonai logisztika mintegy 10 évvel ezelőtt meglehetősen újszerű fogalom volt még a hadsereg vezető szervezeteinél is. Mára azonban a katonai közgondolkodás részévé vált, legfontosabb alapelvei széles körben ismertek, szervezetei, irányítási rendszere működik, még akkor is ha ezek folyamatosan változnak, átalakulnak.

A Biztonsági Beruházási Program (NSIP²), a képességsomagok (CP³) viszont új fogalmak a katonai, szakmai terminológiában és szorosan kötődnek hazánk NATO csatlakozásához.

Napjainkban folyamatban van a szövetségi katonai infrastruktúra fejlesztését célzó NSIP hazai feltételrendszerének kialakítása, a képességsomagok előkészítése, sőt folyik megvalósításuk.

Mindezek alapján célszerű elemezni, feltárni, hogy milyen összefüggés van a katonai logisztika folyamatai, eseményei és a biztonsági beruházási programok között, hogyan illeszkednek a **Befogadó Nemzeti Támogatás** széles feladatrendszerébe vagy hogyan járulnak hozzá a **nemzeti logisztikai támogatás** feltételeinek megteremtéséhez.

A Befogadó Nemzeti Támogatás Logisztikai Aspektusai

A szövetséges megerősítő erők katonai műveleteihez alapvetően szükséges, hogy a befogadó nemzetek rendelkezésre bocsássák a támogatást a megerősítési tervek végrehajtásához.

A **Befogadó Nemzeti Támogatás** (HNS⁴) a befogadó nemzet által békeidőszakban, válság és háború esetén a befogadó nemzet területén

---

1. Kovács Ferenc mk. ezredes, HM biztonsági beruházási főosztályvezető

2. NSIP: NATO Security Investment Programme

3. CP : Capability Packages

elhelyezkedő, illetve átvonuló szövetséges erők és NATO szervezetek számára nyújtott polgári és katonai segítség. A segítségnyújtás azokon a megállapodásokon nyugszik, melyeket a NATO szervezetek és nemzetek (erőket működtető nemzetek) kötnek a befogadó nemzet kormányával. A Befogadó Nemzeti Támogatást nem lehet sem nemzeti, sem kizárólag NATO ügyként kezelni. Az illetékes NATO parancsnoknak már a HNS tervezésének folyamatába be kell kapcsolódnia sőt esetenként meghatározó, koordináló szerepet kell betöltenie. A nemzetek és a NATO *szervezetek közösen felelnek a szövetségi tevékenységek támogatásáért. Ez a támogatás ma már kiterjed: az élőerő, az eszközök, az anyagi készletek és szolgáltatások, valamint a tárolólétesítmények biztosítására is.*

A befogadó nemzeti támogatás logisztikai szegmensének képesnek kell lennie arra, hogy a Magyar Köztársaság területén biztosítsa a csapatok megfelelő elhelyezését, mozgatását, az infrastruktúra és a szolgáltatások széleskörű biztosításával. Mindez nem egyedül a Magyar Honvédség feladata, hanem a Honvédelmi Minisztérium és a társmisztériumok együttműködésével kialakuló nemzeti feladatrendszer, mely a meglévő és célirányosan csoportosított képességekre építhető.

E feladatrendszeren⁶ belül olyan objektumokat (repülőtereket, lak-tanyákat, kiképző bázisokat, raktárakat, javító bázisokat stb.) kell kijelöl-ni, olyan szolgáltatásokat biztosítani és felkészíteni, amelyek szükség esetén biztosítják a beérkező szövetséges megerősítő erők hatékony felfej-lődését, harcba lépését és logisztikai támogatását.

A legfontosabb alapelveket és eljárásokat, valamint a jogköröket a *"NATO logisztikai alapelvei és eljárásai"* című dokumentum rögzíti (MC 319 és 319/1), melyet a NATO **Logisztikai Vezetők Értekezlete** (SNLC) dolgozott ki. Ez a dokumentum meghatározza többek között a NATO parancsnokok Befogadó Nemzeti Támogatással kapcsolatos jogköreit is.

---

4. HNS: Host Nation Support

A Nemzeti Logisztikai Támogatás

A szövetség számára **felajánlott katonai erők** országhatáron kívüli alkalmazása esetén a nemzeti logisztikának rendelkeznie kell azokkal a képességekkel hogy megfeleljen a többnemzetiségű támogatás feltételeinek. Ez mind a NATO országok területén végrehajtott műveletekre, mind a szövetség határain kívüli alkalmazásra és szélsőséges körülményekre is érvényes kell hogy legyen.

Míndez azt feltételezi, hogy a honi, békeidőszakra kialakított katonai logisztikai rendszerek keretein belül már nem vagy csak részlegesen oldhatók meg a feladatok és így a nemzeti logisztikai erőknek kell megoldaniuk a kiegészítést. ***Integrálni kell a katonai logisztikának a feladatra használható elemeit a polgári, nemzeti logisztikával.***

A nemzeti logisztikai támogatás erőforrásainak létrehozása összetett, bonyolult folyamat, függetlenül attól, hogy hazai vagy szövetségi hadszíntéren van rájuk szükség. Az optimális megoldást nem az eszközök felhalmozásával, túlbiztosítással érhetjük el, hanem a meglévő eszközök és erőforrások leggazdaságosabb felhasználásával. Erőforrás hiányos területeken a koordinációt felső szinten meg kell oldani.

A nemzeti logisztikai támogatáshoz olyan rugalmas szervezetek szükségesek, melyek gyorsan tudnak reagálni a megváltozott feltételekre, hadműveleti körülmények között is. Követelmény, hogy állítsák helyre az ellenség által megzavart ellátási lépcsőket, biztosítsák az ellátási normáknak megfelelő anyagi utánpótlást, hárítsák el a fizikai meghibásodások következményeit és a pszichikai felörlődés okozta kieséseket.

Napjaink újszerű elméleti és egyben gyakorlati problémája is a nem háborús műveletekben való részvétel és annak logisztikai biztosítása.

A Magyar Honvédség felkérés alapján vagy szövetségi kötelezettséget teljesítve különböző műveletekben vehet (vesz) részt a nemzetközi katonai megfigyelői feladatoktól a békekikényszerítésig bezárólag. Ezen alakulatok és műveletek logisztikai biztosítása alapvetően az MH feladata, de mindez (és elsősorban a jövőben) a nemzeti logisztikai támogatás alapján kell hogy megvalósuljon.

Eszköz és erőforrás hiányos területeken létrejöhet olyan integrált megoldás is, amikor szövetséges erők logisztikai támogatását vesszük igénybe (pl. légi szállítás).

A hiányzó képességek:

A NATO különböző katonai műveleteiben történő részvétel konkrét követelményrendszerrel körbeírható katonai képességeket igényel bármely tagország hadserege, így az MH részéről is. A befogadó nemzeti támogatás keretében pedig egy országnak azt a támogatói képességét kell vizsgálni, amellyel a béke, veszélyhelyzeti vagy háborús időszakban a szövetséges erőket területén belül támogatni tudja. *A NATO parancsokok által megfogalmazott katonai követelmények elemzése rövid úton elvezet a katonai logisztika egyes szakterületeinek, így a katonai infrastruktúra vizsgálatához is.*

A szakmai bizottságok a NATO parancsokok által megfogalmazott követelményrendszer szerint megvizsgálják az adott tagország meglévő képességeit és mindezt összehasonlítják a szakterületre kidolgozott **minimális katonai követelményrendszerrel** (MMR)⁵

A felmérés során elsősorban a meglévő képességek, erőforrások és infrastrukturális létesítmények felhasználhatóságát vizsgálják. A meglévő képességek és a követelmények közötti különbségek kiegyenlítését a NATO a **Biztonsági Beruházási Programok** (NSIP) keretében igyekszik megoldani. A fejlesztési programok alapvetően a katonai infrastruktúra szintjének emelését célozzák, de jelentős számban vannak a logisztikai kihatású képesség csomagok is a futó programok között. *Így például az üzemanyag-ellátó létesítmények, a megerősítő erők fogadási és alkalmazási létesítményei, szárazföldi haderő készenléti támogató létesítményei, a logisztikai feltöltés és utánpótlás, és a légi üzemanyag-utántöltő eszközök fejlesztése stb.*

---

5. MMR : Minimum Military Requirement

A NATO biztonsági beruházási programjának alapelvei

A NATO-nak, mint politikai szövetségnek a működéséhez jelentős súlyt képvisel a katonai együttműködés. A katonai együttműködéshez megfelelő infrastrukturális háttér szükséges. A katonai infrastruktúrának a szövetség által megfogalmazott és közösen elfogadott követelményrendszernek kell megfelelnie, melyet katonai szempontból különböző szintű parancsnokságok után a SHAPE, majd a **Katonai Bizottság** (Military Committee) dolgoz ki, illetve hagy jóvá.

A NATO az NSIP keretében kiépíti, fejleszti, felújítja és esetleg üzemelteti is az egyes tagországokban a **szövetségi érdekeknek megfelelő** katonai létesítményeket, a kijelölt katonai infrastruktúrát. Ki kell hangsúlyozni a szövetségi érdekeket, mivel a nemzeti katonai infrastruktúra fejlesztése továbbra is nemzeti feladat marad. Az *"over & above"* elv azt jelenti, hogy kizárólag a nemzeti igényeken túlmutató, a szövetség érdekében szükséges fejlesztéseket finanszírozza a NATO.

A nemzeti kötelezettségbe és a szövetségi hatáskörbe tartozó fejlesztések tárgy szerint nem választhatók szét, ezért projektenként költségmegosztásban kell megegyezni a költségvetést illetően.

A fejlesztésért felelős szervezetet az Infrastrukturális Bizottság jelöli ki, általában a befogadó ország tölti be a Host Nation szerepét, de lehet más NATO tagállam vagy szakmai profil szerint illetékes NATO ügynökség is (NC3, NACMA, NAMSA, stb.)

A közös védelmet szolgáló infrastrukturális és logisztikai programok az **egyhangú döntéshozatal**, valamint a közös **finanszírozás** elvein nyugszanak. Az egyes képességsomagok és projektek esetében a SHAPE és a **Nemzetközi Törzs munka-és főbizottságainál** is teljeskörű konszenzusra kell jutni, a fejlesztésben résztvevő országok számától függően 19, 18... igen szavazat szükséges a projektek jóváhagyásához.

A közös finanszírozás tagországonként eltérő mértékű, de előre meghatározott %-os hozzájárulást jelent. Magyarország esetében és 19 tagország részvétele esetén mindez 0,65 %-os hozzájárulást jelent. A projek-

tek megvalósításának pénzügyi likviditását a befogadó ország kormányának kell biztosítania. A NATO Biztonsági Beruházási Programja tehát az integrált védelmi rendszer fejlesztést célozza meg, mely alapvetően katonai infrastrukturális területekre irányul, de polgári létesítményeket is érinthet (pl. közlekedési létesítmények, logisztikai központok stb.).

A jóváhagyott stratégiai, katonai koncepció alapján az érintett ország csatlakozik a programhoz és kidolgozzák az adott szakterület (pl. kommunikáció, légvédelem, logisztikai biztosítás stb.) képesség csomagját, mely alapvetően a harci alkalmazáshoz szükséges képességeknek a NATO parancsnokok által megfogalmazott és elvárt igényeit tartalmazzák.

Az NSIP szakmailag a NATO Nemzetközi Törzs Biztonsági Beruházási, **Logisztikai és Védelem Polgári Tervezési Főosztály** (NATO SIL-CEP) illetékességi körébe tartozik. A jóváhagyott programok megvalósításának felelőssége viszont a befogadó országé (Host Nation). A megvalósítást a NATO szakemberei folyamatosan ellenőrzik és segítik annak végrehajtását.

A vállalkozásba adás a NATO versenyeztetési szabályzata alapján történik vagy nemzeti vagy nemzetközi (NATO-n belüli) versenyeztetés formájában, mely kérdésben az **Infrastrukturális Bizottság** (IC) előzetesen dönt.

Az elkészült létesítményeket a befogadó országnak kell üzemeltetnie, a NATO csak különleges esetben vállalja át részben vagy egészben az üzemeltetés költségeit.

AZ NSIP gyakorlata Magyarországon

A NATO Biztonsági Beruházási Programjának előkészítése még a taggá válás előtt elkezdődött hazánkban, de részvételünk hivatalossá csak a ratifikációval vált.

A programban való részvételünket mind az ország geostratégiai helyzete, mind a magyar katonai infrastruktúra alacsony színvonala indokolja. A NATO által építendő létesítmények a szövetség igényeit hivatottak

szolgálni. Mindezek mellett, elsősorban a béke időszakában az MH üzemeltetésében és használatában lévő létesítmények jelentősen javítanak a jelenlegi infrastrukturális állapotokon és nem utolsósorban biztosítják a mindenkor katonai együttműködés feltételeit a szövetséges csapatokkal.

Az ez év júniusában megszületett 2154/1999 (VI.8.) Kormányhatározat jóváhagyta Magyarország teljeskörű részvételét a programban, valamint a többszintű szervezeti struktúrát. A Kormány egyetértett azzal, hogy a magyarországi gazdasági társaságok a szükséges minősítési eljárás után résztvegyenek a NATO nemzetközi tendereiben. A teljeskörű részvételhez szükséges jogi szabályozás jelenti a legtöbb problémát, több törvény módosítása és felsőszintű jogszabályok megalkotása szükséges az NSIP zavartalan magyarországi működtetéséhez. A jogi szabályozás folyamatban van, melynek keretében már törvénymódosításokra is sor került. A teljeskörű jogharmonizációt eredményező programcsomag ez év elején kerül a Kormány elé.

Magyarország ez ideig **négy képesség csomag kidolgozásában** és megvalósításában érintett, ezek közül három CP-t jóvágyott a NATO legfelsőbb döntéshozó testülete. A **kommunikációs képesség csomag** megvalósítása folyamatban van, a projektek arra irányulnak, hogy biztosítsák a NATO szervek és parancsnokságok, valamint Magyarország közötti információ cserét.

A **radar képesség csomag** magyarországi feladatai három darab háromdimenziós radarral felszerelt bázis komplett megvalósítását tartalmazza. A katonai együttműködés legalapvetőbb feltétele, hogy a magyar katonai repülőterek alkalmasak legyenek a NATO megerősítő erőinek fogadására vagy egyéb szövetségi feladatokra. Ezeket a fejlesztési feladatokat tartalmazza a **repülőtéri képesség csomag**, mely volumenében a legnagyobb és számos logisztikai tartalmú projektet tartalmaz. A napjainkig jóváhagyott **"magyar"** képesség csomagok mintegy **60 milliárd** forintos nagyságrendű fejlesztést jelentenek a magyarországi katonai bázisokon. A **légtérirányítási és vezetési képesség csomag** kidolgozása befejeződött, jóváhagyása 2000. első félévében várható.

A logisztikai biztosítás és a biztonsági beruházási folyamatok

Az előző fejezetben vizsgált befogadó nemzeti támogatás, nemzeti logisztikai támogatás és a biztonsági beruházási programok elméleti és gyakorlati elemei számtalan ponton rámutatnak e katonai feladatrendszer közötti összefüggésekre, átfedésekre, a tárgyi és szervezeti összefüggésekre és egyes kérdések átjárhatóságára.

A következőkben még élesebben szeretnék rávilágítani e témakörök, katonai szakterületek gyakorlati összefüggéseire.

Elvi összefüggésként kimondhatjuk, hogy az NSIP olyan szövetségi program, mely a NATO érdekében szükséges infrastruktúra fejlesztését célozza meg annak érdekében, hogy az adott tagország katonai (nemzeti) infrastruktúrája megfeleljen a befogadó nemzeti támogatás és a nemzeti logisztikai támogatás feltételrendszerének.

A katonai logisztika és a biztonsági beruházási programok folyamatainak összefüggéseinél alapvetően két különböző szituációt kell vizsgálni:

- A NATO aktív katonai műveleteinek időszakát békefenntartás, béke kikényszerítés, háborús műveletek stb.);
- Béke (minősítés nélküli) időszakot, amikor külső sürgető körülmények nélkül folyik a fejlesztés és a logisztikai háttér megteremtése.

A katonai műveletek szempontjából aktív időszak jellemzője, hogy a mozgásban lévő, esetlegesen szövetségi területen kívülre települő csapatok logisztikai támogatásának megszervezésére, és a folyamatos ellátására viszonylag rövid idő áll rendelkezésre. A logisztikai ellátás feltételei rosszak vagy egyáltalán nem adóttak. Esetlegesen már a csapatok mozgatása (bevonulása, területfoglalása) érdekében is az infrastrukturális feltételeket meg kell teremteni, nem is beszélve a későbbi folyamatos logisztikai támogatás feltételrendszeréről. Mindez első lépésben a légi-, szárazföldi- esetlegesen a tengeri közlekedés feltételeinek megteremtését

igényli. Mindez repülőterek, utak, vasutak, tengeri kikötők esetleges felújítását, bővítését, átalakítását, építését jelenti az alkalmazott katonai erő igényeitől függően.

Következő lépésként a csapatok elhelyezését, a technikai eszközök üzemeltetésének feltételeit kell megőrizni, mely meglévő, használható objektumok hiányában nehéz feladat. Az elhelyezés kiválasztásánál alapvetően a NATO is a meglévő infrastruktúrára igyekszik rátelepülni, de az esetek többségében helyreállítás, bővítés, átalakítás nélkül a meglévő létesítmények nem felelnek meg a NATO katonai követelményrendszerének.

A megoldás egy azonnali, gyorsan végrehajtott infrastrukturális fejlesztés, tehát a biztonsági beruházási program keretében a gyorsított eljárás szabályai szerint zajló projekt megvalósítás.

Mit jelent az NSIP keretében végrehajtott gyorsított eljárás?

A feladat végrehajtásával megbízott NATO parancsnok vagy parancsnokság felméri (felderíti) az adott körülményeket és tervet (terveket) készít a minimálisan szükséges infrastrukturális feltételek megteremtésére.

A regionális parancsnokság és a SHAPE részt vesz e tervezésben, illetve első fokon elbírálja a benyújtott terveket. Kedvező elbírálás esetén a sürgősségi projektet a SHAPE terjeszti a Katonai Bizottság (Military Committee- MC) elé. Sürgősségi esetben és jóváhagyás esetén az MC a NATO katonai költségvetéséből biztosítja a pénzt a végrehajtással megbízott szervezet részére és ezzel párhuzamosan jóváhagyásra megküldi az Infrastrukturális Bizottságnak. A végső döntést - így a finanszírozás kérdésében is - az Infrastrukturális Bizottság hozza meg, de sok esetben ekkor már folyik a projekt megvalósítása. Sürgősségi projektek esetében gyakori a költségek megosztása a katonai költségvetés és az NSIP költségvetése között, ugyanis fenntartási - üzemeltetési költségelemek (O & M) nem finanszírozhatók az infrastrukturális költségek terhére.

A sürgősségi projektek végrehajtásánál elsősorban - ha lehetséges - a műszaki alakulatokat, katonai építő szervezeteket veszik igénybe, másodsorban a helyi polgári szervezeteket, vállalkozókat, szolgáltató egységeket alkalmazják. Nemzetközi tender kiírására ezen feladatoknál a legritkább

esetben kerül sor, idő hiányában. Amennyiben a munka jellege és a rendelkezésre álló idő lehetővé teszi a SHAPE beszállítói listáján szereplő (már referenciával rendelkező) cégektől kérnek ajánlatot. A sürgősségi projektek átadás - átvételénél és elszámolásánál már jobban érvényesülnek az NSIP hagyományos eljárási szabályai.

A sürgősségi eljárással bonyolított biztonsági beruházási projektek tehát azt a célt szolgálják, hogy minél gyorsabban biztosítva legyen a szövetséges erők **folyamatos, megbízható logisztikai ellátása**.

A gyakorlati példa előzőekre a NATO koszovói tevékenysége a KFOR volt.

A koszovói bevonulás infrastrukturális feltételei rendkívül rosszak voltak, megfelelő repülőterek, vasúti és úthálózat hiányában. Növelte a problémát, hogy a határos és a NATO számára használható szomszédos területek infrastruktúrája is rendkívül fejletlen volt (Macedónia, Albánia). Az a tény, hogy Koszovó területe a bevonulás előtt gyakorlatilag háborús (hadműveleti) terület volt, még tovább növelte a megoldandó problémák körét.

A katonai jelenlét feltételeit megteremtő infrastrukturális munkák a SHAPE és az AFSOUTH aktív közreműködésével kezdődtek meg. Az úgynevezett "*contingency engineering*"⁶ keretében végrehajtott feladatok a felderítéssel kezdődtek, majd gyors műszaki tervezés és projekt előkészítés, költségbecslés készült, gyorsított eljárással, de az NSIP tartalmi és formai előírásai szerint. E projekteknel a SHAPE vállalta a **Host Nation**⁷, a beruházó, a megvalósításért felelős szervezet szerepét, ezzel is elősegítve a gyorsított előkészítés és jóváhagyás folyamatát. A jóváhagyás és megvalósítás a már ismertetett módon történt.

Mindezek a sürgősségi biztonsági beruházási projektek tették lehetővé a katonai infrastruktúra oldaláról, hogy biztosítva legyen a KFOR erők előrehaladása (Albániába, Macedóniába települése), majd bevonulásuk és elhelyezésük Koszovó területére. A projektek megvalósítása nem csak a NATO katonai erőinek logisztikai biztosítását tette lehetővé, hanem ezek segítségével biztosították a menekült táborok ellátását is. **Néhány példaként kiemelt projekt:** repülőtér bővítés Tirana, Skopje, útépités: Albánia - Koszovó, Theszaloniki - kikötő és raktárbázis bővítése, KFOR parancsnokság elhelyezése Pristina, CRONOS rendszer bővítése stb.

---

6. contingency engineering: előre nem látható vészhelyzeti (veszélyhelyzeti) mémóki (műszaki) tevékenység, hadműveleti körülmények esetén használatos

7. Host Nation: befogadó ország, de itt a beruházásért felelős szervezetet jelenti

A katonai logisztika és biztonsági beruházási folyamatok összefüggései békeidőben

A NATO logisztika fogalmi meghatározásában szereplő tevékenységi területek közül a *"létesítmények vásárlása vagy építése, karbantartása, működtetése és elosztása és az anyagok beszerzése és raktározása"*, közvetlenül utal az NSIP keretében szükséges fejlesztési feladatokra. A logisztikai biztosításra hatással vannak még azok a beruházási feladatok is, melyek nem közvetlenül logisztikai indítatásúak.

Az NSIP feladatai sok esetben a **haderő fejlesztési célokhoz (TFG)**, de méginkább a NATO integrált védelmi képességét növelő fejlesztésekhez kapcsolódnak. A programok befejezése után azonban közvetlenül vagy közvetve mégis csak befolyásolják a katonai logisztikát.

Példaként: egy katonai repülőtér fejlesztése alapvetően azt a célt szolgálja, hogy az adott ország fogadóképes legyen a megerősítő erők számára és járuljon hozzá a NATO integrált légvédelmi képességének fenntartásához. A korszerű légibázis megépítése mégis számtalan elemében logisztikai tartalmat hordoz.

Gondoljunk csak a korszerű üzemanyag ellátó rendszerekre, a fegyverzet tárolás és előkészítés létesítményeire vagy a megnövekedett technikai javító kapacitásra.

Mindezek alapján már a logisztikai tervezés stratégiai szintjénél is alapvetően figyelembe kell venni a tervezett és folyamatban lévő NSIP projekteket (stratégiai koncepciók, controlling, gyártó és elosztó helyek, logisztikai központok stb.).

A logisztikai tervezés operatív szintjeinél sem hagyhatók figyelmen kívül az NSIP keretében végrehajtott vagy tervezett fejlesztések. A radar képesség csomag magyarországi bázisainak megépítésével és rendszerbe állításával például alapvetően megváltozik majd a jelenlegi RT rendszer logisztikai ellátása.

A katonai logisztikának része a létesítmények működtetése, üzemeltetése és karbantartása is, ezért külön megfontolásokat igényel majd, hogy a NATO által finanszírozott és csak a szövetségi haderő érdekében épült

katonai bázisokat ki, milyen színvonalon és milyen forrásból üzemelteti a jövőben.

Logisztikai elemek megjelennek a NATO biztonsági beruházási folyamatában is, leggyakrabban a beszerzési logisztika formájában, az egyes képesség csomagok projektjein belüli beszerzési feladatoknál. Így volt ez például a kommunikációs képesség csomag (Communication CP) magyarországi projektjeinél is, amikor a különleges kezelést igénylő titkosított informatikai eszközök beszerzése, Magyarországra szállítása és telepítése történt. A feladatra külön logisztikai biztosítási terv készült, szoros együttműködésben a Host Nation szerepét betöltő illetékes NATO ügynökséggel.

A katonai logisztika és az infrastruktúra fejlesztésének folyamatai békeidőben nem esnek olyan közel egymáshoz és nem kereszteződnek olyan gyakorisággal, mint aktív katonai műveletek időszakában, de összefüggéseik feltárása szükségszerű és segítheti mind a felsőszintű tervezést mind az operatív szintű feladatok végrehajtását.

Összességében megállapítható, hogy a katonai logisztika, a befogadó nemzeti támogatás és a nemzeti logisztikai támogatás átfogó feladatrendszerébe integrálva, számos ponton találkozik és kölcsönös befolyással bír a NATO Biztonsági Beruházási Programjával, mint a katonai infrastruktúra fejlesztésének szövetségi formájával.

Sem a felsőszintű, sem az operatív logisztika tervezésénél nem hagyhatók figyelmen kívül a NATO tagországot érintő infrastrukturális fejlesztések, ugyanakkor az NSIP képesség csomagjainak, projektjeinek tervezésénél a mindenkori logisztikai biztosítás szintjére és a még elérhető szintű fejlesztésre is figyelemmel kell lenni.

Magyarországon is csak a vizsgált és elemzett tárgykörök integrált felsőszintű értéke és kezelése hozhat megfelelő eredményt a katonai logisztika fejlesztése és a biztonsági beruházási programok területén.

NATO MŰVELETEKBEN RÉSZTVEVŐ MAGYAR ERŐK NEMZETI TÁMOGATÁSÁNAK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

Jároscsák Miklós¹

A nemzeti támogatás elméleti megalapozása alapfeltétele a gyakorlati feladatok megvalósításának, melyek rendkívüli időszerezése 1999. március 12. óta áll fenn.

A különböző célokkal (5. cikkely hatálya alá eső műveletek, békefenntartás, béke teremtés, béke kikényszerítés, illetve humanitárius feladatok) külhonban tevékenykedő magyar katonai kontingensek működési feltételeinek megteremtése és folyamatos biztosítása érdekében elengedhetetlen követelmény a nemzeti támogatás rendszerének kiépítése. Irányultság tekintetében a nemzeti támogatásnak elsősorban a NATO-nak felajánlott katonai szervezetek feltöltöttségét, készenléti idejét, szervezetszerű logisztikájának képességeit, technikai eszközeit kell alapul venni. Ugyanakkor a nemzeti támogatás nemcsak a NATO-n belüli alkalmazásra felajánlott kötelekekre irányulhat, hanem annak tárgyát képezheti a szerv 5. cikkely szerinti feladatra kijelölt (külön létrehozott) kontingensek országhatáron kívüli működésének elősegítése. Ez utóbbi változat során - előbb a Boszniában feladatot kapó **Magyar Műszaki Kontingens** vonatkozásában, majd később a közelmúltban Koszovó területén szerepet vállaló **Őr- és Biztosító Zászlóalj** esetében - két alkalommal került kialakításra a nemzeti támogatás rendszere.

Bár a földrajzi közelség miatt a magyar kontingensek támogatása viszonylag egyszerű körülmények és feltételek között valósulhatott meg, mégis a gyakorlati végrehajtás számos tapasztalata felhasználható a felajánlott erők nemzeti támogató rendszere kiépítésénél, amikor várhatóan nagyobb kötelekek, nagyobb távolságú alkalmazására kerülhet sor.

Ma már jól ismerjük a Boszniába, valamint Koszovóba irányuló utánpótlás megszervezését, sokan a helyszínen is megtekintették a kaposvári **Támogató Század** működését. Mégis különbséget kell tenni a NATO fela-

---

1. Jároscsák Miklós ezredes, MH LFI hadműveleti főnök

jánlott erők nemzeti támogatása és a jelenlegi NATO műveletekben alkalmazott magyar kontingensek nemzeti támogatása között, mivel a felajánlott erők NATO kötelékben, NATO parancsnokság alatt vehetnek részt az 5. cikkely szerinti, illetve a NATO felelősségi körzetén kívül eső feladatok végrehajtásában. Ennek számos, konkrétan meghatározott követelménye és feltétele van, de mindenekelőtt legfontosabb a fogalmi kör tisztázása.

Mit is kell érteni a nemzeti támogatás fogalmán?

Erre vonatkozóan a NATO Logisztikai Kézikönyv 1997. októberi Harmadik kiadása "A" melléklet meghatározások része a következőket tartalmazza:

"Egy ország teljes felelősséget vállal az erői logisztikai támogatásának megszervezéséért és biztosításáért. Ezt a támogatást egyedül nemzeti alapon és/vagy a más nemzetekkel, NATO, illetve más szervezetekkel megkötött kétoldalú, vagy többoldalú megállapodások útján lehet biztosítani az adott helyzettől függően (AAP-6)".

A nemzeti támogatás fogalmát közelíti meg a Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrina (AJP-4 VÉGLEGES)-HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség 14/374 Nyt. sz. kiadványa - 65. oldalán a "Nemzeti Logisztika (3)" és a "Nemzeti Támogató Elemek (NSE) (4)" címszavak alatt rögzített megállapítások.

Valójában a hivatkozott dokumentumok kész terminológiát nem adnak, viszont rendkívül hasznosak a megértés és a fogalomalkotás szempontjából.

Egyszerű meghatározással élve a nemzeti támogatás nem más, mint az országon kívüli műveleti területen feladatot végrehajtó magyar erők anyagi készleteinek, felszereléseinek utánpótlása, a folyamatos működés logisztikai feltételeinek biztosítása.

Pontosabban és tágabb értelemben, a nemzeti támogatás az anyagi-technikai szükségletek kielégítését, egészségügyi és más szolgáltatások nyújtását jelenti, mely a hazai források, valamint a műveleti terület között kiépített ellátási (utánpótlási) láncon keresztül valósul meg.**Szűkebb érte-**

leben a nemzeti támogatás csupán a műveleti területen (fogadó ország területén) szerződésekkel nem lefedhető, a nemzeti ellátás körébe tartozó anyagok biztosítását foglalja magában (lőszer, robbanóanyagok, az adott technikai eszköz típusokhoz tartozó fenntartási anyagok, ruházati anyagok, valamint a nemzeti fogyasztási szokások körébe tartozó anyagfélések).

A nemzeti támogatásnak, mint képességnek döntő jelentősége van, hiszen a NATO kötelekben, NATO parancsnokság alárendeltségében feladatot végrehajtó **nemzeti erők logisztikai biztosításáért a NATO parancsnokságok és a küldő nemzetek együttes (NATO dokumentumok szerint kollektív) felelősséget viselnek** (MC 319/1 végleges 1999. áprilisi kiadás). Ebből az alapelvből kiindulva valamennyi NATO tagállamnak rendelkeznie kell a nemzeti támogatás képességével, ami a meghatározott (és egységes) 30 napos készletszint megalakítását és fenntartását, valamint megfelelő lépcsőzését, továbbá a felajánlott **katonai szervezetek szervezetszerű logisztikája** mögött kiépített logisztikai bázis fenntartását, illetve alkalmassá tételét a kiszállított készletek fogadására, elosztására és a honi területre történő hátraszállítások szervezésére, gyűjtőelosztó funkciók gyakorlására.

A mögöttes területre telepített logisztikai elem részére történő kiszállítások érdekében honi területen is létre kell hozni a nemzeti támogatás elemét, melynek fő feladatai az igények összegzésében és továbbításában, a 30 napos készletszint nemzeti forrásokra épített részének fenntartásában, az utánpótlási szállítások előkészítésében (készletezés, csoportosítás, csomagolás, szállítmányképzés), szállító eszközök biztosításában (honvédségi, illetve szerződésekkel lekötött nemzetgazdasági), valamint a szállítások végrehajtásában, illetve a hátraszállítások megvalósításában foglalhatók össze.

A nemzeti támogatás feladatrendszeréből következik, hogy a szervezeti kialakításnál hármas feltételrendszernek kell eleget tenni:

- 1.) A szervezetszerű logisztikai alegységek mögé telepített logisztikai bázis működtetése;
- 2.) Szállító lépcső létrehozása a kiszállítások végrehajtására, illetve

a központi ellátási forrásoktól a berakási helyekre történő eljuttatásra;

3.) központi ellátási (biztosítási) feladatok végrehajtása.

Ugyanakkor a létrehozandó szervezet nem nélkülözheti a fogadó ország (NATO erőforrások) lehetőségeinek (készletek, szolgáltatások) igénybevételét biztosító szerződés kötő állomány (jogi- és pénzügyi szakemberek) létét.

A nemzeti támogatás szervezeti hátterét képező Nemzeti Támogató Elem (angol megfelelője National Support Element) kialakításánál az alábbi elvi szempontokat célszerű figyelembe venni:

- A kiküldött kontingens logisztikai önállóságát a lehető legteljesebb mértékben biztosítani kell, ehhez
  - a harcanyagokból és fenntartási anyagokból a 30 napos készlet minden további nélkül kiszállítható legyen a műveleti területre, illetve a mögöttes logisztikai bázisra;
  - egyéb anyagokból legalább 7 napi szükséglet a szervezet-szerű logisztikai alegységnél, 3 napi szükséglet a mögöttes logisztikai bázison tárolható, míg a fennmaradó 20 napi készlet a hazai ellátási forrásokon álljon rendelkezésre,
  - tárolási kapacitás, önellátó képesség, legalább ROLE2 típusú egészségügyi ellátás, tartalék alkatrészek, cserekészletek, lekötetlen szállító kapacitás biztosítása.
- A romlandó élelmiszerek, valamint az üzemanyag utánpótlását helyszíni forrásokból, szerződés kötéseken útján lehet biztosítani;
- Az ivóvíz és az ipari víz biztosítás szintén helyszíni forrásokból célszerű;
- Utánpótlás a nemzeti ellátás körébe tartozó anyagféleségekből kélhető, vagy havi gyakorisággal tervezhető, a megfelelő rako-

mányképzési eljárások és a konténerizált szállítási mód alkalmazásával;

- Műveleti területen a technikai eszközökön csak a kisjavításig terjedő helyreállítás alkalmazható, leginkább alkatrész cserés megoldással;
- Kiemelt terület a mozgás és a mozgás műszaki biztosítása nemcsak a műveleti területen, hanem az után- és a hátraszállítások, megbízható végrehajtása időszakában is;
- Hátraszállítás a rehabilitációt igénylő sérültek, a felesleges-, illetve cserére szoruló anyagok, valamint gazdaságossága esetén a magasabb szintű javításra szoruló technikai eszközök keretében tervezhető;
- Az állomány elhelyezése, pihenő- és kommunális létesítmények telepítése, energia ellátása a nemzeti támogatás keretében, illetve a feltételek megléte esetén helyi források igénybevételével valósulhat meg;
- Személyi állomány és felszerelése, valamint kisebb tömegű anyagok a műveleti területre - nagyobb távolság esetén - légi úton, míg a technika- és az anyagi készletek kombinált szállítási módszerek (közút- vasút- hajó-) alkalmazásával juttathatók el az alkalmazás helyszínére;
- Az önállóság biztosítása mellett kerülni kell a túlbiztosítást, a felesleges készletek felhalmozását a műveleti területen.

Az elvek mind önmagukban, mind teljes egységükben alapját képezik a **Nemzeti Támogató Elem** szervezeti kialakításának, különösen akkor, amikor már véglegesen és konkrét formában ismertek a NATO alkalmazásra felajánlott erők. Az 1999. évi Védelmi Tervezési Kérdések (DPQ) dokumentumaiban megtalálhatók az Azonnali Reagálású Erők, valamint a Gyorsreagálású Erők közé sorolt szervezeteink, megjelölve azok **készenléti fokát, feltöltöttségét, jelenlegi helyzetét és a kitűzött fejlesztési célok** elérésének ütemezését. Az **ütemezés** kihangsúlyozása azért fontos,

mert a felajánlott erők nem egyidőben érik el alkalmazási készenlétüket, így az érdekekben létrehozandó nemzeti támogató képességet is **arányosan** célszerű kialakítani. Ebből következően a **Nemzeti Támogató Elem** szervezetét, kapacitását és erőforrásait mindenkor az alkalmazásra kész felajánlott erők nagyságrendjéhez kell igazítani. Ezzel elkerülhető a létszám, technika, illetve más erőforrás felesleges, ezáltal értelmetlen és gazdaságtalan lekötése.

Kétségtelen tény azonban, hogy már NATO csatlakozásunk időpontjától voltak alkalmazásra kész felajánlott erőink, mely érdekében a szükséges nemzeti támogató képességet létre kellett hozni. Ez a feladat a Magyar Honvédségen belül a csapatok és a központi szervezetek lehetőségeire alapozva került megoldásra és igazából a felajánlott erők nemzeti támogatási rendszere még nem alakult ki.

Mi tehát a konkrét feladat és hogyan fogalmazható az meg?

A feladat egyértelműen és pontosan megfogalmazható, az megjelenik a kormányzati szinten elfogadott, illetve deklarált dokumentumokban - a védelmi tervek által tartalmazott nemzeti célok egyike -, melyek szerint létre kell hozni a NATO felajánlott erők nemzeti támogató képességét, továbbá ki kell építeni annak működőképes rendszerét. Ehhez az anyagi-technikai erőforrásokon túlmenően egy olyan szervezeti háttér szükséges, mely szervesen illeszkedik a hazai és a multinacionális környezetben végrehajtandó feladatokhoz.

A nemzeti támogatás szervezete a Nemzeti Támogató Elem, aminek kialakítása alapvetően két változat szerint valósulhat meg:

- Egyrészt egy önálló katonai szervezet létrehozása kizárólag a nemzeti támogatás feladataira;
- Másrészt a csapat- és a központi logisztikai tagozatban kijelölt hadrendi elemek képességeinek megnövelése (kiegészítése) a mindenkori konkrét nemzeti támogatási igények kielégítésére.

Mindkét változatra van példa a nemzetközi gyakorlatban, bár kétségtelen, hogy az erőforrásokkal nem bővelkedő haderőkben a második

megoldás - a takarékosági szempontok miatt - inkább számításba vehető, mivel azok kétségtelen előnye, hogy nem szükséges állandóan fenntartani a felajánlott erők utáni kapacitások teljes skáláját, hanem azzal szemben csak az adott időszakban alkalmazott csapatok nemzeti támogatására kell koncentrálni.

Hogyan vehetjük figyelembe a nemzetközi tapasztalatokat?

A fenti két változat közötti dilemma megoldása vezette a felsőszintű logisztikai vezetést akkor, amikor megragadva a belga Szárazföldi Erők Vezérkara által felkínált lehetőséget, a helyszínen folytatott konzultációt a Nemzeti Támogató Elem kialakításáról. Ez több szempontból is döntő momentum, hiszen a belga haderő nagysága hasonló a Magyar Honvédség stratégiai átalakítását követően létrejövő haderőhöz, továbbá Belgiumban mélyen gyökerező hagyományai és számottevő gyakorlati tapasztalatai vannak a nemzeti támogatásnak.

A konzultáció elsődleges célja volt a belga haderőn belül kialakított nemzeti támogatás rendszerének megismerése, a működés külső és belső feltételrendszerének vizsgálata, továbbá a szervezeti megoldások tanulmányozása és mindezekből következtetések levonása arra vonatkozóan, hogy a belga minta mennyiben adoptálható a magyar viszonyok és lehetőségek között.

A konzultáció során - a hivatalos és az informális kapcsolatok keretében - a következő ismeretanyag előadására, megbeszélésére, illetve értelmezésére került sor:

1.) A 40 000 fős belga haderő rendeltetése hármass feladatrendszeren nyugszik, úgymint:

- A NATO érdekű feladatvállalás;
- A Nyugat-Európai misszióhoz kötődő feladatok és
- A nemzeti feladatok,

melyeken belül a katonai szervezetek döntő része - a területiális erők

kivételével - *"felajánlott erő"*, melyek az országon kívüli alkalmazásra is fel vannak készítve.

A tárca irányítását egy közel 100 fős Védelmi Minisztérium végzi, míg a katonai feladatok tervezéséért, szervezéséért a **mintegy 1 600 fős Vezérkar felelős**. Mindhárom haderőnemen belül - a támogatással összhangban álló nagyságrendben - megtalálhatóak a kötelékbe tartozó, illetve az önálló logisztikai egységek, melyek ellátó-szállító, javító elemekből épülnek fel.

(Az egészségügyi biztosítás a logisztikán belül külön alrendszerként képez).

Jellemző, hogy a szárazföldi erők alapvetően a **Hadműveleti Parancsnokságból**, egy **harctámogató hadosztályból** és egy **logisztikai hadosztályból** tevődnek össze, míg a másik két haderőnemenél szervezetszerű logisztikai egységek nyújtják a szükséges támogatást.

A személyi állomány összetétele és állományaránya szinte optimális, hiszen 37 tábornok, 5 000 tiszt, 15 000 zászlós, tiszthelyettes és 20 000 önkéntes (szerződéses) alkotja a haderőt. Valamennyi szervezetnek és szervezeti elemnek a feladataihoz rendelt nomenklatúrája és ennek alapján kialakított állománytáblája van, így a szervezeten belüli állomány változó lehet.

2.) A logisztika definícióját az SNLC üléseken elfogadottak szerint vették át. Alapvetően 6 logisztikai funkciót különböztetnek meg úgy, mint az **ellátást, javítást, szállítást, szolgáltatást, infrastruktúrát és az egészségügyi támogatást.**

Ellátási osztályok tekintetében eltérnek a *"NATO standard"*-től, mivel az **anyagokat 10 osztályba** csoportosítják.

Rendszerükben különböző szintek és lépcsők alakultak ki.

- **"A" alap szint**, ami A1-A2 lépcsőt foglal magába (A-1 valamennyi szervezetnél, A-2 valamennyi logisztikai szervezetnél);

- **"B" szint** a csapat tagozat felső szintje és szintén két lépcsőt (B-3, illetve B-4) tartalmaz, melyből a B-3 a közvetlen támogatást, B-4 az általános támogatást nyújtja;
- a **"C" szint** a nemzeti szint és általában a stacioner logisztikai szervezeteket foglalja magába.

A **gépesített hadosztályon belüli dandárok** békeidejű logisztikai támogatását a dandár szervezetszerű logisztikai zászlóalja végzi, az állományába tartozó **ellátó-, javító-, szállító-, egészségügyi századok**on keresztül, valamint szervezetébe tartozik még egy **iskola század** (a végzés előtt álló hallgatók csapatgyakorlata biztosítására) is. A dandárokhoz egy **500 fős logisztikai zászlóaljat** rendeltek. A kiemelt készenlétű, légi mozgékonyaságú alakulatok is egy, legalább 200 főt számláló logisztikai századdal rendelkeznek.

A nem dandár szervezetű kötelékek logisztikai egységei szintén közvetlen ellátást folytatnak.

Az **általános és speciális** logisztikai támogatást a **logisztikai hadosztályba szervezett** szakmai egységek valósítják meg.

A nemzetközi feladatokban résztvevő erők támogatását egy többrendeltetésű logisztikai zászlóaljjal oldják meg, amely mellett a logisztikai hadosztály szakmai zászlóaljai, századai szintén alkalmasak különböző kontingensek támogatására.

Támogatási rendszerükben a **logisztikai hadosztály a legfelsőbb szakmai tagozat**, rajta kívül más (központi) erő nem kap szerepet a csapatok biztosításában.

3.) A Logisztikai Hadosztály közel 5 200 fős (400 tiszt, 1350 tts, 2450 szerződéses, 1000 polgári alkalmazott megoszlás) állományában **két ezred szintű** szervezet

- *ellátó és szállító csoport,*
- *javitó- helyreállító csoport,*

és *egy többcélú zászlóalj* (29. Logisztikai Zászlóalj) található. Az *Ellátó és szállító csoport* 1 szállító- és 5 ellátó zászlóaljból áll, közel 3 000 fő összlétszámmal. A zászlóaljak az ország területén különböző helyőrségekben diszlokálnak.

A *Javító-helyreállító csoport* három zászlóalj típusú szervezetből áll (Északi, Központi, Déli) amelyek szintén az ország különböző helyőrségeiben diszlokálnak, mintegy 1 800 fős létszámmal.

A hadosztályhoz kötődő **Nemzeti Támogató Csoport** egyik meghatározóan fontos eleme a 29. Logisztikai Zászlóalj.

A **29. Logisztikai Zászlóalj** amely a gyorsreagálású erők logisztikai támogatását végzi egy ellátó-, javító- és szállító századból áll, létszáma mintegy 270 fő.

A **logisztikai hadosztály** - mely a nemzeti források és a közvetlen támogató egységek között helyezkedik el - rendeltetése a "B" szintű támogatás nyújtása, a B-3, B-4 lépcsők működtetése. Szervezeti kialakítása lehetővé teszi mobil logisztikai egységek kikülönítését az 5. cikkely szerinti kontingensek támogatására.

Valójában a logisztikai hadosztály testesíti meg a szükséges számú Nemzeti Támogató Elem bázisát.

4.) *A logisztikai támogatás gyakorlati megvalósítása* igazodik a belga fegyveres erők nemzetközi kötelezettségvállalásában szerepet játszó alakulatok kategóriájához és készenléti fokához:

A Szövetséges Mobil Erők állományába felajánlott alakulat képezi a szárazföld IRF hozzájárulását. *Ez egy megerősített Para Commando zászlóalj, melynek logisztikai támogatása három szinten valósul meg:*

- Közvetlen harctámogató osztag, század szinten;
- Harctéri támogató osztag, zászlóalj szinten;
- NTE, amely a teljes kontingens ellátásáért felel.

Az NTE rendeltetése: teljes közvetlen és korlátozott általános ellátás biztosítása a belga kontingensnek.

A belga nemzeti támogatás a kontingensek után létrehozott **Nemzeti Támogató Elemek** útján valósul meg, *melyek főbb feladatai:*

- Készletek raktározása, tartalékok képzése;
- Technikai eszközök helyreállítása és javítása;
- Utánpótlás az összes ellátási osztályban;
- Szolgáltatások nyújtása (kegyeleti és postai);
- Felel a logisztikai bázis őrzéséért és biztonságáért.

A **Nemzeti Támogató Elem** szervezete (87 fő) minden esetben **feladat és alkalmazás függő**, amelyben még figyelembe veszik a **végrehajtási körülményeket**, valamint a **helyi szerződéskötési lehetőségeket**, továbbá a **multinacionális logisztika lehetőségeit**.

A műveleti területre juttatott kontingens kezdeti önállóságát **7 napi készlet (DOS)** biztosítja, mégpedig egy úgynevezett **"kísérő ellátás"** keretében, hiszen a kontingens mindenkor rendelkezik a **7 napos készlet-szinttel**. Szükség esetén a készletek utánpótlása a belgiumi logisztikai bázisokról történik.

A Nemzeti Támogató Elem **"követő ellátást"** tesz lehetővé a fennmaradó 23 napi készlet biztosításával. Az anyaországban azon túlmenően az NTE természetesen rendelkezik a megfelelő javítási, utánpótlási, szolgáltatási, egészségügyi biztosítási és mozgás irányítási képességekkel, kapacitásokkal.

A **Fővédő Erők** kijelölt erői logisztikai támogatásánál nem alkalmazzák az NTE koncepciót. Valamennyi csapatszinten erős logisztikai szervezetek találhatók, melyek képesek a teljeskörű közvetlen és általános logisztikai támogatás megvalósítására.

Az 5. cikkely alá nem tartozó műveletek logisztikai támogatásának valójában nincs előre kialakított koncepciója. Ez érthető, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy valójában nem írhatók le az elképzelhető hozzájárulások ezekre a műveletekre, hiszen ahány eset, annyira különböző a körülmény-együttes.

5.) A nemzeti támogatás gyakorlati működése két elv szerint valósult meg, mégpedig dandár szinten a "tőlem rendszer", illetve zászlóaljnál a "nekem rendszer" alkalmazásával. (Push system és Pull system).

Döntő az erők műveleti területre történő kijuttatása, az utánpótlás megszervezése, amely teljesen alkalmazásfüggő. Az állomány váltása minden esetben a teljes eszközrendszerrel együtt történik.

Válság övezetekben - különösen a kezdeti időszakban - a belga erők logisztikai támogatását a hazai ellátó rendszerekre építették, illetve a megbízhatóság érdekében azokat alkalmazták.

Milyen következtetéseket vonhatunk le a belga példából?

Az 1-5. pontokban vázolt helyzetkép alapján könnyen belátható, hogy a belga haderőn belül feladataival arányos helyet és szerepet tölt be a logisztika. Gyakorlatilag csaknem a teljes belga szárazföldi- és légi erő fel van ajánlva NATO közös műveletekben való részvételre és a közel fél-évszázados tapasztalatok felhasználásával szervezték át a haderő struktúráját olyanná, amelyben a harcot megvívó, illetve a harcot biztosító csapatok mögött feltöltött, felkészített és mozgékony logisztikai szervezetek töltik be alaprendeltetésüket.

A belga gépesített hadosztály feladatai végrehajtását támogató logisztikai hadosztály mintája nem túlzás, annak gyakorlati indokai és alappilléreinek jogosultsága megkérdőjelezhetetlenek. E téren a jelentősebb katonai potenciállal rendelkező NATO tagállamokban is hasonló képlettel találkozunk a harcolók és a harcot támogatók közötti arány tekintetében. Szövetségeseink a gyakorlati példából, a végrehajtott éles feladatokból okulva ismerték fel, hogy a különböző küldetések teljesítése - de vonatkozik ez az 5. cikkely szerinti feladatok végrehajtására is - korszerűen szervezett és képességekkel felruházott logisztika nélkül nem lehet eredményes.

Sajnos magyar viszonylatban a legfőbb problémát az jelenti, hogy a logisztika szószólói még mindig csak a logisztikusok, akik saját bőrükön érzik mit jelent a jogos ellátási, mozgatási, helyreállítási, szolgáltatási igényekre elégtelen szervezeti háttérrel és hiányzó kapacitásokkal reagálni. Ezt a problémát az új haderő kialakítása is magában hordja és még mindig él az a elképzelés, amely a harcoló erőket a logisztikai támogató-suk, támogatottságuk figyelmen kívül hagyásával alakítja ki.

Ennek a hibás szemléletmódnak a hatása csak addig nem üt vissza, míg éles alkalmazásra nem kerül sor. A magyar katonai logisztika lehetőségeit példa értékűen tükrözik a NATO közös műveletekben résztvevő kontingensek felkészítésének, felszerelésének, kiszállításának, utánpótlásának nehézségei, amelyekkel a magyar katonai vezetés több alkalommal szembekerülhetett.

A katonai logisztika téves besorolása, helyének és szerepének alulértékelése vezetett el odáig, hogy a nemzeti támogatás képességeinek, illetve szervezeti háttérének kialakítása késik, ugyanakkor a megvalósítás feltételei egyre kedvezőtlenebb előjeleket mutatnak.

A Magyar Honvédségen belüli Nemzeti Támogató Elem létrehozására a már korábban jelzett, de nem részletezett megoldások látszanak elfogadhatónak. **Egyik megoldás** szerint a Nemzeti Támogató Elem, mint önálló hadrendi elem kerülne megalakításra és alaprendeltetése a felajánlott erők egésze után képezett készletek egy meghatározott részének tárolása, kezelése, szállításához történő előkészítése, kiszállítása, illetve a berakó helyekre (repülőterek, vasútállomások, kikötők) való eljuttatása, továbbá a műveleti területen vagy azok közvetlen közelében a mögöttes logisztikai lépcső létrehozása és működtetése lenne.

Másik megoldás szerint a Nemzeti Támogató Elem önálló hadrendi elemként nem jönne létre, hanem a csapattagokban kijelölt szervezeteknél, valamint a központi logisztikai szervezeteknél - köteléken belül - kerülnének kialakításra azok az alegységek, illetve szervezeti elemek, amelyek mindig a szükséges mérték szerint kapcsolódnának be a felajánlott erők támogatásába.

Természetesen, mint minden elgondolásnak, alternatívának, így a fenti két változatnak is vannak előnyei és hátrányai, melyet a döntést meghozóknak célszerű mérlegelni a következők szerint:

1.) Az önálló hadrendi elemként működő Nemzeti Támogató Elem kétségtelen előnye, hogy egy szervezet az alaprendeltetésű feladatára kerül létrehozásra és arra készül fel, azt gyakorolja, illetve műveli. Tevékenysége jól behatárolható, szervezeti elemeinek hazai és külhoni alkalmazása nagy biztonsággal tervezhető. Nem elhanyagolható előnye a változatnak az előzőeken túlmenően az, hogy mindenkori lekötetlen kapacitásai felhasználhatóak a hazai gyakorlatok, rendezvények biztosítására, a hadrafoghatóságot fokozó javítási- helyreállítási feladatok végzésére, továbbá, mint tartalék rendelkezésre állhat a terven kívül jelentkező helyzetek megoldására.

Egyetlen hátránya a megoldásnak a létrehozás és a fenntartás létszám - erőforrás - költség igényessége, amely szemben áll a feladat lefedettségével és a végrehajtás biztonságával. Sokan úgy érvelhetnek, hogy aligha engedhető meg béke időszakában a kapacitásait nem teljesen kihasználó szervezet fenntartása.

2.) A második változat döntő előnye éppen az első változat hátránya, tehát a gazdaságosság oldaláról közelíthető meg, hiszen lényegesen kisebb költségráfordítást igényel az adott csapat, illetve központi szervezeteken belül kialakított nemzeti támogató képességek fenntartása és mindig a jelentkező feladatokkal arányos mobilizálása.

Hátránya a szervezeteken belüli nemzeti támogatásnak, hogy nem alaprendeltetesként jelenik meg és nem lehet előre látni, hogy az amúgy is alulszervezett logisztikai szervezetek képessége mire lesz elegendő. Nagy gond ennél a változatnál a vezetés megvalósítása, hiszen a csapattagozatban és a központi logisztikai tagozat szinte valamennyi elemét érintően jelentkezik a széttagoztság, mely áthidalását nem egyszerű feladat megoldani.

(Az említett két változat elgondolt strukturális kialakítását a csatolt vázlatok szemléltetik.)

Összegzés és következtetések

A felajánlott erők nemzeti támogatásánál alapnak kell tekinteni, hogy az országhatáron kívül, egyidőben, több műveleti területen is sor kerülhet

a magyar erők NATO katonai szervezetekkel történő együttes alkalmazására. Ebből adódóan a nemzeti támogatás kialakítását - képességek és szervezet - a NATO parancsnokok alárendeltségében, multinacionális környezetben feladat végrehajtó erőkre kell építeni. Ennek meg kell mutatkoznia az egységes (30 napos) készletképzésben, a felszereltségben (előírt eszközök és védőfelszerelések), az ellátás és szolgáltatások nyújtásában (minőségében), valamint az állomány elhelyezésében.

Fontos a Nemzeti Támogató Elem mobilitása, a mozgásbiztosítási képessége, amelyen belül gondolni kell a műveleti területen, vagy azok közvetlen közelébe kitelepített *"mögöttes logisztikai elem"* és a hazai ellátó, szállító, szolgáltató elemek kapcsolatára, az utánpótlás, illetve a hátraszállítás rendszerének kiépítésére, működtetésére.

A feladatot - nemzeti támogatás - a maga összetettségében és bonyolultságában kell kezelni és nem szabad abba a hibába esni, hogy a példákat az IFOR, SFOR, KFOR, AFOR feladatokból vezessük le, amelyek földrajzilag viszonylag közeli és szárazföldi kapcsolatokkal rendelkező térségekben zajlottak (zajlanak) le.

Példaként akár a belga, vagy a német, holland, dán rendszereket is alapul lehetne venni, mely országokban az évek során megszerzett tapasztalatok felhasználásával komoly nemzeti támogatási rendszert építettek ki.

Az előzőeken túlmenően nagyon lényeges figyelembe venni, hogy a felajánlott erők nemzeti támogatása nem egyenlő a Nemzeti Támogató Elem létrehozásával és működtetésével, mivel a katonai logisztikai lehetőségek a szükséglethez viszonyítva nem lennének elégségesek és a nemzetgazdasági források bevonása (légi szállítás, vasúti szállítás, közúti szállítás, készletezés - előállítás, helyreállítás, stb.) alapvető feltétele a nemzeti támogatás sikeres megvalósításának.

Nem elhanyagolható kérdés a nemzeti támogatás vezetési rendjének kialakítása, amely vagy az általános vezetési rendszerbe épülhet be, vagy külön rendszerben (hasonlóan a HVK Művelet Irányító Központ tevékenységéhez) valósulhat meg.

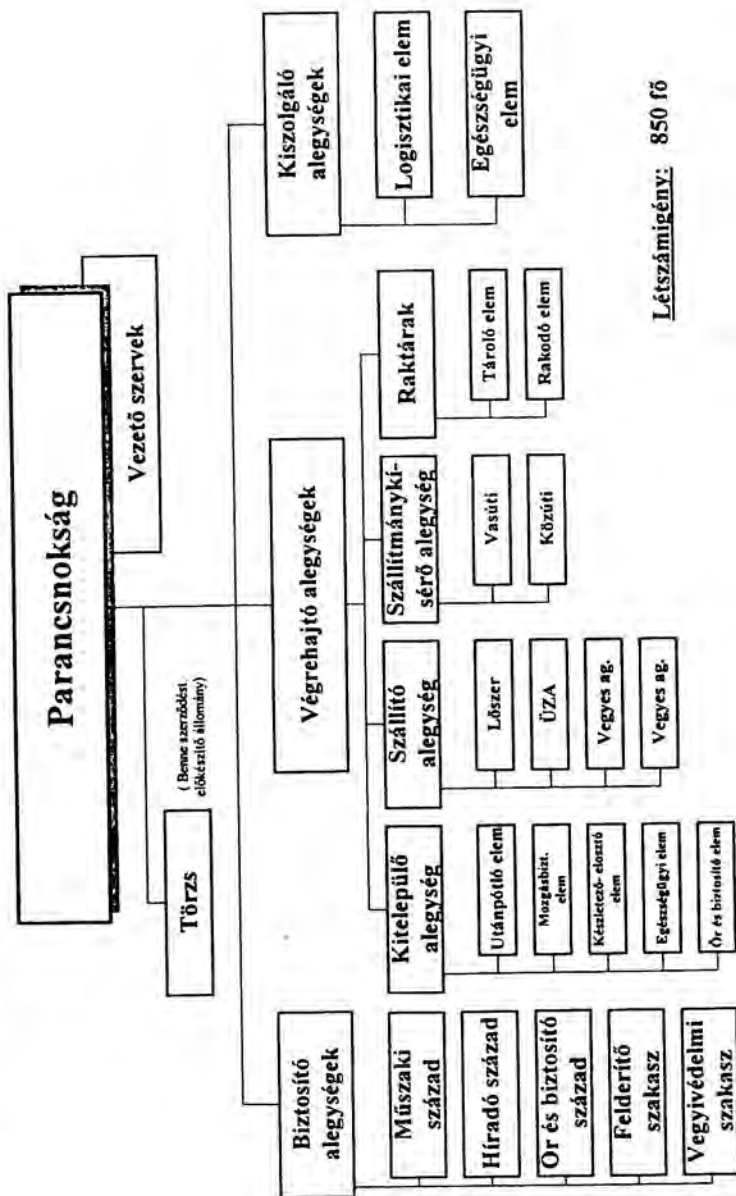
Írásom közzétételével egyrészt szeretnék hozzájárulni a nemzeti támogatás elméleti kérdéseinek rendezéséhez és gazdagításához, másrészt ajánlom a megfogalmazott gondolatokat a gyakorlati szakemberek figyelmébe, akik tevékeny részt vállalhatnak a Nemzeti Támogató Elem, illetve az annak megfelelő szervezeti elemek kialakításában és működtetésében.

Felhasznált irodalom:

- 1.) NATO Logisztikai Kézikönyv 1998. februári kiadás.
- 2.) AJP-4 Végleges Szövetséges Összhaderőnemi Logisztikai Doktrina 1999. évi kiadás.
- 3.) AAP-6 (U) 2. Módosított változat NATO Szakkifejezések és Meghatározások Szógyűjteménye.
- HVK VTFCSF-ség kiadványa (1998).
- 4.) MC 319/1 Végleges NATO Logisztikai Alapelvek 1999. áprilisi kiadás.
- 5.) MC 334 A Befogadó Nemzeti Támogatás Tervezésének és Végrehajtásának Módszerei 1998. évi kiadás.
- 6.) Védelmi Tervezési Kérdőív nem minősített részei (1999).
- 7.) Haderőfejlesztési (nemzeti) célkitűzések nem minősített részei (1999).
- 8.) NATO képességcsomagok nemzeti feladatai (1999).

A NEMZETI TÁMOGATÓ ELEM SZERVEZETI FELEPÍTÉSE

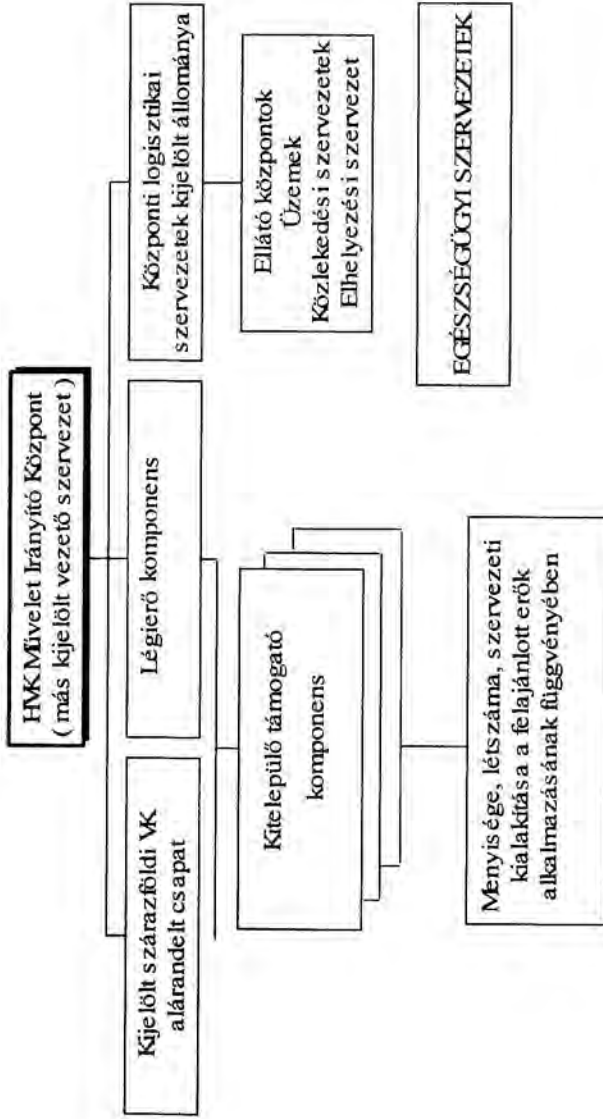
(Első számú változat)

Létszámgigény: 850 fő

A NEMZETI TÁMOGATÁS SZERVEZETI MEGOLDÁSA

(Második számú változat)

A TŰZÉRSÉGI LÖVEGEK FEJLESZTÉSE (KORSZERŰSÍTÉSE) MEGVALÓSÍTÁSÁNAK ÚTJAI KÜLFÖLDÖN

Nagy István¹

A tüzérségi eszközök fejlesztése nem egy egyszerű folyamat, amely spontán módon működik, hanem egy előre tervezett, meghatározott célok (harcászati, technikai, gazdaságossági) elérése érdekében elindított tervezési és kivitelezési ciklusból álló folyamat, amelynek a végén egy olyan modern eszköz kerül kialakításra, amely a kor, illetve azt kissé meghaladó, követelményeknek tesz eleget. E folyamatnak vannak bizonyos elvei, amelyeket minden fejlesztő szem előtt tart.

A fejlesztés (korszerűsítés) általános elvei

Mint azt a korábbiakban láthattuk, a külföldi országok szárazföldi erőinek tüzérsapatainál is zömében nem teljesen új fejlesztésű tüzérségi lövegek, hanem modernizált/korszerűsített lövegek állnak szolgálatban. Ezek közül jó néhány eszköz alaptípusát az 1960-as években hozták létre (lásd amerikai M109, M110).

Ahhoz, hogy a korszerű tüzérségi lövegek mintegy 20-30 éven keresztül - hadrafogható állapotban - szolgálatban tarthatóak legyenek, rendszeres időközönként korszerűsíteni kell azokat. Egyetlen ország sem engedheti meg magának, hogy folyamatosan a legújabb fejlesztésű, legkorszerűbb tüzérségi lövegeket állítsa szolgálatba, a felújításra és korszerűsítésre szorulókat pedig kicserélje. Ez eddig sem volt így, és ezután sem ezt az utat fogják választani még a leggazdagabb országok sem. Másrészt egy teljesen új tüzérségi harceszköz kifejlesztése, a prototípusok elkészítése, a csapatpróbák elvégzése, a gyártás előkészítése és a sorozatgyártás beindítása nem csak költséges, hanem időigényes is. Általában a fejlett országokban is 5-10 év telik el a fejlesztés előtt álló új harceszközzel szemben támasztott igények megfogalmazása és a sorozatgyártás bein-

---

1. Nagy István, mk. őrnagy, MH Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség, mérnök főtitisz.

dítása között. Ennek ellenére vannak új fejlesztések is, amelyek során így kezezik felhasználni a már kész, kifejlesztett rendszereket is.

A tüzérségi eszközök generációváltásai közötti időszakban a kutatók-fejlesztők és tervezők egy része az éppen szolgálatban álló tüzérségi lövegek időszakos, soron következő korszerűsítési lehetőségeinek kidolgozásával, azaz a műszaki-technikai fejlesztéssel a harceszközök harcászati lehetőségeinek szintentartásán vagy növelésén munkálkodik.

Egy adott tüzérségi harceszköz korszerűsítése a 25-30 évnyi szolgálati időszakot figyelembe véve általában 6-10 évenként következik be. Ez azt jelenti, hogy 2-3 alkalommal hajtanak végre jelentősebb korszerűsítést a lövegeken. Ezen természetesen nem azt kell érteni, hogy egy löveget az előírt futásteljesítmény, lövésszám stb. után alaposan átvizsgálják és felújítják, hanem a fegyverrendszer típus valamennyi tagját (vagy legalábbis a többségét) új, az előzőnél korszerűbb fődarabokkal, részegységekkel, fegyverzettel és kiegészítő berendezésekkel szerelik fel. Az új berendezések beépítése következtében javulnak az adott tüzérségi eszközök műszaki paraméterei és harcászati lehetőségei.

A lövegek korszerűsítéséhez hasonlóan végzik a tüzérségi lőszer korszerűsítését, illetve újabb és újabb hagyományos rendeltetésű lőszer-típusok kifejlesztését is.

A fejlesztések során a megvalósítás útja többféle lehet, attól függően, hogy az adott típusú eszközből már van elkészült fejlesztés vagy nincs, illetve önállóan akarják a fejlesztést megvalósítani vagy közösen más fejlesztőkkel.

Az önálló fejlesztések (egy ország) során is több vállalat közösen fejleszti ki az adott eszközt, mivel olyan vállalattal egyetlen ország sem rendelkezik, amely képes a lövegcsőtől az alvázig, minden fődarab gyártására.

A fejlesztések zöme kooperációban zajlik, tehát a fejlesztéssel járó költségeket a résztvevők megosztják egymás között. Ez lehet konkrétan a finanszírozás megosztása, de lehet olyan típusú szerződés keretében is, amelynek során az egyes fődarabok, szerkezeti egységek fejlesztését más-más ország végzi el.

A korszerősítések során lehetséges olyan megoldás, hogy a korszerősítő ország egy másik országtól vásárolja meg a neki szükséges fődarabot (löveget, alvázat) és azt építi be az általa fejlesztett eszközbe.

Lehetséges megoldásként jelentkezik az is, amikor más ország rendelkezik olyan korszerősítési technológiával, amellyel az adott ország esz-közparkja is korszerősíthető. Ilyenkor lehetséges a részegységek kooperációs gyártása.

Összességében a felsorolt módokon (utakon) kívül még nagyon sokféle lehetőség, de az alapvető elvet kell követni, nem érdemes annak a fejlesztésével foglalkozni, és abba pénzt fektetni, amit már mások kifejlesztettek. Sokkal gazdaságosabb azt átvenni.

A külföldi fejlesztések és megvalósulásuk útjai

A tüzérségi eszközök fejlesztésének útját, néhány konkrét példán keresztül bemutatva, meggyőződhetünk, hogy nincs kizárólagos érvénnyel bíró módszer. Mindenegyed, fejlesztésben résztvevő ország más-más oldalról közelíti meg a problémát, és más-más módon oldja meg.

Az Ericson Radar Electronics a Nordic Electronics Systemmel együtt kezdte meg 1988-ban a svéd és a norvég fegyveres erők részére az ARTHUR (ARTillery Hunting Radar) tüzérségi lokátor fejlesztési munkáit. Ez a lokátor a megfelelő hatótávolságú, tüzgyorsaságú és mozgékonyaságú lövegek mélységi tűzvezető rendszere. A kísérleti minta vizsgálatai 1992-óta sikeresen folynak és a gyártás tervezett időpontja 1997.

A tüzérségi lokátor rendszert egy lánctalpas jármű különleges változataiba építik, ami megfelelő mozgékonyaságot kölcsönöz minden terepviszony között. A rendszer lokátor részében több egység közös lesz a GIRAFFE 50 AT felderítő lokátorral. Ez a megoldás az árat jelentősen csökkenteni fogja. Az ARTHUR tüzérségi lokátor hatótávolsága 20-30 km, ami megfelel a mélységi csapás feladatainak, az alkalmazott lövegeknek (Bofors 77A, 77B tarackok) és lövedékeknek (közelségi gyújtóval szerelt kazettás és végfázis-irányítású lövedékek).

Az ARTHUR jellemzői közül a legfigyelemreméltóbb, hogy a tűzvezetési feladatokat a saját tűzérség számára képes önműködően megoldani, ami automatikus indítást, detektálást, számítást, a tüzelőállások települési helyének meghatározását, valamint az adatok továbbítását jelenti a mélységi csapásmérő lövegekhez. A becsapódási helyek meghatározása is igen gyors folyamat.

A német-brit-olasz kooperációban gyártott FH-70 típusú 155 mm-es vontatott tarack korszerűsítését 1995-ben kezdték meg Németországban. A Rheinmetall cég által gyártott FH-70R változatot L/46-os ürméret-hosszúságú csővel szerelték fel a L/39-es helyett, melynek következtében a maximális lőtávolság eléri a 36 000 m-t. További lőszer-korszerűsítéssel, amely a DM 652-es növelt hatótávolságú lőszerrel jelenti, elérték a 40 000 m-es maximális lőtávolságot. Minden fejlesztést úgy végeztek el, hogy az megfeleljen az USA, UK, Olaszország és Németország között 1986-ban létrejött négyoldalú ballisztikai egyezménynek (NBMR 39). Ugyanez a lövegcső kerül beépítésre az új fejlesztésű PzH 2000 önjáró tarackba, csak L/52-es ürmérethosszal. *A tarackkal a NATO-ban rendszeresített valamennyi szabványos 155 mm-es lőszer kilőhető, az amerikai lézerirányítású Cooperhead CLGP lőszer, továbbá a DM Art. 155-ös, szenzoros gyújtású és az APMG hővezérelt, nagy pontosságú önrávezető lőszer is.*

A hagyományos töltetek felváltására és a lövés műveleteinek gyorsítására a német Rheinmetall cég kifejlesztett egy moduláris töltetrendszert, az MTL-S-t (Modulares Treibladungssystem). A töltetrendszerhez - amelyet 8 zónára osztottak fel - 3 bázisú lőport használnak. A rendszer három különálló részből tevődik össze (1-2, 3-7 és 8-as zóna).

Az amerikai Allied Bendix Aerospace és a német Rheinmetall GmbH hadiipari vállalatok fejlesztették ki a 155 mm-es tűzérségi lövegekből kilőhető, kumulatív töltetű páncéltörő, végfázis-irányítású gránátot. A kooperáció során a németek a gránáttestet (ballisztikai kúpot és kumulatív robbanótöltet), míg az amerikaiak a milliméteres hullámtartományban működő irányítórendszert és annak tartozékait fejlesztették ki.

A közös fejlesztés nyomán egy olyan *"intelligens"* lőszer került kialakításra, amely a tűzérségi lövegek teljes lőtávolságán egy méteren belüli találati pontossággal tovább bővíti a tábori tűzérség páncélelhárító

feladatokra történő bevonásának a lehetőségét, és a lézerirányítású Cooperhead gránátok mellett lehetővé teszi a távoli páncélozott pontcélokra való tüzelést.

A gránát ballisztikai kúpjában helyezték el a végfázis-irányítású robbanótestet, a gránát lefékezését, a ballisztikai kúp leválasztását biztosító ejtőernyőt és az e folyamatokat biztosító időszerkezetet. A robbanótöltet a röppálya legmagasabb pontjának elhagyása után válik el a ballisztikai kúptól.

A gránát robbanóteste lényegében egy kisméretű, a milliméteres rádióhullám-tartományban működő lokátor adóból és vevőből (keresőfej), elektronikus vezérlőrendszerből, robotpilótából, mozgatható kormány síkókból (stabilizátorok), tápegységből, a kumulatív töltetből és a gyújtószerkezetből áll.

A gránát legfontosabb része a milliméteres rádióhullám-tartományban működő irányító rendszer, amely a célterületet lokátorként tapogattja le és a célfelderítésre, illetve az irányításra a visszaverődött hullámokat használja fel, ami egy hátránya is, mert megfelelő zavaró-berendezésekkel jó hatásokkal lehet zavarni.

Kanadai, brit és amerikai cégek fejlesztették ki a 120 mm-es AMS önjáró aknavetőt. Korábban ilyen tüzesszerek kialakításakor az aknavetőt gyakran a hordozójármű küzdőterében vagy az alváz hátsó részén helyezték el. Ezzel szemben napjainkban egyre inkább megfigyelhető olyan fejlesztési irány is, amely az aknavető páncéltoronyban való elhelyezését tartja szükségesnek, mint az AMS esetében is. Így az aknavető képes lapos röppályával - tehát közvetlen irányzással - pusztítani célokat és többcélú fegyvertípusnak számít. A páncéltoronyba beépített 120 mm-es simacsövű aknavető lőtávolsága 9000 m, tűzgyorsasága pedig 8 lövés/perc. A Royal Ordnance brit cég volt felelős a kifejlesztéséért.

A löelemek pontos meghatározását az amerikai Delco cég által kifejlesztett tűzvezető rendszer teszi lehetővé, mely nappali és éjszakai irányzékot, lézertáv mérőt, meteorológiai viszonyokat érzékelő és mérő berendezést és ballisztikai löelemképzőt foglal magába. Ehhez kapcsolódik a GPS rendszer, mellyel az önjáró aknavető helyzetének meghatározása mellett a harcjármű hossztengety-irányszöget is meg lehet állapítani.

Az amerikai Martin Marietta cég által kifejlesztett 120 mm-es önjáró aknavető, amely a TMUAS típusjelzést kapta, modul-tervezésben készült. Ez lehetővé teszi, hogy a felhasználó követelményei szerint alakítsák ki. A páncéltoronyba beépített aknavetőt mind lánctalpas, mind kerek alvázra lehet telepíteni. Az egyik verzió szerint fegyverzetként a német Mauser cég MMT 120 mm-es aknavetőjét, a másik szerint a francia Thomson Brandt 120 mm-es 120 2R 2M típusú aknavetőjét építenék be. Az aknavetőhöz itt is a megosztott irányzású tűzfeladatok végrehajtását biztosító tűzvezető rendszer kapcsolódik. Az aknavető minimális lőtávolsága 300 m, a maximális pedig 10 000 méterig terjed.

Olaszország az Egyesült Államoktól olyan M109-es önjáró tüzérségi lövegeket vásárolt, amelyekkel nem rendelt lövegcsövet. Az eszközökhöz a lövegcsöveket az OTO Melara cég fejlesztette ki és építette be. A lövegcső 155 mm-es L/39 ürméret-hosszúságú és ballisztikai tulajdonságai megegyeznek az FH-70 vontató lövegével, ezért annak lőszerével és az M107-es lőszerével is tud tüzelni. Az L15 típusú lövedékkel az M109L típusjellel ellátott önjáró löveg 24 000 m-ig, rakéta póthajtás esetén 30 000 m-ig tüzel.

Az amerikai M109A6 kifejlesztéséért a BMY (Bowem-MeLaughlin-York) Combat System volt felelős. Az M109A6 tornyát a BMY, az alváz fejlesztését a Letterkenny Army Depot cég végezte. Ezen kívül a BMY az M109A6 fejlesztési program során együttműködött az izraeli Alliant Techsystems (tűzvezető rendszer), GE (fedélzeti diagnosztika, prognosztika), a német Sondertechnik (lőszertároló és töltőberendezés), ECC (képzési anyagok) és a Carrier céggel az ABV-rendszer kialakítása érdekében.

Összességében megállapítható, hogy a külföldi fejlesztések a minél hatékonyabb tüzérség kialakítását szolgálják. Ez azt jelenti, hogy növekszik a tűzvezetés automatizáltsága, a lövegek maximális lőtávolsága (a lőszer fejlesztésével) és nem elhanyagolható, hogy olyan eszközöket fejlesztenek ki, amelyek többcélúak (önjáró aknavetők) és már meglévő eszközöket használnak fel erre a célra. Minden fejlesztés kooperációban készül, lehet az hazai vagy más országgal együtt.

A felhasznált irodalom

- 1.) *Jane's Armour and Artillery*. 1993-1994.
- 2.) *Hamar Sándor*: Korszerűsített tüzérségi harceszközök. Haditechnika, 1990/2.
- 3.) *Erik Albertsson*: A tüzérségi rendszerek alkalmazása mélységi tűzcsapásnál. (Fordítás). Haditechnika, 1995/2.

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

A LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS ELMÉLETE ÉS OKTATÁSÁNAK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI, IRÁNYAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LÉGIERŐ SPECIFIKUMAIRA

Morvai József¹

Napjainkban a Magyar Honvédség ezen belül is a légierő haderőnem logisztikai rendszerének jelentős átalakítási, korszerűsítési időszakát éljük. Történik ez olyan viszonyok között, amikor a folyamatos szervezeti átalakítás, haderőcsökkentés (racionalizálás), a gyengülő finansziális ellátás, harci technikai és kiszolgáló eszközök anyagi, erkölcsi amortizációja stb. hatja át az egész rendszer tevékenységét, miközben eleget kell tenni az új katonai szövetségi rendszerbeli kihívásoknak. **A haderőnem példájánál maradvá:** teljesíteni a légierő beintegrálási követelményeit, felkészülni megerősítő NATO erők esetleges fogadására, befogadó nemzeti támogatásuk biztosítására, valamint kialakítani a légierő béketámogató tevékenységbe bevonható részének logisztikai biztosítási feltételeit.

A ható problémáknak és nehézségeknek csak a leglényegesebb elemeit kiemelve, a teljesség igénye nélkül kívántam azt a helyzetet érzékeltetni, amelyben a továbblépés érdekében szükségesnek tartom értelmezni a haderőnem logisztikai biztosítása elméletének, oktatásának problémáit, tendenciáit, fejlődési irányait.

1.) Elsőként egy látszólag sokadrendű, kevésbé lényeges kérdéssel kezdem. A meghonosodás küszöbén áll a "logisztikai támogatás" kifejezés. Mi a helyes: "logisztikai támogatás", vagy "logisztikai biztosítás"? A "támogatás" szót a magyar nyelvtan gyakorító igeként értelmezi, és olyan tevékenységet jelöl, amely ugyan egy folyamatos ráhatást jelent a jelölt objektumra, de katonai (hadi) jogi értelemben nem garantálja a meghatározott tevékenység teljes körű végrehajtását, csak támogatja azt. A hadtudományi lexikon olyan tevékenységként értelmezi a "támogatást",

---

¹Dr. Morvai József alezredes, ZMNE Logisztikai tanszék, egyetemi adjunktus.

amely segíti az alárendelt csapatokat tevékenységük teljesítésében anélkül, hogy a támogató erőket, eszközöket alárendelné, átadná nekik. Ezen kívül igényelné az inkriminált szó a támogatás mértékének, vagy valamilyen jelzőjének meghatározását egy szóösszetételben. Ez a kifejezés egy pontatlan fordítása az angol "support" szónak. A "support" az Országgh László féle angol-magyar nagyszótár 712. oldalán a következő magyar megfelelőket jelenti: a, támogatás; b, eltartás, fenntartás; c, katonai értelemben biztosítás.

Gondoljunk csak a különböző szakmai értekezéseinkben használt "biztosítsa" szó helyére tett "támogassa" szóra, amely értelmezési és nem kevésbé katonai (hadi) jogi problémákat jelentene különösen a minősített időszaki feladat teljesítésben. *Tehát jelenlegi értelmezéseink szerint a logisztikai biztosítás továbbra is a mindenoldalú biztosítás részeként értelmezhető, amely magába foglalja a háborús tevékenységekhez és harc-képesség fenntartásához, helyreállításához, a háború sikeres megvívásához szükséges eszközök, anyagok, valamint szolgáltatások egységes követelmények és elgondolások alapján, - meghatározott időben, helyen, összetételben, mennyiségben és minőségben, optimális ráfordítással, logisztikai módszerek és eljárások alkalmazásával történő diszponálását, megvalósítását.* Látható, hogy ebben a definícióban és minden más katonai meghatározásban az egyértelműsége, a közérthetősége való törekvés a fogalomalkotás egyik legfontosabb szempontja, amit egy gyakorító szó magyar értelmezés szerinti alkalmazása nem elégíti ki.

2.) Közismert, hogy a MH logisztikai rendszerében számos olyan ellátási terület található, amely a szárazföldi haderőnemmel közös alrendszeren keresztül ugyanazon anyagféleségekkel lát el mindkét haderőnemnél. Ismert az az ellátási irány tendencia is, amely szerint egyre több ellátási szolgáltatási folyamat helyeződik át a nemzetgazdasági szférába. Viszont a légierő sajátos rendeltetéséből, feladatrendszeréből, sajátos szervezeti felépítéséből, technikai felszereltségéből, sajátos harci alkalmazásából fakadóan a haderőnemet folyamatosan jellemző ellátási, kiszolgálási specifikumokkal rendelkezik:

- sajátos ellátási rendszerében;
- sajátos ellátási ágakban;

- sajátos ellátási kiszolgálási módszerekben;
- sajátos ellátási, kiszolgálási prioritásokban;
- vezetési irányítási lehetőségekben;
- az anyagi készletek tárolásának, szállításának, utánpótlásának követelményeiben, lehetőségeiben;
- speciális harci- és szaktechnikai eszközök üzemeltetésében, üzemben tartásában, javításában és helyreállításában;
- sajátos tisztító eszköz rendszerében;
- sajátos harci technikai eszközfelkészítésben;
- egészségügyi biztosítás speciális területeiben, sajátos eljárásaiban és lehetőségeiben;
- a minősített időszaki közlekedési, szállítási lehetőségekben;
- az ellátási elemek sajátos csoportosítási, telepítési és áttelepítési követelményeiben;
- a várható ellenséges ráhatás jellegében, időbeni, térbeni megoszlásában.

E néhány leglényegesebbnek mondható logisztikai sajátosságon túl, további rész specifikumok találhatóak a légierő logisztikai biztosítási rendszerében, amelyek együttes jelentőségüket tekintve szükségessé teszik azoknak mint haderőnemi jellemzőknek a nagyobb változtatásokat megelőző vizsgálatát, elemzését, értékelését.

Ha megvizsgáljuk az ellátási rendszer három legfontosabb összetevőjét.

- általános katonai biztosítás és szolgáltatás körét;

- specifikus katonai biztosítás és szolgáltatás körét;

- a nem katonai szféra biztosítási szolgáltatási körét; (1. számú melléklet) **azt látjuk**, hogy a racionalizálási folyamatok a műszaki-technikai fejlődés, a specializáció tovább bővíti a nem katonai forrásból származó és a speciális katonai biztosítási szférákból származó ellátások körét az általános katonai szférák rovására. Ez az eltolódás folyamatos, fegyverkezési kényszer szülte változás, melynek mértéke a specializáció ütemétől függően 5-10 év alatt egy 8-10% változást jelent. De általános tendenciaként említhető a harci technikai eszközök fejlődésével, korszerűsítésével járó harcbiztosító-kiszolgáló állomány és eszközpark arányának a növekedése a harcolókkal, a harci technikával szemben. **A harcászati repülőezred ilyen számarányai a következők:**

- 50-100 fős harcoló (hajózó) állományra 2000-2500 fős biztosító, kiszolgáló állomány jut.

- 40-50 db harci repülőre 200-250 db biztosító, kiszolgáló technikai eszköz jut.

A közelmúltban a légierő racionalizálásának, többszöri átszervezésének, korszerűsítésének voltunk tanúi. Jelenleg a NATO szervezetébe történő beintegrálódás, interoperabilitás, kompatibilitás megteremtése az egyik legfontosabb feladatunk. Ebben az időszakban különösen szükség-szerű a kiegyensúlyozott átmenet biztosítása az oktatásban, időarányosan adaptálva az új elméleti ismereteket a nemzetközi és hazai tudományos életből, amely szoros kölcsönhatásban van a reálszférában lévő történésekkel, kialakult helyzettel és a perspektivikus lehetőségekkel. A szilárd logisztikai elméleti alapok csak olyan helyzetben jöhetnek létre, ha biztosított a haderőnem doktrinális alkalmazásának célrendszere, feladatrendszere, közép és hosszútávú fejlesztésének irányai, szervezeti és vezetési rendje, stb. tehát mindazon alapvető tényezők, körülmények ismerete, amelynek érdekébe, amelyre alapozva, amely mentén lehet a logisztikai biztosítás elméleti rendszerét, rendjét kellő biztonsággal kialakítani.

Az oktatásban, a tudományos munkában jelentős problémát jelent, a logisztikai biztosítás elméletét alapjaiban meghatározó légierő harc-hadműveleti szabályzatának a hiánya, bár ennek elkészítésére biztató törek-

vések voltak. A szakutasítások, vagy a régi szövetségi rendszeralkalmazási koncepciói szerinti, vagy nem is készültek, hagyatkozva és alkalmazva az összhaderőnemi normákat. További nehézséget okoz az aktuális irányelvek és eljárási utasítások hiánya.

A logisztikai szervezetek rendszere nem kialakult, nem profiltiszta, nem kellően tükrözik a várható feladatokhoz mért erő, eszköz, szükséglet helyes arányait, és nem mutat a NATO szervezethez kapcsolható működési rendet. Több olyan, a logisztikai ellátás, kiszolgálás szférájába tartozó elemet lehet találni fegyvernemi egységeinél, amely indokolatlan módon nem, vagy csak részben került bevonásra a logisztikai rendszerbe. Például:

- a repülőezredek repülőter üzemeltető, karbantartó százada;
- a légvédelmi rakéta alegységek RESZCS csoportjai;
- és további alegységek, melyek besorolását most az átszervezés aktualitása révén célszerű volna újra gondolni és nem a "hatalmi", illetve szokás érvek, hanem a szakmai érdekek és a racionalitás dominanciájával eldönteni.

A logisztikai szervezetek tervezése információinak áromoltatási nehézségei, vezetési átfedések, tisztázatlanságok nehezítik a rendszer helyes értelmezését, értékálló ítéletek kialakítását. Célszerű volna a térinformatikai ismeretek adaptálása a haderőnemi logisztikai folyamatok hatékonyságának növelésére, mivel nagymennyiségű, széleskörű anyag és szolgáltatás igényt jelentő adatanyag felhasználását követeli meg.

- Különösen fontos a logisztikai térinformatikai ismeretek felhasználása a válságkezelő, megerősítő erők fogadásakor, amikor a korszerű, friss a - nemzetgazdaság bármely területének - leinformálásából vett adatbázisok nagy tömegű, megbízható, folyamatos felhasználása válik szükségessé.

A Varsói Szerződés szervezetéből történő kiválásunk óta fokozottan felmerülő kérdés a légierő és logisztikai szervezetei szükséges mobilitásának megteremtése. Napjainkban viszont már elodázhatatlan feladattá vált, mind saját védelmi, alkalmazási készségünk biztosítására, mind szövetségi oldalról elvárt követelmény kielégítésére.

Néhány fontosabb területei:

- a repülőtér és leszállóhely váltások logisztikai biztosítása érdekében;
- a légvédelmi rakéta alegységek tüzelőállás váltásai következtében;
- a radar alegységek mérőállás változtatásai következtében;
- a minősített időszakai hadműveleti szétbontakozások, átcsoportosítások érdekében;
- és nem utolsósorban a válságreagáló erők logisztikai biztosítását végrehajtó szervezetek számára.

Az új követelményekhez való igazodásban különösen fontos kérdés a logisztikai képességeknek a biztosítandó erők tevékenységhez való igazítása. A minősített időszakai harckészültségi reagáló képesség, megköveteli a kijelölt logisztikai erők bármely helyzetben történő alkalmazhatóságának biztosítottóságát.

Ennek lényegi elemei:

- egyértelmű, világos feladat és célrendszer;
- reagálási időnormák azonossága;
- mobilizálható, optimális mértékű, szortimentű, minőségű anyagi készletek;
- szakmailag jól felkészült, terhelhető, kommunikációképes szakállomány;
- kifogástalan technikai állapotú, gyors blokkcserés megoldással javítható szaktechnika;
- megbízható kommunikációs eszközrendszer.

A haderőnemet lepusztult anyagi eszközkészlete, illetve a jelentős tárolóteret elfoglaló felesleges készletek jellemzik. A jelenlegi helyzetben új alkalmazási koncepcióknak megfelelően a készletezési szintek átgondolása a várható szükségletekkel összhangba hozása, a prioritások meghatározása volna elsődleges a kurrens készletek mielőbbi felhalmozása mellett. Ezeknek elsősorban a nemzetgazdasági pótlási lehetőségek figyelembe vételével és külföldi beszerzésekből kell megvalósulni. Célszerű továbbá vizsgálni azt is, milyen más egyéb forrásokból, esetleg más helyettesítő anyag alkalmazásokból lehet a felmerült szükségleteket kielégíteni időlegesen, vagy akár hosszú távra is. A jelenlegi inkurrens készletek értékesítése más irányú felhasználási módjainak vizsgálatára több ellátási szintnek korrekt pályázati lehetőséget kellene biztosítani.

A haderőnem logisztikai biztosítási rendszere további ellentmondások forrása, mely szerint hadműveleti ellátási tagozat működtetésének szükségessége a haderő ellátási sajátosságai miatt nem tisztázott. A logisztikai ezredben olyan erők, kapacitások találhatók, amelyek célszerű alkalmazása valamely ellátási tagozatban csak a közép és hosszú távú fejlesztési koncepciók ismeretében határozhatók meg megfelelő racionalitással. A felesleges, nem teljes körű javítási szint megszüntetésével az alárendeltek vagy a központi tagozat szolgáltató kapacitása bővíthető lenne.

A magyar-német együttműködés keretében egy logisztikai tanulmányt készült *"A Magyar Légierő támogatása logisztikai eljárásainak és struktúráinak harmonizációja, átállítása"* - címmel. Ebben a LEVK-nak közvetlen alárendelt logisztikai ezredet ők is egy plusz logisztikai vezetési tagozatnak minősítették a felhasználói szint és a központi tagozat között. Ugyan ilyen felesleges kapacitásnak ítélik a repülőtechnikai eszközök egy ipari (Duna Repülőgépgyár) és egy központi katonai (Légijármű Javító Üzem) tagozat fenntartását. Ezek közel azonos képességű, technikai lehetőségű üzemek. A logisztikai feladatok nagy mértékű széttagolása a szervezeti struktúrákban viszonylag nagy személyi állományt köt le, felesleges és időnként kihasználatlan kapacitásokat tart fenn.

A légierő sajátos arculatát mutatja a nagyszámú az ország területén szétszórtan működő kis logisztikai elem, amelynek irányítása nehézkes, ellátása pedig a területi ellátási elven működő rendszer és a szárazföldi

haderőnem logisztikai szerveivel való szoros együttműködés nélkül nehezen elképzelhető. Viszont ennek minősített időszakai működési rendje még kimunkálatlan.

Az új szövetségi rendszerbe tartozásunkkal meghosszabbodott reagálási idő lehetővé teszi a szükséglet (a bevetés, alkalmazás) helyéhez közeli nagyobb mennyiségű, többszöri raktározás lehetőségének kialakítását. (Háborús tevékenység idején ez a kedvező feltétel már nem áll fenn). Ebben a helyzetben is differenciált elsősorban a reagáló erők érdekében létrehozott készletek diszponálása majd később más felvonuló erők anyag készletezése válik szükségessé, legkésőbb a háborús veszélyeztetettség időszakában.

A meghosszabbodott reagálási idő sem képes azon probléma feloldására, amely a rendelkezésre álló le és felszállásra alkalmas repülőterek számát illeti, és különösen azok berendezhetőségét, működőképességét lehet megkérdőjelezni jelenlegi feltételek mellett.

Háborús alkalmazás során a manőver és tartalék repülőterek és leszállóhelyek megkívánt száma, berendezése és működtetése a rendelkezésre álló felkészült erő, eszközállomány figyelembe vételével nem lehetséges. Különösen akkor, ha a NATO szövetségi igényként más nemzetiségű meg erősítő erők ugyan ilyen igényekkel lépnek fel ugyanazon időszakban.

A közutak minősített időszakai igénybevételét azon szervezetek részére, amelyek önállóan nem képesek azokat fenntartani, berendezni, - mint a légierő haderőnem csapatai -, nagyon bonyolultnak, kockázatosnak látom egy háborús tevékenység folyamán. Ismerve a vonatkozó, e kérdésben mérvadó régi szabályzókat, a közlekedési útvonalak, hidak, illetve átjárók igénybevételének rendjét hadműveleti területen, továbbá a kommunikációs lehetőségek korlátozódása esetén, a jelenleg érvényben lévő megoldások nem felelnének meg a haderőnem csapat- és anyagellátási követelményeinek.

A szállító repülőgépek teherszállító képessége alacsony, hatósugarú a várható feladatok figyelembe vételével nem kielégítő. Legalább 15 t teherbírású katonai szállító eszközökre és kétszeres hatósugarú eszközök alkalmazása szükséges a várhatóan megnövekvő légi utánszállítási feladatok hatékony végrehajtására.

Ha megvizsgáljuk az ország területén, - a háborús tevékenység erő - eszköz megóvási követelményei szerint, funkcionális igények szerint, valamint a várható feladatoknak megfelelően,- szétbontakozott légi erők alegységeket az egészségügyi biztosíthatóság szempontjából, azt látjuk, hogy az egészségügyi ellátó és szállító kapacitás messze a megkívánt szint alatt marad. Ez adódik nem csupán a szétbontakozottságból, hanem abból is, hogy sérült kihordás és ellátása után saját eszközzel kell a magasabb szintű segélynyújtás helyére is elszállítani a sérültet. Ezt a helyzetet súlyosítja a fokozott csapásveszélyeztetettség ténye. A légi erők haderőnem szervezetei a háborús tevékenységhez, az ellenség csapásai okozta egészségügyi veszteség minimalizálására saját szervezetét is széttelepíteni általában 2-3 működési körletre.

Mindegyikben szükséges az elrendelt egészségügyi biztosítás azonos szintjének a megvalósítása. Erre, - a korábbi elvek szerint a két egyforma képességű segélyhellyel rendelkező, - repülőezred volt egyedül képes. Minden más szervezeténél az egészségügyi biztosítást ellátási utalásokkal, vagy saját egyébként is szerény képességű alegység segélyhelye megosztásával valósítható meg. Ma már ezek a szükségszerű megoldások nem fogadhatók el. Az új követelmények szerinti egészségügyi ellátás megköveteli a kiszámítható garanciákat adó, lehető leggyorsabban biztosítható, egymásra épülő korszerű egészségügyi ellátás megvalósítását. Különösen problematikus az egészségügyi anyagok pótlásának a kérdése egy a szárazföldi csapatok tevékenységi körzetében települő radar század esetében, amelynek egészségügyi anyag ellátására nincsenek szabályozott elképzelések.

3.) A magyar légi erők válságkezelő erőinek létrehozása és megerősítő NATO erők befogadása, logisztikai biztosítása jelenleg a légi erők újszerű alkalmazásából eredő aktuális feladat. Magyarország a NATO szervezetébe történő belépésével vállalta, hogy repülő, légvédelmi rakéta és légi kutató mentő alegységeket biztosít a NATO gyorsreagálású erőibe. Ez azt jelenti, hogy az ide biztosított logisztikai erők, eszközök bárhol az országban, illetve azon kívül alkalmazásra kerülhetnek. Képesnek kell lenni tehát részben önállóan, részben a fogadó nemzet által biztosított lehetőségek felhasználásával önállóan ellátni a kijelölt erőket, eszközöket úgy, hogy egyben integrálhatók is lehessenek egy koalíciós logisztikai kontingensbe. Ezen válságkezelő erők logisztikai biztosítási

feladatai, - kisebb kontingenstől eltekintve - meghaladják a Magyar Honvédség jelenlegi lehetőségeit, de a repülő erőket egyébként is csak honi repülőteréről alkalmazhatók a NATO eszközökkel való felismerhetőség, együttműködési készség hiányában. A nemzeti támogatás megvalósítása, - a LEVK Logisztikai Tudományos Konferenciáján elhangzottaknak megfelelően, - a SZVK NTE-nek bázisán létrehozandó légierő támogató század által történne. A század csak a légierő speciális agyag ellátását, kiszolgálását volna hivatott megvalósítani, szükség esetén akár légi utanszállítással is. Ennek az elvárásnak megfelelően lenne kialakítva szervezete, technikai felszerelése, anyagi készletei, szállító és tároló kapacitása, és megoszthatósága.

A megerősítő NATO erők fogadására való képesség rendkívül széles skálájú szolgáltatások és ellátási folyamatok összességét jelenti, amelyre már több sikeresen megoldott gyakorlati példa is található hazánkban. Amerikai taszári harcoló légi kötelékek, illetve Boszniában békefenntartói feladatot ellátó északi NORDPOL dandár pécsi telepítésű nemzeti logisztikai ellátó eleme révén.

A befogadó nemzeti támogatás (BNT) két- vagy többoldalú nemzetközi megállapodás alapján létrejött olyan egyezmény, amelynek értelmében a befogadó nemzet gondoskodik a szerződésben foglalt megfelelő erőforrások, szolgáltatások folyamatos biztosításáról. ***Ennek főbb területei a következők lehetnek:***

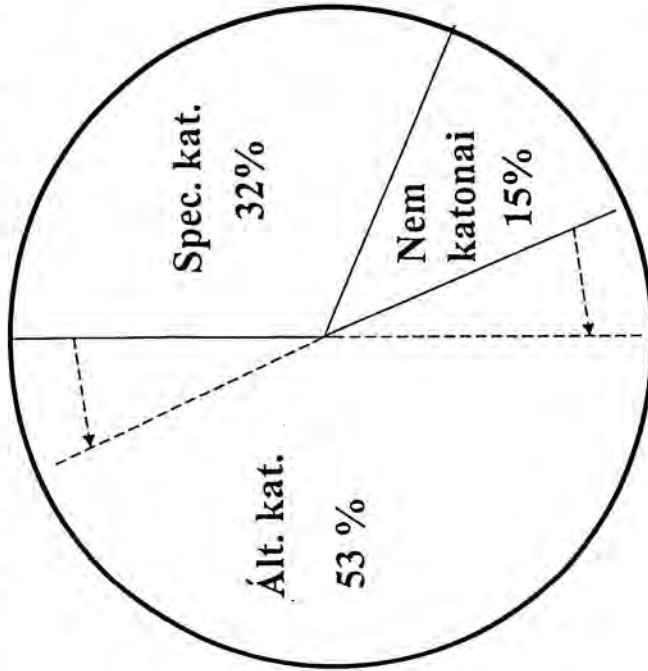
- utak, vasutak, légtér, kirakó állomások, repülőterek, kikötők;
- települési körletük és objektumainak bérlete;
- közmű szolgáltatásuk: villany, gáz, víz- és szennyvíz, csatornarendszer;
- villamos energia és vízszolgáltatás;
- lakásbérlet, kulturális, sport és egyéb objektum bérlete;
- fürdetés, mosatás, vegytisztítás;

- hulladék, szennyvíz, fekália elszállítás, egyéb szállítások;
- üzemanyagokkal, kenőanyagokkal ellátás;
- élelmezési anyagokkal, szolgáltatásokkal ellátás;
- katonai kereskedelmi anyagokkal, büféárukkal ellátás;
- elhelyezési anyagokkal, takarító anyagokkal, eszközökkel ellátás;
- egészségügyi és járványvédelmi szolgáltatások;
- tűzvédelmi szolgáltatások;
- rovar és rágcsáló védelmi szolgáltatások;
- segéd és szakmunkaerő biztosítás.

További ellátási, szolgáltatási területekkel bővíthető a kölcsönös érdekeken alapuló megállapodás függvényében, a két fél lehetőségeinek figyelembe vételével.

A MH logisztikai rendszerének továbbfejlesztése, tökéletesítése egy állandó az ellátandók igényéhez alkalmazkodó szüntelen folyamat. Ennek során gyakran kell elemezni és felülvizsgálni a meglévő folyamatokat, eljárásokat, módszereket, amelyek eredményeit az új követelményekhez igazítva hasznosítani kell az ellátási rendszereink tökéletesítésére és szemléletünk változtatására, hogy képesek legyünk további optimalizálási lehetőségek felismerésére, alkalmazására.

A logisztikai szolgáltatások változásának irányai

AZ OSZTRÁK TISZTKÉPZÉS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE, JELENLEGI HELYZETE NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN.

Rádli Tibor¹

Az elmúlt időszakban egyre többször felvetődött Ausztria esetleges NATO tagságának kérdése, így ez a tény önmagában is indokoltá teszi az írásom témájaként választott gondolatok közreadását. A másik oldalról a téma aktualitását az adja, hogy hazánkban is ismételten újragondolást igényel a katonai felsőoktatás rendszere, amely egyidejűleg magában hordozza a további átalakítás szükségességét is. Ahhoz, hogy ez a folyamat tervszerű és gördülékeny legyen, a lehető legszélesebb körben kell a szükséges elemzéseket elvégezni, és a tapasztalatokat feldolgozni. Jelenlegi írással ehhez a területhez, ezen belül a logisztikai tisztképzés további jobbításához kívánok hozzájárulni.

Mondanivalómat elsősorban az irodalomjegyzékben feltüntetett német nyelvű kiadvány magyar nyelvre lefordított teljes anyagának rövidített, kivonatolt közreadásával és a saját véleményem bedolgozásával fejtem ki.

1. Katonai vezetőképzés 1752 óta

Az osztrák *tisztképzés alapvető intézménye* a Wiener Neustadtban működő **Mária Terézia Katonai Akadémia**. Az akadémia története évszázadok óta szorosan összefügg Ausztria történelmével. A képzés 1752. november 11-én *Mária Terézia* parancsára 191 újonccal indult be. Az első parancsnok, *Leopold Graf Daun tábornok* számára adott utasítás így hangzott: **"Csináljon belőlük rátermett tiszteket és derék férfiakat!"** Ez a parancs - bár írásban sohasem került rögzítésre - a mai napig vezérlő elvként szolgál az intézményben folyó oktató - nevelőmunka számára.

A Mária Terézia Katonai Akadémiát, mint tisztképző intézményt azzal a szándékkal alapították, hogy a császári és királyi hadsereg kiszol-

---

1.Dr. Rádli Tibor ezredes, Főiskolai docens, a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola oktatási és tudományos főigazgató helyettese.

gált tisztjei fiainak, valamint a nemesi rangú személyeknek rangjukhoz méltó képzést nyújthassanak. A porosz- osztrák háború után, 1866-tól a Katonai Akadémia tanulóinak szociális viszonyai azonban alapjaiban megváltoztak. A nemesi származásúak aránya a nem nemesi származású ifjakhoz képest egyre kisebb lett. Az újrászervezés során 1874-től a Katonai Akadémiára való bejutás feltétele középiskolai végzettség vagy kadétiskolai végzettség lett. Ettől az időtől kezdve pedig a hároméves képzési periódus is hagyományá vált.

Az első világháború után tíz évre volt szükség ahhoz, hogy újra osztrák tiszteket képezhessenek ki, méghozzá Ennsben. A hároméves képzésben való részvétel feltétele egy érettségi vizsga és egy egyéves előkészítő tanfolyam elvégzése volt. Egy kétéves tanfolyam után a katonai szolgálatot teljesített altisztek is felvételt nyerhettek a tisztképzésre. 1934 és 1938 között a tisztképzés ismételtén visszakerült a Mária Terézia Katonai Akadémiára. A második világháború után 1953 októberében - újra Ennsben - a Csendőrség első kiképzési évfolyamának beindulásával új fejezet kezdődött a tisztképzésben. A magas színvonalú tisztképzés biztosítása érdekében már a **Második Köztársaság Szövetségi Hadseregének** kezdeti éveiben elrendelték, hogy az érettségi elengedhetetlen felvételi követelmény. Az esélyegyenlőség biztosítása miatt azonban lehetővé tették, hogy a Mária Terézia Akadémián, egy kétéves tanfolyamon az altisztek is pótolhassák lemaradásukat és megszerezhessék az érettségi bizonyítványt. Ez a felvételi követelmény, valamint a tisztképzés magas követelményrendszere tette az akadémiát színvonalas kiképzési intézménnyé. 1958 óta ismét a Mária Terézia Katonai Akadémián folyik a hivatásos tisztek képzése. Az oktatás célja akkoriban elsősorban szakaszpáncsnokok kiképzése volt, a képzés **25 specifikusan katonai tantárgy** oktatását foglalta magában. 1961 óta oktatnak főiskolai tanárok is az akadémián, többek között alkotmányjogot, nemzetközi jogot, szociológiát, történelmet és gazdaságtant.

A megváltozott körülmények bővebb, szélesebb spektrumú ismereteket követeltek a végzett hallgatóktól, amelyek valójában hátrányosan érintették az oktatás mélységét. A reális képzési cél 1970 - től a szakaszpáncsnok, illetve szaktiszt lett, akinek képesnek kell lennie arra, hogy egy csapatpáncsnokot bármikor helyettesítsen. A mindenkori tantervben már az alapítás óta tükröződnek a társadalmi szempontból fontos fejlődési

trendek. Tulajdonképpen a jelenlegi *"Tisztképzési rendszer 2000"* is a már múltban lévő XX. század társadalmi követelményeihez való alkalmazkodás végrehajtási programja.

Az eddig leírtakból levonható az a következtetés, hogy a tisztképzés a múltban is rugalmasan alkalmazkodott a társadalom elvárásaihoz és követelményeihez. A helyszíneit tekintve pedig az hol Wiener Neustadtban, hol Ennsben került végrehajtásra.

2. A tisztképzés színvonala a szakfőiskolai képzés szintjére emelkedett

A Szakfőiskolai Tanács 1997. július végén hozott határozatával siker koronázta azokat az évek óta tartó erőfeszítéseket, amelyek arra irányultak, hogy a Mária Terézia Akadémián folyó tisztképzést a szakfőiskolai képzés szintjére emeljék. Ez többek között a tisztképzésnek a **Szövetségi Hadsereg** megváltozott feladataihoz történő alkalmazkodását, valamint a tisztek pedagógia képzésének erősítését és a tisztképzésnek az oktatási rendszerbe való beintegrálását jelentette.

Ezzel az Osztrák Szövetségi Hadsereg oktatási reformjának következő céljai valósultak meg:

- A tisztképzésnek a Szövetségi Hadsereg megváltozott feladataihoz való alkalmazkodása;
- A tisztek pedagógiai képzettségének megerősítése;
- A tisztképzés beintegrálása az osztrák oktatási rendszerbe;
- A tisztképzés nemzetközi összehasonlíthatósága.

A továbbiakban tekintsük át azokat a reformokat, amelyek a *"Tisztképzési rendszer 2000"* koncepcióban kerültek megfogalmazásra. A reform folyamat kiinduló gondolatát az adja, hogy a képzés lényegét a tudományosan megalapozott katonai szakmai képzés jelenti.

Miben mutatkozott meg a reformok szükségessége?

A hadsereg feladatai az elmúlt időszakhoz viszonyítva sokrétűbbé váltak. A katasztrófa elhárításnál nyújtott segítségtől, a környezetvédelemtől, a határok és az ország védelmétől egészen a nemzetközi humanitárius és békefenntartó tevékenységben való részvételig terjednek. Az Osztrák Szövetségi Hadsereg e sokrétű feladatainak teljesítéséhez a tisztképzés tartalmi szempontból megfelelt, azonban az európai integráció és egy összeurópai biztonsági rendszer kialakításának szempontjából felmerült a hivatásos tisztképzés fejlesztésének szükségessége.

Miért szakfőiskolai képzés?

A kevés kivételtől eltekintve valamennyi neves katonai akadémián a társadalom- és természettudományok területén főiskolai szintű oktatás folyik. Ráadásul a legtöbb országban a katonai főiskolai hallgatók általános tudományos képzése időtartamban meghaladja a katonai és a szakmai kiképzést. Az osztrák társadalom oktatási rendszerének fejlődése, amely a hadkötelezettek képzettségi szintjének emelkedéséhez vezetett, a katonai képzési rendszer jövőorientált továbbfejlesztését is megköveteli, beleértve a hivatásos tisztképzést is. A társadalom elvárja az ezredforduló tisztjétől, hogy feladatát szakmai, szociális és pedagógiai-didaktikai hozzáértéssel professzionálisan teljesítse. Ezt a célt csak egy tudományosan megalapozott katonai, szakmai képzéssel lehet elérni.

Mindettől azt várják el, hogy pozitív hatással lesz a hadsereg egészét tekintve az alkalmazásra, a kiképzésre és a szolgálatra vonatkozóan, ezáltal pedig hozzájárul a katonai honvédelem teljes rendszerének fejlődéséhez. Tehát a hivatásos tisztte történő képzés 1998. január 1. óta csapattiszti képzésként folyik "*katonai vezetés*" címszó alatt integrált szakfőiskolai oktatással együtt. Összességében szemlélve a Mária Terézia Katonai Akadémián folyó hivatásos tisztképzés lényegét megállapítható, hogy az továbbra is hangsúlyozottan katonai szakmai képzés marad. Így az a követelmény is teljesül, hogy a tiszt a Szövetségi Hadseregbe történő vezetői besorolása után közvetlenül felelősséget vállalhat. Ez azt jelenti, hogy a tudományosan megalapozott katonai szakképzés az új tisztképzés lényege.

3. A tiszttel szemben támasztott szakmai követelmények

A tiszt fő feladatai közé tartozik az emberek irányítása. Ausztria békéjének és biztonságának megtartása során kifejtett 30-40 év időtartamú katonai tevékenységéhez elengedhetetlen a tudományosan megalapozott, bevetés orientált képzés, amely magában foglalja a nevelés- és társadalomtudományi, valamint politikatudományi, jogtudományi és etikai, továbbá személy- és anyaggazdálkodási ismereteket.

A tiszt tevékenységét az Osztrák Szövetségi Hadseregben végzi, ezért fő feladatai a következők:

- A hivatásra történő felkészítés, amely a kiképzésből és szolgálatból áll;
- Katonai honvédelem;
- Segítségnyújtás elemi csapások elhárításánál;
- Segítségnyújtás külföldön nemzetközi szervezetek felkérésére.

Hivatása ellátása során a fenti feladatok formálják a tisztet katonai vezetővé és szakértővé. A tiszt elsősorban vezetői, kiképzői és hadműveleti-irányítási feladatokat teljesít a kiképzésben és a szolgálat ellátásában. Az egyszerű állampolgárnak a társadalom iránti erkölcsi felelőssége mellett a tisztnek, mint az állam végrehajtó hatalma megtestesítőjének olyan katonai és biztonságpolitikai feladatai is vannak, amelyek Ausztria és annak állampolgárai szabadságának és biztonságának fenntartását szolgálják. Az állam céljainak figyelembevételével a tiszt felelősséggel tartozik az alárendeltjeiért az emberiség, a szakszerűség, a kritikai tűrőképesség és a nyíltság tekintetében.

A tiszti pályából adódóan a következő általános szakmai követelmények támaszthatók a hivatásos tiszttel szemben:

- A tiszt közvetlenül felelős a demokratikus társadalmi rendszer védelméért;

- A társadalom a tiszttel, mint katonai vezetővel szemben olyan követelményeket támaszt, mint a professzionális szakmai hozzáértés, tökéletes szervezeti, szociális és pedagógiai - didaktikai ismeretek;
- A katonai vezetés alapja egy visszajelzéseken nyugvó norma- és értékrend, mely megteremti ezáltal a motiváció, az elkötelezettség és a harckészültség előfeltételeit;
- A vezetői magatartásnak hitelesnek, és az adott helyzetnek megfelelőnek kell lennie. Ehhez a tisztnak szüksége van egy magas szintű jellemzilárdságra, példamutató magatartásra, kiváló kommunikációs készségre. A tisztnak tudatában kell lennie, hogy a Szövetségi Hadseregben zajló interaktív folyamatok társadalmilag reflektálódnak;
- A tiszt vezetői adottságait mindenekelőtt meghatározza az elemző és rendszerező gondolkodásra, a részletező és összegző tervezésre való képesség, továbbá az egyértelmű döntéshozatal, akaratnyilvánítás és döntéseinek következetes végrehajtása;
- A katonai vezetési technika megköveteli az előjáró elgondolásának megfelelő döntést és cselekvést a különböző probléma megoldási módszerek alkalmazásával;
- A katonai vezető aláveti magát a szükséges kötelezettségnek, a parancs és az engedelmesség elve által keltett feszültséget kezelni tudja, veszélyhelyzetben cselekvően be tud avatkozni, valamint kész jogos erőszakot alkalmazni és erőszakot elviselni;
- Egy fegyvernem alegységének parancsnokaként (szakaszparancsnokként) a tiszt alárendeltségébe mintegy 40 katona tartozik; szaktisztként (törzstisztként) egy szakterületet irányít; egy (150-200 katonából álló) egység helyettes parancsnokaként koordinációs és irányítási feladatokat is el kell látnia. A "**Katonai vezetés**" szakfőiskolai képzés végzőseinek legfontosabb feladatai közé tar-

tozik hivatásos pályájuk során a sorkatonák kiképzése, egy egység, vagy alegység harckészültségének és hadrafoghatóságának biztosítása.

4. A tiszti eszménykép értelmezése és megvalósulása

Az alkalmazás és az ebből adódó kiképzési és szolgálattal kapcsolatos feladatok képezik a tiszttel szemben támasztott követelmények alapját. A Szövetségi Hadsereg alkalmazási koncepciójából - amely szerint a háborúban történő alkalmazások mellett a környezeti katasztrófák elhárításában történő segítségnyújtás sokkal inkább valószínűsíthető - vezethetők le azok az elképzelések, amelyek a tisztet, mint védelmezőt, segítőt és harcost definiálják. A kiképzés területén a tiszt oktatóként és nevelőként, míg a szolgálathoz szervezőként és irányítóként tevékenykedik.

A tiszttől a társadalomban elfoglalt pozíciója alapján elvárható, hogy nyitott legyen a világra, de identitása osztrák legyen. A tisztnek pozitívan kell viszonyulnia a katonáihoz, ugyanakkor gondolkodásának és viselkedésének is tükröznie kell az emberi méltóság tiszteletét. A katonai vezetés elsősorban emberek vezetése, amely katonák szükségleteinek figyelembe vételét követeli meg katonai körülmények között és mindez az egyéni és csoportos problémákba való nagy beleérző képességet feltételezi. A tiszt vezetési ismereteinek megalapozott tudáson és magas szakmai képességeken kell alapulniuk. A tiszt vezetési módszereinek rugalmasan kell alkalmazkodniuk saját személyiségéhez, döntéseinek és intézkedéseinek magában kell foglalnia a rábízott emberekről való folyamatos gondoskodást. A tiszt emberi bánásmóddal, értelemmel, követelményeket támasztó és teljesítményt megkövetelő kiképzéssel alapozza meg katonáinak beléje vetett bizalmát, megerősíti önértékelésüket és összetartja őket. Példamutató viselkedési kultúrával hasonlóképpen elősegítheti az egyéni kezdeményezést és a teljesítményre való törekvést.

A katonai vezetés a tiszttől történelmi képzettséget is megkövetel, ezért elmélyülten kell foglalkoznia a múlt eseményeivel és összefüggéseivel és azokban állást is kell foglalnia. Ez tartást ad és a kipróbált, bevált dolgok továbbadását is elősegíti. Alternatívákban való gondolkodás - ez olyan követelmény a vezetőkkel és a nekik alárendeltekkel szemben,

amely a katonai vezetés során elengedhetetlenül szükséges a döntések meghozatalához. A hivatásorientált képzésnek ezért az oktatási módszerek sokoldalúságával és a hallgatók kritikai észrevételeinek ösztönzésével kell kitűnnie.

5. A képzés időtartama, tagozódása és felépítése

5.1 A csapatiszti képzés.

A csapatiszti képzés hat szemeszterből áll, melynek során katonatudományok oktatása folyik, kiegészítve egy gyakorlati katonai vezetési ismereteket nyújtó képzési szakasszal. A képzés közvetlenül a felvételi vizsgák után március elején kezdődik egy nyári szemeszterrel, amely egy előkészítő és egy gyakorlati szakaszt foglal magában. A csapatiszti képzés a Mária Terézia Akadémián történik csapattestek, valamint a Szövetségi Hadsereg fegyvernemi és szakiskoláinak bevonásával.

III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.
								Egyéves fakultatív képzés			
Előkészítő szemeszter						Gyakorlati szemeszter					
<i>"Katonai vezetés" Szakfőiskolai képzés</i>											
	1. szemeszter			vez. képz.		2. szemeszter				vez. képz.	
	3. szemeszter			vez. képz.		4. szemeszter				vez. képz.	
	5. szemeszter			vez. képz.		6. szemeszter				vez. képz.	
	vezetői képzés										

Az első, a második, a harmadik és a hatodik szemeszter a hozzá csatolt gyakorlati katonai vezetői képzéssel, valamint a negyedik szemeszter a Mária Terézia Katonai Akadémián folyik. Az ötödik szemeszter és a hozzá csatlakozó gyakorlati katonai vezetői képzés a szükséges fegyvernemi és szakképzettség megszerzése érdekében az adott fegyvernemi és szakiskolán történik. A csapatiszti képzés ezen felül magában foglalja az előkészítő és a gyakorlati szemesztert is, mint a képzés előfeltételét. A csapatiszti képzés keretében heti 50 tanóra kerül megtartásra.

5.2 A szakfőiskolai képzés "katonai vezetés".

Ez a képzés munka mellett történik és az altiszti képzésre épül. Olyan személyek is részt vehetnek benne, akik semmilyen szolgálati viszonyban nincsenek a hadsereggel, illetve nem is törekszenek a tiszti hivatásra. Előfeltétel a megfelelő, főiskolai felvételhez szükséges életkor és a felvételi követelmények teljesítése.

Az oktatás célja a gyakorlati, tudományosan megalapozott szakmai képzés, amely a végzeteket képessé teszi arra, hogy feladataikat katonai vezetőként, vagy szakértőként a kiválasztott, mélyebb ismereteket nyújtó szakterületnek megfelelő képzés után ellássák.

Az előbbi cél elérése érdekében a következőkre törekszenek:

- A megkövetelt szakismeretek átadása a katonai vezetés, a katonapedagógia, a katonapolitika és a jogtudományok főbb területein a tudomány mindenkori szintjének megfelelően;
- Az önálló problémaelemzésnek és a megoldási módozatok önálló kidolgozásának elősegítése különös tekintettel a tanult ismeretek komplex alkalmazására;
- Azon kommunikatív és szervezői képességek kifejlesztése, amelyek a projektek végrehajtásához és a csapatmunkához nélkülözhetetlenek;
- Olyan ismeretek, készségek fejlesztése, amelyek a hallgatókat képessé teszik arra, hogy feladataikat számítógépes támogatottsággal oldják meg;
- Olyan képességek átadása, amelyek lehetővé teszik a hallgatóknak, hogy sajátos feladatok megoldása esetén egy idegen nyelven képesek legyenek szóban és írásban kommunikálni és idegen nyelvű irodalmat feldolgozni;

A képzés hat szemeszteren át tart, és ezen belül két szakaszból áll. Az első szakasz négy, a második szakasz pedig két szemesztert foglal magában és minden szemeszter 15 hétig tart.

Az első képzési szakaszban félévenként a felvehető heti óraszám 30. Az összesen 12 hétből álló kötelező szakmai gyakorlatot a harmadik szemeszter végén a képzésmentes időszakban kell letenni. Ezt a gyakorlatot az Osztrák Szövetségi Hadsereg katonáinak szervezik. Azok a személyek pedig, akik nem tagjai a hadseregnek, civil szervezeteknél teljesítik ezt. A második képzési szakaszban való részvétel előfeltétele az első szakasz sikeres elvégzése. A második szakasz első szemeszterében (az ötödik szemeszterben) a hallgatók a fakultatív módon kiválasztott szakterületen folytatnak elmélyültebb tanulmányokat. A tanórák alapvetően előadások, gyakorlatok, prozemináriumok és szemináriumok formájában kerülnek megtartásra.

5.3 A gyakorlati katonai vezetőképzés.

Egy csapattisztnek harci körülmények között, erős fizikai és pszichikai megterhelés alatt is irányítania kell az egységét vagy alegységét. A képzésnek ez a szakasza ezért magában foglalja a hosszantartó kivonulásokat, az áthelyezéseket, és a folyamatos gyakorlatokat.

A csapattiszt képzés célja, hogy a tiszt legyen képes egy egység vezetésére, illetve szaktisztként feladatainak ellátására. Ez a képzés többek között a sok időt igénybe vevő kivonulások, illetve áthelyezések fázisaira támaszkodik és hosszantartó, folyamatos gyakorlatokat foglal magában. Az ehhez szükséges többletteljesítményt betervezik a mindenkori kiképzési programokba úgy, hogy ez a heti szolgálati óraszám egy tanév átlagos heti óraszámára legyen.

A Mária Terézia Katonai Akadémián folyó képzési szakaszok a gyakorlati vezetőképzés mellett magukban foglalják még *a következő oktatási programokat is:*

- Hegyivadász alpinistaképzés;
- Nemzetközi feladatok ellátásának keretében történő alkalmazásokra való kiképzés;
- Konkrét, beosztás specifikus felkészítés a besorolás utáni első alkalmazásra, kiegészítve a fegyelmi szabályzat előírásainak oktatásával;

- Kiképzés egy külföldi tisztképző intézményben.

Ezekbe a képzési szakaszokba betervezték még a vizsgákhoz, a felkészüléshez, valamint egyéb projekt munkákhoz, továbbá a harcászati gyakorlatokra történő kiutazásokhoz szükséges időt is.

A negyedik és ötödik szemeszter végén lévő időszak már az adott fegyvernemi, illetve szakiskolán történő fegyvernemi/szakirányú képzést foglalja magában. Ez az időszak is alapvető ismeretek és készségek gyakorlati elsajátítására szolgál.

Szakaszparancsnoki képzés.

A gyakorlati vezetőképzés tulajdonképpen egy négy szintű szakaszparancsnoki képzésből áll. A csapatgyakorlattal együtt átfogó módon járulnak hozzá a csapattisztképzés céljának eléréséhez. A csapatgyakorlatra a hatodik szemeszter előtt, a harcászati gyakorlatok keretében kerül sor.

A közös alap: A szakaszparancsnoki képzés 1-3. szint.

A szakaszparancsnoki képzés 1-3 időtartama alatti alapkiképzés semmi esetre sem azonos a vadász szakaszparancsnoki képzéssel. Itt sokkal inkább olyan ismeretek és készségek átadásáról van szó, amelyek fegyvernemtől függetlenül bármely katonai vezetőtől megkövetelhetők. Ekkor azon van a hangsúly, hogy az előző gyakorlati kiképzési szakaszokra építsék rá az ismereteket és kapcsolatot hozzanak létre az elvégzett szemeszterek tanulmányai és a gyakorlat között. Ezen kívül az akadémia hallgatójának elegendő alkalmat kell nyújtani ahhoz, hogy gyakorlati vezetési tapasztalatokat gyűjtsön.

A korszerű harc követelményeit éppúgy figyelembe kell venni, mint azt, hogy a feladatok teljesítését előljárói szerepkörben is meg kell tapasztalni. Ebben az összefüggésben van döntő jelentősége a Mária Terézia Katonai Akadémia hagyományos harci gyakorlatainak, mivel a hallgatók a lehető legvalóságosabb harci körülmények között tehetik próbára tudásukat. A harmadik szemesztertől kezdve a harci gyakorlatokon való részvétel az akadémiai hallgató számára egyidejűleg a hivatás gyakorlásának részét is képezi. A csapat közreműködésével lehetővé válik a köl-

csönös tapasztalatszere, valamint a gyakorlat és az elmélet közötti kapcsolat megteremtése. Az 1999-es évben a BJKMF hadtáp és pénzügyi tan-székének oktatói részt vehettek a végzősök záró gyakorlatán, és helyszínen szerezhettek benyomást az ott folyó tevékenységről.

Az első alkalmazáshoz vezető út: a szakaszzparancsnoki képzés 4. szint.

A szakaszzparancsnoki képzés 4. szint szorosan kötődik a fakultatív tantárgyak oktatásához. Olyan gyakorlati képességek és készségek elsajátításáról van szó, amelyek egy katonai vezető számára a mindenkori fegyvernemnek megfelelően szükségesek. A szakképzettségnek megfelelő alkalmazás a harci gyakorlat keretein belül lehetővé teszi a szakmai gyakorlat és tapasztalat megszerzését. A nyolc hetes csapatgyakorlat lehetővé teszi az állomáshely meghatározását azelőtt, hogy a hivatásos pálya kapui megnyílnának a jelölt előtt.

A hivatásos tiszt által elsajátítandó, számos képesség között kiemelkedő helyet foglal el a **"vezetni tudás"** képessége. Ezt különösen a gyakorlati vezetőképzés során kell figyelembe venni. A fogalom meghatározása mellett az operacionalizálás lehetőségeit is keresik annak érdekében, hogy célirányos segítséget nyújtsanak a képességek kifejlesztésében. Ebben az összefüggésben merül fel a kérdés, hogy az alkalmazások során felvetődő feladatok teljesítéséhez más képességek szükségesek, mint a napi szolgálat és kiképzés során adódó feladatok végrehajtása során. Az alkalmazási feladatok teljesítéséhez szükséges **"vezetési képességet"** csak fő dimenzióiban lehet meghatározni. A vezetés, mint a beosztottak magatartásának céltudatos befolyásolási folyamata - egyszerűen kifejezve - abban a vezetési magatartásban nyilvánvaló, amikor - különösen alkalmazási feladatok végrehajtásakor - a vezető és a katonák közötti interakciók a minimumon vannak.

5.4 A tanulmányok befejezése és a záróvizsgák rendszere.

A tanulmányok lezárása záróvizsgával történik. Ez igazolja a jelölt tudományosan megalapozott alkalmasságát a hivatásos tiszti pályára, valamint jártasságát a katonai pályafutás során felmerülő problémák megoldásában. A záróvizsga egy több részből álló vizsga, amely a diploma megszerzésének előfeltételét képezi. Az akadémiai fokozat **"A kato-**

nai vezetés magisztere" odaítélését a **Szakköziskolai Tanács** végzi. A záróvizsga a diplomamunkából és a vizsgabizottság előtti vizsgából áll.

A diplomamunkát a főiskolai képzésben résztvevő oktatók konzultálják és bírálják el. A diplomamunka témáját katonai területről kell venni, átfogónak kell lennie és az ötödik szemeszterben a tantestület vezetőjével engedélyeztetni kell. Amennyiben a bíráló a diplomamunkát negatívan ítéli meg, úgy az anyag egy hónapon belül átdolgozható. A diplomamunka elfogadása és a második képzési szakasz sikeres befejezése előfeltétele a vizsgabizottság elé bocsátásnak. A záróvizsga magában foglalja a diplomamunka bemutatását, valamint egy szóbeli vizsgát, amely átfogja az oktatott tantárgyak egészét. A záróvizsgát négy héten belül egyszer meg lehet ismételni, amennyiben az újra sikertelen, az egész vizsgát újra le kell tenni hat hónapon belül, ekkor azonban már új diplomamunkát is kell készíteni.

A tanulmányok során több mint tíz fakultatív tantárgy közül is választhatnak a hallgatók. Például a gazdasági szolgálat fakultáció elsajátítására Bécsben biztosítanak lehetőséget.

6. A szakköziskolai képzés helye és jövője az osztrák és az európai oktatási rendszerben

A hadseregen belüli hosszú hagyományokra visszanyúló alkalmazott kutatások eredményeként megtörtént a hivatásos tisztképzés beillesztése a főiskolai oktatásba. Ez annak a fejlődésnek a kezdete, amely az Osztrák Szövetségi Hadsereget a társadalom más vezető erőivel és intézményeivel egyre inkább összekapcsolja. Az osztrák szakköziskolai képzés, így a *"Katonai vezetés"* főiskolai képzés is a szükségleteknek és az elfogadottságnak megfelelően működik, így nem fordulhat elő, hogy a szükségleteken felül képeznek ki személyeket.

A szakköziskolai képzés a tudományorientált egyetemi képzéshez viszonyítva új, alternatív lehetőséget nyújt arra, hogy az új hivatásokra optimálisan felkészülhessenek. A jövő hivatásos tisztjei már képzésük során egy vitathatatlanul általános, mindenki számára nyitott oktatási formában vesznek részt. Más európai országokban a szakköziskolai oktatásnak már 20 évre visszanyúló hagyományai vannak. A szakköziskola egy meghatározott

szakmában (hivatáshoz) biztosít főiskolai szintű követelményeknek megfelelő képesítést. Az osztrák főiskolai képzés a szükségleteknek és az elfogadottságnak megfelelően működik, így nem érheti az a vád, hogy a szükségleteken felül képez embereket.

A főiskolai oktatás számára a minőség minden tekintetben hatékony elvet jelent. Már abban is megmutatkozik a hatékonysága, hogy a rendelkezésre álló létszámnak a felvehető hallgatók létszámával való egyeztetése következtében a jelentkezők kiválogatása kizárólag minőségi kritériumok alapján mehet végbe.

A főiskolai képzés attól sem riad vissza, hogy ezt a minőséget minden területen - nem csak a felvételizőknél - megkövetelje. A cél nem a felülről jövő ellenőrzés, hanem az érintett intézményeknél azon felismerés támogatása volt, hogy a főiskolai oktatási intézmények közötti jövőbeni versenyben a magas minőségi mutatók biztosítása döntő jelentőséggel bír és a munkaerő piaci esélyek egyenes arányban állnak a képzettség minőségének mértékével. Így időben világossá vált, hogy egy minőség-biztosítási rendszernek kell képeznie a mindenkori jövőbeni értékrend alapját.

Az egyes szakfőiskolák szabadsága feljogosítja a képzések vezetőit arra, hogy saját felelősségükre döntsenek a felvételizők és a hallgatók személyes problémáival kapcsolatban. Méltányossági jogokat gyakorolhatnak, ha felelősséget is vállalnak érte, anélkül, hogy egy bizottsággal konzultáljanak. Egy évfolyam vezetője és a tantestület (némi korlátozással) akadémiai szabadsággal rendelkezik az oktatásban.

Egy katonai parancsuralmi rendszerben az oktatás tartalmát és annak egyéni képviselését nem a katonai hierarchia, hanem kizárólag a képzésben elfoglalt funkciói szerint szabályozzák. Az oktatás formái, nem tartalmi módosításaihoz kérvényt kell benyújtani a Szakfőiskolai Tanácshoz, amely határozatot hoz. Azért, hogy a rendszer mégse bürokratizálódjon el, azon módosítások foganatosítása, amelyek a hallgatók tantervre vonatkozó szerződéses jogát nem sértik, a tantestület vezetőjének hatáskörébe tartoznak.

A tanterveket már hosszú ideje nem a bürokrácia alsó, hanem a felső szintjén alkotják meg. Az alsó szint, például egy fejlesztőcsapat kezde-

ményezései jelentős értéket képviselnek. A közvélemény, és nem utolsósorban a média érdeklődése a szakfőiskolai képzési rendszer iránt arról tanúskodik, hogy ezek a kezdeményezések megértésre és szimpátiára találtak a lakosság körében is.

A képzésért felelős vezető teljes jogkörrel rendelkezik. Ő köti a szerződéseket az oktatókkal, jogi és magánszemélyként egyaránt jogokat gyakorol. Alkotó akaratának nem szabnak korlátokat, legyen szó oktatók és hallgatók nemzetközi cseréjének mértékéről, az alkalmazott kutatásról, vagy regionális igények célszerű figyelembevételének kérdéséről.

Az osztrák szakfőiskolai szektor pozícióját az államon belül a főiskolai jelleg határozza meg, ebből adódik a Szövetségi Tudományos és Közlekedési Minisztérium főiskolai szekciójának politikai kompetenciája. A Szakfőiskolai Tanács, mint akkreditációs és értékelő hatóság egy 16 főből álló szervezet, melynek felerészben habilitáció útján tudományosan kvalifikálnak kell lennie, másik felének pedig azon szakterületeken kell tapasztaltnak lennie, amely szakterületeken főiskolai képzés folyik. Az 1997 őszéig engedélyezett szakfőiskolai képzések száma 40, amelyeket 18 felettes szerv működtet. A "*katonai vezetés*" szakfőiskolai képzés az egyetlen, mely közvetlenül az **Osztrák Köztársaság** hatáskörébe tartozik. Az osztrák szakfőiskolai képzésben a kötelező óralátogatással és a vizsgakötelezettséggel biztosítható, hogy a hallgatók nagy része sikeresen fejezze be tanulmányait.

A Szakfőiskolai Tanács által adható akadémiai fokozat is a társadalmi elismertséget jelzi. Az akadémiai fokozathoz hozzáfűzött "**FH**" (katonai vezetés magisztere) várhatóan kelendővé válik a munkaerőpiacon. Nemzetközileg minden osztrák szakfőiskolai képzés felvételt nyert azon akadémiai végzettségek körébe, melyeket unió szerte ehhez a végzettséghez kötött hivatásokhoz megkövetelnek.

7. Felvételi követelmények

A főiskolai képzésről szóló törvény szerint a "*Katonai vezetés*" szakfőiskolai képzés felvételi követelménye az általános főiskola-érettség és az idevágó szakmai minősítés. Ezen kívül felvételre jogosító vizsgaként ismerik el a *következő tantárgyakból tett vizsgákat*: pedagógia, pszichológ-

gia, szociológia, politikatudományok, kommunikációtudomány, elektrotechnika, géptan, geodézia.

A szakirányú minősítéssel rendelkező felvételizőknek, azaz az **Enns-i Szárazföldi Haderő Altiszti Akadémiáján** végzett hallgatóknak a "**katonai vezetés**" főiskolai képzésre való felvétel előtt még egy kiegészítő vizsgát kell tenniük. A tisztviselői szolgálati törvény értelmében a csapattiszti képzésre történő felvételhez az általános főiskola-érettség vagy tisztviselői felvételi vizsga szükséges.

A fentiek alapján jelenleg a "Katonai vezetés" főiskolai képzésre a következő felvételi lehetőségek vannak:

1.) Azon pályázók számára, akik nem kívánnak tisztek lenni, ***pl. civil ügyintézők***: érettségi vizsga, tisztviselői vizsga, az írásom első részében felsorolt tantárgyakból letett vizsga, vagy érettségi szakvizsga;

2.) Azon pályázók számára, akik a ***tiszti hivatást választják***: érettségi vizsga, vagy tisztviselői vizsga, egyéves fakultatív képzés, majd az előkészítő és a gyakorlati szemeszter elvégzése;

3.) Azon pályázók számára, akik a tiszti hivatást választják legalább 36 hónap szolgálati idő, legfeljebb 24 éves életkor, reálgimnáziumi érettségi vizsga, az előkészítő-, majd a gyakorlati szemeszter elvégzése.

Az 1. kategóriába tartozók a "**katonai vezetés**" főiskolai képzést a "**katonai vezetés magisztere**" akadémiai fokozattal végezhetik el, mégsem lesznek az Osztrák Szövetségi Hadsereg tisztjei. A 2. és a 3. kategóriába tartozók a "**katonai vezetés**" szakfőiskolai képzést a "**katonai vezetés magisztere**" akadémiai fokozattal végezhetik el és hadnagyi rendfokozatot kapnak.

A pályázóknak írásos felvételi kérelmet kell benyújtaniuk a "**Katonai vezetés**" szakfőiskolai képzés tantestülete vezetőjének. E kérelemnek az adott képzési időszakot megelőző év július 15-ig kell beérkeznie és tartalmaznia kell azon okmányokat, amelyek a felvételiző ismereteit és minősítését tanúsítják. A felvehető létszám minden évben 90 fő. Amennyiben a megadott határidőig beérkezett felvételi kérelmek száma meghaladja a

férőhelyek számát, felvételi eljárásra kerül sor, melynek keretében - a személyiségjegyek megfigyelése és megítélése mellett - írásbeli, szóbeli és gyakorlati tesztek alapján válogatnak.

A felvételi eljárás eredményeként kialakul egy sorrend a pályázók között. Minden jelölttel felvételi elbeszélgetést folytatnak le. Amennyiben a jelölt lemond a helyéről, a soron következő eggyel előbbre kerül. Azon jelöltek számára, akik a besorolás alapján nem jutnak férőhelyhez, nincs várakozó lista.

Az altisztek számára előírt kiegészítő vizsgára való felkészüléshez a **Tisztviselői Szolgálati Törvény** megfelelő módosításával előkészítő tanfolyamot terveznek. A tanfolyam kötelező tantárgyai a német, az angol, a földrajzi és gazdasági ismeretek, a történelem és társadalomismeretek, és a következő szabadon választható tantárgyak közül matematika, ábrázoló geometria, fizika, kémia, biológia és környezetvédelem egyikéből kell felvételi vizsgát tenni.

8. Az osztrák tisztképzés nemzetközi összehasonlításban

A tisztképzés a világ számos országában egyike a legrégebb oktatási és nevelési rendszereknek ezért is tükrözi a történelmi, kulturális és társadalmi helyzetet. Más nemzeti feltételrendszerekkel - az oktatási rendszerrel, a pénzügyekkel, a *"képzési filozófiával"* és egyébekkel kapcsolatban jelentős különbségek adódnak - legyen az szervezeti, kiválasztási, vagy képzési különbség, de a tisztképzés mindennapjaiban is eltérés mutatkozik.

8.1. Előképzettség és kiválasztás.

A tisztképzésben való részvétel előfeltétele általában mindenütt az érettségi vizsga (*kivétel: kiszolgált altisztek Franciaországban, illetve szakszolgálati tisztek Németországban, valamint Warrant Officers Nagy-Britanniában*). Ezen kívül néhány államban különböző formában és időtartamban előkészítő képzések vannak, míg ezzel szemben a többi országban a tisztjelöltek katonai kiképzésüket minden előképzettség nélkül közvetlenül az oktatási intézményben kezdik meg. Ettől függetlenül azonban az országok döntő többségében felvételi eljárásra kerül sor úgy, hogy a kiválasztás az elfogadott követelmények alapján megtörténhessen. *Svéd*

sajátosság, hogy a dandártábornok a jelölt 24-60 hónapig terjedő csapat-szolgálatának kiértékelése után dönt a katonai iskolába való küldéséről.

8.2. A tisztképzés

A műszaki fejlődés, a képzettségi szint általános növekedése, a katonai vezetőképzés vonzerejének a civil konkurenciával szembeni megerősödése az utóbbi években a legtöbb országban a hivatásos tisztképzés újrastrukturálódásához vezetett. A központi kérdés állandóan az volt, hogy milyen mértékű legyen az oktatás akadémiai része, illetve az elismertség és az egyetemi végzettséggel való összehasonlíthatóság.

Az előzőekkel kapcsolatban általában **három törekvés különböztethető meg:** katonai képzés, túlnyomórészt akadémiai képzés, és kiegyensúlyozott katonai és akadémiai képzés, amelyben az akadémiai területek is megfelelő mértékben részesednek a katonai képzésben. Az időtartam egy évtől négy évig terjed és elsősorban szakasziparancsnoki képzettséget ad hadnagyi (*Olaszországban és Franciaországban főhadnagyi*) rendfokozattal.

Nagyobb különbségek és eltérések adódnak néhány ország vonatkozásában:

- Nagy-Britanniában, ahol a Sandhursti Katonai Akadémián kizárólag katonai kiképzés folyik. (Megjegyzés: a hallgatók több mint a felének már egyetemi végzettsége van, illetve azok számára, akik várhatóan hosszabb szolgálati időt teljesítenek, kiegészítő akadémiai képzést kínálnak fel).
- Svédországban, ahol tisztán akadémiai képzés folyik, századparancsnok helyettesi képesítéssel és főhadnagyi rendfokozattal végeznek, mivel a hallgatók már szakasziparancsnokként kerülnek be.
- Svájcban, ahol a hivatásos tisztté történő kiképzés csak az elvégzett miliciatiszti képzés és a hadnagyi, illetve főhadnagyi rangban való várakozási idő letöltése után történhet, és a hallgatók irányító tisztként, századosi rendfokozattal végeznek.

Egyéb említésre méltó különbségek vannak még Németországban, ahol két speciális Bundeswehr egyetem van, amelyek elvégzése a tanult szakoknak megfelelő teljes jogú civil képzettséget jelent, éppen úgy, mint az amerikai West Pointban, ahol a hallgatók a "*Bachelor of Science*" fokozattal végeznek, amely egyenértékű az Amerikai Egyesült Államok öt legelismertebb egyetemén adott diplomával.

A tisztképzésben az egyes országok sajátosságainak megfelelően eltérő utakat lehet felfedezni, amelyek összehasonlítása csak bizonyos feltételekkel lehetséges. Egyértelmű azonban az, hogy az osztrák út- a tudományosan megalapozott katonai szakmai képzés- különösen sikeres kombinációja a katonai és akadémiai képzésnek és megítélésem szerint semmilyen összehasonlításban nincs elmaradása. Tekintettel az intézmények szintjén történő, egyre növekvő internacionalizálódásra és összefonódásra a képzés szintjének növelése mindenképpen elengedhetetlen volt annak érdekében, hogy a jövőben a közös, nemzetközi alkalmazások során az osztrák hivatásos tisztképzés minőségét minden területen biztosíthassák.

Összegző gondolatként megállapítom, hogy a tudományosan megalapozott katonai szakmai képzés osztrák útja jelenleg a katonai és akadémiai képzés iránymutató kombinációján alapul.

Felhasznált irodalom:

1.) Truppendienst Spezial 1999/1. szám, Nr. 231. Der Fachhochschul- Sdiudiengang "*Militärische Führung*" an der Theresianischen Militärakademie in Wiener Neustadt. (A fordításban közreműködött *Semságné Kádár Márta*. A teljes eredeti anyag és annak fordítása megtalálható a Bolyai János Katonai Főiskolán).

KATONAI MINŐSÉGÜGY

KONFIGURÁCIÓ MANAGEMENT EGY KATONAI MINŐSÉG RENDSZERTANÚSÍTÓ SZEMSZÖGÉBŐL

Solténszky László - Szendrői Szabolcs¹

Bevezetés

Magyarország célja az euroatlanti integrációhoz való teljes tartozás, amely "küldetés" egyik fele már teljesült (1999. március 12. NATO tagság). Ahhoz azonban, hogy az Európai Unió népes "családjának" megbecsült tagjává váljunk, valamint teljesíteni tudjuk NATO tagságunkból fakadó kötelezettségeinket, magunkévá kell tenni azokat a szabályzókat, normatívákat, amely ezen gazdasági és katonai szövetségi rendszerek működését szabályozzák. Így a tanúsítási tevékenységet is fel kell zárkóztatni a csatlakozáshoz szükséges minőségi színvonalra.

A minőségügy egy komplex műszaki- társadalomtudomány amelynek szerves része a rendszer tanúsítás.

A NATO szabványosítási egyezmények a minőségrendszerekre vonatkozóan NATO AQAP normatív dokumentumsorozatot léptetik életbe, amelybe az ISO követelménye érvényesül.

Az AQAP sorozat

A NATO egységesített minőségbiztosítási alapkövetelményeit tartalmazó normatív dokumentumok Magyarországon még nem széles körben ismertek. A NATO szabványosítási tevékenysége is törekszik arra, hogy az általános szabályozást tartalmazó normatív dokumentumait folyamatosan korszerűsítse, tartalmilag közelítse a nemzetközi minőségbiztosítási szabványok követelményeihez. *Ennek a gondolatnak a jegyében jött létre az AQAP 100 jelű sorozat, melynek néhány tagját felsoroljuk (AQAP = Allied Quality Assurance Publications = Szövetségi Minőségbiztosítási Közlemények):*

---

1. Solténszky László őrnagy, - Szendrői Szabolcs főhadnagy a HM Beszerzési Hivatral, Rendszertanúsító osztály főelőadó

- AQAP-100 General guidance on NATO quality assurance.
(A NATO minőségbiztosítás általános irányelvei).
- QAP-110 NATO quality assurance requirements for design, development and production.
- (NATO minőségbiztosítási követelmények a tervezésre, a fejlesztésre és gyártásra).
- AQAP-119 NATO guide to AQAPs-110, -120, -130 applications.
- (NATO irányelv az AQAP 110, -120, -130 alkalmazásához).
- AQAP-120 NATO quality assurance requirements for production.
- (NATO minőségbiztosítási követelmények a gyártásra).
- AQAP-130 NATO quality assurance requirements for inspection and test.
- (NATO minőségbiztosítási követelmények az ellenőrzésre és vizsgálatra).
- AQAP-131 NATO quality assurance requirements for final inspection.
(NATO minőségbiztosítási követelmények a végellenőrzésre).
- AQAP-150 NATO quality assurance requirements for software development.
(NATO minőségbiztosítási követelmények a szoftver fejlesztésre).
- AQAP-159 NATO guidance for the use of AQAP-150
(NATO irányelv az AQAP 150 alkalmazásához).
- AQAP-170 Guide for government quality assurance programme.
(Útmutató a kormányzati minőségbiztosítási programhoz)

Természetesen, a jelöléssel, címmel felsorolt normatív dokumentumok akkor válnak számunkra is használhatóvá, ha magyar nyelven is hozzáférhetőek.

A meghirdetett törekvés az Európai Unióhoz csatlakozás szándéka, valamint a létrejött NATO-csatlakozásunk érdekében szükséges a hazai követelményrendszernek a nemzetközi követelményhez való közelítése. A szükséges területekre kiterjedő kompatibilitás megteremtésének egyik lépése az AQAP sorozat követelményeinek megismerése és azok érvényre juttatása a hadiipari termékek előállítására, szállítására jelentkező ajánlattevőkkel szemben.

A katonai, NATO kompatibilis rendszertanúsítás alapvető normatív dokumentumai az előzőekben ismertetett sorozat tagjaiból az AQAP -110; -120; -130; -131, illetve a területet specifikusan kiegészítő AQAP -150; -159.

Ezen AQAP normatív dokumentumok kiemelt követelménye a konfiguráció management alkalmazása, ennek paralel civil szférában megjelenő követelménye az ISO 10007 szabvány. A párhuzamosság és azonosságok érdekében itt kívánom bemutatni a konfiguráció managementre vonatkozó legfőbb szabályokat.

I. A konfiguráció management (CM)

I.1. Fogalommeghatározások

Ahhoz, hogy megértsük a konfiguráció management folyamatát, tisztázni kell néhány alapfogalmat. *A következőkben ezeket ismertetem.*

Konfiguráció. Egy termék funkcionális és fizikai jellemzői, ahogy a műszaki dokumentumokban meghatározásra és a termékben megvalósításra kerültek.

Konfiguráció audit. (CA). Vizsgálat annak meghatározására, hogy vajon a konfiguráció egyed megfelel-e konfiguráció dokumentumainak.

Konfiguráció bázisadat halmaz. Egy termék egy meghatározott időpontban, előírás szerint létrehozott termék konfigurációja, amely referenciaként szolgál a további tevékenységek számára.

Konfiguráció testület. (CB). Műszaki és adminisztratív szakértők csoportja, a konfigurációra és managementjére vonatkozó határozathozatal megjelölt jogosultságával és felelősségével.

Konfiguráció szabályzás. (CC). Tevékenységek, melyek magukba foglalják a konfiguráció dokumentumainak előírással kialakítása utáni, a konfiguráció egyedre irányuló változások szabályzását.

Konfiguráció dokumentumok. A konfiguráció egyes követelményeit, tervezését, megépítését, gyártását és igazolását meghatározó dokumentumok.

Konfigurációazonosítás. Tevékenységek, magukba foglalva a termék szerkezete meghatározását, a konfiguráció egyedek kiválasztását, dokumentálva a konfiguráció egyedek fizikai és funkcionális jellemzőit, benne foglalva az interfészeket és a későbbi változtatásokat, továbbá a konfiguráció egyedek és dokumentumaik azonosító karaktereinek és számainak kiosztását.

Konfiguráció egyed. (CI). Hardver, szoftver, feldolgozott anyagok, szolgáltatások vagy ezek különálló részeinek egyesítése, mely konfiguráció management céljára kijelölésre került és a konfiguráció management folyamatában mint egyetlen egység tekintett.

Konfiguráció management (CM). Műszaki és szervezeti tevékenységek, *melyek tartalmazzák a:*

- konfiguráció azonosítást,
- konfiguráció szabályzást,
- konfiguráció állapot rögzítést,
- konfiguráció auditot.

Konfiguráció management terv (CMP). Egy meghatározott termék vagy projekt konfiguráció managementje szervezetét és eljárásait felsoroló dokumentum.

Konfiguráció állapot rögzítés (CSA). A kialakított konfiguráció dokumentumok formába öntött jelentése és feljegyzése, a javasolt változtatások állapota és a jóváhagyott változtatások megvalósításának állapota.

Interfész. Fizikai és funkcionális kölcsönhatás a konfiguráció egyedek határán.

1.2. Konfiguráció management folyamat

Általában

A konfiguráció management 4 fő tevékenységet foglal magába:

- a I.2.1. konfiguráció azonosítást,
- a I.2.2. konfiguráció szabályzást,
- a I.2.3. konfiguráció állapot rögzítést,
- és a I.2.4. konfiguráció auditot.

Valamennyi tevékenységgel szemben kritérium, hogy a konfiguráció management folyamatba integrálják, ezáltal biztosított minden fázisban a hatékonyság.

A szállítónak dokumentált eljárásokat kell rögzíteni a 4 fő szakaszra. A következőkben ezt ismertetjük:

1.2.1. Konfiguráció azonosítás

A konfiguráció azonosítás:

- a project szerkezetet és a konfiguráció egyedek kiválasztását,
- a konfiguráció egyedek dokumentálását,
- számozást,
- a konfiguráció bázisadat halmazok létrehozását

foglalja magába.

A **project szerkezet** írja le a a konfiguráció egyedek helyzetét és kapcsolatát a project felbontásában.

A **konfiguráció egyedeket** a konfiguráció egyedek kiválasztására vonatkozó irányelvet használva, a project szétbontása folyamata alkalmazásával kell kiválasztani.

Ez a vertikális folyamat a teljes project szerkezetet, a rendszert felépítő részrendszerek vagy mindezek kombinációjának logikailag összefüggő és alárendelt összetevőire osztja. *Ezek lehetnek:* hardver, szoftver, feldolgozott anyagok, szolgáltatások.

A folyamat a magasabb szintű konfiguráció egyedek kiválasztásától halad vetikálisan az alacsonyabb szintű konfiguráció egyedek kiválasztásáig, de a project fejlesztés korai fázisának kezdetére már valamennyi egyednek teljessé kell lenni.

A munka folyamán útmutató irányelveket kell alkalmazni, amelyek biztosítják, hogy a kialakításra kerülő egyedek paraméterei és fizikai jellemzői szétválasztva menedzselhetők úgy, hogy megvalósuljon az egyed valamennyi végső használati teljesítőképessége.

Figyelni kell arra, hogy túlságosan sok konfiguráció egyed kiválasztása befolyásolja a project átláthatóságát, gátolja a managementet és növeli a költségeket.

Túlságosan kevés konfiguráció egyed kiválasztása vagy az elégtelen felbontás logisztikai és karbantartási nehézségeket teremt, valamint korlátozza a management lehetőségeit.

A következőkben példát mutatunk be a egyéb kritériumokra:

- kritikusság a magas kockázatok feltételeiben,
- biztonság, a küldetés sikere,
- új vagy módosított technológia, tervezés vagy fejlesztés,
- más egyedekkel való interfészek,
- beszerzési körülmények,
- logisztikai és fenntartási szempontok..

A project életciklusa során valamennyi fizikai és funkcionális jellemzőt, amelyet egy konfiguráció egyedre vonatkozóan szükséges meghatározni, dokumentálni kell.

A dokumentum típusok specifikációkat, tervezési dokumentumokat, listákat, szoftver adatokat és üzemeltetési, karbantartási kézikönyveket foglalnak magukba.

A dokumentálás fő kritériuma a változással és a visszavezethetőséggel összefüggő információ biztosíthatósága.

Számozási eljárásokat kell kialakítani és lefektetni a konfiguráció egyedek, a konfiguráció dokumentumok és változások azonosítására.

A számozási szabályozásnak figyelembe kell venni a szervezetben már alkalmazott számozási eljárásokat, de az azonosító számok legyenek egyediek.

A számozási szabályok kialakításakor biztosítani kell, hogy a management rendszer más információi engedjék meg a managementnek:

- hierarchikus vagy alárendelt kapcsolatokat a konfiguráció egyedek között a project struktúrában belül,
- a részek hierarchikus vagy alárendelt kapcsolatait minden egyes konfiguráció egyedben,
- az egyedek és a dokumentumok közötti kapcsolatokat,
- dokumentumok és változások közötti kapcsolatokat,
- tipikus adatállományok összetételét.

A szállítónak konfiguráció bázisadat halmazt kell létrehoznia, amelynek tartalma olyan jóváhagyott dokumentumból áll, melyek a project leírását képviselik. A project életciklus során ez egy referencia dokumentumként biztosítja a kiindulási alapot. Kialakításának részletessége függ a megkövetelt szabályozás részletességétől.

Megkülönböztetünk funkcionális és gyártási konfiguráció bázisadathalmazt.

Az előző állhat csak egyetlen dokumentumból, míg az utóbbi teljes dokumentum készletet tartalmazhat, magába foglalva a erőforrásokra és a folyamatokra vonatkozókat.

Mielőtt rátérünk a 2. eljárás bemutatására, ismertetjük a konfiguráció bizottságra vonatkozó szabályokat, ugyanis ennek ismerete nélkül nem tudunk továbblépni ebben az integrált eljárás együttesben.

A projekt manager konfiguráció testületet hozhat létre a konfiguráció terv, a konfiguráció eljárások, a konfiguráció egyedek kiválasztása, a konfiguráció bázisadat halmazok és ezen bázisadat halmazok változásai - beleértve az eltéréseket és felhasználási engedélyeket- átvizsgálásának, elfogadásának és elutasításának jogosultságával.

A konfiguráció testület tagjait a projekt manager nevezi ki.

Valamennyi megkövetelt szakterület legyen képviselve a konfiguráció testületben. A konfiguráció testületben a projekt manager vagy annak képviselője elnököljön.

A konfiguráció testület a jogosultság különböző szintjein létezhet, például, ahol a szerződéses követelmények szükségessé teszik a vásárló részvételét a folyamatban, a vásárló szintén létrehozhat egy konfiguráció testületet.

A konfiguráció testület funkciója igazolni, hogy:

- a vonatkozó konfiguráció bázisadat halmaz tekintetében megfelelő jogosultsággal rendelkezik,
- a változás szükséges,
- a következmények elfogadhatóak,
- változás helyesen került dokumentálásra és osztályozásra,
- a változás dokumentumokban, hardverekben és szoftverekben történő végrehajtásának terve kielégítő.

A konfiguráció bázisadat halmazokat meghatározott időpontokban hivatalos megegyezés által kell létrehozni és mint egy konfiguráció hivatalos szabályzata kezdő pontjaiként kell azokat használni.

A konfiguráció bázisadat halmazok plusz ezekhez a bázisadat halmazokhoz a jóváhagyott változtatások képezik az időszerű jóváhagyott konfigurációt.

I.2.2. Konfiguráció szabályzás

A szabályozás a konfiguráció management folyamat részrendszere, de ő maga is további részjelzősokra bontható. *Ezek a következők:*

- a változás dokumentálása és bizonyítása;
- a változás következményeinek értékelése;
- a változás jóváhagyása vagy elutasítása;
- a változás megvalósítása és igazolása;
- eltérések és felhasználási engedélyek folyamata.

Alapelv: a részfolyamatoknál a változások dokumentális szabályozottsága.

Ezek után térjünk rá a részfolyamatok megismerésére.

I.2.2.1. A változás szükségességének azonosítása és dokumentálása.

A változás kezdeményezhető a szervezeten belül, vagy a vevő, egy alvállalkozó vagy egy szállító által.

A konfiguráció testület általi értékelést és megítélést megelőzően, valamennyi változási javaslatot dokumentálni kell. *A módosító alternatívák dokumentáció tartalma:*

- a változásra kerülő konfiguráció egyed(ek) és kapcsolódó dokumentumok, megnevezés(ek) és felülvizsgálati állapot;
- a javaslatot elkészítő egyén neve, a szervezet és a készítés dátuma;
- a változás indítéka;
- a változás leírása;
- sürgősség.

A változási javaslatnak egyedi azonosító számot kell adni ebben a szakaszban a visszavezethetőség és azonosítás megkönnyítésére.

A változási folyamat állapotát és a vonatkozó határozatokat és intézkedéseket fel kell jegyezni.

1.2.2.2. A változás értékelése

A javasolt változásra vonatkozólag a következő értékeléseket kell *végrehajtani és dokumentálni*:

- a javasolt változás műszaki előnyei;
- a csereszabotosságra, az interfészekre, stb. való kihatás, az újra azonosítás szükségessége;
- szerződésre, a határidőre, a költségre való kihatás;
- a gyártási, vizsgálati és ellenőrzési módszerekre való kihatás;
- a beszerzésre és a raktározásra való kihatás;
- a karbantartásra, a felhasználói kézikönyvekre, az alkatrészekre és az alkatrész kézikönyvekre való kihatás.

A fentebb leírt értékelési feltételrendszer a project komplexitásához illesztve alakítható.

1.2.2.3. A változás jóváhagyása

Az értékelés után egy arra feljogosított és kellő függetlenséggel rendelkező szervezeti elemnek meg kell hoznia a döntést, amely elfogadás vagy elutasítás lehet.

Fontos, hogy ez a **"szereplő"** rendelkezzen megfelelő jogosultsággal, felelősséggel és hatáskörrel, valamint tevékenységét szabályozott keretek között végezze.

A jóváhagyásra vagy elutasításra vonatkozó határozat legyen dokumentálva és az érintett területek felé közölve.

1.2.2.4. A változás megvalósítása és igazolása.

Egy jóváhagyott változás megvalósítása és igazolása a következő

lépéseket foglalja magába:

- a konfiguráció azonosításra vonatkozó változások legyenek hivatalosan jóváhagyottak;
- az érintett részlegek megfelelő, szükségszerűen következő tevékenységeket kezdeményezzenek;
- a megfelelőség legyen igazolt (tervezés, vizsgálat, gyártás, stb.).

I.2.3. Konfiguráció állapot rögzítés. (CSA)

A konfiguráció adatokat "*megszületésük*" pillanatában rögzíteni kell. Így szabályzott az információ biztosítása valamennyi konfiguráció azonosításról és a specifikált konfiguráció bázisadat halmazoktól való minden eltérésről.

A megfelelő konfiguráció állapot rögzítés előfeltétele a helyes azonosítás és változás szabályzás.

A konfiguráció állapot rögzítés feljegyzései és jelentései információk a konfiguráció management folyamat és a kapcsolódó tevékenységek managementje és adminisztrációja számára.

A tevékenység az első konfiguráció dokumentum rendelkezésre állásával kezdődik és a project életciklusán keresztül folytatódik.

A konfiguráció állapot rögzítés feljegyzései a konfiguráció azonosítás és szabályozás folyamata alatt kiválasztott adatok.

Ez átláthatóságot és visszavezethetőséget nyújt a kifejlődő konfiguráció hatékony menedzseléséhez.

A következő adat típusok kerülnek jelentésre:

Azonosítás (alkatrész szám, dokumentum szám, kiadás/felülvizsgálat, sorozat szám)

Elnevezés,

Dátum,

Forgalomba hozatali állapot,

Megvalósítási állapot; (tervezett, megépült, gyártott szabvány).

A jelentések a management célokra szükséges időközönként kerüljenek kiadásra.

Ilyen jelentések lehetnek:

- a konfiguráció bázisadat halmaz dokumentumok listája;
- a konfiguráció egyedek és azok bázisadat halmazai listája;
- a jelen konfiguráció állapot, mint *"ahogy megtervezték"*, *"ahogy megépült"*, *"ahogy gyártották"*;
- a változásokra vonatkozó állapot jelentések, eltérések és felhasználási engedélyek;
- a változások megvalósítására és igazolására vonatkozó állapot jelentések.

1.2.4. Konfiguráció audit

A konfiguráció auditokat valamely konfiguráció bázisadat halmaz elfogadása előtt kell végrehajtani annak biztosítására, hogy a project megfeleljen a szerződött vagy a specifikált követelményeknek, valamint

azt biztosítani, hogy a project pontosan tükröződjön a konfiguráció dokumentumokban.

Két konfiguráció audit típus van:

a) Funkcionális konfiguráció audit: hivatalos vizsgálat annak igazolására, hogy a konfiguráció egyed megvalósította a konfiguráció dokumentumaiban meghatározott megjelenítést és funkcionális jellemzőket.

b) Fizikai konfiguráció audit: valamely konfiguráció egyed **"ahogy megépült, ahogy legyártották"** konfigurációja hivatalos vizsgálata annak igazolására, hogy az megfelel a termék konfiguráció dokumentumainak.

A konfiguráció auditok a feljegyzések és jelentések megkövetelt módszerét magukba foglaló, dokumentált, egyeztetett eljárások szerint kerüljenek végrehajtásra.

A funkcionális konfiguráció auditot (FCA) egy konfiguráció egyed sajátos funkcionális és megvalósítási követelményei - ahogy annak funkcionális konfiguráció bázisadat halmazában kifejezésre jutottak - azonosítására irányul; az áttekintés, a vizsgálat és ellenőrzés feljegyzései megvizsgálásával megerősítve, hogy a követelmények megvalósultak.

A fizikai konfiguráció audit (PCA) az **"ahogy megépült"**, **"ahogy gyártásra került"** és megvizsgált termék saját konfiguráció dokumentumainak való megfelelés vizsgálatával történő biztosítására irányul.

Ez az audit (a funkcionális audittal összefüggésben) megerősíti, hogy a project (ahogy a saját konfiguráció dokumentumai által meghatározott) a fizikai és a funkcionális követelményeknek megfelel. Ezek az auditok rendszerint egy ízben kerülnek kivitelezésre minden egyes konfiguráció esetében egy fejlődő alapon.

A négy fő folyamat megismerése után a következő **összefoglaló ábra** felhasználásával mutatjuk be ezen integrált eljárásokat a project fázisok relációjában.

Rövidítés	Angol kifejezés	Magyar kifejezés
FBL	Functional baseline	Funkcionális bázisadat halmaz
DBL	Development baseline	Fejlesztési bázisadat halmaz
PBL	Production baseline	Gyártási bázisadat halmaz
SRR	System requirements review	Rendszerkövetelmények átvizsgálása
SDR	System design review	Rendszer tervezés átvizsgálása
DDR	Detail design review	Részlet tervezés átvizsgálás
FCA	Functional configuration audit	Funkcionális konfiguráció audit
PCA	Physical configuration audit	Fizikai konfiguráció audit
CI	Configuration item	Konfiguráció egyed
CM	Configuration management	Konfiguráció management

Miután megismertük a konfiguráció management eljárásait nézzük meg, hogy milyen szervezeti kereti feltételeket kell biztosítani a folyamat gyakorlásához, és milyen auditot kell alkalmazni a rendszer ellenőrzéshez.

II. A konfiguráció management szervezete

A konfiguráció managementet a megkövetelt konfiguráció management célok megvalósításához úgy kell szervezni, hogy alkalmas mértékben fenntartsa a pártatlanságot, függetlenséget és feddhetetlenséget.

A hatékony konfiguráció management képességért a szervezeti felépítés legyen meghatározott.

A felépítés a projekthez illeszkedik és úgy alakított, ahogy a különböző életciklus szakaszok szükségletei kielégítéséhez szükséges.

A szerkezet határozza meg a kapcsolatokat a konfiguráció management folyamatba közvetlenül foglalt tevékenységek között.

Ez az óriási tudáshalmaz foglalja magába a konfiguráció management funkciót, interfész szervezeteket, tervezést, beszerzést és szerződést létrehozó irodákat, adat managementet, gyártást, minőségbiztosítást és a logisztikát.

A konfiguráció management szervezet felépítése biztosítsa ezekkel a más tudomány területekkel a konfiguráció management tevékenységek koordinációját és valamennyi konfiguráció management tevékenységre a megfelelő feljogosítások és felelősségek kijelölését.

Egy projekt szervezeten belül a konfiguráció bázisadat halmazok és ezekre vonatkozó változtatások jóváhagyásának jogosultja (általában egy "*konfiguráció testület*") legyen azonosítva.

Kis projektek esetében a konfiguráció management felelőségek a projekt management által egyes egyénekre delegálhatóak.

III. Konfiguráció management rendszer audit

A konfiguráció management rendszer auditjai a szervezet dokumentált eljárásai szerint legyenek végrehajtva. A konfiguráció management rendszer auditjai a célból kerülnek végrehajtásra, hogy :

- igazolják, hogy a konfiguráció management rendszer hatékony és a meghatározott követelményeket kielégíti;
- állapítsák meg az alkalmazott konfiguráció management gyakorlatok megfelelőségét a vonatkozó konfiguráció management tervben leírt eljárásokhoz viszonyítva.

Ahhoz, hogy teljessé váljon a kép számunkra a konfiguráció managementet illetően meg kell ismerkednünk a konfiguráció management tervre vonatkozó szabályokkal.

IV. Konfiguráció management terv.(CMP)

A konfiguráció management terv a szervezeten belüli alkalmazásra létezik.

A konfiguráció management terv rendelkezik minden egyes projektre vonatkozóan az alkalmazandó konfiguráció management eljárásokról és állapítja meg, hogy ki és mikor hajtja végre ezeket.

Az alvállalkozók készítsék el saját tervüket, melyet mint önálló dokumentumot lehet közzé tenni vagy egybe lehet foglalni a vezető szerződő fél által közzététellel.

A vevő szintén készítsen egy konfiguráció management tervet, mely leírja a vevő részvételét a vezető szerződő fél konfiguráció management tevékenységeiben.

Lényeges, hogy valamennyi ilyen terv legyen kompatibilis és hogy ezek egy konfiguráció management rendszert írjanak le, mely alapul szolgál a konfiguráció management gyakorlatának a későbbi projekt szakaszok alatt.

A konfiguráció management terv egyike lehet azoknak a management dokumentumoknak, melyek azonosítva vannak a szerződésben. A konfiguráció management terv saját maga is legyen tárgya a dokumentum szabályzási eljárásoknak.

Ajánlatos, hogy a terv hivatkozza meg a szervezet létező eljárásait, ahol csak lehetséges, az egyszerűség fenntartása és a kettőség elkerülése végett.

Az következőkben egy konfiguráció management terv szerkezetét és tartalmát mutatom be:

IV.1. Egy konfiguráció management terv ajánlott szerkezete és tartalma

Bevezetés

Ez a fejezet általános információt tartalmazzon.

A következő tárgyak tipikusak és foglalhatók ide bele:

- a rendszer vagy a konfiguráció egyed leírása, melyre a terv alkalmazott,
- egy ütemtervet hogy útmutatót adjon a fontos konfiguráció management tevékenységek időrendjéhez,
- a konfiguráció management terv célja, tárgya,
- a konfiguráció egyedek családfája, specifikációk és más csúcshoz tartozó szintű dokumentumok; a specifikációk, rajzok és változások részére elfogadott számozási megegyezések,
- a létrehozandó konfiguráció bázisadat halmazok, ütemtervek és az ezeken belül meghivatkozásra kerülő dokumentumok típusai,

- a sorozat számok vagy más, visszavezethetőséget biztosító azonosítás használata és kiosztása, kapcsolódó dokumentumok (mint a szállítók konfiguráció management tervei, szerződő felek, stb. melyek a vonatkozó konfiguráció mangement tervvel szoros kapcsolatban vannak),
- alkalmazható dokumentumok és azok elsőbbségi rendje.

Politikák és eljárások

Ez a fejezet foglalja magába a konfiguráció management elemeit, melyeket a vevővel és az alvállalkozóval egyeztettek és melyek meghatározzák a szerződésen belül a konfiguráció management tevékenységek alapját.

Ilyen tárgyak:

- a konfiguráció management gyakorlatára vonatkozó politikák és a kapcsolódó management szakterületek,
- a konfiguráció management szervezet, a konfiguráció testület egyeztetett felelősségeivel együtt, bizottságok, csoportok és a szállító és más bevont szervezetek tanácsadói,
- a konfiguráció egyedek kiválasztásának egyeztetett feltételei,
- úgy a belső mint a vevő viszonylatában a jelentések gyakorisága, elosztása és szabályozása,
- egyeztetett meghatározások.

Konfiguráció azonosítás

Ez a fejezet foglalja magába: a vonatkozó eljárásokat.

Konfiguráció szabályzás

Ez a fejezet foglalja magába:

- a konfiguráció testület szervezetét, összetételét, a hivatkozás

meghatározásait és ezek kapcsolatait a vevő vagy az alvállalkozó által szervezett egyenértékű testületekkel,

- eljárások a változások szabályozására a szerződéses konfiguráció bázisadat halmaz létrehozása előtt,
- eljárásokat a változások kezelésére a követelmény megjelenésétől a változás konfiguráció egyedben történt megvalósításának alkalmassági igazolásáig (ez magába foglalja a vevő által kezdeményezett változásokat ugyan úgy, mint a gyártó házon belüli vagy az alvállalkozók általi kezdeményezéseket).

Konfiguráció állapot rögzítés

Ez a fejezet foglalja magába:

- eljárásokat a konfiguráció állapot rögzítő jelentések készítéséhez szükséges adatok gyűjtéséhez, feljegyzéséhez, kezeléséhez és karbantartásához,
- valamennyi konfiguráció management jelentés tartalmának és formájának meghatározását.

Konfiguráció audit

Ez a fejezet foglalja magába:

- a végrehajtandó auditok listáját és ezen auditok kapcsolódásait a projekt ütemezésével,
- a használandó audit eljárásokat,
- a meghatározott jogosultságokat és szakterületeket,
- az audit jelentések formájának meghatározását.

Láthatjuk, hogy a konfiguráció management egy rendkívül összetett és bonyolult tudomány, azonban, ha jobban belegondolunk követelmény-rendszere a már jól ismert rendszerszabványokkal hol szorosabb, hol

lazább kapcsolatban áll. Újdonsága a rendszerbefoglalásból, valamint fogalomkészletének újszerű megközelítéséből fakad.

Ennek alátámasztására a következőkben a minőségrendszer elemei és a konfiguráció management *követelményei közötti keresztreferenciák mutatom be:*

Fejezet vagy alfejezet	Cím	Megfelelő fejezet vagy alfejezet e			
		ISO 9001	ISO 9002	ISO 9003	ISO 9004-1
4. fejezet	Konfiguráció management rendszer, leírás és tárgyai	-	-	-	-
4.1.	Általában	-	-	-	5.2.6.
4.2.	Áttekintés	-	-	-	-
4.2.1.	Konfiguráció management folyamat	4.4	-	-	8 c
4.2.2.	A konfiguráció management szervezete	4.1.2.1	4.1.2.1	4.1.2.1	5.2.3
4.2.3.	Konfiguráció management eljárások és tervek	4.2	4.2	4.2	5.2.5
4.2.4.	Konfiguráció management rendszer audit	4.17	4.17	4.17	5.4
5. fejezet	Konfiguráció management folyamatok	-	-	-	-
5.1.	Általában	-	-	-	-
5.2.	Konfiguráció azonosítás	-	-	-	-
5.2.1.	Termékszerkezet és a konfiguráció egyedek kiválasztása	4.4.2	-	-	8.2
5.2.2.	Konfiguráció egyedek dokumentálása	4.4.4	-	-	8.1
5.2.3.	Számozás	-	-	-	-
5.2.4.	Konfiguráció bázisadathalmazok létrehozása	4.5.1	-	-	8.6
5.3.	Konfiguráció szabályozás	4.4.9	-	-	8.8
5.4.	Konfiguráció állapot rögzítés	4.5.2	4.5.2	4.5.2	-
5.5.	Konfiguráció audit	4.4.7 és 4.4.8	4.10.1	4.10.1	8.4
6. fejezet	Konfiguráció management szervezete	-	-	-	-
6.1.	Általában	4.1.2.1	4.1.2.1	4.1.2.1	5.2.3
6.2.	Konfiguráció management szervezete	-	-	-	-
7. fejezet	Konfiguráció management eljárások	-	-	-	-
7.1.	Általában	4.2.1	4.2.1	4.2.1	5.2.5

7.2.	Konfiguráció azonosítási eljárások	-	-	-	-
7.2.1.	Konfiguráció egyedek kiválasztása	4.4.2	-	-	8.2.2
7.2.2.	Konfiguráció egyedek dokumentálása	4.4.6	4.5.1	4.5.1	8.1
7.2.3.	Számozási megegyezések	4.5.1	4.5.1	4.5.1	-
7.2.4.	Konfiguráció bázisadat halmazok	-	-	-	8.6
7.3.	Konfiguráció testület	4.4.9	4.5.3	4.5.3	8.8
7.4.	Konfiguráció szabályozási eljárás	-	-	-	-
7.4.1.	A változások szükségességének csoportosítása és dokumentálása	4.4.9	4.5.3	4.5.3	8.8
7.4.2.	A változás értékelése	4.4.9	4.5.3	4.5.3	8.8
7.4.3.	A változás jóváhagyása	4.4.9	4.5.3	4.5.3	8.8
7.4.4.	A változás megvalósítása és igazolása	4.5.1	-	-	8.8
7.5.	A konfiguráció állapot rögzítés eljárásai	-	-	-	-
7.5.1.	Általában	4.5.2	4.5.2	4.5.2	-

A globális logisztikai feladatokra tekintettel látható, hogy az előbbieken ismertetett követelményrendszer ismerete és alkalmazása nélkülözhetetlen eleme a NATO kompatibilitás fenntartásához.

AZ AQAP 150/159 III. KIADÁSA

Az ISO/IEC 12207 : 1995 adaptálása a NATO szoftver minőségügyi követelmények meghatározásához

Reizinger Zoltán¹

A NATO országok fegyverzeti együttműködésének a két fő területe a fegyvergyártás és ezen termékekre vonatkozó szabványosítás. Ezek a területek a Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Értekezletének (CNAD) égisze alá tartoznak. A CNAD Főfegyverzeti, Fő és Keretcsoportokban dolgozik, jelenlegi struktúrája több mint száz fő és albizottságból és munkabizottságból áll. A Keretcsoportok a fegyverzeti együttműködés általános érvényű tevékenységeit végzik .

Az egyik ilyen keretcsoport a NATO AC/250 CPG, a **Nemzeti Minőségbiztosítási Igazgatók Főbizottsága**, amely felelős a szövetség minőségbiztosítási, megbízhatósági és karbantarthatósági kiadványainak kiadásáért, korszerűsítéséért (AQAP - Szövetségi Minőségbiztosítási Kiadvány, ARMP - Szövetségi Megbízhatósági és Karbantarthatósági Kiadvány). *Az AC/250 CPG Főbizottság alárendeltségében, két albizottságot (A és B) és adhoc bizottságot irányít.*

A NATO AC/250 Adhoc Szoftver Munkabizottsága (AHSWP) az "A" szervezeti eleme.

A Szoftver Munkabizottság munkája során a NATO szabványosítási politikáját valósítja meg. Előnyben részesíti a nemzetközi polgári szabványok alkalmazását, adaptálását amennyiben rendelkezésre állnak, nem célja új NATO szabványok kidolgozása.

Az AQAP-100-as minőségbiztosítási kiadvány sorozat II. kiadása alapvetően az ISO 9000: 1994 szabvány sorozat kiegészítése NATO követelményekkel. A sorozatba tartozók az AQAP-110 -120 -130, amelyek az ISO 9001, 9002, 9003 szabványokat egészítik ki. Az AQAP-119 az előző három dokumentum alkalmazási útmutatója. Az AQAP-131 a végátvétel követelményeit tartalmazza. Az AQAP-150/159 II. kiadása az

---

¹ Reizinger Zoltán mk. alezredes, Honvédelmi Minisztérium, Beszerzési Hivatal, Minőségbiztosítási Igazgatóság, Gyártásfelügyeleti osztályvezető

AQAP-110 szoftver termékre vonatkozó követelményekkel való kibővítését tartalmazza.

Az AQAP-170-es kiadvány a kölcsönös katonai/kormányzati minőségbiztosítási eljárásokat tartalmazza. Utóbbiak nemzetközi szabványhoz nem csatlakozó kiadványok.

Az AQAP-150/159 II. kiadást az AQAP-110 szoftver projekt kiegészítéseként kerül alkalmazásra, amennyiben az AQAP-110 követelményein belül szoftverfejlesztés a cél. Önálló szoftver fejlesztések esetén, ha nincs hardver része a szerződésnek, és az AQAP-110 nem hivatkozható, nem követelmény a szabványos minőségbiztosítási rend-szer. Ezt a hiányosságot új kiadvány megjelentetésével kívánta kiküszöbölni az AC/250 főbizottsága.

Az ISO/IEC 12207: 1995 Informatika. Szoftver életciklus folyamatok - szabványból a szoftverfejlesztés, üzemeltetés és karbantartás szervezeti folyamatai és a támogató folyamatok kerültek kiemelésre.

Ez egy nemzetközileg széleskörűen elfogadott és alkalmazott szabvány, amely a szoftverek teljes életciklusát átfogja az elképzelés vagy az igény megfogalmazásától a szoftver alkalmazásának befejezéséig.

Alkalmazását az indokolta, hogy ez a nemzetközi szabvány közös modellt, közös terminológiát használ, életciklus és folyamat szempontú megközelítést alkalmaz.

A szabvány minden folyamata belső TQM (PDCA) ciklust alkalmaz, így a TQM-hez való illeszkedés is megvalósul. Újdonság az eddigi minőség szabványokhoz képest az önértékelés és javítás folyamatainak bevezetése.

Az AQAP-150/159 III. kiadásába az ISO 9001: 1994 szabvány minőségbiztosítási rendszer követelményei kerülnek beillesztésre.

A NATO speciális követelményei az AQAP 110 dokumentumból kerülnek beépítésre.

A folyamat szempontú megközelítés az, amely az új ISO 9000:2000 szabványsorozat egyik fő újdonsága lesz az 1994-es ISO 9000 változathoz képest. Így az AQAP150 könnyen alkalmazható majd a változó ISO 9000 minőségrendszer követelményei mellett is.

Az AQAP 150/159 III. kiadás az ISO 9001 szövegtagozódáson alapszik, így az a szervezet, amely az ISO 9001 szerinti minőségbiztosítási rendszert működtet, csak az eltéréseket kell beépítenie.

A NATO szövegekörnyezet (Kormányzati/katonai minőségbiztosítás, beszerző, minőségbiztosítási képviselő) megmaradt, így az eddigi AQAP-150 II. kiadást alkalmazók nem találkoznak új terminológiával.

A következőkben a kiadványok rövid ismertetése következik.

AQAP 150 III. kiadás

Szoftver teljes életciklus, NATO integrált minőségi követelmények

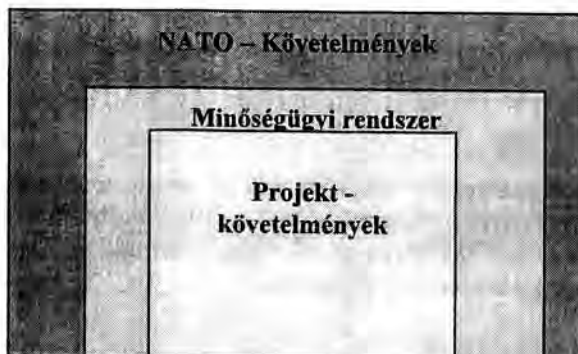
A kiadvány felépítése

a.) Projekt-követelmények: az ISO/IEC 12207 alap és támogató folyamatain alapuló követelmények.

b.) Minőségügyi rendszer követelmények: a szállítóval szembeni szervezeti követelmények. A minőségügyi rendszer követelmények az ISO 9001 követelményein alapulnak és kapcsolódnak a fő és támogató folyamatokhoz (projekt követelmények).

c.) NATO követelmények: a beszerzés NATO környezetben történő végzéséhez kapcsolódó követelmények.

1.sz. ábra

Szerkezete (fejezetek szerint):

1. Bevezetés
2. Szervezeti követelmények
3. Életciklus fő folyamatai
4. Életciklus támogató folyamatai
5. Illesztés folyamata
6. NATO specifikus követelmények

Mellékletek

A kiadvány az összetartozó követelményeket folyamat keretben egyesíti.

Az egyes életciklus folyamatok tevékenységekre oszlanak fel, a tevékenységek pedig feladatokra. A kiadvány 24 folyamatot, 92 tevékenységet és 300 feladatot tartalmaz.

A kiadvány rövid tartalma

1. Fejezet: Bevezetés

Cél

A szoftver minőségügyi rendszer követelmények - szerinti minőségügyi rendszer legyen megvalósítva, dokumentálva, alkalmazva, karbantartva, értékelve, javítva.

A szoftver életciklus folyamatok közös keretet biztosítanak a szoftverfejlesztési modelleknek, nemzetközileg elfogadott terminológia felhasználásával.

Az életciklus folyamatok szervezetekre és projektekre és a projekten belüli alkalmazásra illeszthető. Az életciklus folyamatok tevékenységekre oszlanak fel, a tevékenységek pedig feladatokra.

Alkalmazhatóság

A kiadvány tervezetet, alapvetően két fél közötti szerződéses viszonyok között alkalmazzák (projekt), a rendszerbe illesztett szoftver, szoftverszolgáltatás, önálló szoftver termék szállítása, fejlesztése, üzemeltetése, és karbantartása során.

Egy szervezet saját belső rendszerének kiépítésénél is alkalmazhatja.

A rendszer egészére és a rendszer más nem szoftver elemeire (hardver) vonatkozó minőségügyi követelmények meghatározására más megfelelő szabványt kell alkalmazni.

A rendszer egészére vonatkozó szabvány még nem áll rendelkezésre. Csak hardver esetére az AQAP-110-a megfelelő.

A szerződéses követelmények a kiadvány követelményeitől eltérhetnek, ekkor a szerződéses követelmények az irányadóak.

Az AQAP 150 III. kiadásának való megfelelés

Az általános minőségbiztosítási rendszerek területén (ISO 9001, AQAP-110) ezt a kérdést úgy lehet szemléltetni, mint az adott szabvány vagy kiadvány minden egyes követelményének való megfelelést.

Az AQAP-150 III. kiadása alapvetően tartalmazza a kiadvány illesztését (3. 4. fejezet) ezért a kiadványnak való megfelelést *úgy lehet meghatározni, mint:* a 2. Fejezet követelményeinek teljesítését valamint a 3. és a 4. Fejezet kiválasztott folyamatainak, tevékenységeinek, feladatainak teljesítését. A kiválasztást az illesztési folyamatnak (5. Fejezet) megfelelően kell elvégezni.

Három lehetséges megfelelési szituáció:

Szervezeti megfelelés:

- teljesítés a speciális szervezet által;
- az illesztési folyamat (5. Fejezet) elveinek megfelelően kell elvégezni.

Projekt megfelelés:

- speciális projektekre;
- az illesztési folyamatnak (5. Fejezet) megfelelően kell elvégezni.

Alkalmazási megfelelés :

- a speciális alkalmazásra a projekten belül;
- az illesztési folyamatnak (5. Fejezet) megfelelően kell elvégezni.

AQAP -150 III. kiadás Illesztése

E kiadvány használata során az illesztés alatt *a következő folyamatot kell érteni:*

a.) A kiadvány feladatainak elemzése a projekt szempontjából (megvizsgálva, hogy fejlesztési, üzemeltetési, karbantartási projektről van-e szó);

b.) A feladat követelményeinek elemzése, hogy a projekt során alkalmazható-e az adott feladat;

c.) Az illesztési döntés meghozása (követelmény megtartása vagy törlése, követelmények csökkentése) és dokumentálása.

A kiadvány körülbelül 300 feladatot tartalmaz. Ezek illesztése bonyolult folyamat, jelentős mennyiségű előkészületet és szakértelmet igényel. Az illesztés végrehajtására az AQAP159 alkalmazási útmutató ad segítséget.

A minőségügyi rendszer követelményei (2. fejezet) nem illeszthetők, úgy kell végrehajtani őket, mint ahogy előírták, tehát működő minőségbiztosítási rendszer az alapkövetelmény.

Az életciklus fő- és támogató folyamat követelményeit minden esetben illeszteni kell.

Amennyiben szükséges kiegészítő folyamatok, tevékenységek és feladatok hozzáadhatók a projekt követelményekhez.

Az illesztést projekt és alkalmazás szintjén az 5. Fejezetnek megfelelően kell végezni.

Az illesztést szervezeti szinten az 5. Fejezet elveinek megfelelően kell végezni.

Az illesztést a "B" mellékletnek megfelelően kell dokumentálni.

2. fejezet: Szervezeti követelmények

2.1 Vezetőség felelőssége

2.1.1 Minőségpolitika

2.1.2 Szervezet

2.1.3 Vezetőségi felülvizsgálat

2.2 Minőségügyi rendszer

2.2.1 Általános követelmények

2.2.2 Minőségügyi rendszer eljárásai (Folyamat megvalósítás)

2.2.3 Belső minőségügyi auditok és helyesbítő intézkedések (Folyamatértékelés)

2.2.4 Megelőző intézkedések (*Folyamatjavítás*)

2.2.5 Minőségügyi feljegyzések kezelése

2.2.6. Minőségügyi rendszer karbantartása.

A második fejezet az ISO 9001 minőségügyi rendszerre vonatkozó alapkövetelményeit tartalmazza, kiegészítve az ISO/IEC 12207 folyamataiból azokkal, amelyeket szervezeti szinten kell elvégezni, nem pedig egy projekt során. Az ISO 9001 nem tartalmazza a minőségügyi rendszer javítására, tökéletesítésére vonatkozó követelményeket, így ezeket az ISO/IEC 12207-ből illesztettük be.

3. fejezet : Életciklus fő folyamatai

3.1 Szállítási folyamat

3.2 A szállító által kezdeményezett beszerzés

3.3 Fejlesztési folyamat

3.4 Gyártási és telepítési folyamat

3.5 Üzemeltetési folyamat

3.6 Karbantartási folyamat.

A fejezet alapvetően az ISO/IEC 12207 életciklus fő folyamatait öleli át, kiegészítve a 3.4. alatti "*Gyártási és telepítési folyamattal*", amelyet nem tartalmazott az eredeti szabvány. A 3.2. "*A szállító által kezdeményezett beszerzés*" - átalakításra került az eredeti szabvány beszerzési folyamatából - az alvállalkozó kezelésére. Ez az átalakítás indokolt mivel az AQAP150 III. kiadás alkalmazása már egy beszerző - szállító kapcsolatot feltételez.

4. fejezet: Életciklus támogató folyamatai

4.1 Dokumentálási folyamat

4.2 Konfigurációkezelési folyamat

4.3 Minőségbiztosítási folyamat

4.4 Igazolási folyamat

4.5 Érvényesítési folyamat

4.6 Együttes átvizsgálási folyamat

4.7 Felülvizsgálási folyamat

4.8 Probléma megoldási folyamat

4.9 Irányítási folyamat

4.10 Infrastruktúra biztosítási folyamat

4.11.Képzési folyamat

4.12 Mérési folyamat.

A fejezet alapvetően az ISO/IEC 12207 életciklus támogató folyamatait fedi le, kiegészítve a 4.12. alatti "*Mérési folyamattal*", amelyet nem tartalmazott az eredeti szabvány. Illetve a 4.9 "*Irányítási folyamattal*", 4.10 "*Infrastruktúrabiztosítási folyamattal*" 4.11."*Képzési folyamattal*", amelyek az ISO/IEC 12207 szervezeti folyamataiból kerültek a támogató folyamatok közé.

5. Fejezet: illesztési folyamat

Az ISO/IEC 12207 "*illesztési folyamat*" követelményeit tartalmazza. A "B" melléklet szerint kell az illesztést dokumentálni.

6. NATO specifikus követelmények

6.1. Kormányzati minőségbiztosítás segítése

6.2. Szoftver minőségügyi rendszer

6.3. Minőségbiztosítási képviselőnek bemutatott termékek

6.4. Minőségbiztosítási képviselő értesítése

6.5. Minőségbiztosítási képviselő információkhoz való hozzáférése

Ezek a követelmények, amelyeket minden NATO minőségbiztosítási kiadvány tartalmaz, az AQAP-110-ből kerültek - átdolgozva - beillesztésre.

Mellékletek :

A-1 melléklet: Keresztreferencia táblázat, AQAP150 -ISO 9001 (tájékoztató)

A-2 melléklet: Keresztreferencia táblázat, AQAP150- ISO/IEC 12207 (tájékoztató)

B melléklet: Illesztés dokumentálása (Normatív)

C melléklet: Lényeges információk az integrált minőségügyi tervről (tájékoztatásul)

Az integrált minőségügyi terv (C melléklet)

A minőségügyi tervvel kapcsolatos legnagyobb probléma az, hogy a különböző országok különbözőképpen alakították ki és vezették be a minőségügyi terveket. A minőségügyi tervek és más projekt függő tervek viszonya, az a másik problémás terület, ahol nem született megegyezés illetve mindenki másképp szabályozta. A C melléklet nem egy minőségügyi terv tartalomjegyzék, azokat a lényeges információkat tartalmazza, amelyeket a projekt Integrált minőségügyi terv kell, hogy tartalmazzon.

AQAP 159 III. KIADÁS

NATO útmutató az AQAP 150 III. kiadás alkalmazásához

A kiadvány felépítése

A kiadvány néhány jól elkülöníthető részből áll.

Szerkezete (fejezetek szerint):

- 1.) Általános megjegyzések
- 2.) Háttér
- 3.) Értelmezési útmutató
- 4.) Alkalmazási útmutató
- 5.) Az integrált rendszer megközelítés

A kiadvány rövid tartalma

1. Általában

A kiadvány célja háttér információ nyújtása, értelmezési és alkalmazási útmutató nyújtása Az AQAP 150 III. kiadásához. Ez a kiadvány

nem szerződéses dokumentum, ennek tartalma nem változtat meg egyetlen AQAP 150 követelményt sem. Ugyanakkor esetenként alkalmazási célból szerződésessé tehető némely része.

A kiadvány alkalmazási előfeltétele az ISO/IEC 12207 és ISO 9001 szabványok ismerete, amelyet kiegészíthetnek az előbbi nemzetközi szabványok útmutatói úgy, mint az ISO/IEC 15271 és az ISO 9000-3:1997.

A kiadvány tervezet felhasználói a szoftver projekt minden résztvevője, beszerző, szállító, fejlesztő, üzemeltető, karbantartó szervezetek és személyek.

A továbbiakban felsorolásra kerülnek a tájékoztató referenciák és a nemzetközi szabványosításban kidolgozás alatt lévő szabványok.

2. Háttér

A háttér fejezet a korábbi kiadványt és az alapul szolgáló nemzetközi szabványok kiválasztásának az okát magyarázza, a nemzetközi szabványosítás helyzetének a bemutatásával együtt, majd az integrált rendszer megközelítés felé megtett első lépéseket úgy, mint az egy rendszeren belül a szoftver, a hardver, az emberi beavatkozás, az infrastruktúra és folyamatok együttes harmonizált működését.

3. Értelmezési útmutató

Az AQAP 150 III. kiadásának a modelljét és a koncepcióját írja le, amely a minőség és a szoftvertechnológia egyesítését tartalmazza, a beillesztett szabvány elemek minimális változtatásával, kiegészítésével.

Majd az AQAP150 III. kiadás 2. 3. 4. fejezetének a részletes értelmezése következik.

4. Alkalmazási útmutató

Az alkalmazási útmutató a 3. és 4. fejezet illesztéséhez nyújt kiegészítő információkat. A kiadvány táblázatok segítségével egy módszert ír le, amelyet az illesztési folyamat során lehet használni. Az alkalmazási útmutató az AQAP 150 III. kiadásában megismert folyamat dimenzióhoz *egy új dimenziót ad hozzá*: az életciklus adatot.

Az életciklus adat elem lehet - egy feladat végrehajtása során keletkező szoftver termék (specifikáció, forrás kód stb.), vagy valamilyen támogató jellegű adat elem (terv, jelentés stb.). Ha egy feladat eredményeként létrejön

egy életciklus adat elem, azt a létrehozó feladat fajtája szerint az ISO/IEC 12207, vagy az ISO 9001 terminológiájának megfelelően azonosítják és nevezik el. Az alkalmazási útmutató nem szabja meg az életciklus adat elemek tartalmát és formáját, de az levezethető a megfelelő hozzákapcsolódó feladatból vagy kiválasztható más szabványokból. (pl. IEEE/EIA-Std-12207)

Az alkalmazási útmutató nem kizárólagos értelmezése az AQAP 150 III. kiadás illesztésének, ez az alkalmazó nemzetek és szervezetek által tökéletesíthető és kiegészíthető.

Az alkalmazási útmutató a szoftver munkabizottság közös véleménye, és gyakorlati tapasztalatokon alapszik. Valós körülmények között még nem került kipróbálásra.

Illesztési útmutató

Az illesztési folyamat végrehajtását a projekt és termék - jellemzők befolyásolják. A jellemzők vagy rendelkezésre állnak, mint a projekt csoport közös szakértelme, vagy levezethető a projektből. A megfelelő jellemzők közvetlen meghatározására egy táblázatot alkalmaz a kiadvány, amely szükség szerint kiegészíthető.

Az illesztési folyamat két különböző utat követhet:

1.) *Az implicit jellemzők* segítségével az illesztést feladatról-feladatra és életciklus adatról-életciklus adatra elvégezzük, és az illeszthetőségi táblával esetleg leellenőrizzük azt.

2.) *A közvetlen jellemzők* táblázat segítségével meghatározott illesztési hatások és az összetartozó feladatok figyelembevételével elvégezzük az illesztést. Az illesztés támogatására és ellenőrzésére az illeszthetőségi tábla használható.

Az illeszthetőségi táblázat a következő információkat tartalmazza:

- mely feladat semmikor sem illeszthető,
- mely feladat kivételesen illeszthető.
- mely feladat alkalmanként illeszthető,
- mely feladat törölhető teljesen, ha indokolt.

Hasonló jelzéseket tartalmaz az életciklus adatokkal kapcsolatosan is.

Az illesztési hatások és az összetartozó feladatok táblázata az össze tartozó feladatokat különböző, funkcionális szempontok szerint csoportosította. *Az illesztési útmutató részletesebb ismertetésére egy következő cikkben kerül sor.*

5. Az integrált rendszer megközelítés

Az AQAP 150 III. kiadása egyértelmű általános rendszerre vonatkozó követelményeket tartalmaz a fejlesztési folyamatban. A rendszer követelmények felbontásakor szoftver és hardver és egyéb követelmények (infrastruktúra, személyi beavatkozás) kerülnek meghatározásra, mivel jelen kiadványok csak a szoftverre vonatkoznak az egyéb területekre szükséges más kiadványok, szabványok igénybevétele, pl. a hardverre az AQAP-110 II. kiadása. Közös alkalmazása a rendszer tesztig, illetve a felmerülő egyéb helyeken, pl. üzemeltetés. Az egyszerűbb érthetőség kedvéért egy táblázatot tartalmaz a kiadvány.

Kiegészítő információk

A két kiadvány végleges tervezete 1999. szeptemberében készült el.

Az AQAP-150/159 III. kiadása előre láthatóan 2000. január 11.-én lép hatályba.

Mindkét kiadvány tervezet a Honvédelmi Minisztérium Beszerzési Hivatalánál megtalálható.

Az AQAP 150 III. kiadás magyarországi alkalmazhatósága

Az AQAP 150/159 III. kiadása új típusú követelményeket állít az alkalmazói elé, új fogalmakkal kell megismerkedniük és új típusú gondolkodást igényel az életciklus megközelítéssel, a folyamat szempontú tevékenykedéssel és a kiadvány illesztéssel.

A minőségügyi területen tevékenykedőknek meg kell ismerkedni a szoftvertchnológia fogalomrendszerével és a módszereivel. A szoftver területen tevékenykedőknek pedig a minőségügyi módszerekkel és fogalmakkal kell megbarátkozniuk. E két terület csak közös erőfeszítéssel teheti a fenti kiadvány magyarországi alkalmazását hatékonnnyá. A képzésnek a továbbiakban ki kell terjednie a potenciális szállítók szakembereire is.

Az ismeretszerzést adaptálni kell a projektekre is, az illesztési folyamat folyamatos tökéletesítésével együtt.

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

A BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KFOR MŰVELETEKRE

(1999. december 16.)

A XX. század utolsó évtizedében kialakult Délszláv válság rendezése egybeesett a Magyar Köztársaság érdekeivel. A rendezés érdekében hozott politikai és katonai döntések új, korábban nem tapasztalt nemzetközi jellegű feladatokban valamilyen katonai kötelékkel való részvételre kötelezték a Magyar Honvédséget. A nemzetközi feladatokat béketeremtő (IFOR), békefenntartó (SFOR,KFOR) műveleteknek, a bennük részt vevő magyar katonai kötelékeket Magyar Műszaki Zászlóalj, Magyar Orvoscsoport (AFOR művelet), illetve a Magyar Őr és Biztosító Zászlóalj (KFOR) néven hívják. Alkalmazásuk helyszíne Horvátország, Bosznia-Hercegovina (Okucani), Albánia, Koszovó (Pristina).

A béketeremtő/fenntartó műveletekben való katonai részvétel új jellegű feladatmegoldást jelentett a Magyar Honvédség logisztikai szolgálata számára is. Ez a kijelölt és kiküldésre került kötelékek ellátási, kiszolgálási, utánpótlási feladatainak szerteágazó, sokoldalú megszervezését, megoldását jelentette és jelenti napjainkban is. Mindegyik típusú művelet logisztikai biztosítása számtalan olyan tapasztalataot adott, amelyek feldolgozása, hasznosítása elengedhetetlenül fontos a szakemberek számára. A logisztikai biztosítás szinte minden ága és szintje megmozdolt, valamilyen formában érintve volt és tett annak érdekében, hogy a magyar katonai kötelékek eredményesen tudják megoldani feladataikat.

A Magyar Honvédség Logisztikai Főigazgatóság és a HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség közös Tudományos Tanácsa úgy ítélte meg, hogy a békefenntartó műveletek logisztikai biztosításának tapasztalatait tudományos konferencia keretében célszerű feldolgozni. A konferenciára előadóként felkértük a központi, a seregtest szintű, valamint a végrehajtó tagozat logisztikai biztosításában érintett szakembereit, hogy tartsanak rövid

referátumot a saját szakterületük tapasztalatairól. A konferencián szót kaptak a HM Nemzetközi Főosztály és a Beszerzési Hivatal szakemberei ugyanúgy, mint a KFOR kötelékében lévő alakulat logisztikai és pénzügyi szaktisztjei. Különös örömünkre szolgált, hogy a konferencián a NATO Nápolyban lévő AFSOUTH J4 csoportfőnökség képviselőjében részt vett DOUG *Lynch alezredes úr*, aki a koszovói műveletek logisztikai tanulságai címmel tartott igen érdekes és hasznos előadást. A tudományos konferencián elhangzott előadások anyagát ajánljuk a logisztika különböző szakterületein, valamint a békefenntartó kötelékek szervezeti összeállításában és feladatainak megszervezésében érintett szakemberek részére ugyanúgy, mint a téma iránt általánosságban érdeklődők részére további hasznosítás céljából.

Logisztikai Tudományos Tanács

A BÉKEFENNTARTÁSSAL KAPCSOLATOS NEMZETKÖZI ENGEDÉLYEZTETÉSI ELJÁRÁSOK TAPASZTALATAI

Nagy Miklós¹

A nemzetközi jogban járatlan ember sem lepődik meg azon, hogy katonai alakulatok, fegyveres katonai csoportok, fegyverek, lőszer, robbanóanyagok és egyéb, az egészségre ártalmas anyagok saját területen keresztül történő tranzitálása általában minden országban külön engedélyhez kötött tevékenység. Az európai államok többsége a legmagasabb rangú törvényben - saját Alkotmányában - rögzíti azokat a szabályokat, amelyek a felsorolt esetekre vonatkoznak. Különösen érzékenyek az országok a szuverenitásuk bizonyos fokú sérelmét okozó külföldi katonai alakulatok adott ország területén fegyverrel, vagy fegyver nélkül történő rövidebb-hosszabb idejű tartózkodásának vagy egyszerű áthaladásának az engedélyezése tárgyában.

A Magyar Köztársaság Alkotmánya az Országgyűlés hatáskörébe utalja az ilyen jellegű engedélyek kiadását, csakúgy, mint a legtöbb fontos európai ország esetében is.

Rövid írásomban alapvetően a magyar KFOR kontingens feladat végrehajtásához kapcsolódó nemzetközi eljárásokkal kívánok foglalkozni, de nem kerülhetem el az egyéb csapatmozgásokkal kapcsolatos engedélyeztetés, valamint a külföldi csapatok Magyar Köztársaság területén keresztül történő áthaladásának engedélyeztetésével kapcsolatos problémákat sem. Teszem ezt elsősorban azért, hogy mindenkiben tiszta kép alakuljon ki arról, hogy a Magyar Köztársaság gyakorlata mennyiben tér el, vagy mennyiben azonos azoknak az országoknak a gyakorlatával, amelyekhez nekünk az elmúlt időszakban áthaladási engedélyért kellett folyamodnunk.

A téma kibontása kedvéért röviden tekintsük át azt a folyamatot, amelynek eredményeképpen bármely magyar békefenntartó alakulat, és így a KFOR kontingensünk is, feladatot hajthat végre a különböző válság-övekben.

---

1. Dr. Nagy Miklós mk. ezredes, MH Védelempolitikai Főosztály, osztályvezető-helyettes

A békefenntartó műveletekért felelős nemzetközi szervezet felkérését követően a Kormány a Parlamenthez fordul a magyar részvételt illetően. A Parlament a határozatában dönt a részvételtől, valamint a résztvevő erők és eszközök mennyiségéről, továbbá ezek alaprendeltetéséről. A parlamenti felhatalmazás alapján a Kormány az illetékes szaktárcák bevonásával megkezdi a részletek kidolgozását.

Első lépésként meghatározzák a kijelölt erők és eszközök feladat végrehajtás helyére történő manővereztetésének módját, útvonalát, várható időpontját. Ezek az első konkrét adatok, amelyek elégségesek a soron következő csapatmozgások nemzetközi engedélyeztetési eljárásának megindításához. Maga az eljárás a honvédelmi- és külügyi tárcák közötti összehangolt együttműködést követeli meg és az érintett tranzit országok Külügyminisztériumaiba benyújtott diplomáciai jegyzék elkészítésével veszi kezdetét. A nemzetközi eljárási szokásrend szerint ennek az előzetes engedélykérésnek legalább 3-5 hónappal az esedékességet megelőzően kell az adott ország kormányához beérkeznie. A határidők szűkössége esetén természetesen joggal várhatja el minden ország a másiktól az eljárás méltányossági alapon történő soron kívüli kezelését. Ehhez az előzetes engedélyhez általában még nem kell részletes adatokat szolgáltatni, elégséges a tranzitálás várható időpontjának, az erők és eszközök hozzávetőleges nagyságának, a tranzitálás céljának és módjának megjelölése.

Soron kívüli eljárás kérése esetén azonban arra kell számítanunk, hogy a tranzitálásban érintett ország kormánya nagyon rövid határidőkkel kérni fogja a tranzitálásra vonatkozó **részletes adatokat is, amelyek magukba foglalják:**

- a tervezett szállítmányok mennyiségét,
- a szállítandó személyi állomány teljes névsorát (név, rf., beosztás, útlevel száma),
- a szállítandó harci-technikai eszközök felsorolását (gysz., nyilvántartási szám, típus, megnevezés és darabszám),
- a szállítandó fegyverek felsorolását (típus, megnevezés, gysz., darabszám),
- a szállításra kerülő lőszeres és egyéb speciális katonai rendeltetésű anyagok felsorolását (típus, megnevezés, darabszám),

- a kontingenssel egyidejűleg szállított felszerelési tárgyak és anyagok felsorolását, csomagolásának módját és mennyiségét.

A fentiekből látható, hogy olyan mennyiségű és részletességű információ összegyűjtését, rendszerezését, a listák összeállítását és angol nyelvre történő fordítását kell adott esetben néhány nap, vagy hét alatt elvégezni, amely komoly feladat elé állítja a szervezésért és mindenek előtt a végrehajtásért felelős állományt, és magában hordozza a tévedések és hibák nagyszámú előfordulásának kockázatát is. Mint söbb látni fogjuk ez be is következett a magyar KFOR kontingens estében is.

A dolgok normális folyása esetén - azaz amikor nincs szükség a soron kívüli eljárás kérésére - az előzetes, vagy elvi engedély megkapását követően foghatunk csak hozzá a feladat végrehajtásának konkrét tervezéséhez. *A végrehajtás megkezdése előtt egy-két héttel (általában 10 munkanappal) kell folyamodni a konkrét áthaladási engedélyért, amelyhez már az előbb felsorolt teljes információt csatolni kell.*

Ez az általános eljárási szabály vonatkozik a békefenntartó műveleteken kívül a különböző NATO, vagy PfP gyakorlatokra történő kiutazásokra is, amelyekkel egyre többször találkozhatunk a mindennapi tevékenység során.

Lényegesen könnyebb a helyzet az olyan országokon keresztül történő tranzitálás esetén, amelyekkel speciális, a katonai szállításokat szabályozó, és az adott tranzitálásra is érvényesíthető kormányközi egyezmény van érvényben, illetve NATO tagok lévén, a többi tagállam vonatkozásában, ahol a tranzitálást az érvényben lévő befogadó nemzeti támogatásra vonatkozó szabályok szerint lehet megszervezni. Itt szeretném megjegyezni, hogy a magyar KFOR kontingens kiszállítása során a felsorolt esetek mindegyikével találkoztunk.

A következőkben kicsit részletesebben tekintsük át a KFOR feladattal kapcsolatos nemzetközi engedélyeztetési eljárás tapasztalatait.

Mindenki előtt emlékeztet, hogy a magyar kormányhoz beérkezett NATO felkérés és magyar kontingens elvárt kiérkezése és harc feladat ellátására való készenléte között olyan rövid volt az idő, amely esetén szóba sem jöhetett a nemzetközi engedélyeztetés fenti szabályainak figyelembevétele. Az elkészült tervek és számvetések szerint a kontingens és felszereléseit legcélszerűbb vasúton kijuttatni a harc feladat végre-

hajtásának körzetébe. A megközelítési útvonalak közül katonai és politikai okok miatt egyből kizárásra került a *Jugoszláv Szövetségi Köztársaságon keresztül történő szállítás, gazdaságossági okok miatt pedig a Horvátországon keresztül történő vasúti, majd egy tengeri szállítással kombinált manőver végrehajtása. Legcélszerűbb változatnak mutatkozott a Románián, Bulgárián és Macedónián keresztül történő vasúti szállítás, amelyet azonban tovább bonyolított az a tény, hogy Bulgária és Macedónia között nincs vasúti összeköttetés. Ennek következtében a tranzitálási láncba Görögországot is be kellett kapcsolni.*

A külügyminisztériumon keresztül megkértük a tranzitálási engedélyeket az érintett országoktól, amelyek közül a helyi törvényi szabályozásnak megfelelően Bulgária és Macedónia kormánya néhány napon belül megadta a tranzitáláshoz szükséges elvi hozzájárulását, Görögország kezdeményezte egy kétoldalú tárcaközi technikai szerződés aláírását, amelyet követően a befogadó nemzeti támogatás szabályai szerint biztosítják a magyar szerelvények áthaladását. *A legnagyobb problémát a Román Köztársaságon keresztül történő áthaladás jelentette, mivel Romániában - a magyar gyakorlathoz hasonlóan - csak a Parlament hatalmazhatja fel a Kormányt katonai alakulatok, fegyverek és lőszeresek tranzitálásának engedélyezésére.* A helyzetet tovább bonyolította az a belpolitikai válság, amely éppen abban az időben tette próbára a román kormány túlélő képességét. Mindezek következtében a román kormány mindaddig nem volt hajlandó az elvi engedély megadására sem, amíg nem csatoljuk a kéréshez a kontingensre vonatkozó részletes adatokat. Aki ismeri a KFOR kontingens felállításának folyamatát, az tudja, hogy május végén milyen adatokkal tudunk szolgálni a román fél részére. A román kormányra a NATO és az Egyesült Államok részéről nehezedő politikai nyomás következtében olyan, a román kormányra nézve hihetetlenül kockázatos döntés született, hogy a parlamenti felhatalmazást be nem várva megadják az elvi engedélyt a magyar KFOR kontingens áthaladására, zöld utat adva ezzel a kontingens indulásának közvetlen előkészítéséhez. Mindezek ellenére, mint ismeretes az első szerelvény csak egy hét késéssel tudott útnak indulni, amit mi, és mindenekelőtt a magyar sajtó keményen felrótt a román kormánynak.

A kontingens felállításában résztvevők közül bizonyára sokan egyetértenek velem abban, hogy a magyar kontingens kiutazása körüli problémáknak csak nagyon kicsi vagy talán csak elenyésző részét foghatjuk a nemzetközi engedélyek hiányára vagy késői megszerzésére. Anélkül, hogy ebbe részletesebben belemennék, hiszen tudom, hogy a

későbbiekben nálam sokkal jobban felkészült szakemberek fogják elemezni az akkor meglévő hiányosságokat, annyit azért meg kell jegyezni, hogy hosszúnak mondható katonai pályafutásom során még soha nem találkoztam ilyen - hogy nagyon finoman fogalmazzak - sok problémát magában hordozó katonai művelettel.

Az állomány és a technikai eszközök kiválasztása, a szerelvények összeállítása és a vonatkozó adatok rendszerezése, angol nyelvre történő lefordítása és az előírt formában a szükséges helyre történő eljuttatása saját tapasztalataim szerint bizony nem egyszer követelték meg a legmagasabb szintű katonai vezetők erélyes közbelépését és a közvetlen végrehajtó állományt szinte elviselhetetlen helyzetbe kényszerítették. Mindössze egyetlen példát szeretnék említeni, amikor is az első szerelvényen utazó állomány túlnyomó többsége nem rendelkezett a határátlépéshez szükséges személyi okmánnal és a határállomáson veszteglő szerelvényhez az éjszakai rohamunkában a BM illetékes dolgozói által (szívességből) elkészített útleveléket külön gépkocsival kellett eljuttatni. Ez egyébként a tudomásomra jutott információ szerint komoly elégtételt jelentett a korábban sokat ostorozott román illetékesek számára és bizony eléggé megmosolyogtak bennünket Európa szerte. De ennek a konzekvenciáit természetesen nem az én tisztem megvonni.

Ami a nemzetközi engedélyeztetésére vonatkozó tapasztalatokat illeti, azt kell kiemelni, hogy a problémák jelentős része megelőzhető lett volna, ha a kontingens felállítását egy olyan erre a célra létrehozott munkacsoport végzi, amelyben az érintett szakterületek képviselői mellett helyet kapott volna a HM nemzetközi engedélyeztetéséért felelős képviselője is, aki a keletkező információkat első kézből, a közvetítők hibáit kiszűrve tudta volna felhasználni. A jövőben - és itt elsősorban a kontingens rotációjának előkészítésére és végrehajtására gondolok - meggyőződésem szerint célszerű lenne a feladat ilyen formában történő végrehajtása.

Befejezésül röviden a más országok KFOR kontingenseinek, vagy azok egy részének Magyarországon keresztül végrehajtott tranzitálásának engedélyeztetéséről.

A Magyar Köztársaság területén keresztül történő áthaladás általános szabályain túl a KFOR csapatok átvonulásának engedélyezésére az Országgyűlés a június 16-án kelt 54/1999. számú Határozatában intézkedik. A Határozat feljogosítja a magyar kormányt az áthaladási engedélyek kiadására. Az engedélyeztetés a Külügyminisztérium és a Honvé-

delmi Minisztérium együttes tevékenysége útján valósult meg. Az áthaladási kérelmeket az érintett országok budapesti nagykövetségük útján diplomáciai jegyzék formájában nyújtották be a Külügyminisztériumba. A NATO szövetségesekkel történt egyeztetés után (amennyiben az áthaladást nem NATO tagország kérte) a Külügyminisztérium kiadta az elvi hozzájárulást, amelyet követően az engedélyt technikailag a Honvédelmi Minisztérium adta ki a Budapesten akkreditált katonai attasékon keresztül. Az országot tranzitálás céljából Oroszország, Szlovákia, Csehország, Lengyelország, Hollandia és Franciaország vette igénybe kisebb-nagyobb mértékben.

Az áthaladások számát és az engedélyeztetés bonyolultságát tekintve a legjelentősebb természetesen az orosz alakulatok áthaladása volt. A több mint húsz vasúti szerelvény minden jelentősebb probléma nélkül, a legcsekélyebb késleltetést sem szenvedve el szelte át a fél országot. A tranzitálás során a szerelvényeken magyar kísérő őrszemélyzet is utazott, ügyelve a szállítás zavartalanságára. Bizonyos fennakadást csak a szerb vasút alacsony áteresztő képessége okozott, mivel azt az alapelvet követjük az engedélyek kiadásakor, amely szerint a soron következő szerelvényt csak az előző szerelvény kilépésekor léptettük be az országba, biztosítva ezzel, hogy egyidejűleg mindig csak egy szerelvény tartózkodjon magyar területen.

Ami a tranzitálás engedélyeztetéséhez szükséges adatokat illeti, mi sem maradtunk el a többi országtól, sőt még komoly riadalmat is okoztunk az orosz illetékeseknek, amikor a személyi állomány adatai között az *"anyja neve"* rovatot is szerepeltettük, megfeledezve a tényről, hogy a szláv népeknél ilyen adat nincs nyilvántartva, helyette az apai név szerepel. *Az orosz fél gyanúját, amely szerint szándékosan meg akarjuk akadályozni katonáik Koszovóba küldését, egy huszáros tollvonással végül is sikerült eloszlatnunk.*

A BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK CSAPATMOZGÁSAIVAL KAPCSOLATOS HATÁRÁTLÉPÉSEK ÉS VÁMELJÁRÁSOK RENDJE ÉS TAPASZTALATAI.

Molnár László¹

Békemissziók

Hazánk több nemzetközi békemisszióban is aktív szerepet vállal, mely jelentős kötelezettségeket ró a Magyar Honvédség kijelölt egységeinek személyi állományára.

Cikkemben a békefenntartó műveletek csapatmozgásaival kapcsolatos határátlépések és vámeljáráások rendjét és ezek tapasztalatait szeretném röviden ismertetni.

A Magyar Honvédség és a Honvédelmi Minisztérium részéről a vámkezelésekre és az ezzel kapcsolatos határátlépésekre a **HM Beszerzési Hivatal** lett kijelölve, mely jogkör a hivatal alapító okiratában is megfogalmazásra került.

A békemissziók közül a nagyobb létszámú missziók ellátása rendszeresen visszatérő feladatként jelentkezik. Valamennyi váltás, utánpótlási szállítás határátlépéssel és vámkezeléssel jár, melyek általános szabályai a polgári élet számára megfogalmazott törvényekben lettek rögzítve. Ezek közül külön kiemelném a többször módosított "A vámjogról, a vám-eljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény"-t (továbbiakban Vám. tv.), valamint "A határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. Törvény"-t (továbbiakban Hör. tv.).

---

1. Molnár László mk. őrnagy, HM Beszerzési Hivatal, Vám és Szállítványozási osztályvezető - helyettes.

Határátlépés

Az államhatár átlépésének feltételei

Hör. tv. 13. § (1) szerint az államhatárt a nemzetközi szerződésekben, valamint külön törvényekben meghatározott feltételekkel, a 14. §-ban meghatározott kivétellel, a forgalom számára megnyitott közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen, a Határőrség és jogszabályban feljogosított más hatóságok ellenőrzése mellett lehet átlépni.

Az államhatár átlépése valamennyi esetben a békeminisztériumnál útlevéllel történik. A NATO SOFA egyezmény rendelkezéseinek megfelelő NATO **Menetparancs** alkalmazására a fogadó államok és a tranzit országok belső rendelkezései miatt nem kerülhet sor, tekintettel arra, hogy azok nem NATO tagok. Kivételt csupán Horvátország képez, aki a NATO SOFA egyezményt alkalmazza a határátlépésekre, és a Menetparancsot elfogadja.

Ideiglenes határnyitás katonai repülőtereken

Hör. tv. 14. § szerint kérelemre a Határőrség a Vám- és Pénzügyőrséggel együtt ideiglenes határátkelőhely működését engedélyezheti. A Határőrség részére a határátkelőhely működtetéséből adódó többletköltségekre a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény 144. §-ának (10) bekezdését megfelelően kell alkalmazni.

Hör. tv. 15. § (1) A határátkelőhely rendjének fenntartásáért a Határőrség a felelős.

Vámkezelések

A kivitelre kerülő árukat vám szempontból *kétféleképpen csoportosíthatjuk a felhasználás módját tekintve:*

- Visszahozatali kötelezettséggel kiszállítandó áruk (vámkezelésük ideiglenes kivitelben történik) pl. harcjárművek, fegyverek, egyéni felszerelések.

- Külföldön véglegesen felhasználásra kerülő áruk (vámkezelésük export jelleggel végleges kivitelben történik) pl. lőszeres és robbanószeres.

Kiviteli vámkezelések

Kiviteli ellenőrzés

Tv. 84. § (1): A kiviteli ellenőrzés:

- vámvizsgálatból,
- az áru azonosításából,
- valamint az adózatlan jövedéki termékek esetén a vámteher biztosításából áll.

Tv.84.§ (2): Kiviteli ellenőrzés alá kell vonni azt a belföldi árut, amelyet végleges rendeltetéssel külföldre kívánnak szállítani, továbbá a külföldre vissza-szállításra kerülő vámárut (újrakivitel).

Vhr.145. §: A kiviteli ellenőrzést olyan időpontban kell kérni, hogy az még az áru feladása vagy szállítóeszközbe történő berakása előtt, illetőleg azzal egyidejűleg elvégezhető legyen.

Tv.84.§(3): Ha a kiviteli ellenőrzéskor a vámvizsgálaton kívül más vizsgálatot is el kell végezni (így különösen: növény-egészségügyi, állategészségügyi) azt lehetőleg a vámvizsgálattal egyidejűleg kell végrehajtani. A kiviteli ellenőrzésnek nem akadálya a más hatósági vizsgálat elmaradása. Ilyen esetben az illetékes szerv a vizsgálatát - az állategészségügyi vizsgálat kivételével - az áru kiléptetése előtt a határvámhivatalnál tartja meg.

Vhr. 151. §: Az elvégzett kiviteli ellenőrzés alapján az áru/vámáru kiléptetése a kiviteli ellenőrzés időpontjától számított harminc napon belül kérhető. Ezt követően kiléptetésre csak újabb kiviteli ellenőrzés alapján kerülhet sor.

Ideiglenes kivitel

Tv. 85. §: Azokat az árukat, amelyeket - nem számítva a szokásos elhasználódás mértékét - állagváltozás nem eredményező művelet céljából, visszahozatali kötelezettséggel szállítanak külföldre, ideiglenes kivitelben kell vámkezelni.

Tv. 86. § (1.): *Az ideiglenes kiviteli vámkezelés:*

- vámvizsgálatból, továbbá a
- kivitelre kerülő áru azonosságának megállapításából, ennek biztosításából,
- a visszahozatali határidő megállapításából és
- a kiviteli előjegyzésben kivitt áruk elszámolásából áll.

Tv. 86. § (2): A visszahozatali határidő - ha jogszabály másként nem rendelkezik - huszonnégy hónap, ami indokolt esetben meghosszabbítható.

Tv. 86. §(3): A magyar honosságú szállítóeszköz fuvarozási tevékenység végzése céljából történő ideiglenes kiviteli vámkezelése külön árunyilatkozat benyújtása nélkül kérhető.

Vhr. 152. § (1.): Az ideiglenes kiviteli vámkezelést - a (2) bekezdésben foglaltak kivételével - nemzetközi vámokmánnyal vagy ennek hiányában EV kiállításával kell kérni.

Az árunyilatkozatban meg kell jelölni:

- az ideiglenes kivitel célját,
- az áru azonosítási lehetőségeit, illetve az azonosításra vonatkozó javaslatot, továbbá
- amennyiben a kivitelhez külön engedély szükséges - annak számát is.

Vhr. 152.§ (2): Belföldi forgalmi rendszámú gépjárművet szóbeli árnyilatkozat alapján lehet ideiglenes kivitelben vámkezelni, ha azt belföldinek minősülő személy viszi magával. A külföldi a belföldi rendszámú gépjárművet csak a tulajdonos vagy üzemeltető engedélyével viheti ki külföldre.

Vhr. 153. §: Az ideiglenes kiviteli vámkezelés során a kiviteli ellenőrzésre vonatkozó előírásokat kell értelemszerűen alkalmazni azzal, hogy meg kell állapítani a visszahozatali határidőt is és biztosítani kell a visszahozott árunak a kivitelre került áruval való azonosíthatóságát.

Vhr. 154. § (1): Az ideiglenes kiviteli eljárásban vámkezelt áruval a megállapított visszahozatali idő lejártát követő harminc napon belül - a (2) bekezdésben foglaltak kivételével - el kell számolni.

Az elszámolás történet

a.) az áru belföldre való visszahozatalával és a belföldi forgalom számára történő vámkezeléssel,

b.) garanciális csere vagy csere esetében a csereáru behozatalával és a belföldi forgalom számára való vámkezelésével,

c.) az ideiglenesen kivitt áru külföldön történő értékesítésének igazolásával,

d.) az ideiglenesen kivitt áru megsemmisítésének, megsemmisülésének, eltulajdonításának a külföldi hatóság által történő igazolásával.

Vhr. 155. §: Az olyan személyek személyes használatára szolgáló - a háztartás berendezéséhez és felszereléséhez szükséges - áruk esetében, akik várhatóan hosszabb időt töltenek külföldön és ezt a körülményt a kiküldő szerv igazolásával, munkaszerződéssel vagy más elfogadható módon igazolják, a vámhivatal a visszahozatali határidőt a végleges hazatérés időpontjában állapítja meg.

Vhr. 157. §: Az ideiglenes kiviteli vámkezelés alá vont csomagolóanyagok (így különösen: ládák, rekeszek, zsákok) azonosságának biz-

tosítása általában mellőzhető, a visszahozatalra kerülő csomagolóanyagok mennyiségének, minőségének, állapotának és befogadóképességének azonban ugyanolyannak kell lennie, mint amilyen a kiszállítottaké volt. Ezeket, továbbá az áru azonosságának biztosítására szolgáló adatokat az árnyilatkozaton a vámhivatalnak igazolnia kell.

Vhr. 158. §: Vizi- és légijárműnek közúton való kiszállítása esetén, ha az nem tekinthető útiholminak, az ideiglenes kiviteli eljárásban való vámkezeléshez nemzetközi vámokmányt (ATA, Tryptique, Carnet), ennek hiányában EV-t kell benyújtani.

Jogszerűtlen magatartási formák

Vámszabálysértés

A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény szerint:

114. § (1): Aki vámárut a vámellenőrzés alól elvon, vagy a vámtéher, illetve a vámbiztosíték megállapítása vagy beszedése szempontjából lényeges körülmények tekintetében valótlan nyilatkozatot tesz, feltéve, hogy az áru belföldi forgalmi értéke az ötvenezer forintot nem haladja meg, úgyszintén, aki e cselekmények bármelyikét megkísérli ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

114.§(2): Aki az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt értékre tekintet nélkül gondatlanul követi el, harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

114. § (3): Azt az árut, amelyre nézve a szabálysértést elkövették, el lehet kobozni.

115. § (1): Aki csempészett vámárut vagyoni haszon végett megszerez, elrejt, vagy ilyen vámáru-elidegenítésben közreműködik, feltéve, hogy az áru belföldi forgalmi értéke az ötvenezer forintot nem haladja meg, úgyszintén aki e cselekmények bármelyikét megkísérli, ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

115.§ (2): Aki az (1) bekezdésben meghatározott cselekményt értékre tekintet nélkül gondatlanul követi el, harmincezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

115.§. (3): Azt az árut, amelyre nézve a szabálysértést elkövették, el lehet kobozni.

A vám, adó és jövedéki eljárásokhoz kapcsolódó bűncselekmények

A Büntetőtörvénykönyvről szóló 1978. évi IV. Törvény szerint:

Csempészet és vámorgazdaság

Bt, 312. § (1): *Aki*

a.) vámárut a vámellenőrzés alól elvon vagy a vámteher, illetve a vám-biztosíték megállapítása vagy beszedése szempontjából lényeges körülmények tekintetében valótlan nyilatkozatot tesz (csempészet),

b.) csempészett vámárut vagyoni haszon végett megszerez, elrejt vagy elidegenítésében közreműködik (vámorgazdaság), végséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt:

- a.) üzletszerűen,
- b.) bűnszövetségben,
- c.) jelentős értékű vámárura,
- d.) muzeális tárgyra követik el.

(3) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt:

- a.) különösen nagy értékű vámárura,
- b.) üzletszerűen vagy bűnszövetségben jelentős értékű vámárura követik el.

115.§.(4): A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt üzletszerűen vagy bűnszövetségben különösen nagy értékű vámárura követik el.

HM Beszerzési Hivatal vámkezelői tevékenysége a békemissziók működésének érdekében

A fentiekben ismertetett vámkezelési módokkal állunk a megbízó HM szervek részére a békemissziók vonatkozásában. *A feladatok lehetnek:*

- Eseti megbízás jellegűek (egy-egy kiszállításra vonatkozóak),
- Folyamatos vámkezelői szolgálat Kaposvár helyőrségben az SFOR és KFOR kiszállítások biztosítása érdekében.

KFOR tapasztalatok

Az Országgyűlés 54/1999. (VI. 16.) OGY határozatában hozzájárult a magyar kontingens részvételéhez a koszovói békefenntartásban részt vevő nemzetközi erőkben (KFOR). A kiszállítás 1999. július hónapban történt öt katonavonattal, melynek vámkezelése rendkívüli feladatokat rótt a vámkezelői állományra. A kiszállítandó anyagokat tételesen csoportosítani kellett, a kereskedelmi vámtarifába betarifálni és **Egységes Vámárnyilatkozatokat** kitölteni valamennyi vonathoz külön az ideiglenes és külön a végleges kivitelre. A visszaérkező cikkekre külön-külön EV-t kell kitölteni és az ideiglenes kivitelből azokat törölni kell folyamatosan.

Külön gondot kell fordítani *"A haditechnikai eszközök és szolgáltatások kiviteléről, behozataláról, illetve reexportjáról szóló 48/1991. (III. 27.) Korm. rendelet"* szerinti áruk engedélyeztetésére.

A tranzit országok eltérő be- és kiviteli, valamint tranzit rendelkezései a kiszállítás óta többször módosultak szinte havonta, melyeket szinte képtelenség követni. A tranzit országok számára a KFOR koszovói békefenntartás jó üzletet jelent, ezért igyekeznek a maximális hasznot húzni belőle mind legális, mind illegális úton különböző adók, illetékek és szolgáltatási díjak beszedésének formájában.

A vámkezelői tevékenységet, amely már önmagában is eléggé bonyolult, hátráltatja, hogy nemcsak a kellő jogszabályi háttér hiányzik a feladatok végrehajtásához, hanem az együttműködő szervek is csak az utolsó pillanatban adják meg a kért adatokat a vámáru nyilatkozatok kiállításához. Így bizony elég nehéz hatékony munkát végezni, és ezen mielőbb változtatni kellene.

Összegzés

A külföldi békemissziók ellátása, az utánszállítások és a KFOR szállítások pedig rendkívüli erőfeszítéseket igényelnek valamennyi résztvevőtől. A jogszabályi háttér néha lehetetlenné teszi a feladatok végrehajtását, ezért ezek mielőbbi változtatást kívánnak, valamint a külföldön helyben található cikkek beszerzésével és a kiszállítások hatékonyabb költségelemzésével jelentősebb megtakarításokat lehetne elérni, és humán erőforrásokat felszabadítani más nem kevésbé fontosabb feladatokra.

KOSOVO MEGKÖZELITÉSE

I.számú ábra

A NATO ÉS JUGOSZLÁVIA

2. sz. ábra

A NATO KOSZOVÓBAN

3.sz. ábra

IDEIGLENES HATÁRNYITÁS

4.sz. ábra

- Katonai repülőtereken
- Előzetes engedélyeztetés alapján
- Költségtérítéses

AZ ÁLLAMHATÁR ÁTLÉPÉSÉNEK FELTÉTELEI

5.sz. ábra

- Útlevél vagy
- NATO
- Menetparancs
- + Katonai igazolvány

BÉKEMISSZIÓK

6.sz. ábra

**BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK LOGISZTIKAI
BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI HADITECHNIKAI
VONATKOZÁSBAN
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KFOR KONTINGENSRE**

Nahalkó József¹

Írásommal a Haditechnikai Csoportfőnökség területét érintő logisztikai feladatok végrehajtásának tapasztalataival kívánok foglalkozni, melyet az IFOR majd SFOR és kiemelten a KFOR erők haditechnikai eszközeinek biztosításában szerezünk.

Elengedhetetlen egy rövid időrendi áttekintés mivel valamennyi haditechnikai ágazatnál szerepelni fog mint befolyásolási tényező.

A Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztere felhatalmazása, valamint az Országgyűlés 55/1999. határozatban foglaltaknak megfelelően - melyet 1999. június 16-án hoztak - a Magyar Honvédség Parancsnoka, Vezérkarfőnök 1999. június 17-én kiadta a 91/1999. számú intézkedését a **Magyar Honvédség Őr és Biztosító Zászlóalj** (a továbbiakban MH ŐBZ) megalakítására, felkészítésére és alkalmazására.

A kiküldésre kerülő katonai szervezet **megnevezése:** Magyar Honvédség Őr és Biztosító zászlóalj. A zászlóalj állományjegyzékkel megalkotott ideiglenes katonai szervezet, létszáma 317 fő (38 tiszt, 57 zászlós és tiszthelyettes, 222 szerződéses katona) rendszeresített fegyverzettel. A rendszeresített fegyverzetet csak azért tartom fontosnak kiemelni, mert ez a pont az igények megjelenésénél, a szemlélet végrehajtó különböző bizottságok kinyilatkozását és követelődését követően jelentős csorbát szenvedett, melyekre az ágazati részeknél még visszatérek.

Az alkalmazási körletbe történő kiszállítás időpontját 1999. 07.15-re határozta meg az MHPK, VKF.

A fenti intézkedés 9. és 16. pontjában meghatározottaknak megfele-

---

1. Nahalkó József okleveles mk. alezredes, MH VTSZF-ség, Rakéta és lokátor technikai osztályvezető - helyettes

lően az MH Logisztikai Főigazgató Úr kiadta a 201/1999. számú intézkedését a koszovói béketámogató műveletekben részvevő magyar kontingens logisztikai biztosítására.

A logisztikai főigazgatói intézkedés összhangban az MHPK, VKF intézkedéssel kihangsúlyozza, hogy a logisztikai biztosítás megszervezését és végrehajtását az MH szintű ágazati vezetők szakmai irányítása mellett, az MH SZFVK logisztikai szervezetei, a központi tagozat logisztikai eleme, illetve más támogató szervezetek egymással szoros együttműködésben képesek csak eredményesen megoldani.

A kontingens logisztikai biztosítása két periódusra oszlik az **előkészítés és az alkalmazás** időszakára.

Az előkészítés időszakában a személyi állomány felszerelésére, felkészítésére, a technikai eszközök harcképességének és hadrafoghatóságának biztosítására, az elrendelt anyagi készletek megalakítására, a kitelepülés megszervezésére, a tábori elhelyezési feltételek megteremtésére, valamint az utánpótlás megszervezésére kellett a fő erő kifejtést megtenni.

Az alkalmazás időszakában a logisztikai erőforrások folyamatos biztosítására, a logisztikai működőképesség megőrzésére és a váltások szervezett végrehajtására kell összpontosítani.

A haditechnikai csoportfőnökség ágazati vezetői a fenti intézkedésben meghatározottaknak megfelelően kezdték meg tevékenységüket. ***Ennek megfelelően az alábbi ágazatok működtetésének tapasztalataival és gondoljaival foglalkozom az SFOR és KFOR vonatkozásában:***

- 1.) MH Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség.
- 2.) MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség.
- 3.) MH Műszaki-Technikai Szolgálatfőnökség.
- 4.) MH Elektronikai Szolgálatfőnökség.
- 5.) MH Vegyvédelmi-Technikai Szolgálatfőnökség.

1.) MH Fegyverzettechnikai Szolgálatfőnökség

1.1. Lövészfegyver biztossítása

Az SFOR és KFOR egységek állománya 9 mm-es 96M P9RC "*para*" pisztollyal, illetve a 9mm-es harcászati lőszerrel került ellátásra. A fő szempont az volt, hogy a jelzett lőszer NATO csereszabatos.

Problémát okoz a fegyverek cseréje, illetve a további ellátás, mert kevés fegyver áll rendelkezésre. A pályakezdő tisztektől kellett elvenni a fenti típusú pisztolyokat és őket PA-63 típusúval kellett ellátni. Ezért szükség van további P9RC pisztoly beszerzésére mely a 2000. évben sem lát-szik biztosítottnak.

Egyéb lövészfegyverekből az ellátás folyamatosan biztosított.

1.2. Optikai eszközök biztossítása

Az ellátás során problémát az éjszakai figyelőműszerrel történő felszerelés okozta, mivel a jelzett eszközök (1PN 33-B) PPN-3, NSZP-3) akkumulátorai elhasználódtak, elavultak. Az orosz piacról pótlás nem volt megoldható. Az akkumulátorok az ARZENÁL EM RT segítségével kiváltásra kerültek kereskedelemben kapható tartós elem vagy akkumulátorra, de ehhez a megfelelő átalakításra volt szükség. Időközben beszerzésre és kiadásra került 30 db ORION 80-B-2 éjszakai figyelő műszer, mely a KFOR-SFOR csapatoknál minőségi változást hozott.

1.3. Lőszer és kézigránát biztossítás

A 30 mm-es 2A72 géppágyú lőszeréből folyamatosan felmerülő igény (főleg lőtéri lőszerből) beszerzése költségvetési problémák miatt akadozik.

A technikailag és erkölcsileg korszerűtlen 42M kézigránát helyett új típusú korszerű 93M védő és 96M támadó kézigránáttal kellett ellátni a kitelepülő alegységeket.

A fenti kézigránát nem volt rendszeresítve ezért a rendszeresítés után azonnal, gyorsított ütemű helyszíni kiképzéssel történt meg a használatra való felkészítés.

Probléma, hogy költségvetési gondok miatt a szükségletnek csak az 5 %-val rendelkezünk.

1.4. Védőmellény biztosítás

A KFOR erők részére szükséges védőmellényeket 200 MFt-ból kellett megvásárolni, mivel azt a közbeszerzési eljárásból kivonták.

Gondot okozott, hogy a legyártandó darabszámhoz a mérethelyességet biztosító ergonómiai adatok nem álltak rendelkezésre, így csak a gyakorlati tapasztalatokra voltunk utalva. A mérethelyesség biztosítását csak más szervezetektől történő átcsoportosítással tudtuk megoldani.

A további beszerzésnél, fejlesztésnél figyelembe kell venni, hogy egyre több nő teljesít szolgálatot különféle missziókban, és számukra ergonómiai-
lag helyesen kialakított védőeszköz szükséges, amelyhez elengedhetetlen egy előzetes adatszolgáltatás az ellátó és egyáltalán a gyártó számára. Ezen irányú előkészítő munkálatok már folynak.

1.5. Alkatrész ellátás

A nemzeti támogató elemen keresztül biztosított, de nem minden eszközhöz. Fő problémát a BTR-80A optikai rendszere okozza, ahol az anyagellátás akadozik.

Összességében: A meglévő problémákkal együtt a KFOR, SFOR csapatok fegyverzettechnikai anyagellátása biztosított.

2.) MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség

2.1. Anyagellátás

A nemzetközi kötelékben működtetett erőink technikai eszközparkja az MH egészére jellemzően több típusból tevődik össze. Az ismert üzemeltetési körülmények - háborús alkalmazási övezet, nehéz terepviszonyok, kevésbé kiképzett és gyakran váltott kezelő állomány, hiányos kiszolgálás, szükség üzemeltetés - miatt a javítóanyag felhasználás a szokásosnak többszöröse. Esetenként olyan dolgok is meghibásodnak az eszközökön, melyek a békekiképzésben elképzelhetetlenek.

A meghibásodások jellege miatt egyes esetekben a beszerzés nehézségekbe ütközik. Bizonyos gépjármű típusoknál (DAC-665) egyébként is szinte kilátástalan az igényeket követő kistételű beszerzés. Az igény meg-

jelenésekor a biztosíthatóság 5-8 %. *Az árajánlat kérési és engedélyeztetési eljárás pedig azt eredményezi, hogy egy-egy eszköz esetleg hónapokig üzemképtelen. A KFOR kontingens eszközeinek jelentős hányada anyagihiány miatt egy hónavnál hosszabb ideig volt üzemképtelen.*

Az alaprendeltetésből adódóan az MH PCGTEK végzi a kontingensek fenntartási anyagokkal, műhelyfelszerelés és kiképzési segédeszközökkel való ellátást. Sajnos a helyszíni körülmények, gondok és problémák megismerésére még nem volt lehetőségünk.

Az érvényben lévő intézkedésnek megfelelően az ellátás módja közvetett ellátás ami annyit jelent, hogy egy Magyarország területén diszlokált katonai szervezet (logisztikai ezred, más ellátó központ) hajtja végre az igénylési és vételezési feladatokat. Az ellátási problémák egy részét ez a közvetett ellátás okozza.

Az SFOR és KFOR által hiányjelentett anyagok a többlépcsős szolgálati út miatt késve érkeznek meg az MH PCGTEK-hez. A közbülső anyagellátó szerv csak bizonyos késéssel és alkalmanként "szűrve" közvetíti az igényeket és emellett sok esetben torzulnak az információk.

A kontingensek és a honi biztosító szervezetek anyagigénye időnként összerosódik és felmerül az a tény is, hogy a közbülső anyagellátóként kijelölt szervezet saját működésének biztosításához használja fel az anyagot.

A kontingensek közvetlen vételezése is előfordul, melynek tényéről a közbülső anyagellátó csak jelentős késéssel szerez tudomást.

A kontingensek logisztikai állománya az esetek egy részében nem megfelelően képzett, ezért a feldolgozott és közvetített igényekből sem mindig derül ki a valós szükséglet. Ezen problémák miatt több esetben fel kellett venni a kapcsolatot az SFOR, illetve a KFOR erők érintett szakembereivel az anyag pontos beazonosítása érdekében.

A fenti problémák csökkentése, illetve megszüntetése érdekében, valamint a beszerzés és kiutalás meggyorsításáért *az MH PCGTSZF javaslattal élt egy kétszatornás jelentési rendszer megvalósítására:*

1. szatorna: szolgálati út.

2. szatorna: közvetlen telefaxon az MH PCGTEK-hoz.

2.2. Üzemeltetés, javítás

A felmerülő meghibásodások kiküszöbölésére, illetve a javítás hatékonyabb végrehajtása érdekében a kontingensek logisztikai főnökeivel a kapcsolattartás folyamatos. Hosszabb az élettartama az akkumulátoroknak, mely egyrészt a folyamatos üzemelés, másrészt a képzettebb gépjárművezetők tapasztaltságából ered.

Folyamatos üzemelés és a terepviszonyok miatt gyakori probléma a gumiköpenyek elhasználódása.

Az eddigi tapasztalatok alapján más jellegű meghibásodások jellemzőek a KFOR, illetve az SFOR erőknél, mint a csapatoknál.

A SFOR, illetve KFOR erőknél üzemeltetett darus gépkocsiknál a meghibásodások jellemzően a kezelési utasítás be nem tartására vezethetők vissza. A KFOR-nál üzemeltetett darus gépkocsiknál egyértelműen kezelői probléma okozta a meghibásodást. Gondot okoz az eszköz túlterhelése is. A 20 tonnás daruval esetenként 24 tonnát is emelnek.

A SFOR-nál probléma a hely szűkössége miatti nem megfelelő darutalpalás, a nem előírás szerinti szög megválasztása, illetve idő előtti meghibásodáshoz vezet az eszközök hosszú távolságra való mozgatása, a kitelepülési helyig tartó menet.

A Porsche Pest Kft, Mercedes-Benz Kft., ETS Kft. és a RÁBA Rt-nél az SFOR és KFOR részére végzett javítások főleg szervizmunkálatokat takarnak.

A KFOR-nál üzemelő Mercedes terepjáró személygépkocsik garancia érvényesítése érdekében meghatározott kötelező szervizmunkálataihoz a szükséges segédanyagokat biztosítottuk. Az MB Autó Magyarország Kft. vevőszolgálatával lepontosítottuk (mivel Koszovóban, illetve környékén nincs hivatalos MB szerviz), hogy a végrehajtott kötelező szervizmunkálatokat Pristinában a KFOR műhelye dokumentálja és ez alapján a járműveknél a garancia továbbra is érvényben van.

Az SFOR-nak **Mostarban**, illetve a KFOR-nak **Pristinában** helyszíni javítást is végeztettünk, mivel az eszköz hazahozatala időben és költségben lényegesen több ráfordítást igényelt volna.

2.3. Nyilvántartás

Az anyagmozgások, központi javítások számviteli, nyilvántartási követése szinte lehetetlen; előfordul például, hogy egy anyag kiadása előbb történik meg a központi készletből, mint annak a bevételezése. Új anyagfajta beszerzésekor esetenként az csak jóval a kiadást követően kerül be az anyagtörzsbe. A tervezhetetlen és szervezhetetlen beszerzés és anyagellátás a rendelkezésre álló csekély idő miatt a nyilvántartás folyamat-egyidejűsége ellen hat. A kontingensek eszközeinek javítási számlái nem az eszközzel együtt mozognak, a TESZK-lapok vezetése ellehetetlenül.

Problémát okoz az is, hogy az eszközök mozgatása esetén a mozgásbizonylatokat az MH 62. gl. dd/KFOR részére kell kiállítani, ugyanakkor az átadás-átvételt, illetve a kiszállítással kapcsolatos minden feladatot az MH 64. logisztikai ezred hajtja végre.

Összességében:

A kontingensek működtetése, ellátása területén egyszerre van jelen a túlszervezés és a szervezetlenség, a késedelmesség és a kapkodás, a centralizált takarékoság és a kistévelő, bonyolult beszerzések miatti pazarlás. Az említett anomáliák elsődleges szenvedő alanyai a kontingensek állományában szolgáló emberek, de sok nehézséget okoz a nemzeti támogató erők állományának is.

A jelzett gondok, problémák kiküszöbölése érdekében felajánljuk a tapasztalatcserét a logisztikai szakterületen tevékenykedőknek az **MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Ellátó Központnál**, illetve készek vagyunk a helyszíni konzultációk végrehajtására.

3.) MH Műszaki -Technikai Szolgálatfőnökség

Az 1996-ban felállításra kerülő **Magyar Műszaki Kontingens (MMK)** első elgondolásban egy szervezetszerű, meglévő és felszerelt műszaki alegység kiküldését jelentette volna, de a feladatok, valamint a technikai eszközök állapot felmérése alapján, olyan elgondolás született, hogy az alegység technikai eszközeit, valamint felszereléseit az ország különböző alakulataitól, valamint a tárintézetektől kell átcsoportosítani. A nehézségek ellenére az alakulat állománytáblás és normás anyagokból, eszközökből 100 %-os feltöltésre került. Az eszközök a kontingens feladat végrehajtásához megfelelőek annak ellenére, hogy a többségük már 15-30 éves.

A MMK-nál végzett ellenőrzések alapján meg kell állapítani, hogy a kint lévő műszaki technikai eszközök a jelenlegi hazai viszonyokhoz képest sokkal többet üzemelnek, sokkal nagyobb igénybevételnek vannak kitéve, ezért a technikai kiszolgálási, javítási üzemidőket gyorsan teljesítették. A soros technikai kiszolgálások, javítások végrehajtásához a szolgálat csak 1998-ban kapott költségvetési fedezetet.

A különösen sokat üzemelő és bonyolult *műszaki gépek*: ilyenek az USZM-2 cölöpöző felszerelés, az UDS-114 gumikerekes kotró, az L-220 rakodó földmunkagép - melyek meghatározzák a MMK teljesítő-képességét - javítása egyre nehezebb, az alkatrész utánpótlás egyre bonyolultabb és nemcsak a pénzügyi fedezet hiánya miatt, hanem a beszerzési források beszűkülése miatt is.

A szolgálat így kénytelen a nem javítható vagy alkatrészsre váró technikai eszközöket folyamatosan az itthon lévő és még üzemképes eszközökkel lecserélni, ezért az MH MÜTEK-nél felhalmozódnak a javításra, felújításra váró eszközök.

Az SFOR-nál végzett feladatok műszaki - anyagi biztosítása során több esetben előfordult, hogy raktári hiány, illetve kereskedelmi hiány miatt egyes fenntartási anyagok biztosítása elhúzódott, de ezek beszerzése, ha késve is de megtörtént. Az ellátás illetve a beszerzés végrehajtására a szükséges költségvetési keret folyamatosan rendelkezésre állt.

A MMK feladatainak módosulása, valamint az állománytábla változások miatt több eszköz feleslegessé vált, így hazaszállításra került 19 állománytáblás technikai eszköz, mely jelenleg az MH MÜTEK-nél javításra vár.

A KFOR biztosítás tapasztalatai

A szolgálat központi készletből az átcsoportosítással készletezett és előkészített anyagokat biztosított az MMK-II részére.

A feladat indulásánál nem rendelkeztek elég információval az erődítési és akadályképző anyagok mennyiségéről és az alkalmazók fantáziájára volt bízva ezek nagyságának megítélése. A tervezők nem ismerték a számvetési alapokat, így a felterjesztett igények többszöri pontosításra szorultak.

A tűzszerész járőr állománytáblában való megjelenését követően irreális igények jelentek meg - távirányítású manipulátor, EOR-4 bombaruha - az alkalmazói oldal részéről, melyek kielégítése nem történt meg.

Problémát jelentett, hogy a KFOR tevékenységet tervezők nem számítottak a táborhely földmunkáival, így a kiutazás előtt négy nappal kellett egyedi műszaki gépeket - rakodó földmunkagép, lánctalpas buldozer - kivezényelni és kezelőket kijelölni.

4.) MH Elektronikai Szolgálatfőnökség

A szakág tevékenységét a híradócsoporthőnök követelményei alapján végezte, melyek az alábbiak voltak:

- új típusú mobil digitális hírközpont kialakítása,
- R-142 rádióállomásba nagyteljesítményű RH-URH rádió beépítése,
- BTR-80A típusú harcjárművek kiegészítése híradó szempontból,
- helyszíni ki javítások végrehajtása,
- a kontingens teljes híradásának biztosítása,
- számítás és ügyviteltechnikai eszközök biztosítása.

A fenti KFOR feladatok biztosítására mintegy 91 MFt-os soron kívüli beszerzéssel tudott a szakág megfelelni.

A feladat megkezdését követően derült ki, hogy nem rendelkezünk korszerű és az alkalmazási követelményeknek megfelelő hírközpont gépkocsival, ezért egy új típusú hírközpont gépkocsi fejlesztésére volt szükség, amelyet a beépítés után az idő rövidege miatt csapatvizsgálat nélkül kellett a KFOR erők részére kiadni. A híradó eszközöket kezelő állomány kiképzésének megszervezésére és a kiképzés végrehajtására rövid idő állt rendelkezésre. A kitelepülést követően fellépő problémákat önerőből nem tudták megoldani, így javító csoportot kellett a helyszínre kiküldeni. Ilyen szakértői javítócsoporthoz kiküldése továbbra is szükségesnek látszik minimum 4 havonta a megfelelő technikai kiszolgálás biztosítása érdekében.

A KFOR erők logisztikai biztosítását végző tervező munkacsoportnak elektronikai szakember nem volt tagja, mely az eszközök és anyag-

igények többszöri újra tervezését eredményezte, amit a gyakori állomány-tábla váltás csak tovább gerjesztett.

Az 1999-es évben a fenntartásra tervezett dologi kiadások a KFOR kontingensnél üzemelő számítás és ügyviteltechnikai eszközök, számítástechnikai segédanyagok és alkatrészek utánpótlását biztosítja, melyet nem mondhatunk el a 2000. év költségvetési keretszámaiban ismervé.

Az SFOR erők szakági logisztikai biztosítás rendezett, de a 2000. évben szükségessé váló sokszorosító eszközök cseréjére anyagi fedezettel nem rendelkezik.

5.) MH Vegyvédelmi-Technikai Szolgálatfőnökség

A biztosítás, illetve az ellátás szempontjából az IFOR majd SFOR és a KFOR feladatok végrehajtását az alábbi főbb sajátosságok jellemezték:

- az egyéni védelem területén új típusú (93M) védőeszközökkel való ellátás,

- a 93M védőeszközökből központi készlettel nem, illetve csak minta méretben rendelkeztünk,

- a kontingensek felszerelésére rendelkezésre álló szűk határidők.

Az egyéni védelem területén jellemző volt, hogy a **Vegyvédelmi Anyagellátó Központ** a kiküldésre kerülő személyi állomány létszámának megfelelő mennyiségű eszközzel nem rendelkezik, azokat a **TIG Közhasznú Társaságtól** a feladat végrehajtás során kellett kölcsön anyagként átvenni. Az erre vonatkozó politikai, illetve gazdasági döntéshozatal elhúzódása miatt az Anyagellátó Központ a szükséges eszközöket csak későn egy-két nappal a feladatban érintett állomány felszerelésének végső határideje előtt - kapta meg, így rendkívül kevés idő maradt azok előkészítésére és kiadására.

A felszerelésre rendelkezésre álló szűk határidő miatt - főként az IFOR feladat kapcsán - nem rendelkeztünk a kontingens személyi állományának méret paramétereivel, ami az egyéni védőeszközök biztosítása területén a mérethelyesség megválasztása szempontjából rendkívül fontos. Így az eszközök méreztartimentjének összeállításánál gyakorlatilag a lakosság ergonómiai megoszlásának statisztikai adataiból

tudtunk csak kiindulni. Bár az ellátás, illetve a kontingens felszerelése során méretproblémák nem merültek fel, mindenképp a konkrét (adott egyének) méretvételein alapuló rendelést, illetve ellátást tartjuk követendőnek, ami egy jelentős előzetes adatszolgáltatást igényel az ellátó szervezet részére.

A vegyvédelmi ágazati költségvetés szükségessége és az egyéni védőeszközök fentiekben leírt kölcsönként való biztosítása miatt az Anyagellátó Központ igen hosszú ideig tárol a TIG KHT tulajdonát képező eszközöket. Így például az 1996. év elején az IFOR magyar műszaki kontingens felszerelése érdekében átvett eszközökkel 1998. decemberében tudtunk a társaság részére elszámolni. Ezek saját készletektől elkülönített tárolása, nyilvántartása, rendszeres leltározása és az ezzel kapcsolatos dokumentálás többletmunkát jelent mind a tárolást, mind pedig a nyilvántartást végző állomány részére.

Az eszközök "*kivásárlása*" elhúzódik, így a különböző célelőirányzatok (IFOR, SFOR, KFOR) terhére beszerzésre kerülő mennyiségek elkülönített nyilvántartása miatt a nyilvántartás átláthatósága mind nehezebb.

Másik probléma volt, hogy az eszközöket a Magyar Honvédségben nem ismerték, ezért a felszerelésre kerülő állomány kiképzését, felkészítését mind a mérethelyesség megállapítása, mind pedig az eszközök előkészítése, alkalmazása és technikai kiszolgálása vonatkozásában az Anyagellátó Központ szakembereinek - az ellátással párhuzamosan - kellett végrehajtani. Ez főként az IFOR feladatnál, illetve a KFOR feladat kapcsán kiküldött orvos csoport vonatkozásában jelentkezett. Meg kell azonban említeni, hogy a K93M kiképzési készletek kialakításával és kiadásával az Anyagellátó Központ kiképzéssel kapcsolatos feladatköre csökkent. Így például a KFOR **őrzésbiztosító zászlóalj** felkészítését az egyéni védőeszközök alkalmazása tekintetében már a **Szárazföldi Vezérkar** felkészült szakemberei végezték a fenti kiképzési eszközök felhasználásával.

Az előkészítésre rendelkezésre álló idő rövidege, valamint a szükséges előirányzatok igen későn való rendelkezésre állása miatt esetenként csak igen feszült munkarendben és rendszerint az utolsó pillanatban sikerült biztosítani az egyéb - a kiküldésre kerülő erők speciális igényeinek megfelelő - eszközöket (pl. az IFOR kapcsán kialakított gyorsbeavatkozó tűzoltó utánfutók vagy a KFOR erők részére biztosított magasnyomású tűzoltó utánfutó stb.). A fentiek miatt az ilyen eszközök vonatkozásában

nem áll rendelkezésre elegendő idő a kezelőállomány megfelelő szintű kiképzésére. Ez hátrányosan befolyásolja az eszközök kezelését, illetve üzemeltetését és idő előtti vagy esetlegesen kezelői hibából bekövetkező rendkívüli meghibásodáshoz vezethet. Ilyen meghibásodásként értékeljük a magasnyomású tűzoltó utánfutó meghibásodását.

Gondot jelent a fenti feladatokra kiadott eszközök elszámolása is, mivel az Anyagellátó Központ nem kapja meg a kellő információt az eszközök átcsoportosításához. Így jelenleg is rendezetlen a **Közegészségügyi és Járványügyi Felderítő Csoport** által - általunk ismeretlen intézkedésre - a KFOR ÖBZ részére jegyzőkönyvileg átadott eszközök elszámolása. A megküldött okmányok mind tartalmilag, mind pedig számveteli szempontból alkalmatlanok a nyilvántartások módosítására. Ezen okok miatt a Közegészségügyi és Járványügyi Felderítő Csoportot, ezzel együtt az MH EÜKKK elszámoltatása csak az eszközök beszállítását követően lehetséges.

Összességében a Békefenntartó műveletek haditechnikai biztosításáról az alábbi általánosítható következtetések vonhatók le:

- valamennyi ágazatnál jelentős károkot okozott az idő rövidsége, amely kapkodást és szervezatlenségi problémákat okozott,
- az MHPK, VKF intézkedésében szereplő **"rendszeresített eszközök"** kategória figyelmen kívül hagyása nemcsak az előkészítés, hanem az alkalmazás időszakában is komoly zavarokat okozott,
- a fenti két tény által előállt nehézségeket csak tovább gerjesztette a különböző szintű **"szakértői csoportok"** szemléjét követő ujjólagos, világszínvonalu igények megjelenése,
- az alkalmazói oldal és az ellátói (biztosítási oldal) diszharmóniája. Az alkalmazói oldal nem akarja tudomásul venni, hogy jelenlegi működési rendben MH szintű jogkörökkel csak az ágazati vezetők rendelkeznek és nem tekintik azokat partnereknek,
- a nem megfelelő szintű kiképzettség az üzemeltetés során nemcsak zavarokat hanem nagyon komoly anyagi károkat is okoz, tehát az elhanyagolt képzés túlzottan is megbosszulja magát,

- a különböző típusú anyagok és eszközök számviteli, illetve pénzügyi okmányolása valamennyi területen problémás.

Felhasznált irodalom:

1.) A MK OGY 55/1999. (IV.16.) a magyar kontingens részvételéről a koszovói békefenntartásban résztvevő nemzetközi erőkben című határozata.

2.) A Magyar Honvédség Parancsnok, Vezérkarifőnök 91/1999. számú intézkedése a koszovói béketámogató műveletben (KFOR) való magyar részvételről.

3.) A Magyar Honvédség Logisztikai Főigazgató 201/1999. számú intézkedése a koszovói béketámogató műveletekben résztvevő magyar kontingens logisztikai biztosítására.

4.) *Almádi László mk.őrgy.*: Feljegyzés a KFOR erők elektrotechnikai biztosításáról.

5.) *Borók Elek mk.alez.*: Feljegyzés az SFOR és KFOR erők gépjárműtechnikai biztosításáról.

6.) *Csák Tamás mk.őrgy.*: Feljegyzés a KFOR erők vegyvédelmi-technikai eszköz biztosításáról.

7.) *Zsiros Sándor mk.őrgy.*: Feljegyzés az SFOR és KFOR erők műszaki-technikai eszközök biztosításáról.

A BÉKEFENNTARTÓ MŰVELETEK LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A RUHÁZATI ELLÁTÁSRA

Pakocs Zoltán¹

A katonai logisztikának - amely magába foglalja a Magyar Honvédség alaprendeltetéséből eredő, valamint a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségek teljesítéséből adódó katonai műveletek anyagi-, technikai-, egészségügyi-, közlekedési- és elhelyezési szükségleteinek tervezését és kielégítését - szerves részét képezi az anyagi biztosítási alrendszeren belül a ruházati biztosítás.

A Magyar Honvédség ruházati biztosítása a katonai szervezetek működéséhez, a személyi állomány ellátásához, a szolgáltatások biztosításához szükséges, a szolgálat anyagnemfelelősi hatáskörébe tartozó szakanyagokkal, jóváhagyott költségvetési előirányzatokkal és pénzkeretekkel való gazdálkodási tevékenységek összessége. Magába foglalja a szükségletek tervezését, a fejlesztését, a szakanyagok beszerzését, a készletek megalakítását, tárolását, elosztását, az állomány folyamatos ellátását, a szolgáltatások biztosítását, a szakanyagok rendszerből történő kivonását (selejtezést, értékesítést).

A szolgálat **anyagnemfelelősi hatáskörébe tartozó készletek** felhasználásuk szerint az alábbi **főbb csoportokba tartoznak**: felsőruházat, fehérnemű, lábbeli, felszerelés, ágynemű, pihentetési anyag, betegellátási anyag, éttermi textília, sátoranyag, munka- és formaruházat, munkavédelmi rendeltetésű általános egyéni védőeszköz, ruházati kellék, javító és karbantartó anyag, irodaszer, nyomtatvány, irodai és nyomdai papír, csomagoló anyag és göngyöleg.

Néhány éve új és kiemelt feladatként jelentkezett és folyamatosan jelen van a nemzetközi béketeremtő, békefenntartó, illetve humanitáriusi feladatokban résztvevő magyar erők ruházati biztosítása. Ez a szakmai feladat a megszokottaktól eltérő, a gazdálkodás egyes területein speciális szervezési tevékenységet és szervezettséget igényel.

---

1. Pakocs Zoltán alezredes, MH Ruházati Szolgálatfőnök

Ezen kontingensek ellátása és annak megszervezése kiterjed a szolgálat anyagnemfelelősi körébe tartozó összes anyagcsoportjára, az előkészítő és végrehajtási időszakra, hazai és külföldi, azon belül különböző geográfiai helyszínekre.

A nemzetközi katonai békemissziókban résztvevő magyar erők **ruházati biztosításának célja**: szükségleteiknek, igényeiknek kielégítése megfelelő anyagokkal és szolgáltatásokkal, megfelelő időben és helyen, megfelelő mennyiségben és minőségben. További cél, hogy a feladatokra való felkészülés és annak végrehajtása során az anyagigények reális felméréssel, a készletek megfelelő mértékű felhalmozásával és lépcsőzésével, a felhasználás szabályozásával, a tényleges szükségletekhez igazodó ellátás megszervezésével és végrehajtásával, a felhasznált anyagi készletek utánpótlásával azaz az anyagszükségletek teljes körű és teljes mértékű kielégítésével elősegítse az eredményes működést a feladatok sikeres végrehajtását.

A ruházati biztosítással is, mint a logisztikai támogatással szemben is alapvető **követelmény**, hogy a szakirányú támogatási feladatok hatékony és gazdaságos végrehajtásával kell elősegíteni a katonai műveletek sikerét. Figyelembe kell venni, hogy válságkezelés, illetve a béketámogató műveletek időszakában a logisztikai támogató szervezeteknek a feladatot végrehajtó szervezetek szükségleteihez igazodó szervezettel és kapacitással, a működési terület jellegének, az ellátási távolságoknak megfelelő önállósággal kell rendelkezniük.

A ruházati biztosítás **feladatrendszerét** azok a szakirányú feladatok alkotják, amelyek végrehajtásával az anyagi készletek eljutnak a nemzetgazdasági forrásokból az anyagi biztosítási - ellátási rendszer közreműködésével a felhasználókhoz.

A békefenntartó műveletek ruházati biztosításának **legjellemzőbb tapasztalatait** a gazdálkodás egyes funkcióin, illetve az anyagi biztosítás feladatrendszerének egyes elemein keresztül vizsgálva kívánom bemutatni.

A biztosítási feladat a **szükségletek tervezésével** kezdődik, amely kiterjed a szakanyagokra és a vonatkozó költségekre.

A tervezés dokumentumai a különböző szempontok szerint elkészített tervek, melyek a jövőben szándékolt tevékenységek, valamint az elérni kívánt helyzet meghatározására irányuló döntéseket tartalmazzák.

A nemzetközi kontingensek költségvetése a kialakított ruházati normák, a létszám és egyéb alapadatok, szolgáltatási, irodaszer, irodai papír és nyomtatvány szükségletek alapján kerül összeállításra.

A ruházati norma cikkenként, mennyiségben és értékben, személynél lévő és raktári készletkénti bontásban kerül meghatározásra.

Az ellátási normák kialakításánál lapvető szempont:

- a személyi állomány jó minőségű és korszerű hadiruházattal történő ellátása,
- a szükséges személyi védőeszközök és felszerelési cikkek biztosítása,
- a pihentetési anyagokkal való ellátás,
- a működés biztosításához szükséges egyéb ruházati szakanyagok biztosítása,
- a raktári készletek kialakítása,
- a művelet tartalma, jellege és várható időtartama,
- az alkalmazás területének földrajzi, éghajlati viszonya,
- az utánpótlás biztosításának lehetősége.

A nemzetközi katonai békmissziókban résztvevő állomány személyi ruházati normája két fő részből tevődik össze:

1.) Alapkészlet:

- a.) Társasági és köznapi öltözet cikkei (sapka, öltöny, pantalló, ingek, nyakkendő, pulóver, félcipő, deréköv);

- b.,) Gyakorló öltözet néhány cikke (póló, téli ing és alsó, bakancs, hevederöv, esővédő öltöny, sátorlap),
- c.,) Fehérnemű (atléta trikó, alsónadrág, zokni),
- d.,) Sportfelszerelés (sporttrikó, sportnadrág, sportzokni, úszónadrág, szabadidőruha, sportcipő, sporttáska),
- e.,) Pihentetési cikkek (hálósák, gumimatrac),
- f.,) Felszerelési cikkek (málhazsák, kulacs, kulacszuhat, evőeszköz-készlet, rohamsisak, evőcsésze, munkavédelmi kesztyű),
- g.,) Egyéb cikkek (pizsama, fürdőlepedő, törölköző, gumisarú, tengerészzsák, öltönytáska, napszemüveg, zseblámpa),
- h.,) Ruházati kellékek, javító- és karbantartó anyagok (rendfokozati jelzések, válllapok, csillagok, hímzett és műanyag névtáblák, gombok, cérnák, varrókészlet, cipőtisztító készlet, cipőápoló, stb.),
- i.,) Kizárólag nőknek kiadandó anyagok (kalap, szoknya, ruha, fürdőruha, fehérnemű),

2.) Kiegészítő készlet (éghajlat szerint)

(Az alkalmazási terület széles skálán való földrajzi változásai szükségessé teszik az adott körülményekhez igazodó felszerelések használatát.)

a.,) Mérsékelt égövi kontingens részére (65 M gyakorló öltöny, 65 M pc. kabátbéléssel, bakancs),

b.,) Trópusi égövi kontingens részére (90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, gumicsizma béléssel),

c.,) Sivatagi kontingens részére (90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, 90 M téli gyakorló öltöny béléssel, sivatagi bakancs),

- d.,) Hegyvidéki kontingens részére (téli sapka, gyapjú fejevédő, 90 M nyári gyakorló öltöny, trópusi öltöny, 90 M téli öltöny béléssel, kötött téli kesztyű, gumicsizma béléssel, takaró).

(A békefenntartó műveletek során az állomány alapvetően hadi-/gyakorló/ ruházatot visel, így nagyon lényeges, hogy ez az öltözet milyen tulajdonságokkal bír.)

A hadi (gyakorló) ruházattal szemben támasztott követelmények:

- megfelelő rejtés biztosítása a vizuális és infra felderítéssel szemben,
- védelem az időjárás behatásaival szemben,
- könnyű mozgás biztosítása,
- kedvező higiénias és fiziológia tulajdonságok,
- védelem fény és hőszugárzás , radioaktív szennyeződés, vegyi és bakteológiai hatások ellen,
- könnyű mentesíthetőség (tisztíthatóság),
- tartósság,
- könnyen fel, illetve levehető legyen,
- kényelmesen elhelyezhető legyen rajta a felszerelés.

A követelmények kielégítése az alábbi módon történik:

- réteges öltöztetés: lehetővé teszi - a rétegek mennyiségének változtatásával - a változó igénybevételkor és az időjárási viszonyokhoz való gyors és egyéni alkalmazkodást,
- könnyen mentesíthető és ruházat fiziológiai szempontból kiváló tulajdonságokkal rendelkező tiszta pamut alapanyagok alkalmazásával,

- az infratechnikának megfelelő színező anyagok alkalmazása,
- mérettartó és kopásálló kikészítés,
- vízlepergető impregnálás,
- az alapanyagok, kellékek maximális egységesítése.

A fenti követelményeknek legjobban a rendelkezésre álló öltözeti változatokból a 90 M hadi - (gyakorló) ruházat felel meg, amely a nemzetközi katonai békemissziókban résztvevő állomány alapruházata.

Jellemzői:

- Természetes négyszínnyomású alapanyaga 100 % pamut, bőrbarát, jó nedvszívó képességű, kedvező komfortérzetet biztosít.
- Megfelelő infratévesztő tulajdonsággal rendelkezik, praktikus szabásvonalú, kényelmes, a mozgást jól biztosítja.
- Egymásra épülő elemeivel az európai időjárás változatoknak megfelel.
- Réteges öltözködéssel, téli cikkekkel (téli zubbony és nadrág-béléssel, pulóver, téli ing és alsó) biztosítja a hideg elleni védelmet.
- A téli zubbony enyhén vízlepergető kikészítésű, impregnált.
- Tartósságot biztosító kikészítéssel és konfekcionálással készül, az erősen igénybevett helyeken térd-, könyék- és ülepfolttal megerősített.
- A zubbony rejtett gombolású. A különböző tevékenységek esetén a gombok beakadásának vagy leesésének megakadályozása érdekében a zubbony rejtett gombolással készült.

- Nyári változatban új megoldásként jelentkezett a pólóval való önálló viselet.
- A nemzeti hovatartozást és felismerhetőséget segíti elő a név, államjelző és nemzeti pajzs megjelenése a felsőruházaton.

Trópusi éghajlati viszonyok között használandó ugynevezett **trópusi hadi- (gyakorló) ruházat** szövetstruktúrája a 90 M hadi- (gyakorló) ruházathoz képest lazább, így légáteresztő képessége, szellőzése jobb. Zubbonya rövid ujjú változatban készül.

A külső meghatározott egyéni felszerelések elhelyezését a málhamellény biztosítja. A rendszeresített **málhamellény** előnye a jó súlyelosztás, hátránya azonban az, hogy **"ruhajellegű"**. A megváltozott igények, valamint praktikus szempontok miatt a nemzetközi missziók egy részénél a soron kívül külföldről beszerzett málhahevederek kerültek kiadásra. Ezen a cikkeken a szükséges felszerelési tárgyak megfelelő helyeken, igény szerint fel - illetve levehetőek, elhelyezésük változtatható. Előnye a **"mellényes"** megoldással szemben, hogy nyári melegben nem fokozza a **"melegérzetet"** és különösebb súlyterhelés nélkül néhány felszerelési cikkel ellátva is használható.

A tervezésnél és az ellátás megszervezésénél figyelembe kell venni, hogy az alkalmazási területeken milyen módon történik az elhelyezés, valamint az egyéb logisztikai területek biztosítása.

Például a KFOR esetében **tervezni** kellett a sátrakkal, a sátrakban használatos pihentetési anyagokkal, (gumimatrac, hálósák, fejpárna, fejpárnahuzat, hálótermi takaró, lepedő) szakácsruházattal, konyhai-, éttermi textiliákkal (törlőruha, asztalterítő), konyhai dolgozók védőruházatával (lánckesztyű, lánckötény, csúszásgátló bakancs, stb.), egészségügyi ruházattal (sapka, nadrág, ing, köpeny, cipő, mütösruházat, mütöslepedő stb.), és a személyi állomány részére szolgáltató blokk kialakításához szükséges berendezési cikkekkel (mosógép, centrifuga, vasaló, vasalóállvány, szárító).

A sátor mennyiség tervezésénél a következőket kellett **figyelembe**

venni: pihenés, elnyelés (könyv, mosogató, foidesaru - és nuse-
lökészítő, kézraktár, büfé), étkezde, egészségügy (általános és fogorvosi
rendelő, várakozóhely, fektető, elkülönítő), munkahelyek (parancsnok,
törzsfőnök, hadművelet, logisztika, tábori lelkész, jogász, pénzügy,
személyügy, ügyvitel, híradó szolgálat, KBH, századparancsnokok, szol-
gálatvezetők), szolgálatok (táboriügyeletes, kapuügyeletes, telephely -
ügyeletes, őrség) fürdő, szolgáltató, tartalék.

A ruházati cikkeken kívül **tervezni** kell a mosatásra és vegytisztításra
kerülő cikkek, azok gyakorisága és a tisztítási árak alapján a szolgáltatá-
sokat, tapasztalati adatok és a várható szükségletek alapján az irodaszer,
nyomtatvány, irodai papír költségeket is.

A ruházati anyagok és felszerelési cikkek - mennyiségük, értékük
figyelembevételével - közbeszerzési eljárás (hadi- gyakorló ruházat, lábbeli,
fehérmű, felszerelés stb.), valamint a szabadkézi vétel (kiegészítő
cikkek) szakályai szerint kerülnek beszerzésre. A beszerzéseket a **HM
Beszerzési Hivatal** vagy az **MH Ruházati Ellátó Központ** bonyolítja le,
de előfordult már olyan eset is amikor a kontingens az alkalmazás helyén,
külföldi beszerzési forrásokból elégítette ki a felmerült igényeket (pl.
speciális bakancs).

A beszerzések történhetnek előre tervezetten, az éves beszerzések
keretében vagy soron kívül. Utóbbi oka, hogy a szükséges információk a
megfelelő időben nem állnak rendelkezésre.

Az ellátás központi készletből történik, azonban a nők részére a fehér-
nemű és fürdőruha egyéni beszerzésére készpénz kerül kifizetésre, a tár-
sasági és köznapi öltözet pedig a hivatásos állomány ruházati utánpótlási
illetménye terhére kerül beszerzésre.

Az ellátás megszervezése két fő területre, az **előkészítés** és az **alkal-
mazás** időszakára összpontosul.

A főerőkifetés az előkészítés időszakában a személyi állomány fel-
szerelésére, felkészítésére, az elrendelt anyagi készletek megalakítására, a
kitelepülés megszervezésére, tábori elhelyezési feltételek megteremtésé-
vel, az utánpótlás megszervezésére, az *alkalmazás időszakában* a ruháza-

ti szakanyagok és szolgáltatások biztosítására a működőképesség megőrzésére és a változások szervezett ruházati biztosítására koncentrálódik.

Ha az ellátás folyamatát vizsgáljuk akkor azt tapasztaljuk, hogy a több szervezeti csatornán bonyolódik. A feladatban részt vesznek a felkészítésre és utánpótlás biztosítására kijelölt egységszintű katonai szervezetek, azok előljáró tagozatai (hadosztály, haderőnemi vezérkar) és a központi ellátó szervezet (MH REK).

Az érintett logisztikai ágazatok vezetői intézkednek a személyi állomány részére előírt felszerelések és a kontingens készletei megalakítására, a szükséges soron kívüli átcsoportosításokra, az igénylések időbeni megadására.

Megalakításra kerülnek a felkészítés, kitelepülés és a műveletet időszakára elrendelt készletek, amelyek olyan számvetéssel készülnek, hogy az állomány ellátása a kiszállított készletekből végrehajtható legyen. A béketámogató műveletek során felhasznált készleteket közvetlenül a szervezetszerű logisztikai alegység készletéből kell pótolni.

Az ellátó szervezetek vagy annak hiányában a személyi készletek pótlását az erre a feladatra kijelölt egységek (alegységek) útján kell tervezni, szervezni és végrehajtani. A személyi állomány felszerelését - különös tekintettel a méretes ruházati cikkekre - általában a felkészítést, ellátást biztosító katonai szervezet, de volt már példa, mint például a KFOR esetében, hogy a központi ellátó szerv hajtja végre.

Lényeges szempont, hogy az ellátó szervezetek mindenkor rendelkezzenek az érvényben lévő számviteli rend szerinti nyilvántartásokkal az induló készletekről és az időközi anyagmozgásokról.

A hazatérő állomány ruházati elszámoltatását a tulajdonba adott cikkek (fehérneműk, póló, sportruházat, zoknik, pizsama, törölköző, gumi-sarú, karbantartó és javító készletek, kiegészítő, fogyó anyagok) kivételével az ellátó katonai szervezet hajtja végre.

A békefenntartó műveletek ruházati biztosításával kapcsolatos főbb problémák:

A szabályozottság terén

A válság kezelő és béketámogató műveletek biztosításának szabályozottsága terén problémát okoz, hogy az előre nem látott feladatokra (pl. AFOR, FKOR) a különböző szintű intézkedések többnyire az állomány beöltöztetése alatt vagy után kerülnek kiadásra. A kiadandó anyagok mennyisége, fajtája menetközben, előjárói intézkedések és kontingens parancsnoki igények alapján többször változik. Olyan cikkekkel való ellátás is elrendelésre kerül, amely nem rendszeresített, illetve az **Öltözködési Szabályzatban** nem szerepel (pl. KFOR barett sapka + sapka jelvény).

Az információ áramlás nem a kívánt szervezettséggel működik mert a központi ellátó szerv a feladatokkal kapcsolatos információt egyes esetekben korábban kapja a hadosztályparancsnokságtól vagy a haderőnemi vezérkartól, mint szolgálati úton.

Az évek óta működő missziók normái a tényleges igények kielégítése érdekében felülvizsgálatra, pontosításra szorulnak, egyes területeken indokolatlanul soknak tűnik a személyi felszerelés.

A költségvetés terén

A feladatok nagy részére, amely előre nem tervezhető, többnyire nincs, vagy csak év vége felé van költségvetési előirányzat. Ezen összegek a tényleges költségek töredékei, így a felszerelés a fenntartási, működési feladatok rovására van biztosítva.

A folyamatosan működő missziók költségvetéssel rendelkeznek, melyek alulbiztosítottak, a tényleges költségeket nem fedezik. Több esetben a valós felhasználás többszöröse a tervezettnek.

A tervszámokat eddig általában áprilisban kaptuk meg, a ténylegesen jóváhagyott előirányzatok júniustól rendszertelen időközönként kerülnek kiadásra, az eredetileg tervezethez képest sok módosítással. A késői biztosítás miatt a kötelezettségvállalást és a költségeket nem lehetett a felmerülés helyén elszámolni, hanem csak más tételen, majd a jóváhagyás után kellett visszakönyvelni. Ez jelentős túlmunkát is jelent. A késői

jóváhagyás miatt a megrendelés időpontjában nem tudható, hogy a szükséges fedezet meg lesz-e, csak az ellátási kötelezettség biztos.

Az ellátás terén

A beszerzések - a költségvetés késői biztosítása, valamint a közbeszerzések elhúzódása miatt - nem mindig valósulnak meg az esedékesség, illetve az ellátás idejére. A beszerzések részekre bontása a közbeszerzési törvény megsértését okozná.

Gondot okoz, hogy egyes alapanyagok hazai gyártása megszűnt, és a helyettesítő anyag megtalálása, felkutatása, bevizsgálása időigényes, így huzamosabb ideig ellátatlanság alakul ki (pl. esővédő alapanyag).

A kontingensek ellátására jelenlegi költségvetési biztosítási rendszerben nincs lehetőség tartalékkészlet kialakítására. Ez azt jelenti, hogy egyes előre nem látott feladatoknál a meglévő készletből nem lehet megoldani az ellátást (pl. AFOR 35 fő ellátásához is vásárolni kellett anyagokat).

Az ellátás egyértelműen csak az MH hazai állománya terhére biztosítható és biztosított.

Problémát jelent, hogy a felszerelő állomány létszáma sokszor változik, a csoporton belül a beöltözés kezdetétől a kiutazásig a névsor cserélődik. Ebből fakadnak a név, rendfokozat, ruhaméret ellátás problémái.

Anyagigénylés több helyről, több csatormán érkezik és ezek az igények sokszor nincsenek összhangban!

Következtetések

A logisztikai gazdálkodás elveikről az előrelátás elve objektív tények miatt nem tudott kellőképpen érvényesülni.

A jövőbeni tevékenységnek megfelelő készletek és erőforrások tervezése és létrehozása a tervezéshez és beszerzéshez szükséges információk hiánya, valamint a költségvetés alulfinanszírozottsága, annak utólagos biztosítása miatt nem a kívántaknak megfelelően teljesült.

Így a kijelölt erők ellátása más fenntartási feladatok terhére tudott megvalósulni. A fenntartási feladatok végrehajtási feltételeinek gyengülésével már ez az út sem járható.

A felvázolt problémák kiküszöbölése, valamint a közbeszerzési eljárások időbeni lebonyolítása érdekében a tárgyévét megelőző évben tisztázni kell az ellátási feladatokat, követelményeket, fedezeteket, létszámadatokat, váltási időpontokat.

Célszerű lenne külön pénzbiztosítással, célleírányzattal kb. félévi szükségletnek megfelelő tartalék készlet megalakítása, az esetleges méretproblémák csökkentése, valamint az előre nem látott feladatok ruházati biztosítása a folyamatos ellátás lehetőségének kialakítása érdekében.

A biztosítandó erőforrásoknak mindenkor arányban kell lennie a kontingensek feladataival, követnei kell azok változásait, elegendőnek kell lennie azok képességeinek fenntartásához.

Felhasznált irodalom:

A Magyar Honvédség összhaderőnemi logisztikai doktrínája(tervezet).

KFOR MŰVELETEK LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSÁNAK TAPASZTALATAI, KIEMELTEN AZ ELHELYEZÉSI FELTÉTELEK BIZTOSÍTÁSÁRA

Csák Gábor¹

A logisztikai támogatás egy olyan elemével kapcsolatban kívánom a tapasztalatokat összefoglalni, amely alapjaiban, az elérendő cél tekintetében megegyezik a hazai katonai ingatlanok működtetésével és a katonai szervezetek elhelyezési támogatásával.

Ezen cél elérése azonban külföldi területen, amely ráadásul hadműveleti területen található sok sajátos, a hazai gyakorlattól eltérő támogatási formát és feladatot igényel.

A KFOR erők elhelyezési támogatása alapvetően három periódusra bontható:

1.) Az elhelyezési támogatás érdekében igénybevételre kerülő terület, illetve hadműveleti területen igénybe vehető szolgáltatások felmérése.

2.) A felderítési adatok alapján a személyi állomány és haditechnikai eszközök tábori elhelyezésével kapcsolatos elhelyezési, műszaki *követelmények meghatározása:*

- ideiglenes tábori körülmények között, alapvetően a személyi állomány sátorban történő elhelyezésével,
- hosszú távú elhelyezési feltételek kialakítása alapvetően konténertábor létesítésével.

3.) A konténertábor kialakítását követően a tábor működtetése, fenntartása az utánpótlás és az ellátás megszervezése.

Az előzőekben felvázolt három periódus elhelyezési támogatási feladatai a teljes körűség elve nélkül a következőkben összegezhetők:

---

1. Csák Gábor mk. ezredes, MH Elhelyezési Csoportfőnök

Az igénybevételre kerülő terület, illetve a hadműveleti területen igénybe vehető szolgáltatások felderítése

A KFOR erők logisztikai támogatásának előfeltétele, hogy az elhelyezési feltételek kialakításához szükséges területről, illetve az igénybe vehető szolgáltatásokról már a tevékenység megkezdésének kezdeti szakaszában a KFOR erők hadműveleti, harcászati feladatainak meghatározása, illetve a műveleti terület felderítésével egyidőben információkat szerezzünk.

A személyi állomány és a technikai eszközök, anyagi készletek elhelyezési feltételeinek optimális kialakítása érdekében szükséges, hogy a művelet kezdeti szakaszában az ezzel kapcsolatos elvárásainkat lehetőleg érvényesíteni tudjuk annak érdekében, hogy az igénybe vehető terület kijelölésénél ne a "*maradványelv*" érvényesüljön. Ugyanis a *pristinai tábor* helyének kijelölésekor megítélésem szerint ebben a tekintetben némi késedelem volt tapasztalható, így a KFOR haderő többi nemzete megelőzött bennünket a helyszín kiválasztásában.

A helyszín késedelmes kiválasztásának ugyanis igen jelentős utólagos költségkihatása keletkezhet.

Az elhelyezési feltételek kialakításához szükséges ideális terület igénybevétele mellett igen fontos kiválasztási szempontként jelenik meg az igénybevételre kerülő terület *szennyezettsége*. A tábor kialakításának elengedhetetlen feltétele, hogy a területen az egészségre ártalmas veszélyes hulladék, kommunális hulladék, illetve építési törmelék lehetőleg ne legyen. A KFOR erők jelenlegi táborának helyszínén jelentős mennyiségű kommunális és veszélyes hulladékot, illetve építési törmelékot is találtunk, melynek eltávolítása jelentős élőerőt és gépi üzemórát vett igénybe.

A terület felderítésének és későbbi igénybevételének nagyon fontos kritériuma, hogy a területről a NATO előírásoknak megfelelő környezetvédelmi állapot-felmérés készüljön.

Ennek a terület későbbi visszaadása kapcsán felmerülő esetleges jogviták elkerülése mellett azért is van kiemelt jelentősége, mert a személyi állományt meg kell óvnunk minden olyan környezeti ártalomtól, ami esetlegesen akadályozza a katonai feladatok teljesítését.

A terület kiválasztásánál további fontos szempont az *őrzés-védelem* megszervezésével kapcsolatos követelmények betartása, ennek során lehetőségek szerint törekedni kell arra, hogy a KFOR erők által igénybevételekre kerülő terület lehetőleg zárt egységet képezzen. A területbe ne ékelődjön be más szervezet, illetve a helyi lakosság által használt vagy működtetett létesítmény.

A felderítési periódus további fontos eleme a hadművelleti területen igénybe vehető *közüzemi és egyéb szolgáltatások felderítése*, ennek keretén belül kiemelt szerepet kell tulajdonítani a megfelelő minőségű ivóvíz vételezési lehetőségek felkutatására. A személyi fogyasztáshoz szükséges napi vízmennyiségen túl a személyi állomány fürdetéséhez, az étkeztetéshez, a gép- és harcjárművek mosásához elengedhetetlen a hazai vízminőségi követelményeket is kielégítő ivóvíz biztosítása, illetve ennek érdekében az esetleges víz vételezési pontok felderítése.

A KFOR erők elhelyezési támogatásának eddigi egyik legfontosabb tapasztalata, hogy még abban az esetben is kétpólusú ellátási rendszert kell kialakítanunk, ha az igénybevételekre kerülő terület rendelkezik is az alapvető közművekkel.

A közművek megléte még önmagában nem valószínűsíti a közmű szolgáltatások egyenletes, folyamatos és a hazai elvárásoknak megfelelő színvonalú biztosítását. Mind a vízellátás, mind a villamos energia szolgáltatás üzembiztonsága a mai kor követelményeinek nem felel meg, ezért gyakorlatilag már a tervezés időszakában számolni kell ezen ellátások saját rendszerről történő biztosításával is.

A KFOR elhelyezési támogatása kapcsán a felderítésre fordítható korlátozott idő miatt nem volt lehetőség, pl. annak tisztázására, hogy az igénybevételekre kerülő területen található szennyvíz hálózat be van-e kötve az adott település szennyvízelvezető rendszerébe. Csak a tábor megépítése és később a működtetése során derült ki, hogy a szennyvízelvezető hálózat a táboron kívüli megműveletlen területre tisztítás és szikkasztás nélkül vezeti el a keletkező szennyvizet.

A terület felderítésének további fontos eleme, az igénybevételekre kerülő *terület tulajdonosának* felderítése annak érdekében, hogy mind a két fél számára elfogadható, a terület igénybevételeit rendező bérleti, vagy más használati szerződést lehessen kötni. Ennek előkészítésére komoly figyelmet kell fordítani, ugyanis a hadműveletek jellegéből, illetve az ezt

megelőző polgárháborús viszonyokból eredően a tulajdonviszonyok rendezetlenek, esetenként reálisan számolni kell az illegális tulajdonosok, illetve az alvilág megjelenésével is.

A terület igénybevételevel kapcsolatos felderítésnek az elhelyezési feltételek kialakítása mellett azért van különös jelentősége, mert a bérlet használat tisztázása nélkül a későbbiek folyamán igen jelentős bérleti díjak megfizetését lehet elkerülni. Az eddigi SFOR, KFOR műveletek egyik igen jellemző tapasztalata volt, hogy a nemzetközi erők megérkezését követően a bérleti díjak ugrásszerűen megemelkedtek, és esetenként közelítették a hazai márkában fizetett bérleti díjakat is.

II.

A személyi állomány és a haditechnikai eszközök tábori elhelyezésével kapcsolatos műszaki körülmények.

1.) Ideiglenes tábori körülmények között a személyi állomány sátorban történő elhelyezésével kapcsolatos követelményrendszer

Az ideiglenes tábor és a táboron belül az egyes létesítmények kialakításának és telepítésének irányelveit a BEUH/4. Elhelyezési Szakutasítás tábori elhelyezésre vonatkozó követelményei alapján határoztuk meg.

A személyi állomány elhelyezésénél - állomány leterheltsége és feladatai miatt - a hazai gyakorlattól eltérően az egy személy részére biztosítandó hasznos alapterületet úgy állapítottuk meg, hogy sátranként lehetőleg négy főnél nagyobb létszám ne kerüljön elhelyezésre, az állomány elhelyezési körülményei a hazai viszonyokhoz képest komfortosabbak legyenek.

A komfortérzet növelése érdekében már a sáortábor kialakításánál is arra törekedtünk, hogy lehetőleg olyan bútorok és berendezési tárgyak kerüljenek lebiztosításra, amelyek a pihenés és a szolgálatellátás körülményeit magasabb színvonalon biztosítják, illetve a későbbiekben kialakításra kerülő konténertábor berendezéséhez is felhasználhatók.

A sáortábor kialakításánál - bár részletes éghajlati ismeretekkel nem rendelkezünk - a szélsőséges időjárási viszonyokhoz igazodó követelményeket fogalmaztunk meg egyrészt az esetenkénti jelentős csapadékból, másrészt a terület talajminőségéből eredően.

A tábor telepítésénél a már kiszállított anyagtároló konténerek elhelyezését, elrendezését úgy terveztük, hogy ezek lehetőleg minél nagyobb védelmet biztosítsanak a tábor elleni esetleges támadások, belövések ellen.

A sátoortábor kialakításánál fontos elhelyezési szempont volt a tisztálkodási, higiéniai feltételek megteremtése és biztosítása. Ennek érdekében telepítésre került az állomány fürdetéséhez szükséges berendezés, azonban a fürdetés kapcsán keletkezett szennyvizek elvezetése már jelentős gondot okozott. Mivel a terület közműhálózattal nem rendelkezett és annak gyors kiépítésére nem is volt lehetőség, a keletkezett szennyvíz kezelését csak a megfelelő mennyiségű fertőtlenítőszer kijuttatásával tudtuk biztosítani.

A környezetvédelmi előírások várható szigorodásából eredően, illetve az esetleges fertőzésveszély megelőzése érdekében megítélésem szerint az ezt követően végrehajtandó hasonló jellegű feladatoknál már az ideiglenes tábor kialakításánál tervezni kell a keletkező szennyvizek zárt rendszerű összegyűjtését és ezt követően az elszállítását.

Mivel az igénybe vehető terület nagysága korlátozott, ezért az ideiglenes sátoortábor helyszínének kijelölésekor és a tábor megépítésekor már tervezni szükséges a hosszú távú elhelyezést szolgáló konténer tábor helyszükségletét, illetve a tábor megépítésének munkaterület igényét.

2.) A konténertábor megépítésével kapcsolatos műszaki követelmények

A hosszú távú elhelyezési igényeket biztosító konténertábor telepítési elveinél vettük figyelembe, hogy a konténerek lehetőleg zárt egységet képezzenek egyrészt az időjárási viszonyok, másrészt a külső támadások, esetleges belövések miatti védettség érdekében.

Az állomány normatív elhelyezési követelményeit állománykategóriáinként határoztuk meg az alábbiak szerint:

- parancsnoki és vezető állomány 1-2 fős konténeregységben,
- tiszthelyettesi állomány 3 fős konténeregységben,
- legénységi állomány 4 fős konténeregységben kerüljön elhelyezésre.

Ezek az elhelyezési feltételek elsősorban a legénységi állomány vonatkozásában még nem tekinthetők ideálisnak, azonban a korlátozott költségvetési lehetőségek miatt ettől kedvezőbb elhelyezési feltételek kialakítására nem volt lehetőség, de ugyanakkor már előrelépést jelent a SFOR tábor elhelyezési körülményeihez képest *(a nemzetközi gyakorlatot és az eddigi tapasztalatokat is figyelembe véve az állomány leterheltsége és feladatai miatt a két fős konténeregység kialakítása tekinthető ideálisnak)*.

A konténertábor építésének műszaki előkészítésénél, megtervezésénél a hazai műszaki és tervezési követelményeket jelöltük meg, mivel egyrészt a helyi közigazgatás nem működött, másrészt a helyi, idevonatkozó műszaki és tervezési követelmények felderítésére nem volt lehetőség.

A konténertábor megépítésénél a teljes körű infrastruktúra és létesítményrendszer kiépítésére törekedtünk annak érdekében, hogy az elhelyezési feltételek már közelítsék a hazai laktanyai elhelyezési feltételeket. Ennek érdekében a hazai előírások szerinti mosdó, fürdő, és WC darabszám került a konténertáborba beépítésre.

Az energiahordozók beszerzésének bizonytalanságai miatt a tábor fűtési, világítási és egyéb ellátását alapvetően a villamos energia igénybevételére terveztük, ugyanis - bár a hazai viszonyok között az egyik legdrágább energiahordozó - csak ennek az energiahordozónak az előállítására nyílt lehetőség saját áramtermelő berendezésekkel is.

A tábor működtetésének eddigi tapasztalatai is azt bizonyították, hogy - a tábor egy jól kiépített infrastruktúrával rendelkező nagyváros mellé települt - a városi közműhálózat (elektromos, víz, szennyvíz) üzembiztonsága miatt a tábor ellátását csak ezen külső közművekre alapozni nem lehetett.

A villamos energia folyamatos biztosítása érdekében a tábor elektromos hálózatának kiépítése során az elektromos hálózatot alkalmassá tettük alternatív üzemmódra, így egyaránt alkalmas helyi áramforrás, illetve a városi villamos energia hálózatról történő ellátásra is.

A helyi áramforrás működtetése azonban előrevetíti a zajszennyezés csökkentésének problematikáját, mind ezen tábor, mind a későbbiekben megépítendő, hasonló funkciót ellátó létesítmények esetén.

A folyamatos vízellátás és a megfelelő vízminőség biztosítása érdekében a tábor vízellátó rendszerébe beépítésre került - a szükséges

víztározó kapacitás mellett - egy, a mai kor igényeit kielégítő víztisztító berendezés is.

A vízellátás biztonságának növelése azonban szükségessé teszi, hogy a tábor vízellátását egy saját működtetésű fűrt kútról lássuk le, mivel sem a városi közműhálózat, sem a vízszállító gépkocsik üzembiztonsága nem szavatolja a folyamatos vízellátást.

A korlátozott honvédségi kivitelezői kapacitások hiánya miatt a konténertábor megépítését csak külső vállalkozó igénybevételével tudtuk biztosítani, melynek kiválasztása érdekében a **HM Beszerzési Hivatalával** együttműködve tárgyalásos közbeszerzési eljárás került lefolytatásra öt vállalkozó meghívásával.

A közbeszerzési eljárás lefolytatása során a kivitelezés helyszínéből eredően különös hangsúlyt helyeztünk a **"vismajor"** helyzetek lehetőségek szerinti pontos meghatározására, ugyanis a polgári jog a háborús helyzetet alapesetként jelöli meg.

A tábor megépítésénél, illetve a befejezési határidő meghatározásánál **jelentős bizonytalansági tényezőt okozott** a nagy szállítási távolság, illetve a szállítmányok határon történő be- és kiléptetése és a KFOR feladatokban résztvevő többi nemzeti támogató elem tömeges beszállítói tevékenysége (ami a hadműveleti területre történő beléptetésnél a tömeges migráció miatt jelentős akadályozó tényező volt).

A hazaitól eltérő, esetenként szélsőséges időjárási viszonyok miatt a konténerek műszaki követelményei meghatározásakor olyan konténertípus kiválasztására törekedtünk, amely képes eleget tenni a szélsőséges időjárások miatti fokozott követelményeknek is.

A lakókonténerek kialakítása mellett a hazai normatív előírásoknak megfelelően kerültek kialakításra a főzéshez, étkeztetéshez szükséges helyiségek is.

A tábor megépítése eredményeként a terület teljes körűen közművesítetté vált, rendelkezik mindazon létesítménnyel és szolgálati helyiséggel, amelyeket a hazai polgári és katonai követelmények meghatároznak.

III.

Az ideiglenes tábor kialakítását követően a tábor működtetése, fenntartása, az utánpótlás és az ellátás megszervezése

A tábor megépítésekor a létesítmények fenntartását, üzemeltetését alapvetően a kontingens állományából kijelölt karbantartó alegység működtetésével terveztük.

Egyrészt a tábor közmű rendszerének bonyolultsága (pl. automata tűzjelző rendszer), másrészt a személyi állomány leterheltsége azonban felvetette annak igényét, hogy költségvetési lehetőség függvényében a tábor működtetését külső, polgári szervezettel végeztessük el.

A polgári szervezet kiválasztásánál közbeszerzési jogszabályok korlátai között, de arra törekszünk, hogy a működtetést - amennyiben erre a jogszabályok lehetőséget nyújtanak - a tábor megépítését végző polgári szervezet végezze.

A garanciális jogok érvényesítése mellett az üzemzavarok gyors elhárítását segíti elő, ha a tábor működtetője megegyezik az építővel.

Az első fejezetben már tárgyalt környezetvédelmi és közegészségügyi gondok miatt kiemelt figyelmet kell fordítani a KFOR erők által használt terület rovar- és rágcsáló mentesítésére, lehetőleg megakadályozva azt, hogy a tábor területén fertőzésveszélyt előidéző kártevők jelenjenek meg, illetve szaporodjanak el.

A személyi állomány elhelyezési támogatásához, a létesítmény működtetéséhez, tisztántartásához szükséges anyagi készletek utánpótlását a **Nemzeti Támogató Elem** igénybevételével terveztük, kapcsolva ezen anyagok kiszállítását a logisztikai támogatás keretében kiszállított egyéb anyagokhoz.

A KFOR műveletek során szerzett tapasztalatok még csak részben elegendők arra, hogy a hazai területen kívül végzett béketámogató és egyéb műveletek elhelyezési támogatásának feladatai tudományos igényességgel kerüljenek meghatározásra.

BÉKEMŰVELETEK SZÁLLÍTÁSÁNAK TAPASZTALATI

Németh Ernő¹

Az évezred és a XX. század utolsó évtizede sok olyan feladatot hozott a közlekedési szolgálat számára is, amely újszerű volt, megoldása szakmailag a korábbiaktól eltérő kihívást jelentett. Különösen az elmúlt pár évben a NATO csatlakozás folyamatában és ebben az évben a konkrét NATO csatlakozást követően olyan nemzetközi békefenntartó és egyéb műveletekben kellett részt vennünk, amivel korábban nem számolhattunk. Meg kell említeni az IFOR (Implementation Forces) kiszállítást, ami később SFOR (Stabilisation Forces)-ra lett átkeresztelve. 1999 áprilisában az AFOR-t (Albanien Forces), amiben a magyar orvoscsoport, majd ezt követte a KFOR (Kosovo Forces), amikor Magyar Őr- és Biztosító Zászlóalj működési körletbe történő kiszállítása volt a feladat.

1.) IFOR/SFOR vasúti és közúti szállítások tapasztalatai

Az MH Közlekedési Szolgálat már 1995 októberében a magyar bázis kiválasztásánál bekapcsolódott az IFOR felvonulását és ellátását előkészítő munkába. Szolgálatunk elsősorban a vasúti és közúti szállítások szervezésében és végrehajtásában nyújtott és nyújt mind a mai napig segítséget a *"Béke-teremtő/Stabilizációs Erők"* részére. A feladat volumene és fontossága miatt az együttműködési feladatok végrehajtása érdekében a Magyar Honvédségen belül külön ideiglenes szervezetek jöttek létre, így a közlekedési szolgálatnál is megalakult a *Közlekedési Koordinációs Központ* Budapesten a MÁV Vezérigazgatóságon és a *Területi Közlekedési Koordinációs Központ* Taszár és Kaposvár térségében. Ezek a szervezetek a tömeges szállítások időszakában a határátlépés segítésére *Határátlépést Ellenőrző Vasútállomás Katonai Parancsnokságokat* (HEVKP), a ki- és berakások megszervezésére és irányítására *Vasútállomás katonai Parancsnokságokat* (VKP) is működtetnek.

---

1. Dr.Németh Ernő ezredes PhD. a hadtudomány kandidátusa, címzetes főiskolai tanár, MH közlekedési szolgálatfőnök

A VASÚTI SZÁLLÍTÁSOK TAPASZTALATAI

*A kezdet kezdetén 1995 októberében a feladat nagysága, a végrehajtás intenzitása és nem utolsósorban a megbízható információk hiánya miatt igen sok nehézséggel találtuk szembe magunkat, annak ellenére, hogy a végrehajtás koordinálása céljából már a szállítások megindulása előtt néhány nappal megérkezett hozzánk az amerikai hadsereg Európában állomásozó erőinek közlekedési szolgálatától egy összekötő tiszt, majd egy osztrák összekötő is. A felvonulást alapvetően vasúton hajtották végre a béketeremtők. Az információhiányon a vasutak egymás közötti információs rendszere és a katonai közlekedési szervek régi nemzetközi kapcsolatainak felújítása segített. A kezdeti nehézségeken a MÁV-val meglévő jó együttműködésnek köszönhetően viszonylag hamar úrrá lettünk. A MÁV hozzánk hasonlóan - kiemelten kezelte a szállítások zökkenőmentes végrehajtásának ügyét, a helyzetéhez, lehetőségeihez képest a legnagyobb rugalmasságot és segítőkészséget tanúsította a felvetődő problémák kezelésében. Ilyen volt például a katonai harc- és gépjárművek vasúti kocsin való rögzítésének, a RIV II. mellékletétől eltérő módon történt végrehajtása, amit a NATO szabályozás napokon belüli adaptálásával rendezett a vasút. A Taszár és Kaposvár térségében jelentkező ki- és berakási kapacitás növelése iránti igényt ideiglenes rakodók felállításával oldotta meg a MÁV. **A taszári nagy ki- és berakási igények kielégítését, a vasúti szállítványok továbbítását a MÁV a Közlekedési Koordinációs Központtal szorosan együttműködve végezte és végzi a mai napig. A közlekedési szolgálat az általa összegyűjtött és feldolgozott (javított, módosított) igényléseket továbbítja a MÁV megfelelő szervezeti részére (pl. az Üzemirányító Központ rakmintás ügyintézője, a kocsiszolgálat, a személykocsi ügyintézők és a pécsi vasút-igazgatóság illetékese felé) a végrehajtás előkészítése érdekében.** A rakodásoknál a területet, vasúti előírásokat, helyi szokásokat és embereket ismerő szaktisztünk (VKP) nyújt segítséget a külföldi alakulatok részére. A katonai vasúti szállítványok futását a 24 órás disz-pécserszolgálatunk tartja nyilván, hogy bármilyen probléma vagy esemény bekövetkeztekor operatíván intézkedni tudjon az illetékes szervezetek felé. **Ez a szolgálat szükség esetén együttműködik a BM Határőrség, az ORFK, a Vám- és Pénzügyőrség, a résztvevő vasutak és az SFOR illetékes szerveivel.***

A vasúti szállítások szervezésében és végrehajtásában tapasztalt nehézségek, gondolok itt elsősorban az információáramlás hiányosságaira, egyes esetekben a határátlépésnél felmerült késedelmekre és a speciális kocsik (pl. süllyesztett és nehézpöre, örköcsi) biztosításához szükséges egyeztetésekre, szükségessé tették egy az IFOR/SFOR vasúti szállítások koordinálásával, a felmerülő problémák rendezésével foglalkozó **nemzetközi munkacsoport** létrehozását. Ez a munkacsoport, amely a szállításokban résztvevő vasutak (német, cseh, szlovák, osztrák, horvát, szlovén, boszniai szerv és bosnyák, magyar), az SFOR és magyar katonai közlekedési szervek illetékeseiből áll, **rendszeresen találkozik és az üléseken**, illetve az azokon kiépített személyes kontaktusok segítségével számos nehézséget oldott meg az évek során.

Lehetőség nyílik ezeken az üléseken:

- az információáramlás tisztázására és felgyorsítására;
- a problémák és tapasztalatok megbeszélésére;
- a tervek és megoldandó feladatok egyeztetésére;
- közös álláspontok, megoldási javaslatok kidolgozása stb.

A felvonulás időszakában 1995 decemberében és 1996 első negyedében hatalmas mennyiségű katonai vasúti forgalom bonyolódott hazánk vasúthálózatán, hiszen ebben az időszakban gyakorlatilag ez volt az egyetlen szárazföldi folyosó a volt Jugoszlávia felé, amelyen ekkora mennyiségű hadianyag és harcjármű továbbítása lehetséges volt. A taszári bázis légi, közúti és vasúti **"fordítókorong"** szerepe pedig fokozottan került kihasználásra. 1996 második felétől kezdve 1997. végéig a Boszniában állomásozó csapatok ellátása és felváltása jelentette a vasúti forgalom döntő részét. **1997. ősztől korlátozott lehetőségekkel ugyan és nagy nehézségek árán megnyílt a bosnyák - horvát - szlovén - osztrák vasúti irány Németország felé, melynek beindítását a NATO vezetése és az SFOR kezdeményezte és támogatja.** Ennek az iránynak a létrehozása és a szállítási igények nagymértékű csökkenése (az amerikai kontingens jelentős részének kivonása miatt) azt eredményezte, hogy csak kisebb szállítmányok berakása történik Taszáron és csak a Bremerhaven

kikötőjébe irányuló amerikai és a cseh kontingenst ellátó tranzitszállítmányok érintik hazánkat.

Összességében az SFOR Magyarországot érintő vasúti szállításairól elmondható, hogy ezt a nagy volumenű feladatot a szorosan együttműködő polgári és katonai közlekedési, illetve más szervek összehangolt munkájával, a közös akarattal, az együttes erőfeszítések eredményeképpen eredményesen sikerült megoldani. Ezt számos kitüntetés, elismerés és köszönet bizonyítja, melyet az SFOR, illetve a NATO részéről a résztvevő szervezetek arra érdemes tagjai kaptak.

A HAZÁNKA T ÉRINTŐ KÖZÚTI SZÁLLÍTÁSOK TAPASZTALATAI

Az előbbieken említett Közlekedési Koordinációs Központ feladata:

- A bejelentésre kötelezett 10 vagy ennél több gépjárműből álló közúti konvojok menetparancsainak visszaigazolása, közúti határra érkezés időpontjainak koordinálása;
- Útvonalengedélyek kiadása;
- Az ORFK és az amerikai fél által megkötött szerződésben meghatározottak alapján a rendőri biztosítás előírása;
- Napi rendszerességgel információ szolgáltatása a másnapra tervezett konvojok (gépjárművek) indulási-, határátlépési idejéről, darabszámáról, közlekedés viszonylatáról, rendőri biztosítás kéréséről *a következő szervezetek felé*: ORFK, illetékes megyei Rendőr kapitányságok, Határőrség Országos Parancsnoksága, Pécsi Határőr Igazgatóság, Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága, illetékes megyei Közútkezelő Közhasznú Társaságok, megyei Védelmi Bizottságok, HVK Műveletirányító Központ, SFOR operatív csoportja Ausztriában;

Hazánk közúthálózatának, műtárgyainak védelme érdekében a túlméretes, tengelytúlsúlyos, a megengedett legnagyobb össztömeget meghaladó gépjárművek (gépjárműszerelvények) kizárólag útvonalengedéllyel közlekedhetnek. Ez alól az IFOR/SFOR gépjárművei sem kivételek. Kötelesek az

engedélyben megadott menetvonalon, az abban meghatározott feltételek betartása mellett közlekedni. Ha ettől eltérnek, úgy az ebből származó balesetekért, károkozásokért a menetoszlop parancsnoka a felelős.

A kezdeti nehézségek után a közúti közlekedéssel kapcsolatos feladatok végrehajtásához szükséges adatszolgáltatást megkaptuk és megfelelő együttműködési készséget tapasztalunk az érintett megyei *Közútkezelő Közhasznú Társaságok* részéről. Külön szeretném kiemelni az *Állami Közúti Műszaki és Információs Közhasznú Társasággal* kötött együttműködési megállapodásunkat az útvonalengedély kiadásához szükséges adatszolgáltatással kapcsolatban, amely lehetővé teszi számunkra a legfrissebben feldolgozott adatok alapján történő menetvonal kijelölését, amely közös érdekünk hazánk közúthálózatának, műtárgyainak megóvása érdekében, hiszen szervezetünk nem csak az SFOR, hanem valamennyi hazai, valamint nemzetközi katonai szervezet részére ad ki útvonalengedélyeket.

Jelenleg az SFOR által használt menetvonalak:

- TASZÁR - HEGYESHALOM - TASZÁR
- TASZÁR - DRÁVASZABOLCS - TASZÁR
- TASZÁR - BÖHÖNYE - BARCS - TASZÁR
- TASZÁR - SZIGETVÁR - BARCS - TASZÁR

Az IFOR időszakában ez kibővült még a Taszár - Táborfalva - Taszár, valamint 1996. nyarán a Dunán uszályhajóval történő vízi szállítás végrehajtásához a Taszár - Baja - Taszár viszonylatok igénybevételével.

A fenti menetvonalak minden esetben egyeztetésre kerültek a területileg illetékes *Állami Közútkezelő Közhasznú Társaságokkal*, hiszen nem kis feladatot jelentett - figyelembe véve hídjaink műszaki állapotát - valamennyi menetvonalon az 53 tonnás szerelvény, illetve esetenként a 103 tonnás szerelvény eljuttatása a célállomásra.

A Közlekedési Szolgálat hatásköre az útvonalengedély kiadása tekintetében kizárólag a katonai szervezetek eszközeire terjed ki. A fentiek alapján

az IFOR (SFOR) alakulatok részére szállítás végző polgári vállalkozók járművei részére útvonalengedélyt nem mi biztosítottunk. A *KHVM Szervezési Önálló Osztály* hivatalos megkeresésére, valamint a későbbiekben a magyar kormány és az amerikai hadsereg közötti ún. "OMNIBUS" egyezményben foglaltaknak megfelelően 1997. május 01-től az amerikai hadsereggel szerződésben álló, az SFOR érdekében szállítást végző civil fuvarozók részére is - díjmentesen - mi adjuk ki az útvonalengedélyeket. A fentiek nem vonatkoznak a pécsi bázison lévő NORDPOL egységekkel (dán, finn, norvég, svéd,) szerződésben álló civil szállítókra.

A közúti szállítások volumene a vasúti szállítások tendenciájához hasonló. Napjainkban már csak átlagosan 27 db bejelentésre kötelezett katonai gépjármű közlekedik naponta hazai útjainkon a korábbi 1995-ös 140 db, 1996-os 89 db és 1997-es 48 db-os napi átlaggal szemben.

2.) AFOR Magyar Orvoscsoport kiszállításának tapasztalatai

A Magyar Orvoscsoport Albániába történő kiszállítása szintén olyan feladatmegoldást jelentett az MH Katonai Közlekedési Szolgálat részére, amilyen feladattal a korábbi évek, évtizedek során sem találkoztunk. Ezt azért lehet kijelenteni, mert ennek a feladatnak a sajátosságát és egyben az újszerű tapasztalatgyűjtésre a szolgálat állományának a lehetőségét az adta, hogy az orvos-csoport légi úton lett kijuttatva az alkalmazási körletbe. Meg kell említeni, hogy a tervezés időszakában felvetődött a különböző szállítási ágak kombinált alkalmazásai, de tekintettel az idő rövidségére, valamint arra, hogy a vasúti és a közúti szállítás feltételei abba a körzetbe, ahova az orvoscsoportot ki kellett juttatni nagyon kedvezőtlenek voltak, ezért a magyar katonai felsővezetés a légiszállítás mellett döntött.

Talán közismert a Magyar Honvédség "szegényes" légiszállító kapacitása, ami 3-4 db AN-26-os szállító repülőgépből és néhány MI-18-as szállító helikopterből áll. Amikor az orvoscsoport összeállítása kikristályosodott, egyértelművé vált, hogy azzal a 2 db AN-26-ossal, ami a meglévő 3-4 db-ból ilyen feladatra igénybevehető lenne, nem lehet ezt a szállítást megoldani. Egyrészt a technikai feltételek (pl: a raktér nem alkalmas csak egy db UAZ típusú tj. tdk. befogadására, pedig az orvoscsoportnak ettől nagyobb méretű eszközt is magával kellett vinnie), másrészt a több-

szöri forduló miatti időeltolódás volt az ami más megoldáskeresés felé irányította a figyelmünket, vagyis sürgősen más légiszállítókapacitás után kellett nézni. A más légiszállítókapacitás keresése ebben az időszakban még azt jelentette, hogy vagy a MALEV Rt-től vagy a Taszárra települt ukrán képviseltől (akitől a NATO is bérelt légi szállítókapacitást) bérelünk, vagy harmadik változatként valamelyik NATO tagországtól kérünk lehetőleg **"ingyen"** szállítórepülőgépet.

Tudott dolog, hogy a légi szállítás költségei a többi szállítási módhoz viszonyítva a legmagasabbak. Ugyanakkor ez a kapacitás nem csak nálunk, de a NATO-ban sem áll a szükséges mértékben rendelkezésre. Ismert az MH szűkös költségvetése is, ami az orvoscsoport költségeinek minél alacsonyabb szintre szorítását sugallta. Az előző bekezdésben említett változatok és az itt leírtak figyelembevételével megindult a **"vadászat"** annak érdekében, hogy a megfelelő mennyiségű szállító-repülőgép a csoport kijuttatásához időre rendelkezésre álljon.

Az orvoscsoport személyi állománya 27 fő, technikai eszköze 14 db, anyaga 20 tonna volt, vagyis ez azt jelentette, hogy vagy 7-8 db C-130-as, vagy 4-5 db IL-76-os szállító-repülőgép tudta kijuttatni a magyar kontingenst. Az orvoscsoport a honvédség Budapest, Tünde utcai egészségügyi bázisán – ami a Ferihegy reptértől kb. 5 km-re van – alakult meg. Ide lett valamennyi eszköz, anyag becsoportosítva, illetve itt kapta meg a személyi állomány a feladatra történő felkészítést. Mindennek a megemlézése azért szükséges, mert a különböző változatok szerinti **"repülőgépszerezés"** miatt fel kellett készülni azokra a változatokra is, hogy az orvoscsoport egésze vagy részei Tökölről, illetve Taszárról lesznek kiszállítva. Ez a szállítás előtt több tíz, Taszár esetében több mint száz kilométer közúti mozgást jelentett volna.

A MALEV Rt-vel folytatott tárgyalások során (mivel ez a szállító cég nem rendelkezik légi teherszállító kapacitással) kiderült azonban, hogy olyan szerződéssel rendelkeznek az Ukrán Légitársasággal, amely alapján a megfelelő darabszámú szállítórepülőgépet bérléssel a kért időre rendelkezésünkre tudják bocsátani. ***A költségek megkímélése érdekében továbbra is megpróbáltunk a NATO SCHAPE-től olyan gépet kérni, amiért nem kell fizetni.*** A Taszáron lévő Ukrán képviselő a MALEV árajánlatához viszonyítva kedvező áron ajánlott 2 db IL-76-os gépet, azonban kiderült, hogy a NATO légi irányítása a megnövekedett légiforgalom miatt nem engedélyezi az ukrán

gépek taszári leszállását, kiszolgálását. Ezért ezeket a gépeket gondoltuk Tököl repülőtérre irányítani, ott viszont a kiszolgálást csak a MALÉV-tól bérelt eszközökkel lehetett volna megoldani. Ezekre a gépekre vonatkozóan a kiszolgálást ugyancsak a MALÉV biztosította volna, ha Ferihegyen szállnak le.

Mindkét esetben a kiszolgálási és egyéb költségek (reptéri illeték, stb.) olyan magasak, hogy ezért az ukrán gépek ilyen változat szerinti bérlése összességében nem került volna kevesebbe, mint ha a MALÉV-tól béreljük azokat.

A körülmények és a lehetőségek mérlegelése után végül amellet döntöttünk, hogy a Belga Hadseregtől térítés nélkül biztosított 2 db C-130-ason túl szükséges kapacitást a MALÉV-tól béreljük, ami 3 db IL-76-os gép bérlését jelentette.

Az orvoscsoport Albániába történő kiszállítása tehát szállítórepülőgépekkel, légi úton, Budapest-Ferihegy repülőtérrel, időben, különösebb gond, probléma nélkül került végrehajtásra. Bebizonyosodott, hogy hiába a legdrágább szállítási mód a légi, de amikor arról van szó, hogy rövid idő alatt (nem volt másfél óra a repülési idő, ha közúton vagy vasúton szállítottunk volna, minimum egy hétre lett volna szükség), biztonságosan kell átcsoportosítást megoldani mégiscsak ezt a szállítási módot célszerű választani. *A szállítás szervezésében érintett közlekedési szakállomány további tapasztalatokat szerzett a légi szállítások terén jelentkező együttműködés, a szállító repülőgépek megrakása, az anyagok vámolása terén.*

3.) A KFOR Magyar Őr- és Biztosító Zászlóalj működési körletbe történő kiszállításának tapasztalatai

Amikor eldőlt az, hogy Magyarország milyen katonai erővel, mikortól és hol vesz részt a koszovói válság felszámolásában, megkezdődött a kiszállítás előtervezése. Először változatok készültek arra vonatkozóan, hogy egyáltalán az akkori délszláv helyzet miatt milyen úton/módon lehetőséges a kontingenst a Koszovóban lévő Pristinába kijuttatni. A kijuttatás módjára a szállítási útvonalak tekintetében befolyással volt az is, hogy nem volt ismert a román állami és politikai vezetés hozzáállása a magyar kontingens Románia területén történő átengedéséhez.

Ezért a kiszállításra különböző változatok készültek. Az biztos volt, hogy az előkészítő részleg kijuttatása fokozott jelentőségű, mivel ennek a részlegnek kellett a táborépítést végrehajtani és a főerőket elszállásolásra alkalmas körlettel fogadni. ***Ennek a csoportnak a kiszállítására a következő variációkat dolgoztuk ki:***

A.- légi úton; Budapest - Skopje (Macedónia), utána közúti menettel Pristina. Eszerint a változat szerint 22 fő és 27 tonnának megfelelő mennyiségű technika és anyag lett volna kiszállítva 1 db MALÉV-tól bérelt IL-76-os repülőgéppel.

B.- vasúton; 3-4 nappal a főerők első szerelvényének indulása előtt, egy 24 db vasúti kocsiból álló szerelvényvel. Az útvonal Táborfalva - Lökösháza - Románia - Bulgária - Görögország - Macedónia - Koszovó - Pristina. A szállítási távolság 2010 km, tervezett szállítási idő 5-6 nap.

A főerők kiszállítására készült változatok az alábbiak:

A.- vasúton; az előző bekezdésben kért útvonalon és menetidővel számolva.

B.- kombinált szállítással:

a.) változat szerint úgy, hogy a főerők vasúti szállítással lettek volna eljuttatva valamelyik tengeri kikötőbe (Rijeka, Trieszt, vagy Bari). Az átrakást követően szállítóhajóval Dures albániai kikötőbe tengeri szállítást kellett volna igénybe venni. Ebből a kikötőből Pristináig az utat (342 km) közúti menet megszervezésével kellett volna megtenni.

b.) változat szerint a technika, anyag, felszerelés vasúton, a személyi állomány Budapest - Skopje viszonylatban légiszállítással, majd innen közúti szállítással jutott volna el az alkalmazási körletbe.

A különböző változatok kidolgozását egyrészt a szállítási költségek, másrészt a Románia területén való áthaladás engedélyezésének bizonytalansága tette szükségessé.

Végül döntés született amellet, hogy a kontingens kiszállítását vasúton kell végrehajtani. A vasúti szállítás megszervezése a leírt útvonalon azt jelentette, hogy öt ország vasútajától kellett a különböző engedélyeket (elsősorban a rakmítás engedélyekre gondolok) és a szerelvények vasúti menetrend szerinti leirányítását beszerezni. Ezen okmányok beszerzését normál viszonyok között legalább egy hónappal a tervezett szállítás előtt kezdeményezni kell. Amikorra eldőlt viszont, hogy milyen technika, anyag, egyéb kerül a személyi állományon túl kiszállításra már július elejét írtunk, és ennek a hónapnak a közepén indulnia kellett az első szerelvénynek.

A szerelvények előzetes összeállítását, így az engedélyek megkérését kedvezőtlenül befolyásolta az a sajnálatos tény, hogy a kontingens nem volt képes reális gördülőanyagigény összeállítására. Ennek elkészítésében akadályozta egyrészt a konkrétan kivitelre kerülő technika szinte utolsó pillanatig történő változtatása, ezen kívül elhúzódott a személyi állomány szerződéskötése, nem volt ismert azoknak a neve, akikkel a szerződéskötés megtörtént. A szerződéseket ugyanis a kiszállítás előtt mintegy kettő héttel korábban tudtuk megkötni. A nemzetközi engedélyekhez pedig már szerelvényként meg kellett volna küldeni a technikák és az anyagok felsorolásán túl a szállításra tervezett katonák nevét, útlevekszámát, fegyverének gyári számát.

A vázolt körülmények között eldőlt, hogy a kontingenst öt vasúti szerelvényvel lehet kijuttatni. A szerelvények összeállításánál figyelembe kellett venni, hogy vasúttechnikai okok miatt egy szerelvény 900 tonnánál nehezebb, illetve 600 méternél hosszabb nem lehet. Úgy számoltunk, hogy egy szerelvényen 70-75 fő utazik, akiknek az elhelyezését hálókocsiban, étkezésüket pedig vasúti étkezőkocsiban oldjuk meg. Mivel a rakmítás engedélyek időbeni megkérésére a vázolt okok miatt nem volt lehetőség (18 db rakmítás technika kiszállításával kellett számolni), hogy a vasúti kocsira kerülő eszközök ne legyenek "rakmítások" német szálltmányozótól bérelni kellett süllyesztett platójú (TWA-típusú) vasúti kocsikat. Ezek bérlésével elértük, hogy csak egyetlen eszköz és ezzel az utolsó szerelvény lett túlméretes. A bérlés költsége megtérült, mivel a rakmítás szállítmánynak a fuvardija duplája ahhoz viszonyítva, mint amelyikben nincs rakmítás eszköz. A kontingens kiszállítása végül a táblázatban lévő változat szerint öt szerelvényvel terveztük.

Meg kell említeni, hogy a vasúti szállítás tervezésénél nem csak a berakást és magát a szállítást kell megtervezni, hanem számolni kell a kirakással is. A kirakás megtervezéséhez eléggé hiányos és helyenként ellentmondó információkkal bírtunk. Azt tudtuk, hogy a kirakóállomás Koszovó - Polje - Teretna, de az hogy a járművek a kirakáshoz milyen rakodót tudnak használni, bizonytalan volt. ***Ezért az a döntés született, hogy az első szerelvényel (előkészítő részleg) ki kell szállítani egy készlet összerakható ZLR-60 típusú rakodót,*** ami a MÁV, illetve a Magyar Honvédség készletében is van. Ennek összeállítására kiképeztünk egy tíz fős csoportot és a készlet az első szerelvényel került kiszállításra. A szállítási útvonal utolsó szakaszáról (Skopje - Pristina) és a kirakás lehetőségeiről legtöbb információt a helyszínen NATO beosztásban kint lévő ***Vágány József alezredes*** jelentéséből tudtuk meg. ***A történelmi értékű jelentés fénymásolata a cikkhez csatolva olvasható.***

Néhány gondolat a konténerek használatáról. Szerencsére nem volt vitatott az, hogy az anyagok, valamint egyes felszerelések kiszállításához a konténerek felhasználása szükséges. A tervezés folyamán előzetesen 94 db konténerrel számoltak a kontingens részéről. De be kellett látni, hogy ekkora mennyiséget a több évtizedes beszerzés-elmaradás és a meglévő konténerek lekötöttsége miatt a honvédségnél összegyűjteni képtelenség, ezért 60 db-ban határoztuk meg a felhasználható konténerek darabszámát. Mielőtt a kontingensnek átadásra kerültek volna, a konténerek összegyűjtését, egységes zöld színre történő lefestését meg kellett oldani. A konténerek átadása után gondot okozott a kontingens állományának tapasztalatlansága a konténerek megrakása terén. Probléma volt a konténerbe kerülő anyagok egyberakhatósága (robbanó, tűzveszélyes), valamint a helytelen súlyelosztás kialakítása. Emiatt a vasúti kocsikra történt berakás előtt az anyagok átcsoportosítására, több konténer átrakására volt szükség.

Említést kell tenni a román áthaladási engedély megadása körül kialakult bonyodalmakról, ami a kontingens szerelvényeinek elindítását az utolsó pillanatilag bizonytalanná tette. Mint ismert, a nemzetközi engedély időbeni megkérése amiatt késett, hogy a kontingens az engedélyekhez szükséges részletes adatokat a kért időre nem tudta a **HM Nemzetközi Főosztály** rendelkezésére bocsátani. A nemzetközi egyezményekben eredetileg Romániától négy hónappal a tervezett áthaladás előtt meg kellett volna kérni az engedélyt. Erre természetesen ebben a szituációban már szó sem lehetett,

kértük az érintett vasutakat, hogy további útszakaszon ne végezzenek szerelvényfordítást. Így a további szerelvények rendes irányban, vagyis a járművek előremenetben tudtak kirakni.

A szállítmányok közül az első négy a tervezett öt nap helyett három nap alatt tette meg a hosszú utat. Az ötödik szerelvénynek más nemzet szállítmányával történt vasúti kisiklásos baleset miatt kettő napot Macedóniában kellett várakoznia. *A magyar katonai szállítmányok végül is a szállításszervezés oldaláról nézve esemény, rendkívüli esemény nélkül megérkeztek a hazánktól távol lévő működési körletükbe, ahol 1999. augusztusától megkezdhették küldetésük végrehajtását.*

Tanulságok, tapasztalatok

Sok új vonást, szakmailag új jellegű feladatmegoldást jelentett a KFOR magyar kontingens vasúton történő kiszállítása. Ekkora távolságra, több országon keresztül történő vasúti szállítás szervezése az utóbbi évtizedekben nem hárult a szolgálatra. A feladatmegoldás új típusú szakmai kihívást jelentett, hiszen a vasúti szállításra való felkészítés, a személyi állományról történő szállítás alatti gondoskodás, ellátás megszervezése (hacsak mást nem említünk, mint az ivóvízzel való ellátás megszervezése), az öt ország vasútjaival az együttműködés megszervezése, a nemzetközi szállítás esetén felmerülő vámügyi problémák kezelése számtalan tapasztalatot adott a szolgálat állományának.

A gyakorlatban bebizonyosodott, hogy a NATO kötelékén belül földrajzilag elszigetelt ország vagyunk, ezért ebből a térségből nemzetközi feladatokra kimozdulni csak a szomszédos, nem NATO országok hozzájárulásával tudunk. Fontos a szomszédos, de a rajtuk túl lévő ún. harmadik országokkal a katonai szállításokra vonatkozó szerződések megkötése.

A szállítások szervezéseinél a szolgálatunk állománya részére kiemelten fontos az idegen - NATO tagországok vonatkozásában az angol, de a szomszédos országok esetében az éppen aktuális - nyelvek ismerete.

Nagyon fontos a nemzetközi engedélyek időben, pontos adatokkal történő megkérése, ezzel együtt az ezen engedélyek betartása. Az engedé-

lyek megkéréséhez leadott adatokon (személyi, technikai) csak a legszükségesebb esetben szabad változtatni, mert minden változtatás újabb engedélyezés kezdeményezését, ezzel együtt újabb időkitolódást eredményezhet. Ennek érdekében a nemzetközi feladatra kijelölt kontingens állománytábláját időben véglegesíteni kell és azon változtatni nem célszerű.

Sajnos bebizonyosodott, hogy a személyi állomány és technika felkészítése jelen esetben a vasúti, de más szállítási módra is nagyon alacsony szintű. *Ez kedvezőtlenül hat a szervezett, időbeni berakások végrehajtására, a biztonsági rendszabályok betartására, a szállítás alatti előírásoknak megfelelő tevékenység megszervezésére.*

Külön tapasztalatot adott a konténeres szállítás, ezen felül a konténerek megrakásának, mozgatásának szervezése. Ennek a korszerű szállítási eszköznek a használata széles körben elterjedt a NATO tagországokban. Nálunk egyrészt az eszközök szűkös megléte, másrészt a meglévők más célra mint a szállítás (elsősorban raktározás) történő felhasználása kedvezőtlen hatással van arra, hogy az állomány érdekeltté legyen téve ezen eszközök célszerű, gazdaságos felhasználására. A KFOR esetében is rendeltetésük a kiszállítást követően a raktározás lett, amivel a kiszállított mennyiség a honvédségnél rendszerben lévő darabszám csaknem felét erre a célra leköti. Az eszközök ilyen rendeltetés szerinti igénybevétele rövid távon hasznosnak, sőt célszerűnek tűnik, de a már témával kapcsolatban említett beszerzések elmaradása miatt csorbul a hazai szállítási lehetőségek köre.

A cikk mellékletei az 1995. december 1. és 1999. december 31. között lebonyolított vasúti és közúti szállítások mutatóit, az IFOR/SFOR szállítványok arányát, a ZLR - 60 típusú vasúti kombinált rakodó vázlatát, továbbá az MH ÖBZ kitelepülésének szállítási adatait, NATO - beosztásban helyszínen lévő Vágány alezredes jelentését, valamint a nemzetközi engedélyek megkéréséhez szükséges adatokat tartalmazzák.

SZÁLLÍTMÁNYOK MUTATÓI

1995. december 01.-től 1999. december 31-ig

Év	Berakó		Belpő					
			Összesen		Kirákó		Tranzit	
	szállítmány	kocsi	szállítmány	kocsi	szállítmány	kocsi	szállítmány	kocsi
1995	0	0	161	3832	78	1912	83	1920
1996	295	7165	388	8642	253	6117	135	2525
1997	245	3962	167	3642	110	3018	57	624
1998	78	796	73	1003	11	168	62	835
1999	26	258	95	527	45	147	50	380
ÖSSZ:	644	12181	884	17646	497	11362	387	6284

Megjegyzés: az IFOR/SFOR váltás 1996. 12. 20.-án volt

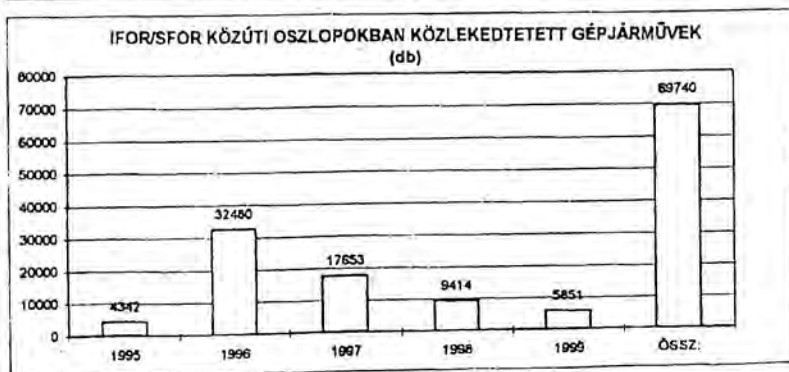
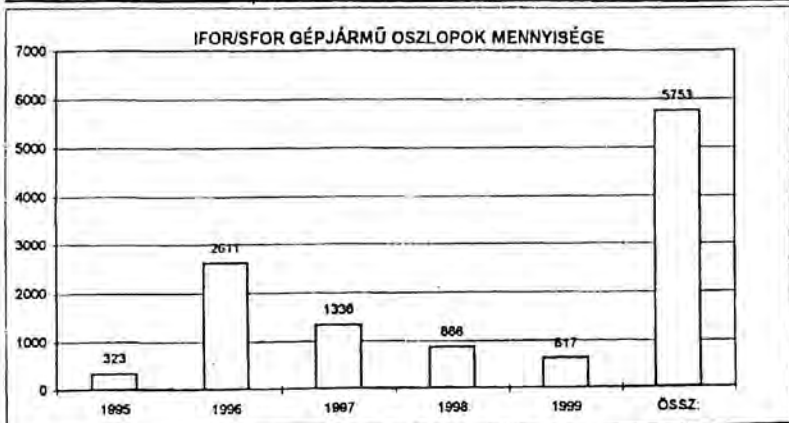

Szarvas László mk. ögy. közl. szolg. f.

**SZÁLLÍTÁS (1995-től 1999.12.31-ig)
(BEJELENTÉSRE KÖTELEZETT GÉPJÁRMŰVEK)**

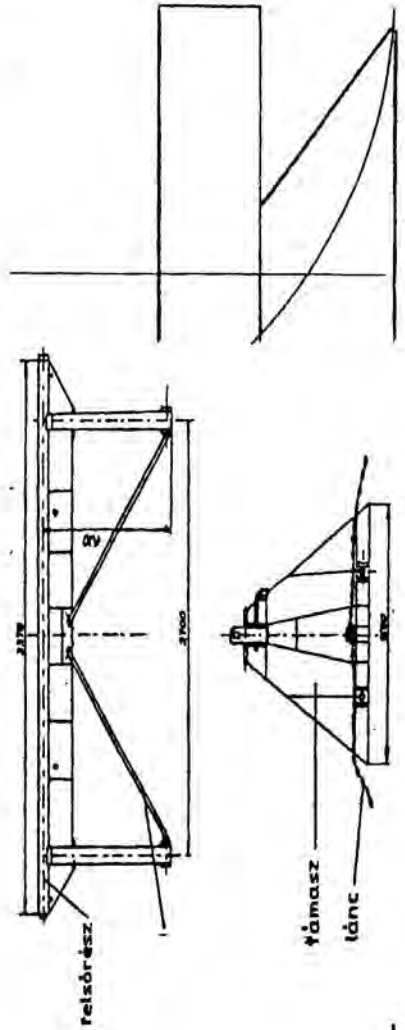
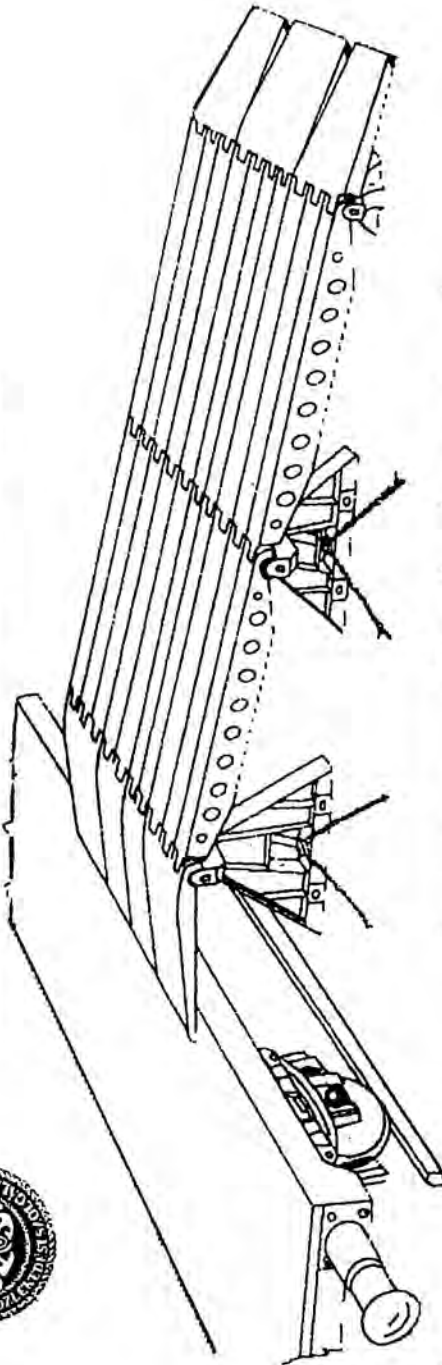
ÉV	GÉPJÁRMŰ OSZLOP	GÉPJÁRMŰ DB.	NAPI ÁTLAG DB.
1995	323	4342	217
1996	2611	32480	89
1997	1336	17653	48
1998	866	9414	26
1999	617	5851	16
ÖSSZ:	5753	69740	46

Budapest, 2000. január -n

Szarvas László mk.örnaggy
közl.szolg.f.

ZLR-60 TÍPUSÚ SZÉT/ÖSSZESZERELHETŐ
VASÚTI KOMBINÁLT RAKODÓ

Az MH ÖBZ Kitelepülésének szállítási adatai

Sorszám	Száll. Szám	Vasúti kocsi													Futási adatok				
		É	H	H	G	K	R	L	R	T	E	E	U	O	Berak	Ind.	Érk. a határra	Kilépés	Koszovóba érk.
1	7063/1001	T	1	3			11	7				4		26	15.	16.	16.	17.	19.
		V	1	3			13	6					3	26	17:30	12:50	18:30	03:25	19:20
113 fő, 6 db BTR-80, 16 kerékes, 8 ufo, 12 db 20 t konténer																			
2	7065/1001	T	1	2			8	7	1	1	4	2		26	18.	19.	19.	19.	22.
		V	1	2			8	6		1	4		4	26	10:00	13:00	18:53	23:15	23:00
70 fő, 19 kerékes, 3 ufo, 20 t elhe.ag, 12 db 20 t konténer																			
3	7067/1001	T	1	2			14	8						26	19.	20.	20.	20.	23.
		V	1	2			14	8			1			26	14:00	04:26	10:37	16:55	19:15
80 fő, 7 db BTR-80 9 kerékes, 7 db ufo 1 db hűtő konténer, 16 db 20 t konténer																			
4	7069/1001	T	1	1	1		12	7						22	20.	20.	20.	20.	23.
		V	1	1	1		12	6						21	05:00	12:05	18:37	22:37	21:00
43 fő, 10 db BTR-80, 2 kerékes, 10 t elhe. Ag, 12 db 20 t konténer																			
5	7071/1001	T	1	1	3		6	6						23	20.	21.	21.	22.	31.
		V	1	1	3		4	8		1				21	15:00	05:25	15:31	00:10	1:00
26 fő, 6 kerékes, 2 ufo, 1 db egyéb lctp. 12 db 20 t konténer, 2 db emelő tárgy.																			
Összesen		T	5	9	4	1	51	35	1	1	8	2	5	1	123	Fő=332, BTR-80=23, Ker.=52, ufo=20, Egyéb lct=1, Em.targ.=2, Elhe.Ag.=30 t, hűtő kont=1, 20 tás kont.=64			
		V	5	9	4	1	51	34	0	2	8	0	5	1	120				

Jelentés a szerb nemzetiséggel összefüggő kérdésekről

- 1) Kirokó állomás nevei KOSOVO POLJE TERETNA. Slapnja csata a fennsík lemelezésénél és betört a magyar kontingens kiterjedésig elhárul, bár ideiglenesen.
- 2) A vasútvonal megújítása Kuedonia és Pristina között. KFOR működteti. (naponta több próbaként). A pályán egy nyomvonal, Európai szabványos megfelelő. Ugyancsak kész a levezet a pályaszakaszon falóbetű Falagát és 11 km-es hosszal is. Elektronos felőrvetést működtet. Helyileg és közből is "rampa vasút" működtetnek a hi-és berak megnevezésűk. (Ezt legelőbbi rampa lejáró v. átkelő-életet hozza).
- 3) Kuedoniában VOLKOVO állomástól a brit királyi 79. Városi és mórdomya (Dioval, keréknyújtással, brit. ördög) nevei a név a pályaszakasz eddigi tapasztalatok alapján biztonságos. A VOLKOVO és KOSOVO POLJE TERETNA között 115 d. A királyi állomástól a magyar főtörvényi irányú 5 km távolságra van. → 6 perc/óra
- 4) Kontingensűlő gumi (Lance Boss, jelenleg a legrosszabb, több van a világon; ebből 1 db a helyi névvel rendelkezőre áll. Ugyancsak igényelhető kontingensűlő gumi, de megfelelő időben előre is igényelni. (Az előzetes igénylést adban megkötött, de mivel több nem lenne a rendelkezés előbbi időpontjaira és ösztönözésére vonatkozóan több adba fegyver is l. betű. Mindenes az elmegevelés alapján TERÉSHENTSEK, esetleg iramanyagot a használat kapcsán a jelenlegi állapot-iz, közből váltóval de rendelkezés megkötésével biztonságos.

-3-

5.) Maximum 300 tonna, 600m hosszú szerelvények fogadására képesek. A rampa végén feherbőrűbágyosra 65 tonna.

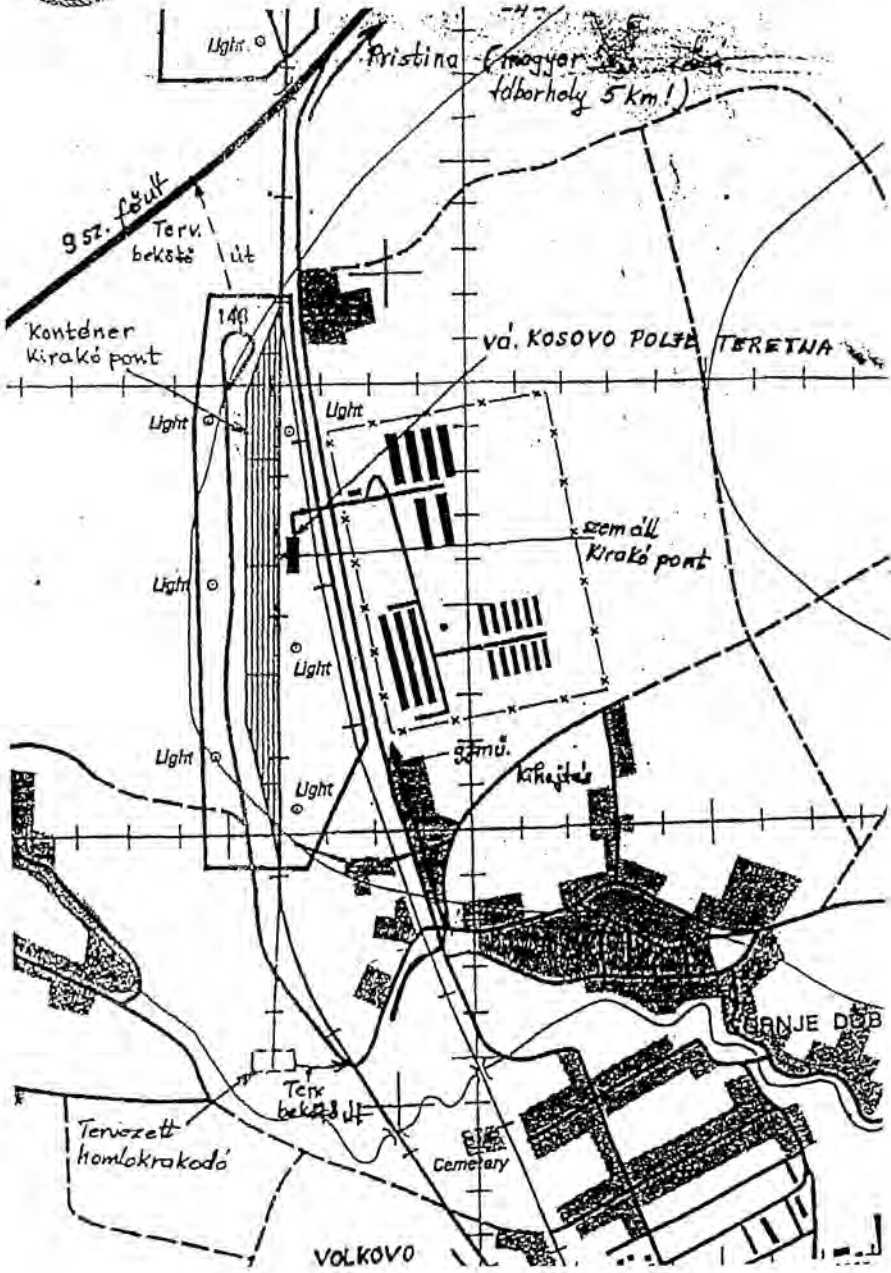
6.) Az érkező szerelvényeket Macedóniában VOJKOVO állomáson kell elhordni és a Hacidra állomáshoz addig kell toltatni. Annan KFOR felügyel a csatolt ismertető alapján.

Fenti információk számos helyükön helyes és pontosan névelő körülmények között. Ezenkívül, segítséget adott egy rövidített próbafeladat is résztvevőknek.

Uii kérem az információkat rajtuk keresztül megkérdezni ott

Tisztelettel

VASARV ához
BK. fők

A NEMZETKÖZI ENGEDÉLYEK MEGKÉRÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ADATOK

- az adott országba történő be- és kilépés várható ideje és helye;
- az áthaladó egység/alegység megnevezése és létszáma;
- a szállítmány állományának névsora születési évvel és útlevélszámmal;
- a szállítmányparancsnok neve és rendfokozata;
- gépjárművek mennyisége, típusa és rendszáma;
- harcjárművek száma, típusa és esetleges rendszáma;
- egyéni fegyverek mennyisége, típusa és gyári száma;
- egyéb kiegészítő technikai eszközök megnevezése, mennyisége és típusa (pl. utánfutók, konyha, áramfejlesztő, stb.);
- egyéb fegyverzet megnevezése, mennyisége és típusa;
- a szállított lőszer és robbanóanyag mennyisége és típusa;
- az arra vonatkozó információ, hogy a szállítmány megáll-e az adott ország területén (hol, mikor, milyen célból), vagy megállás nélkül áthalad, illetve hogy milyen biztosítási feladat ellátását (kísérés, őrzés-védelem, útvonalbiztosítás, stb.) igényeljük az adott ország szerveitől.

Ezen kívül egyes országokon történő áthaladáshoz szükségesek a 21-76 STANAG/B, valamint a 21-71 STANAG/E típusú, előzetesen kitöltött okmányok.

A fenti adatokat tartalmazó információt angol nyelven, szerelvényekre lebontva az áthaladást megelőzően legalább 3-4 munkanappal kell benyújtani.

Az áthaladási engedélyek megszerzésének technikai lebonyolítását a Honvédelmi Minisztérium Nemzetközi Főosztálya végzi.

NEMZETKÖZI BÉKEFENNTARTÓI TEVÉKENYSÉGBEN RÉSZTVEVŐ MAGYAR KATONAI SZERVEZETEK LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK EDDIGI TAPASZTALATAI

Márkus József¹

Az utóbbi öt évben, elsősorban a délszláv válság miatt, nőtt a Magyar Honvédség részvétele a nemzetközi békefenntartói tevékenységben. De már régebben részt vesznek katonáink afrikai, ázsiai országokban különböző békefenntartói, megfigyelői feladatokban. Ezeknek a logisztikai biztosítás szempontjából is fontos jellemzői, hogy Magyarországtól jelentős távolságra, más nemzet kötelékében, kis alegységekben kerültek alkalmazásra.

A feladatban résztvevő magyar alegységek logisztikai kiszolgálását, ellátását általában a kötelék vezetésével megbízott nemzet biztosítja. Nemzeti ellátásban valósul meg a fegyver, lőszer, ruházati ellátás, illetve néha élelmezési kiegészítés szükséges.

Esetükben a személyi állomány felkészítésének logisztikai biztosítása az, ami részünkről a legtöbb munkát igényli. Ez kezdetben az e célra létrehozott szervezetnél történt, ma az SZFVK felügyelete mellett a **88. gyorsreagálású zászlóalj** végzi Szolnokon. Ugyanakkor az **MH Művelet Irányító Központ** továbbra is érvényesíti az irányító szerepét nemcsak a hadműveleti területen, hanem a felkészítés időszakában is. Lényeges körülmény, hogy a fegyver, lőszer, ruházati anyag és más egyéni felszereléssel történő ellátásért az MH központi ellátó szervei a felelősek. A közvetlen logisztikai biztosítás végrehajtása viszont az SZFVK felügyelete alatt valósul meg. Ez a kettős irányítás eleinte sok, ma már egyre kevesebb problémát, feszültséget okoz, okozott.

Logisztikai szempontból a kiutazó állomány ruházati felszerelése a kiemelt jelentőségű feladat, amit részleteiben is leginkább az **MH Ruházati Szolgálat Főnökség**, az **MH Ruházati Ellátó Központ** ismer a legjobban. Az alapfelszerelés a hadműveleti terület időjárásának megfele-

---

¹ Márkus József ezredes, MH Szárazföldi Vezérkar Logisztikai Csoportfőnökség hadtápfőnöke

tehen lett megkapitva. A végleges változat a tapasztalatok, igények alapján alakult ki. Ebből ki kell emelnem a bakancs kérdését. Cipruson és a Sínai-félszigeten szolgálatot teljesítők a magyar bakancs mellett az osztrák, illetve az USA katonai bakancsot is megkapják. Ezt egy pár évvel ezelőtt kint lévő egyik csoport fölvetése, igénye alapján rendelte el a katonai felső vezetés. Én az indokoltságát nem tudom megítélni, de nem zárom ki, hogy a katonapolitikailag is kiemelt jelentőségű feladatot végrehajtók közül valakinek a szeszélyes igénye lett túlértékelve.

1996. januárjától a békefenntartói tevékenységben új fejezetet nyitottunk azzal, hogy önálló, 300-400 fős szervezettel, hazánkkal szomszédos, vagy közeli országban települve veszünk részt NATO parancsnokság alatt (IFOR, SFOR, KFOR, AFOR alárendeltségben) békefenntartói feladatokban. A feladatokat olyan területeken kell, kellett végrehajtani, ahol még az etnikai ellentétek, az ellenségeskedés nem szűnt meg, nem lehet teljes biztonsággal megállapítani, hogy a lakosság hogyan viszonyul katonáink jelenlétéhez, a település és a munkavégzés környéke gyalogsági aknákkal telepített. Logisztikai szempontból jelentős változás, hogy a közvetlen logisztikai biztosítást önállóan kell megoldani és meg kell szervezni a nemzeti támogatást.

A két szervezet az SFOR alárendeltségében működő Magyar Műszaki Kontingens (MMK) és a KFOR kötelékben lévő Magyar Őr-és Biztosító Kontingens (MÖBK) eltérő jellegű feladata, eltérő körülmények közötti települése is a logisztikai biztosításnak más-más megszervezését igényli.

Az MMK Horvátországban települ, feladatait egy időben több, egymástól távollévő helyen, Bosznia-Hercegovina területén hajtja végre. Az alaptábor 2,5-3 óra utánszállítási távolságra van a magyar határtól. A kontingens az SZFVK állománytáblával rendelkező hadrendi eleme. Ide beosztással nemcsak vezénnyelssel, hanem áthelyezéssel is kerülhetnek a jelentkezők az MH bármely katonai szervezetétől. Horvátországban a közigazgatás már megbízhatóan működik, az energia-ellátás folyamatos, a közúti közlekedés feltételei jók, a kis- és nagykereskedelem konszolidált, a lakosság az újjáépítéssel foglalkozik.

A MÖBK Magyarországtól 1500 kilométerre, Albánia mellett, Koszovóban, annak központjában Pristinában települ és a tábortól 15-20 kilométerre lévő kettő állandó helyen hajtja végre feladatát. A kontingensnek nincs állománytáblája, csak állományjegyzéke, ahová- alapvetően

egy kijelölt katonai szervezettől - vezénnyelssel kerülnek a jelentkezők. A közigazgatás működése, az energia-ellátás még nem megbízható, a közúti közlekedés nem biztonságos, a helyi kereskedelmi hálózatra még nem lehet számolni (hálózat nincs is). A lakosság körében még gyakori a fegyveres incidens, az erőszak.

(Ezek a körülmények meghatározzák a kontingensek felkészítését, működését, azok logisztikai biztosításának megszervezését, végrehajtását.)

1.) A felkészítés, a megalakítás logisztikai biztosítása

Mindkét kontingensnél, de a tapasztalatok híján leginkább az MMK esetében a felkészítés, megalakítás logisztikai biztosítása volt a legnehezebb feladat.

1.1. Először is ki kellett harcolni a logisztikai biztosítás szempontjából is optimális állománytáblát. Azt hiszem, ez sikerült, mindkét kontingens logisztikai alegegységei megfelelő szervezeti feltételeket biztosítanak a szakmai munkához. Persze ehhez az is szükséges, hogy a Szervezeti és Működési Szabályzattal (SZMSZ), Munkaköri Leírásokkal korrigáljuk a létszámkorlátokból adódó problémákat. A klasszikus szakági rendszert nem lehetett létrehozni és a raktárak egy részét is össze kellett vonni. Így a Munkaköri Leírásban az SZMSZ-ben lett kijelölve minden szakterületért egy felelős személy az eredeti beosztása mellett. Ennek a szükségességét - többszöri figyelmeztetés ellenére - az MÖBK logisztikai főnöke azonban csak a kitelepülés után 2-3 hónap múlva értette meg a működés során keletkezett zavarok okán előjárói segítséggel.

1.2. A szakbeosztások feltöltésére eddig volt elég jelentkező, bár időnként keresni kellett és parancsnoki támogatás hiányában is ki kellett vinni szakácsot, különleges gépjárművezetőt, ételmezési szolgálat főnököt, bár ezt a gyakorlatot igyekeztünk elkerülni. *A tapasztalatok alapján, a logisztikai főnök mellett, a legfontosabb beosztás az ellátó tiszt (ételmezési szolgálat főnöke), az üzemeltető tiszt (haditechnikai főnöke), a logisztikai századparancsnoki, a javító szakaszparancsnoki, a ruházati raktárosi beosztás lett. De rendkívül lényeges az is, hogy szakmailag jól felkészült szerelők, szakácsok dolgozzanak a kontingensekben.*

A logisztikai vezetés folyamatossága, szilárdsága szempontjából fontos, hogy a logisztikai főnök, a logisztikai századparancsnok lehetőleg félévénél tovább legyen kint és egyszerre csak az egyik kerüljön váltásra.

Sajnos ezek a követelmények nem mindig érvényesültek. Ennek következménye volt, hogy a szakszerűtlen irányítás miatt (nem volt szakmailag felkészült élelmezési szolgálat főnök) az MMK-nál egy év után több millió forintos volt az élelmezési illetmény túllépés. Az első félév után az MMK logisztikai századparancsnokot le kellett váltani alkalmatlanság miatt (pedig ő logisztikus volt). Előfordult, hogy a logisztikai főnök és logisztikai századparancsnok közötti rossz viszony miatt a szakállomány körében nagy volt a feszültség, idegesség, viszálykodás.

Az MMK-nál eddig négy logisztikai főnök volt, ebből három a ZMNE tanára. Azt kell mondanom, hogy minden igyekezetük ellenére nagyon érződött munkájukban a csapatgyakorlat hiánya. Az egyetemen annyira elszakadtak a csapatszintű feladatok irányításától, hogy sokszor alapvető dolgokat is újra kellett tanulniuk. A tevékenységük első felében csak azért tudták megfelelően működtetni a logisztikát, mert a szakterületek irányítói szakmailag jól felkészültek voltak.

Az MÖBK eddigi tevékenysége is igazolta a szakállományal szembeni követelmények érvényesítésének igényét. Az MÖBK állományát alapvetően egy katonai szervezettől akarják kiválogatni, amit a logisztikai beosztásoknál nem lehet megoldani. Sajnos mégis megtették úgy, hogy teljesen felkészületlen szerződéses katonát bíztak meg például a ruházati raktár vezetésével. De a jelenlegi váltóállomány kiválogatásánál is ragaszkodtak ahhoz, hogy Debrecenből legyen kijelölve a kontingens állománya, még úgy is, hogy a raktárosi beosztásokba arra felkészületlen lövész szerződéses katonák lettek kijelölve.

Az MMK-nál már minden parancsnok tuja, érti, az MÖBK parancsnoka - saját kárán tanulva - csak mostanra értette meg, hogy logisztikus beosztásokba csak szakképzett logisztikust szabad kijelölni.

1.3. Sok gondot okozott a haditechnikai és szaktechnikai eszközök kijelölése, összevezénylése a kontingensekbe. Ekkor szembesülhettünk azzal a ténnyel, hogy a haditechnikai eszközeink elöregedtek, sok a hadrafoghatatlan eszköz, a hosszú ideig tartó tárolás sem használt az eszközöknek. Ezek miatt elsősorban az egyedi eszközök kijelölése okozott nehézséget, a kijelölt eszközök nagy részének kiszállítás előtti felkészítése rendkívül sok munkával járt, beszerzési nehézségek miatt többször a csapatoknál lévő eszközökről kellett az alkatrészeket biztosítani a javításhoz. De még így is az MMK-ba közúton kitelepülő eszközök jelentős részét a menet alatt kellett javítani, a kerékgumit cserélni.

Egy évig gyakori volt a meghibásodás, szinte minden gumi, műanyag tartamú alkatrészt ki kellett cserélni. Ezt követően a gépjárművek üzemeltetése megbízhatóbbá vált, hadrafoghatóságuk javult.

Nagy hiba volt, hogy a katonai szervezetektől az MMK-hoz vezényelt eszközök utalvány nélkül, ideiglenes jelleggel kerültek átadásra. Ennek következménye, hogy még 1998-ban is volt olyan eszköz, ami utalványon nem került átadásra, mert már nem volt meg az átadó szervezet. Hiányoztak a teljességi jegyzékek, az életutat igazoló okmányok. Ezt a hibát a MÖBK megalakulásakor már - remélhetőleg - nem követtük el, de mivel nincs önálló állománytáblája, ezért csak vezényelni lehetett azokat. Ez az éves költségelszámolásnál, vagyonérték kimutatásnál jelenthet majd gondot.

Az MMK működése során új eszközként kedvező tapasztalatokkal került kipróbálásra a RÁBA alvázra szerelt vizes és hűtőkocsi, a TÁTRA típusú gépjárművek, a Parabellum pisztoly. Ezeknek a gépjárműveknek a javításához azonban még nincs alkatrész, a szerelő állomány nincs felkészülve a technikai kiszolgálásukra. Szerencsére csak kevés alkalommal volt szükség a helyszíni javításra, megbízhatóan üzemeltethetők.

1.4. A kontingenseknél megalakítandó anyagi készleteket, eszközöket szakintézkedés szabályozza. A megalakításukhoz szükséges anyagmennyiséget alapvetően az MH ellátó központjai biztosítják, illetve megvásárlásra kerülnek. Hogy ez milyen gondokat, problémákat okozott, azt az ellátó központok, szolgálat főnökségek ismerik leginkább. Ezzel nem kívánok foglalkozni.

Az elrendelt és kiszállított készletek nagyságát, összetételét alapvetően az determinálta, hogy a kontingensek hazánktól távol kell hogy működjenek, ahová az utánszállítás hosszadalmas, nem biztonságos. Ezért 2-3 hetes, van amiből egy hónapos tartalék ellátási készleteket tárolnak. Ennek elsősorban a KFOR-nál van nagy jelentősége, ahová az utánszállítást végző kamion jó esetben is csak 4-5 nap alatt ér ki.

A készletek összetétele az elmúlt négy év alatt a fenntartási javítóanyagokban változott jelentősen. Az MMK 1996-ban - a tapasztalatok hiányában - elsősorban a harci normákra alapozva - vitte ki a javító készleteket. Ez a béke üzemeltetés során típusonként leggyakoribb meghibásodásokat figyelembe véve módosult. A Műszaki Kontingens a működése során a harc- és gépjárművek az itthoni átlagnál jóval több kilométert

futottak, ami az egyes típusok meghibásodására (a hiba jellegére, gyakoriságára, stb.) hasznos tapasztalatokat adott, amit külön tanulmányban lenne célszerű feldolgozni.

A felkészítés egyik kiemelt feladata a személyi állomány felszerelése. Részükre külön ruházati kontingens komplett lett kialakítva, ami az évek során többször módosult. A komplettbe új cikként került:

- szövet deréköv,
- mállaöv,
- "Himalája" esővédő,
- gumicsizma bélésse,
- tisztí téli alsó, felső,
- napszemüveg,
- zseblámpa,
- kulacsvédő,
- kulacs belső műanyag tömítés.

A tapasztalatok alapján kikerült a komplettből a HS-40 zölding, sor fehérmemű, sporttáska. Az addig egy garnitúraként szereplő mállamellény hátizsákkal két külön cikkre lett szétszedve, mivel nem egyszerre használódnak el. Az IFOR-ra készült "*Tamás*" hálósákot ki kellett vonni és a régi típusú lett betéve a komplettbe (melegebb, van külső huzata, stb.). Kezdetben a zöld ruhához páncélos kabát volt kiadva, aminek az utángyártása megszűnt, így később a 88M kabát + bélés lett helyette kiadva.

Sok vita volt az MMK és most a MÖBK megalakulásakor is a *golyó elleni védelem biztosítása terén*. A lövéspróbák alapján a hazai gyártású acél sisakkal és golyóálló mellénnyel lett felszerelve mindkét kontingens személyi állománya. Még jelenleg is megfogalmazódnak igények egy-egy nyugati ország katonái által viselt ruházati cikk átvételére (bakancs, gyapjú fejfedő). Ezek többnyire nem megalapozottak és fölöslegesen vonják el a parancsnok figyelmét a még lényegesebb logisztikai kérdések megoldásától.

Mindkét kontingens megalakításának egyik legfontosabb mozanata volt a kiutazás, táborépítés, telepítés. Ennek tapasztalatait leghi-

telesebben a **közlekedési és elhelyezési szolgálat** tudja elmondani. Ugyanakkor, aki már volt a két táborban, láthatta, hogy más nemzetek katonái, az SFOR, KFOR parancsnokság által is elismerten kultúrált körülmények között élnek katonáink.

2.) A kontingensek működésének logisztikai biztosítása:

A kontingensek működése logisztikai biztosítására olyan logisztikai szervezet lett létrehozva, amely képes önállóan végrehajtani az ellátási, kiszolgálási feladatokat.

Még a felkészülés időszakában az SZFVK kidolgozta egy célszerű változatban a **Szervezeti és Működési Szabályzatot**, útmutatót adott a **Munkaköri Leírások** kidolgozásához. Ezeket is figyelembe véve, a helyszínen készítették el a helyzethez, a feladatokhoz igazodó vezetési okmányokat, amelyeket minden állományváltáskor ismertetnek az új állománnyal, bár ezt eleinte elhanyagolták a logisztikai főnökök.

Ezek a vezetési okmányok általánosságban fogalmazzák meg a logisztikai biztosítás rendjét, feladatait. Ettől konkrétabb a tábor működését szabályozó parancs, illetve az egyes feladatok végrehajtására kitelepülő alegységek logisztikai biztosítására készülő terv és parancs.

Az alaptáborban a logisztikai biztosítás rendje nem sokban különbözik a laktanyai ellátástól, csupán más a körülmény.

2.1. Az alaptáboron kívül feladatot végrehajtó alegységek logisztikai biztosítása is sok tekintetben hasonlóan kerül megszervezésre, mint idehaza egy-egy feladatra kitelepülő alegységé. A Műszaki Kontingens több olyan műszaki feladatot hajtott végre, ahová nagyobb létszámú alegységgel a tábortól nagy távolságra kellett kitelepülni. Az alegység logisztikai biztosítását a kontingens logisztikai részleg kikülönítésével, heti utánszállítással oldotta meg. Gyakori volt, hogy az üzemanyagot - a munkahelyhez közel települő - más nemzet biztosította térítés ellenében. De általában benzint ekkor is kellett utánszállítani, mert a NATO tagországok többségében csak dízel üzemű gépjárművet üzemeltetnek. A más nemzet által nyújtott szolgáltatások közül gyakran igénybe vették az elhelyezést, pihentetést, fürdetést, étkeztetést.

A más nemzetek által nyújtott étkeztetéssel az első napokban, hetekben rendkívül elégedett volt a személyi állomány, hozták a jobbnál jobb ötleteket a magyar konyhára. A többség - joggal - nagyon pozitívan érté-

kelte a sok salátát, zöldséget, gyümölcsöt. Az alaptáborban is igényként jelentkezett a több zöldségféle, gyümölcs és többen fanyalogva beszéltek a saját konyhákról. Ez persze két-három hét után lassan megszűnt, megunták az ételek egyhangúságát, hiányolták a leveseket, a magyaros ízeket, a nehéz fizikai munkával elvesztett energia pótlására a táborból kellett utánszállítani pótlékot (**Mostár**), a **Doboj-híd** építésénél a dán tábor parancsnokát arra kellett kérni, hogy nagyobb adagokat szolgáljanak ki.

Kis csoportokban, hosszabb ideig az alaptábortól távol feladatot végrehajtottak - a technikai és ruházati biztosításon kívül - minden tekintetben az alegységet befogadó más nemzetiségű táborhoz vannak utalva ellátásra. Ilyen csoportok működnek például télen Boszniában az utak járhatóságának biztosítására (SNIK csoportok).

Az alaptábor közelében dolgozó alegységek logisztikai biztosítását általában napi utánszállítással oldják meg.

Koszovóban az MÖBK a feladatait állandó munkahelyen hajtja végre, annak logisztikai biztosítását az élelmezés kivételével a kontingens végzi egy kidolgozott rend szerint. *Az étkeztetést a KFOR harcálláspontján és a Goles-hegyen is az angolok biztosítják.* Még nincs visszajelzés a minőségről, de ha hasonló lesz a Boszniában tapasztaltakéhoz, akkor azzal kell számolni, hogy nagyobb lesz a nyomás az alaptábor étrendjének megváltoztatására, ami hasznára is válhat a magyar konyhának. Az őrző, biztosító alegységek nem végeznek olyan nehéz fizikai munkát, mint a műszakiak, 24 óránként váltásra kerülnek, felváltva magyar és angol ételeket esznek, így nem tudják megenni egyik étkezést sem.

Összegezve az eddigieket, a munkahelyek logisztikai biztosítását többféle módszerrel oldják meg:

- saját erővel, eszközökkel kitelepülve,
- saját erővel, eszközökkel napi kiszállítással,
- saját erővel, eszközökkel más nemzetek szolgáltatásainak, ellátási forrásainak igénybevételével,
- más nemzetek egységeihez utalva, saját ellátással kiegészítve.

A saját, a nemzeti ellátás, kiszolgálás tehát nem hiányozhat, a nemzeti sajátosságok miatt más nemzet támogatása csak részlegesen vehető igény-

be. Az ellátási módszerek alkalmazására eddig gazdaságossági számve-
tések nem készültek, a logisztikai biztosítás megszervezésénél alapvetően
csak a biztonságosság, a folyamatosság, a megfelelő minőség igényét vet-
ték figyelembe.

**2.2. A logisztikai biztosításhoz szükséges anyagok, eszközök
Magyarországról történő utánszállítását, az egység szintű szakági ana-
litikus nyilvántartást a 64. Boconádi Szabó József logisztikai ezred
bázisán működő, majd annak állománytáblájába szervezett Nemzeti
Támogató Század tervezi, szervezi és hajtja végre.**

Okucaniba hetente kétféle alkalommal szállítják az MMK által igényelt
anyagokat, eszközöket, illetve szállítják haza a felesleges, javításra, mo-
sásra váró anyagokat, eszközöket.

1999. novemberében volt a 400. szállítmány. 1996. óta összesen 1.866
szállító járművel 2.828 tonna anyagot szállítottak ki. *Erről a 64. Boconádi
Szabó József logisztikai ezred az alábbi kimutatást készítette:*

Fsz.	Anyag neve	Kiszállított mennyiség (tonna)				
		1996	1997	1998	1999	Összesen
1.	Élelmezési	412,000	344,052	315,193	194,098	1.265,343
2.	Ruházati	40,130	27,932	16,786	14,255	99,103
3.	Üzemanyag	204,185	80,414	25,702	43,457	353,758
4.	Elhelyezési	200,250	59,542	863,26	35,878	381,996
5.	Műszaki	28,860	13,680	43,563	3,720	89,823
6.	Gépjármű	70,300	53,591	32,016	12,466	168,373
7.	Híradó	0,435	2,304	2,228	0,870	5,837
8.	Fegyverzeti	4,080	0,222	7,590	6,017	17,909
9.	Egészségügyi	6,010	1,315	3,295	3,250	13,870
10.	Posta	2,510	0,490	7,400	4,225	14,625
11.	Büfé áru	80,120	74,496	78,013	66,272	298,901
12.	Faanyag	60,000	5,700	8,200	0,005	73,905
13.	Egyéb	40,010	1,960	2,335	0,250	44,555
MINDÖSSZESEN		1.148,890	665,698	628,647	384,763	2.827,998

*A táblázatból is kitűnik, hogy a szállított anyag mennyisége évről-évre
csökkent. Ennek oka részben, hogy a kontingens létszáma fokozatosan
közel a felére csökkent. A gép- és harcjárművek igénybevételének csökke-*

nése, illetve az üzembiztonság növekedése miatt évről-évre kevesebb a gépjármű fenntartási és üzemanyag igény. A szállítandó élelmezési és üzemanyag viszont a helyi beszerzés miatt lett jelentősen kevesebb.

A hajtóanyagot a **Horvát INA Rt-től** vásárolja a kontingens a hazainál jóval kedvezőbb áron. Helyi vállalkozóval van szerződés a kenyér és péksütemény beszerzésére. Így a táborban naponta friss és jó minőségű kenyér kerül az asztalra.

Az Őr- és Biztosító Kontingens részére a **Nemzeti Támogató Század** nem végez utánszállítást. Ezt a nagy távolságú szállításra alkalmas eszköz hiánya miatt polgári vállalkozóval kell végeztetni. A század csak az anyagbeszerzésért felelős. Hetenként egyszeri szállítással, november végéig összesen 22 alkalommal 268 tonna anyag utánszállítás történt. Egy szállítmány 4-5 napig van úton, de volt rá eset, hogy meghibásodás miatt közel 10 nap alatt ért Pristinába. Ez idő alatt a romlandó élelmiszer megromlott, illetve a szavatossági ideje lejárt. Ezért a szállító felé érvényesítve lett a kárigény.

Koszovóban is alapvetően csak a kenyér és a hajtóanyag helyszíni beszerzésére van szerződés a büféáruval kiegészítve.

Felvetődik és az MH LFI szorgalmazza a helyi beszerzés körének bővítését, hogy csökkenjen a szállítási költség, ami elsősorban a romlandó élelmiszere értendő. Ennek megítélésében csak a jelentésekre tudok támaszkodni. Az MH MÖBK logisztikai főnök jelentése alapján Koszovóban nincsenek még olyan körülmények, hogy ott bárkitől szerződéssel, hosszú távon, garantált minőségben romlandó élelmiszert lehessen beszerezni. A közeli országban, Macedóniában **török vagy német kereskedőtől** lehetne megbízható minőségi árut beszerezni, de nagyon magas áron és az ő kínálatuk is messze elmarad a hazai választéktól. *A KFOR-ban nagyobb létszámban lévő nemzetek pedig nem vállaltak áruszállítást.*

Ennek ellenére talán még is ki lehetne erőszakolni a helyszíni beszerzést az élelmezési norma, az étrend szükségyszerű hozzáigazításával. A heti egyszeri utánszállítási igény azonban valószínűleg nem szűnne meg. A romlandó élelmiszer szállítása mellett hetente keletkeznek olyan azonnali anyag, eszköz igények, amelyek a tábor működéséhez szükségesek (például különleges gépjárművek felépítményéhez, áramfejlesztőhöz, stb. alkatrészt). De hetente szükséges a mosodai szállítás, a postai küldemények továbbítása. A szállítási költség jelentősebb csökkentése tehát csak honvédségi szállítóeszköz igénybevételel lehetséges.

2.3. A tapasztalatok összegzése során mindenképpen foglalkozni kell a nyilvántartással. Ez mindkét kontingens megalakulásakor sok gondot, problémát okozott.

A Műszaki Kontingens kiteleplésekor a konténerizált anyagokról, eszközökről nem készült megnyugtató, pontos nyilvántartás vagy jegyzék. A kiteleplés után egy-egy anyag keresésekor több konténer is fel kellett nyitni úgy, hogy az anyagfelelős nem volt jelen.

Az ÖBK kiteleplésekor a tapasztalatok ismeretében a konténerekben már benne volt a jegyzék, a konténerekről és azok tartalmáról kimutatás készült. A ruházati raktáros azonban a harmadik szerelvényvel utazott ki, a tábor telepítéséhez szükséges ruházati anyag pedig az elsővel. Így most is az anyagfelelős nélkül lett a konténer kinyitva, az anyag kiadva.

A Műszaki Kontingens szakági analitikus nyilvántartását az SZFVK szakági vezetői még itthon megnyitották (manuálisan, kartonon). Ugyanakkor a konténer jegyzékek, kimutatások hiánya, utalványok későbbi megküldése miatt kisebb káosz keletkezett a raktári készletek felmérésében. *A készletek pontos, tételes felvételével, a hiányok leírásával lehetett a nyilvántartást rendezni közel félév alatt.*

Az ÖBK esetében a kartonnyilvántartást itthon nem fektették fel. Részben azért, mert nem kaptak karton, nem volt elég idejük, másrészt bonyolulttá lett téve a központi készletből felvett anyagok kiutalványozása. *A felvett anyag, eszköz a felkészítést végrehajtó 62. gépesített lövészdandár részére lett kiutalványozva, az átvevő az ÖBK anyagfelelőse volt. Kiutalás után a 62. gépesített lövészdandár az összes felvett anyagot, eszközt átutalványozta a 64. logisztikai ezred részére. A logisztikai ezred Nemzeti Támogató Századnál lévő nyilvántartók ezt követően elkészítették az induló készlet tablót és megküldték a kontingens részére azzal, hogy aláírás után annak egy példányát küldjék vissza.* Ez csak 1999. október végéig fejeződött be, mivel a Nemzeti Támogató Század nyilvántartói szeptemberben kerültek állományba teljesen felkészületlenül. A felvételüket követően történt meg a felkészítésük és kezdhették meg a munkát a szakma ismerete nélkül. Teljes káoszt okozott, hogy a kontingens anyag-felelőseinek egy része felkészületlen volt, nem ismerte a szakmát. A ruházati raktáros szerződéses lövész katona, aki a bizonylatok alapján megkísérelte a nyilvántartást felfektetni. Ezt megelőzően azonban már bizonylat nélkül adott ki anyagokat az alegységeknek. Később a bizonylatokat beismerés alapján állította ki, azok egy példányát elküldte a

64. logisztikai ezredhez. Majd kiderült, hogy nem volt jó a bevallás, ezért csak a táborban maradt példányon javította a mennyiséget. *A hozzá nem értés, a táborépítés gyorsítása érdekében végzett szabálytalan kiadások, konténer felnyitása az anyagfelelős távollétében, a főnyilvántartás késedelmes rendezése miatt, 1999. december 10-én a ruházati anyaghiány és felesleg több millió forint.*

Az ESZKÖZ program ismeretének és a megfelelő mennyiségű számítógép hiánya miatt a két kontingensnél csak a manuális nyilvántartás feltételei biztosítottak. Viszont ahhoz, hogy a Nemzeti Támogató Száznál rendszeresített három nyilvántartó mindkét kontingens önálló nyilvántartását vezesse, szükséges, hogy a kontingenseknél szakági gépi analitikus nyilvántartást készítsenek.

2.4. A logisztikai szaktevékenységek tapasztalatait csak röviden egyekszem összefoglalni, elsősorban az MMK-nál szerzett tapasztalatra és a szakmából adódóan a hadtápra koncentrálva.

a.) A haditechnikai biztosítás az MMK működésének eddigi időszakában a logisztikai biztosítás egyik legsikeresebb területe lett. Ehhez mindig megvolt a jól felkészült, lelkiismeretes szakállomány, a megfelelő javítóanyag, alkatrész-ellátás. Szinte minden igényt teljesített a központi anyagraktár. Ugyanakkor mindig a lehető legjobb technikai eszköz került kiküldésre és volt kint tartalék technikai eszköz is. A központi javításra küldött eszközök javítása is elsőbbséget élvez, így az átlagosnál jóval rövidebb a javítási idő. Mindennek eredménye, hogy a hadrafoghatóság eléri a 95 %-ot. *Ez is igazolja azt, hogy a nem megfelelő hadrafoghatóságnak itthon sem az öreg eszközpark az oka, hanem ennek elsősorban gazdasági okai vannak.*

A Műszaki Kontingens eddigi működése során szerzett további tapasztalat, hogy az országtól ekkora távolságra lévő szervezet technikai biztosítása különösebb gond és probléma nélkül megoldható. A hazai szervizelést, javítást igénylő eszközök rövid idő alatt hazahozhatók, illetve szerviz brigád kiküldése sem megoldhatatlan. Ez az MÖBK-ra már nem igaz. Központi javítást igénylő eszközt csereszakasz kiszállításával muszáj pótolni, soros szervizelésre az érintett eszközt nem lenne gazdaságos hazaszállítani, a szervizelést végző vállalat, szervezet kell hogy kimenjen a helyszínre. Ez utóbbira vonatkozóan még nincs döntés, de rövidesen szükséges lesz a probléma megoldása a RÁBA típusú gépjárművek esetében. De szervizcsoport kiküldése szükséges például a TC-10-as üzemanag-

tároló és -töltő tartály üzembe helyezéséhez is. Ehhez hasonló esetek megoldására, szervizcsoportok szállítására valószínű a honvédségi légi szállító eszközök rendszeres igénybevétele válik szükségessé.

Feltétlenül ki kell hangsúlyozni a technikai kiszolgálások rendszerének működtetését, ami növeli az eszközök üzembiztonságát. Fontos továbbá az eszközök helyszíni műszaki vizsgáztatása, környezetvédelmi felülvizsgálata. Ennek technikai feltétele mindkét kontingensnél megvan, a személyi feltétele azonban nem volt meg mindig. *Gyakran kellett az MMK-hoz a 64. logisztikai ezredtől kiküldeni olyan személyt, akinek volt jogosítványa a hatósági vizsgálatok elvégzésére. A javító állomány kiválasztásakor azonban törekedtünk arra, hogy legyen köztük ilyen személy, hogy így önállóan képesek legyenek a vizsgáztatásra.*

A tapasztalatok alapján fokozatosan javult a műhely felszereltsége, lehetősége, ami feltétlenül szükséges volt a már jelzett eredményes munkához. Nagyon hasznos volt a korszerű gumiszerelő berendezés üzembe helyezése, működtetése. A számottevő gumikopás mellett, e nélkül elképzelhetetlen lenne a gumicsere. A jelentős hőmérséklet különbség miatt is nagy figyelmet fordítanak a téli igénybevételre történő felkészülésre. Erre az első télen a hajtóanyag rendszerben keletkezett dugulások hívták fel a figyelmet. A nyári gázolajat nem cserélték le télire, illetve volt olyan gépjármű, amelyik keveset üzemelt ahhoz, hogy az üzemeltetés során cserélődjön ki a gázolaj. Így a tél beálltával a nyári gázolajból kivált a parafin és eltömítette a hajtóanyag-szűrőt. Ma már télen, nyáron egységesen téli gázolajat használnak.

b.) Az ételmezési ellátást is tábori körülmények között kezdte meg a Műszaki Kontingens. A mozgókonyhákat rövid időn belül gáztüzelésre cseréltük le, majd ezek is kiváltásra kerültek gázszámmal. Évente 2-3 konyhasátor ment tönkre, a szakácsok naponta hosszú ideig mostoha körülmények között dolgoztak. Nyáron a nagy melegben, télen dermesztő hidegben kellett főzniük kormozó, füstölő mozgókonyhák. Nem bizo-nyult célszerű megoldásnak évekig a tábori körülmények közötti főzés. 1998-ban végül is konténer konyha épült és Koszovóban már eleve így lett megtervezve a tábor építése.

A Műszaki Kontingensnél a VI. számú ételmezési norma szerint történik az étkeztetés, de felszámolhatják a különböző pótlékokat és a víznormát. Az ÖBK részére már a VI. norma kétszerese lett megállapítva pótlékok nélkül. De várható a norma egységesítése mindkét kontingensnél.

Az élelmezési ellátás minősége elsősorban a szakácsállománytól függ, de e tekintetben is sokat számít, hogy jól felkészült élelmezési szaktiszt irányítsa a szakterületet. A Műszaki Kontingens első évi működésének tapasztalatai alapján erre mindig nagy figyelmet fordítottunk. A gazdálkodás, a folyamatosan jó minőségű, kiegyensúlyozott ellátás szempontjából fontossá vált, hogy az illetmény felhasználásról naponta vezessenek nyilvántartást. Nem lehet itt sem elhanyagolni a megmaradt élelmiszerek visszavételezését, a pontos étkezési létszám alapján történő anyagigénylést. A Műszaki Kontingensnél az első évben bekövetkezett túllépés egyik oka volt az utóbbi elhanyagolása. Kezdetben a teljes létszámra igényelték a beszerzést, függetlenül attól, hogy sokan nem a táborban étkeztek. Így a romlandó élelmiszerből is a szükségesnél több került beszállításra, amit muszáj volt felhasználni. Ma már 1-2 napos létszámponosítással történik az anyagigénylés. Az ÖBK-nál, ahová csak hetente egyszer van utánszállítás, 7-10 napra előre kell a létszámot megadni. Szerencsére itt a feladat jellegéből adódóan nincs nagy létszámingadozás és a beszerzett romlandó élelmiszer is tartós tárolású. A húsipari vállalatok által gyártott 10-14 napos tartós tárolású, vákuum fóliázott húsok, húskészítmények beváltak. Kissé drágák, de a tárolásuk biztonságos, ami a hosszú szállítási idő miatt fontos.

c.) Külön meg kell említeni a vízellátást, amelyik mindkét kontingensnél az ellátás gyenge pontja. A Műszaki Kontingens alaptáborá távol van a vezetékes víztől, a többször fúrt kút vize ivásra alkalmatlan. Így naponta állandó szállítással kell a vizet biztosítani. Azonban a magyar szabvány szerint ivásra ez a víz sem alkalmas. Ivásra palackozott vizet szállítunk itthonról. Ez kezdetben csak szénsavas víz volt, amit az igényeket figyelembe véve szénsavmentes vízzel kellett kiegészíteni.

Koszovóban az MÖBK táborában van vezetékes víz, ami ivásra alkalmas, de nagyon bizonytalan az ellátás, gyakori a vízhiány. Ilyenkor 20 km-ről kell a vizet szállítani vízszállító gépjárművel, ami természetesen itt is kiegészítésre került palackozott vízzel.

Fontos tapasztalat, hogy a Magyarországon forgalomban lévő ásványvizek egy része nem felel meg az egészségügyi követelményeknek. Az MMK részére az első időszakban szállított ásványvizet az MH KÖKKI megvizsgálta és fogyasztásra alkalmatlannak találta. Fontos tehát a szállítási szerződéskötés előtt a minőségvizsgálat.

d.) A logisztikai szakfeladatok közül még egyet tartok szükségesnek megemlíteni, ez az állományváltás logisztikai biztosítása, ami kie-

melkedő fontosságú feladat a kontingens életében. Elsősorban az anyagfelelősi beosztásban lévők váltásának megszervezése igényel nagyobb figyelmet. Ők a teljes váltás előtt két héttel már megkezdik az átadás-átvételt a táborban. Ezt megelőzően a 64. logisztikai ezrednél egyeztetik a nyilvántartásokat és ezt követően kerül sor a leltározásra. Ez a Műszaki Kontingensnél már begyakorlott rendben folyik le, általában elhanyagolható hiányokkal.

A váltás másik fontos mozzanata a váltásra kerülő személyi állománytól a részére kiadott ruházat, felszerelés, technika levétele. A technika, felszerelés, fegyverzet leadására mindig a táborban került sor. A leadott fegyvereket haza kell szállítani, a következő váltásnak történő kiadáshoz. A ruházatot kezdetben itthon vette le a 64. logisztikai ezred Ercsiben. Ez igen bonyolult, sok túlmunkával és anyagmozgással járó feladat volt és azzal is kellett számolni, hogy többen csak többszöri felszólítás után voltak hajlandók a ruhát leadni. Ezt úgy módosítottuk, hogy a táborban vették le a ruhát egy gyakorló öltöny kivételével, illetve ma már ezt is leadhatják, mert mindenkinek van lehetősége civil ruhát a váltás idejére beszerezni.

Egy-egy leszereléskor nagyon sok volt a hiány, aminek rendezése jelentős adminisztrációs munkával járt. Ezek nagy része nem is volt tényleges hiány, csak a leszerelő meg akarta tartani magának a négyzínnyomású gyakorlóruhát, ami idehaza még csak szűk körben volt rendelkezésre. Ma már lehetősége van mindenkinek a ruházati utánpótlási illetményének terhére ezeket megvásárolni, a hiányt pótolni.

Az állományváltások során ésszerűsítettük és tettük gazdaságosabbá az új állomány felszerelését. Eleinte a teljes kontingens komplett, az új állomány részére új cikkből került kiadásra. A komplettben azonban vannak olyan cikkek, amelyeket nem kell mindig új cikként, hanem a régi állomány által leadottat kell kiadni. *Ilyenek például:* málhazsák, málhamevény, hálósák, kulacs, stb.

Az MÖBK-nál az állományváltáskor a civil ruhában történő hazautazás nem megoldható, így más megoldást kell kidolgozni a ruházati komplett levételére.

A teljesség igénye nélkül - csak a saját élményeimre támaszkodva - ennyiben kívántam a békefenntartó műveletek logisztikai biztosításának eddigi tapasztalatait összefoglalni. Ez lehetne sokkal gazdagabb, bővebb is, de az emlékezet korlátozza a tapasztalatok feldolgozását. Sajnos az

elmúlt négy évben nem folyt céltudatosan a tapasztalatok gyűjtése. Nem követeltük meg a kontingensnél fontosabb logisztikai beosztásokban lévőkötől sem, hogy leszerelés előtt írják meg tapasztalataikat, javaslatukat, pedig ez a Munkaköri Leírásban is megfogalmazott feladatuk volt.

Összességében a saját visszaemlékezésem alapján a békefenntartó műveletekben résztvevő magyar szervezetek, elsősorban a Műszaki Kontingens logisztikai biztosítása rendkívül sokat fejlődött. *A kezdeti szakmai hiányosságokat fokozatosan sikerült felszámolni, ma bátran állíthatom, hogy a Magyar Műszaki Kontingensnek van az egyik legjobbban működő logisztikai szervezete.*

A tapasztalatok birtokában elvárható lett volna, hogy a MÖBK logisztikai biztosításának megszervezésekor ne jöjjenek elő ugyanazok a hibák, mint az MMK-nál. Sajnos a szakmai hozzá nem értés, a nyilvántartás, anyagmozgatás hibái a MÖBK megalakulásánál is zavarokat okozott a nyilvántartásban, a készletek felmérésében. Ugyanakkor a logisztikai biztosítás konkrét végrehajtása terén - figyelembe véve az MMK tapasztalatait is - viszonylag rövid idő alatt kialakult a megfelelő rend, bár még vannak megoldatlan kérdések (*technikai eszközök hazai szervizelése, állományváltás végrehajtása*).

Az egyik legfontosabb tapasztalatnak tartom a nemzeti támogatás jelentőségét, ami nélkül a kontingensek nem képesek működni. Minél közelebb van a nemzeti támogató elem, annál biztonságosabb a kontingensen belüli logisztikai tevékenység. A nemzeti támogatásban keletkező zavarok esetén azonnal érezhető azok negatív hatása a kontingenseknél.

A logisztikai biztosítás megszervezésénél fontosnak tartom továbbá a jól felkészült szakállomány jelenlétét, a logisztikai biztosítás rendjének pontos, részletes megszervezését, a felkészülés időszakában már megnyitandó pontos nyilvántartást, az átadásra kerülő anyagok, eszközök útjának egyszerűsítését, a kontingenstől jövő elfogadható, ésszerű javaslatok figyelembevételét, megvalósítását, a segítő jellegű szakmai ellenőrzéseket, amelyek visszaigazolást jelentenek a kint lévő szakállomány munkájára vonatkozóan.

A KFOR KONTINGENS LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI A VÉGREHAJTÓ SZEMSZÖGÉBŐL

A Nemzeti Támogató Század helyzetéről, a KFOR kiszolgálással kapcsolatos tapasztalatokról

Matos István¹

A tapasztalatokat az alábbi témakörök köré csoportosítom:

- A küldöldi katonai missziókba beosztott magyar erők utánpótlásának biztosítására létrehozott Támogató Század felállításának körülményei, feladata, felépítése, felszerelése.

- Az utánpótlás, ellátási feladat végrehajtásának rendszere, tapasztalatai.

Az alegység bázisát a korábban kizárólag SFOR feladat végrehajtására ideiglenes alegységként létrehozott Nemzeti Támogató Század mintegy 22 fős (gyakorlati munkát végző) állománya képezte. A század állományába 1999. július 15-én megjelent és július 1-től visszamenőlegesen hatályos állománytábla helyesbítő ívvel, integrálásra került a 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred állományába.

Ezt követően megkezdődött az elrendelt szervezeti felépítésre történő átállás ügy, hogy a már eddig biztosított Műszaki Kontingens ellátása és kiszolgálása csorbát ne szenvedjen.

Már elkezdődött a KFOR-ba beosztott Őr- és Biztosító Kontingens (ÖBK) felkészítése, amikor a logisztikai ezred parancsnoka intézkedést kapott, egy hozzávetőlegesen 120 fős támogató alegység állománytáblájának megtervezésére. Az ezred parancsnoka az egység logisztikai főnökét és engem jelölt ki a feladat végrehajtására, így a SZVK LOG. CSF-ség kijelölt tisztjével közösen került megtervezésre a támogató század állománytáblája.

---

1. Matos István mk. alezredes, a MH 64. Boconádi Szabó József logisztikai ezred mb. parancsnoka

Alapvető adatként jelölték meg a tiszti, tiszthelyettes és szerződéses állomány létszámát. Az alegység feladataként került meghatározásra a külföldi katonai missziókba (SFOR, KFOR) beosztott magyar kontingensek utánpótlásának, ellátásának biztosítása.

A Támogató Század feladata:

- A kontingensek anyagi igényeinek gyűjtése, csoportosítása, továbbítása az adott anyagellátó központba;
- Az anyagok beszerzése, készletezése, vámolása, kiszállítása, kiszállítása a kontingensekhez;
- Az anyagok és eszközök számviteli nyilvántartása;
- Meghibásodott és helyszínen nem javítható technikai eszközök hátraszállítása, javításba utalása vagy javíttatása;
- Tábori kiszolgálási feladatok végrehajtásának megszervezése (postai szolgáltatások, mosatás);
- Pénzügyi szolgáltatások biztosítása.

A Támogató Század felépítése a következő:

- Század parancsnokság;
- Anyag tervező részleg;
- Szállítási tervező részleg;
- szállító szakasz (ezen belül 1-4. szállítóraj):
  - 1. szállítóraj: biztosítja a konténerszállító gépkocsikat,
  - 2. szállítóraj: biztosítja az 5 t-s terepjáró tehergépkocsikat,
  - 3. szállítóraj: biztosítja a hűtő -és kenyérszállító gépkocsikat,
  - 4. szállítóraj: biztosítja az üzemanyagtöltő -és szállító gépkocsikat.

- Tároló és rakományképző szakasz:
  - *rakományképző raj: biztosítja az anyagok készletezését, szállításához való előkészítését,*
  - *tároló raj: állományába tartoznak a raktárosok,*
- Őr és biztosító szakasz:
  - *őrraj,*
  - *forgalomszabályzó raj,*
  - *1-2. rádió állomás,*
- Javító, vontató-szakasz:
  - *javítóraj,*
  - *vontatóraj.*

Technikai eszköz állomány:

(A teljesség igénye nélkül a leglényegesebbeket kiemelve)

- 20 t-s konténerszállító gépkocsi 6 db (4 db TATRA-815);
- 20 t-s konténerszállító pótkocsi 3 db (1 db meglévő);
- 5 t-s terepjáró terhegépkocsi 8 db (8 db URAL - 4320+
3 db 5 t pótkocsi);
- 20 t-s konténerakkódó és szállító gépkocsi 2 db (1 db RÁBA vontatóval rendelkezünk, 1 db LIAZ vontatású vezénylés alapján áll rendelkezésünkre);
- 12 m³ üzemanyag szállító gépkocsi 1 db (1 db RÁBA);
- 5 m³ üzemanyagszállító és töltő gépkocsi 4 db
(Jelenleg nem áll rendelkezésre);

Állománytáblán felül rendelkezünk 2 db RÁBA-833- as kamionnal.

A század meglévő szállítási kapacitása:

- *szilárd anyagból:* 190 t
- *folyékony hajtóanyagból:* 12 m³

Az alegység létrehozásának tapasztalatai a következők

Az ezredparancsnokság az állománytábla helyesbítő ív megjelenését követően lefolytatta a személyi beszélgetéseket az érintett hivatásos állománnyal.

A szerződéses katonai beosztások feltöltése jelenleg is folyamatban van.

Az előírt szervezetre történő átállás az elvárható szintnél lassabban halad, mivel a jelentkezők központi egészségügyi vizsgálatának ütemezése lassú.

Gondot jelent, hogy a megemelkedett egészségügyi, pszichológiai, fizikai alkalmassági követelményeknek, a jelentkezők egy része tud eleget tenni, ami tovább lassítja az amúgy sem zökkenésmentes feltöltést. További lassító tényezőként jelentkezik, az erkölcsi bizonyítványok beszerzése, így egy szerződéses katona felvételének ideje 6 - 8 hetet is meghaladhatja. Természetesen amennyiben az egészségügyi vagy pszichológiai vizsgálaton a jelentkező nem felel meg, ki kell várni a fellebbezési időt vagy újra meg kell hirdetni a beosztást, amely tovább bonyolítja az amúgy sem egyszerű felvételi rendszert. A lassú feltöltés miatt elhúzódik a bevonultak alapképzése és szakbeosztásra történő felkészítése is.

Az SFOR feladat folytatásával, a KFOR feladat beindításával, az új szervezeti felépítésre történő átállás feladataival együttesen a század gerincét képező hivatásos állomány leterheltsége többszörösre emelkedett, ami esetenként az erők elaprózódásához vezetett. Ez bizonyos szakterületek vonatkozásában lemaradást okozott.

Az alegység bővítése esetén a századot ki kell egészíteni vizszállító gépkocsikkal, nyerges vontatókkal. Célszerű lenne bővíteni ellátó és egy nagyobb javítóalegységgel. Így akár előretolt logisztikai alegységként is működtethető.

Mivel a korábbi, igeiglenes Nemzeti Támogató Század kizárólag szállító aleggységként működött, a szállítási feladatok KFOR-ral összefüggő növekedése nem jelentett problémát, ugyanakkor a megszorított tárolási, raktározási feladatok végzése gondként jelentkezett, mivel az ezekre a beosztásokra kijelölt állomány szakfelkészítése késve fejeződött be. A raktárosok beosztásának átadás - átvételét időben nem tudtuk végrehajtani.

Nehézségek jelentkeztek a nyilvántartási feladatok végzése során is. A számviteli- nyilvántartói beosztásba felvett szerződésesek a szállítási feladatok beindulását követő két hónappal kezdhették csak meg a munkavégzést, - a tárgyi és egyéb feltételek hiánya miatt - tekintélyes lemaradással.

A század esetében megelőző felkészítésről nem beszélhetünk, mivel előbb kezdődött a KFOR kiszolgálási feladat, majd azt követően a felkészülés.

A szállítás megkezdése során felmerültek olyan problémák, amelyek a feladat sürgős megkezdésétől és az előkészítési idő hiányából adódtak.

Ilyenek voltak:

- A feladat megkezdése előtt nem volt közös felkészítés a kontingens és a támogató század azonos feladatkört ellátó személyei részére (anyag tervezőknek: az anyagigénylés rendje, nyilvántartóknak: a kiadott intézkedések egységes értelmezése, végrehajtása);

- A kiküldendő szállítmány kísérőokmányaira nem volt kiadva egységesen elfogadott minta, amiből adódóan az első szállítmányoknál kisebb - nagyobb zökkenők fordultak elő a határátlépés során;

- A kontingens felkészítésének időszakában a számviteli feldolgozás nem az időszaknak megfelelő módon történt, ebből adódóan a század számviteli csoportjának felállításakor már plusz feladatként jelentkezett a felgyülemllett anyagok feldolgozása;

- A pristinai kontingens nem rendelkezik megfelelően felkészített nyilvántartó állománnyal, a megfelelő számítógéppark mellett sem képes a részére előírt nyilvántartási feladatokat végrehajtani. (pl.: menetlevelek feldolgozása);

- A szabálytalanul kitöltött utalványok nehezítik a számviteli feldolgozás menetét. (nem szerepel rajta a mozzgatás célja - leadás, javítás);

- A visszarámló AFOR anyagok beazonosíthatatlanok. (NTK kód nélkül jönnek);

- Nem rendelkezünk semmiféle számviteli kimutatással az AFOR anyagokról;

- Az anyagigénylések pontatlanok, sok esetben nem azonosítható egyértelműen a kért anyag;

- A kiküldött nyitókészletek tablói vontatottan érkeznek vissza, az anyagok mozgását így nem lehet figyelemmel kísérni;

- Az MH. szinten leállított személyi mozgások miatt a hivatásos tiszthelyettesi beosztásban lévő négy fő hiány pótlása nem megoldható, ugyanakkor egy teljes tervezési részleg hivatásos állománya hiányzik. A fennmaradó 14 fő ht. tiszthelyettesre az SFOR, KFOR szállítások mellett kiképzési, szolgálati és egyéb terhek nehezedenek;

- Az állománytáblában előirt technikai eszközök beérkezése lassú, a beérkezett, nagyjavított eszközök műszaki állapota több esetben megbízhatatlan, átvizsgálás előtt nem alkalmasak nagy távolságú manőverek végrehajtására;

- Speciális, nehézgépkezelői (daru) beosztásban lévő személyek szakképzése helyileg nem megoldható. Darukezelő jelenleg egy fő van az alegységnél, szabadsága idején pótlása nehéz feladat elé állítja a századot;

- A század részére igényelt gépjármű- javító anyagok vontatottan érkeznek az alegységhez. A havonta 3-4000 km-t futó gépjárműveknél a terepjáró gumikat 4-5 hónap elteltével cserélni kellene, de ez anyagi források hiányában nem megoldható;

Az igényelt közúti gumik beszerzése nem valósult meg, pedig a gazdaságossági, illetve biztonsági okok miatt célszerű lett volna;

- A század nem rendelkezik megfelelő mennyiségű 20 tonnás konténerrel, így a tárolási feladatok egyelőre nehezen oldhatóak meg;
- A kontingens helyi beszerzései nincsenek kellő összhangban a támogató század tevékenységével. Előfordult, hogy a kontingens irreális igényei miatt a hazai beszállító olyan beruházásra kényszerült, ami 3 hét múlva feleslegessé vált;
- A központi beszeresű anyagok esetében az igénylés esetenkénti átfutási ideje néhány esetben 1,5 - 2 hónap, helyi beszerzésű élelmezési anyagok kivételével.

A negatívumok mellett sok hasznos tapasztalatot szereztünk, melyeket a gyakorlati élet során kellőképpen alkalmazni tudtunk. A SZFVK LOG CSF meghatározta részünkre, hogy a kontingensek felkészítésében tevőlegesen vegyünk részt és erre részünkre a felkészülés idejében 8 órát biztosított. Ez idő alatt az anyagtervező állomány megismerkedhet egymással, egységes értelmezést nyerhetnek az anyagok igénylésének, mozgatási határidejének, nyilvántartásának kérdései, valamint a vonatkozó utasítások és szabályzók.

Szeretnénk külön köszönetet mondani *Fereny Ferenc mk. ezredes* Úrnak, a hathatós támogatásáért, melyet a támogató század korszerűsítése érdekében fejtett ki. Itt szeretném példaként felhozni, hogy talán a Magyar Honvédség viszonylatában egyedülálló alakulatként mondhatjuk el magunkról, hogy nem csak hallottunk, a GPS műholdas járműkövető rendszeréről, hanem a gyakorlatban is alkalmazhatjuk. Így lehetőségünk van nemcsak az Okuchaniba utánpótlást biztosító konvoj helyzetének követésére, hanem a pristinai ellátást biztosító civil kamionba történő mobil egység beépítésével nyomon követni a kamionok helyzetét. A rendszer működése óta mentesültünk az állandó jelentési kötelezettségeink alól, mivel a Közlekedési Központ szakemberei az adatok számítógépeinkről történő lekérdezésével szinte nyomon követhetik az egyes szállítmányok útját.

Bízom abban, hogy a 2000. évben tovább korszerűsödik az utánpótlási feladatot végrehajtó alegységünk technikai felkészültsége, gépparkja, természetesen igényeljük előljáróink segítségét a ruházati és fegyverzeti anyagok korszerűsítésében is.

MAGYAR ŐR ÉS BIZTOSÍTÓ KONTINGENS LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSA

Vitár Zsolt¹

Előadásom első részében a kontingens itthoni (Táborfalvai kiképző bázison megtartott) megalakításával, felkészítésével, a második részben a diszlokációval és az eddig szerzett kinti tapasztalatokkal kívánok foglalkozni.

1.) A kontingens megalakítására és felkészítésére alapvetően 1 hónap állt rendelkezésre. Amely magába foglalta az állományjegyzék szerinti személyi és anyagi-technikai eszközökkel való feltöltést is.

Alapvetően a személyi feltöltést az MH 62. Bercsényi Miklós gépesített lövész dandár bázisára, illetve az MH 3. gépesített hadosztály állományára kellett építeni. A beosztásra jelentkező személyek kiválasztása során rendező elvként az adott beosztáshoz megfelelő iskolai végzettség, rendfokozat, szakmai tapasztalat, illetve néhány esetben sajnos a kényszer érvényesült. Itt kívánom megjegyezni, hogy az állományjegyzék összeállításakor nem vették figyelembe a kontingens speciális feladatait és esetleges kérelmeit. A kontingens állományjegyzéke a kiutazás előtti napokban véglegesült, így az otthoni felkészítés ideje alatt is több személy beosztása változott. Ezért fordulhatott elő az, hogy a ruházati raktárosi beosztást olyan szerződéses őrzető látja el, aki alapvetően nem ruházati, de még csak nem is hadtápos szakember, így szakmai tapasztalatai sincsenek. A feladatát ennek ellenére el tudta volna megfelelő szinten látni, ha a megalakítás során a Magyar Honvédség Szárazföldi Vezérkar logisztikai csoportfőnök 163/1999. intézkedésében meghatározottak szerint szakmai kiképzés végrehajtására is lett volna lehetőség.

A kiképzés során nem érvényesült a megalakuló kontingens irányába a rászállítás elve, hanem minden anyagért és technikai eszközért a kontingens "**szak**" állományának kellett elutazni és ellátó központokból, illetve

---

1. Vitár Zsolt százados, Magyar Őr és Biztosító Kontingens logisztikai főnöke

átadó alakulatoktól átvenni az anyagokat. Egyeztetési problémák miatt ruházati anyagok vonatkozásában előfordult az, hogy egy időben több helyről kellett anyagokat átvenni, így a raktáron kívül a vegyes anyagraktár parancsnok, illetve a logisztikai század szolgálatvezető is vett át anyagokat. A rendelkezésre álló rövid idő és az anyagok, technikai eszközök nagy mennyisége miatt az anyagok átvételekor *"átvételi kényszerben"* voltunk. Értem ez alatt, hogy nem minden esetben tudott érvényesülni a szabályos átadás-átvétel az átadó szervezet és a kontingens részéről az átvételt végrehajtó személy között. Az előző gondolatokhoz kapcsolódóan további gondolatok okozott, hogy egy adott szakanyag vonatkozásában a tervezett raktáron kívül mások is vettek át anyagot (pl.: ruházat). Ennek lett következménye, hogy a szakanyag kezelő személy nem volt tisztában anyagi készleteinek mennyiségével és összetételével. Ennek egyenes következménye volt, hogy a diszlokáció tervezésének ideje alatt a kontingens logisztikai főnöksége nem rendelkezett pontos anyagi-technikai kimutatással.

Az átcsoportosítás tervezése két részletben történt. Az első szerelvénnyel az előkészítő részleg, további négy szerelvénnyel a főerők diszlokációja került végrehajtásra. A szerelvények átgondolt, tervszerű összeállítása a korábban taglalt hiányosságok miatt nagyon bonyolult feladat volt.

Az előkészítő részlegnek képesnek kellett lennie megteremteni a főerők kiérkezéséig az alapvető élet- és működőképességhez szükséges feltételeket. Hangsúlyozni kívánom, hogy mindezt az anyaországtól mint-egy ezer kilométerre, minden előzetes tapasztalat nélkül, hadműveleti területen kellett végrehajtani. Mivel az előkészítő részleg állományában katonanők nem vehettek részt és az anyagkezelők egy része - élelmezés, ruházat - nő, gondot okozott a kiérkezett szakanyagok kezelése. (Pl.: a sátoranyag az előkészítő részleggel kiérkezett lezárt, lepecsételt konténerben az anyag-kezelő pedig még Magyarországon tartózkodott.) Ez anomáliákhoz vezetett, hiszen az anyagok felhasználására a tábor kiépítéséhez mindenképpen szükség volt, azonban azok felhasználása ebben az időszakban teljesen ellentétes volt a Magyar Honvédségben jelenleg érvényben lévő szabályzókkal. (Az anyagmozgással egy időben nem készültek bizonylatok.)

A többi szerelvény összeállítását szinte lehetetlenné tette, hogy a diszlokáció folyamatában is folyt az anyagok és eszközök csoportosítása. Az anyagok és haditechnikai eszközök átvétele a szerelvények berakodása közben is folyamatos volt, így a szerelvényekre felrakott anyagok VÁM kezelése és a Románián való áthaladásának engedélyeztetése napokon keresztül tartó éjszakai munkára kötelezte a kontingens logisztikai szakállományát. Ekkor kaptunk értesítést azon szállítási szabályokról, melyek szerint a mi fegyverzeti szabályainktól eltérően nem szállíthatóak ugyanabban a konténerben különböző típusú lőszerrek. Ezért a berakodás előtt a hat konténerben elhelyezett mintegy 70 tonna lőszer át kellett csoportosítani és végre kellett hajtani az előkészítő részleg lőszerének betárazását. Ezt a lőszerraktár vezető irányításával egy lövész szakasz hajtotta végre a berakás előtti utolsó éjszakán.

Összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy a Szárazföldi Vezérkari Főnök 163/1999. intézkedésében meghatározottakból szinte semmi sem valósult meg az előkészítés időszakára vonatkozóan.

2.) A kiérkezést követően az első probléma a kivagonírozás megszervezése és biztosítása volt. Nem elhanyagolható tényező, hogy a kivagonírozás éjszaka 4 napi vonatút után idegen - nem ismert veszélyekkel teli - környezetben folyt. *Mindezekén túl Koszovó Polje állomásra a szerelvényeknek megfordítva kellett volna beérkezni, de Görögországban az előre megszervezettekkel ellentétben nem egyszer, hanem kétszer fordították a szerelvényt, így a BTR-80/A harcjárműveket - melyek a vasúti kocsiknál szélesebbek - a többi eszközzel együtt tolatva kellett kirakni éjszaka, közvilágítás nélkül.* Az állománynak az utazás fáradtságával, a bennük lévő egészséges félelemmel és a rajtuk lévő - a biztonsági előírásoknak megfelelően - golyóálló mellényben és acélsisakban, töltött fegyverrel kellett a feladatot végrehajtani, amelyet mindezen körülmények ellenére - vagy éppen ezért - fegyelmezetten, gyorsan hajtottak végre. A vasúti kirakások s a tábor területére való beérkezések a nehéz körülmények ellenére balesetmentesen, esemény nélkül kerültek végrehajtásra.

A tábor felépítése érdekében a teljes állomány nem tudott az építésben részt venni, mivel az előre meghatározottakhoz képest a szolgálatba lépés idejét előbbre hozta a KFOR főparancsnoka. Ezért a logisztikai szakállomány nem szakfeladatokat, hanem táborépítési feladatokat hajtott végre.

A logisztikai nyilvántartások felfektetéséhez a raktárak működtetéséhez szükséges semmilyen nyomtatvánnyal nem rendelkezünk. A szükséges okmányokból az otthoni személyes kapcsolatok útján tudtunk egy-egy példányt beszerezni, ezeket fénymásoltuk, így kezdtük meg az okmányok felfektetését. A nyilvántartások felfektetésével kapcsolatban el letünk kötelezve az *Eszköz programban analitikus nyilvántartás* vezetésére, de ezt a program hibája miatt a mai napig nem tudtuk végrehajtani, ezáltal *a Magyar Honvédség Szárazföldi Vezérkar Csoportfőnök és a Honvédelmi Minisztérium II. Területi Pénzügyi és Számviteli Igazgató 216/1999. együttes intézkedésében foglaltak nem valósulhattak és valósulnak meg a mai napig sem.*

A **Nemzeti Támogató Elem**, amely a többi KFOR misszióban résztvevő országtól eltérően nem *Skopjeben*, a mögöttes harcállásponton települ, *hanem Kaposváron támogató század formájában*. Kérkezésünk után hozták létre, ezért az utánszállításokkal és egyéb együttműködéssel problémák voltak. Páncélos anyag utánpótlást az elküldött igénylések ellenére október végéig nem kaptunk. Az előjárók intézkedésére megvizsgáltuk a helyi beszerzések lehetőségét. A KFOR-ban szolgáltatot teljesítő más NATO nemzetekkel való együttműködést nehezíti az, hogy a rendszeresített "**Nemzeti Támogató Elemet**" keresik, akinek helyben kell a kapcsolatot tartani. Nekünk ilyen szervezeti elemünk nincs, ezért a kontingensben végzett munkán felül ezeket a feladatokat is el kell végeznünk. Ezt nehezíti, hogy *Skopje a táborunktól 96 km-re fekszik* és a *Macedon-Kosovói határon* rendszeresen több órás várakozás után lehet átjutni. Emiatt egy-egy rövid tárgyalás vagy megrendelés a ráfordított effektív egy-két óra helyett esetünkben egy teljes napot vesz igénybe.

Az előadás első feléhez kapcsolódva, melyben kontingensünk állományjegyzékének összeállításával kapcsolatban szóltam, ezen a ponton feltétlenül *meg kell említenem, hogy a magyar Őr- és Biztosító Kontingens 5 szervezetszerű raktárossal rendelkezik - 3 raktárvezető, 2 raktáros - ahol az egyik legnagyobb forgalommal és szakmai felkészültséget igénylő raktárnál (ruházat) az első turnusban - amely amúgy is a legösszetettebb és szakmailag a legnagyobb kihívást jelentő - egy szerződéses őrvezető lett a raktárosi beosztásba kinevezve*. A kontingens kezelésében lévő egyéb anyagok vonatkozásában megbízással nem szervezetszerű raktárosok végzik az anyagkezelést. Az állományjegyzékből adódóan az öt szerve-

zetszerű raktároson kívül más szakképzett - előzőleg már hasonló anyagkezelői munkakörben dolgozó - állomány nem állt rendelkezésre, ezért helyben a feladat érdekében a megbízott személyeket a logisztikai szolgálat szakállományára felkészítette.

Ezzel együtt a klasszikus értelemben vett szakági és szolgálati ág vezetők is hiányoznak a kontingens állományjegyzékéből. Ha valaki önmagában a kontingens létszámát tekintve közelíti meg a problémát, azt mondhatja, hogy ez az erő még egy kötelékben lévő zászlóalj harcértékét sem éri el, az téves következtetésekre jut. Ismételnem kell önmagam, hiszen már utaltam arra, hogy *ezt a kontingenst a Magyar Honvédség történetében először*, hadműveleti területen, az anyaországtól 800 kilométerre, önállóan eddig még sohasem végzett békefenntartói feladatok elvégzésére hozták létre. Ebből adódóan itt a helyszínen a feladatok végrehajtása során szerzett tapasztalatok arra a következtetésre juttatták a kontingens logisztikai vezetését, ha megbízással is, de szükség van szakági vezetőkre. Az eltelt idő bizonyítja a döntés helyességét, hiszen csak így lehet szakágra lemenően biztosítani a logisztikai ellátás tervezését, vezetését és végrehajtását.

Mindezen volt és jelenleg is meglévő problémák ellenére, a kontingens alaprendeltetésből adódó feladatait jó szinten látja el, és ez az, ami alapvetően minősíti a logisztikai szolgálat működését.

A BÉKETÁMOGATÓ MISSZIÓK PÉNZÜGYI BIZTOSÍTÁSÁNAK FELADATAI A MŰVELETI TERÜLETEN

Polyák Tamás¹

Köszönettel fogadtam el a meghívást a konferenciára, annál inkább, mivel ebben a körben gyakorlatilag "idegenlégiósként" beszélhetek a missziók pénzügyi biztosításáról, ezek tapasztalatairól. Mindenképpen hasznosnak tartom, hogy így megismerjük egymás munkáját, mert a műveleti területen - csakúgy, mint itthon - szorosan összefüggenek feladataink bizonyos területeken.

A témának az ad aktualitást, hogy jelenleg egyszerre két- logisztikai és pénzügyileg - közel azonos misszióban is szerepet vállalt a Magyar Honvédség. Természetesen a két tevékenység között is vannak különbségek a logisztika vonatkozásában, a közel azonosságot az ellátásra értem.

Mindkét terület igen fontos az ellátás, a katonák megelégedettsége és "*komfortérzete*" szempontjából. Mert valljuk be, a misszióban résztvevők nagy többsége a magasabb anyagi juttatás és a kiemelt ellátás miatt vállalja a feladatot. De azt hiszem ezt természetesnek foghatjuk fel, hiszen mindnyájan ismerjük az itthoni fizetések nagyságát és az ellátási viszonyokat. Ebből a tényből következően a munkánkat a legnagyobb odafigyeléssel és hozzáértéssel kell végezni, hogy a személyi állomány ellátása semmiképpen ne szenvedjen csorbát.

Az előadást három nagy témaköré építem fel:

- I. A személyi állomány ellátásával kapcsolatos pénzügyi feladatok.
- II. A logisztikai biztosítás pénzügyi feladatai.
- III. Felmerült problémák, tapasztalatok a fenti két terület vonatkozásában.

---

¹ Polyák Tamás őrnagy, a KFOR magyar erők pénzügyi referense.

I. A személyi állomány ellátásával kapcsolatos pénzügyi feladatok

- 1.) Devizaellátmánnyal kapcsolatos feladatok.
- 2.) Forintellátással kapcsolatos feladatok.
- 3.) Vegyes feladatok.
- 4.) Együttműködés a társ szolgálatokkal.
- 5.) Ellenőrzési kötelek a személyi járandóságok vonatkozásában.
- 6.) Problémák, tapasztalatok az ellátás terén.

1.) *Devizaellátmánnyal kapcsolatos feladatok*

A KFOR-kontingens személyi állományának megoszlását figyelembe véve láthatjuk, hogy milyen összetételű állomány ellátását kell elvégeznünk. Ezt a feladatot több pénzügyi szerv(ezet) összehangolt munkájával tudjuk csak elvégezni.

A konkrét számfejtési feladatot a misszióhoz kihelyezett pénzügyi szervezet hajtja végre a misszió humán szolgálatának adatszolgáltatása (besorolási, szabadságolási parancsok) alapján. Ezen parancsokat a misszió pénzügye pénzügyi szempontból ellenőrzi és ellenjegyzí. A kapott adatok alapján megállapítja a havi devizajárandóságot, melynek egy részét a személyi állomány nyilatkozta alapján kézhez fizeti a bázison, a fennmaradó részt a felkészülés időszakában megnyitott egyéni devizaszámlákra utaltatja át, a támogató század erre a célra létrehozott - a hazai pénzügyi rendnek megfelelő szakmai alárendeltségben lévő - részlegével (hazai pénzügyi). A hazai pénzügy gondoskodik a fennmaradó rész számlára utalásáról, illetve az adóelszámolásához a **HM Pénzügyi Számító- és Nyugdíjmegállapító Igazgatóságnál** (a továbbiakban HM PÜSZNYI) működő adatfeldolgozó rendszer úgynevezett adómoduljába, a személyi jövedelemadó elszámolásához. Ezen kívül tájékoztatást nyújt az átutalt összegekről, amennyiben vitás kérdés merülne fel.

2.) *Forintellátással kapcsolatos feladatok*

A másik fontos terület az anyagi járandóságok területén a forintban kifizetett illetmények további biztosítása. Itt a feladatok nagy részét a

hazai pénzügy végzi, változatlan módon. Az állomány pénzügyi személyi gyűjtői is ide kerülnek megküldésre. A forintilletmények számfejtéséhez szükséges adatszolgáltatásokat a műveleti területről a humán szolgálat biztosítja a misszió pénzügyének ellenőrzése és ellenjegyzése mellett. A misszió pénzügye a rendelkezésére álló adatoknak és információknak megfelelően kezeli az esetleges problémás eseteket, de túlnyomó többségben a hazai pénzügy információbázisára támaszkodik.

3.) Vegyes feladatok

Vegyes feladatok alatt értem azokat a feladatokat, amelyeket nem lehet besorolni sem tisztán pénzügyi, sem tisztán logisztikai területre. Ennek legeklatásabb példája a műveleti területen lévő katonai vegyesbolt üzemeltetése. Ezen tevékenység ellátása nagy összhangot igényel a logisztika és a pénzügy között, mind a személyi állomány ellátása, mind az elszámolás tekintetében. Jelenleg a KFOR-misszióban lehetőség van a helyi beszerzések igénybevételére a katonai vegyesbolt vonatkozásában is. Az ebből adódó ár- és választékeltönyöket igyekszünk minél maximálisabban kihasználni.

A vegyesboltban készpénz igénybevétele nélkül történik a vásárlás a NURIT-2000 pénztárgépen keresztül, amely mágneskártyával működik. A kártya személyre szól, a vásárlási keret 15.000 Ft-ban van maximálva havonta. *(Ez parancsnoki döntés pénzügyi előterjesztésre, figyelembe véve az illetmény törvényben maximált terhelhetőségét. Vö.: az állomány 57 %-a szerződéses, a valután felül kb. havi 30.000 forintos nettó fizetéssel).* A havi zárás során megjelenik a személyenkénti és az összefogyasztás is. A személyenkénti fogyasztás összege kerül levonásra a hazai pénzügy által a misszió pénzügyének adatszolgáltatása alapján.

A havi zárások során ellenőrzésre kerül a büfékönyv vezetése, illetőleg az abban szereplő árukészlet megléte (leltár).

4.) Együttműködés a társ szolgálatokkal

A fenti feladatokból kiderül, hogy milyen fontos feladatot képez az együttműködés a szolgálati ágak között:

a.) **Humán szolgálat:** illetményt érintő parancsok (besorolási, jutalmazási, szabadságolási), költségtérítések (hazautazási), egyéb humán feladatok pénzügyi biztosítása (pl. fényképelőhívás).

b.) Hadművelet: a személyi állomány illetményét érintő pótlékok (ügyeleti-, készenléti díjak), a műveleti területen történő mozgások segítése (készpénzszállítás, árubeszerzés, szabadságra utaztatás).

c.) Hadijogász: közös jogértelmezés, döntés-előkészítés a parancsnok felé, szerződéskötések jogi felügyelete, vitás ügyek rendezésének elősegítése.

5.) Ellenőrzési kötelek a személyi járandóságok vonatkozásában

a.) Devizaellátmány számfejtése

A besorolási és szabadságotólási parancsok alapján a levonások, az utalandó és kézhez fizetett ellátmány összegének ellenőrzése.

b.) Forintilletmény számfejtése

Alapvetően a műveleti területen csak az elkészült parancsokat tudjuk ellenőrizni előzetesen. A számfejtést, a tényleges kifizetést csak reklamáció esetén tudjuk visszaellenőrizni, ugyanis a műveleti területre csak a változás visszaigazolások "fedett" példánya jut el, amit csak a tulajdonos nyithat fel. Abban az esetben, ha ő tapasztal valamilyen rendellenességet és reklamációval él, csak akkor tudjuk - utólag - ellenőrizni és javítani, módosítani.

c.) Fizetőeszközök ellenőrzése

Kicsi, de nagyon fontos része az ellenőrzési feladatoknak. A műveleti területre a személyi állomány által kikért valutát a fizetőiszteken keresztül fizetjük ki, hasonlóan például a Magyarországon a sorállomány részére kifizetett étkezési pénzhez. Az ellenőrzés során elszámoltatjuk az átvett pénzzel, megnézzük a tárolás, kiosztás körülményeit (pl. ugyanaz a személy fizet-e ki, mint aki átvette a pénzt, hol és hogyan őrzi az átvett pénzt).

d.) Kantinzárás

A zárás során a kántin pénztárgéppel elkészítettjük a havi záró szálagot (fényképen) és összehasonlítjuk a büfékönyvben szereplő napi zárási adatok összegével. Ezután személyekre bontjuk a szálagon szereplő össz-fogyasztást és feladást teljesítünk a hazai pénzügy felé az illetményekből történő levonásokhoz. A büfékönyvben szereplő maradványértéket összehasonlítjuk a tényleges árukészlettel (leltár).

e.) Pénzügyi analitikus nyilvántartások

Jelenleg a misszió pénzügyén csak a segélykeret-nyilvántartást vezetjük. Havi ellenőrzési kötelemként ellenőrizzük a felszámítás helyességét és a kifizetéseket. Igénybevétele természetesen nagyon ritka.

Az egyéb kapcsolódó nyilvántartást a hazai pénzügy vezeti, mivel az azok vezetéséhez szükséges információk a műveleti területen nem állnak rendelkezésre. Ezen pénzügyi keretokról a hazai pénzügy szolgáltat adatot a parancsnoki döntés-előkészítéshez (pl. jutalomkeret).

6.) Problémák, tapasztalatok az ellátás terén

a.) Gyorsaságból adódó problémák

Mint általában a válságok, az azokat követő missziók is gyors cselekvésre készítetik a misszióban résztvevőket. Ebből következően egy új alakulat felállításának összes teendőjét gyors ütemben kell végrehajtani (állománytábla, illetve állományjegyzék kidolgozása, személyi beszélgetések, felkészítés, felszerelések beszerzése és az ellátással kapcsolatos összes dokumentáció). Nyilvánvaló, hogy ennyi feladatot ilyen rövid idő alatt képtelenség hiba nélkül végrehajtani.

Pénzügyi szempontból ez azt jelenti, hogy a személyi állomány ellátása is csorbát szenved az adatok nem időben történő megadása miatt, illetve az előírt határidők - tőlünk független - be nem tartása miatt. Az ország minden részéből, sok alakulattól jönnek a katonák, így sok alakulat pénzügyével kell kapcsolatban állni (pénzügyi gyűjtők megküldése, adatfelvétel a személyi állománytól, stb.).

A tapasztalat az, hogy amennyiben a *"gyorsaság"* marad, az ellátás színvonala a tapasztalatokon okulva javulhat, de a zökkenőmentes, tökéletes indulás egyelőre utópia.

b.) A fluktuáció, a váltások során jelentkező problémák

A beinduló állományváltás újabb nehézségekkel állítja szembe mind a hazai, mind a misszió pénzügyét. Képzelnének el egy alakulatot, ahol 3 havonta 160 ember jön, illetve ugyanennyi megy. Pénzügyi-személyügyi szempontból ez igen nagy odafigyelést és megterhelést jelent (ügyeleti-készletdíjak számfejtésének és a kantinkártya levonásának tolódása).

Azonban az a tapasztalatunk, hogy a 2.-3. váltás után "*belejönnek*" a szakemberek és gördülékenyen halad a feladata.

c.) A devizaellátmánnyal kapcsolatos kérdések, beosztási illetmény emelése

Talán azt a legnehezebb meghatározni, hogy mit is takar, miért kapja a misszióban résztvevő állomány. Igen sok vita alól mentesülhetnénk, ha tisztáznánk azt, hogy pontosan mit vár el a szerződő fél az MH részéről a kifizetett devizaellátmányért, illetve beosztási illetmény emeléséért. (Itt gondolok, pl. a többletterhelésre, a túlórákra, a beosztásán kívül más feladatok ellátására, stb. Ilyenkor sok esetben ütközés lehetséges a Hszt-vel.) Tapasztalataink szerint ez a probléma a mai napig fennáll, pedig az egzakt meghatározással sok vitát el lehetne kerülni.

A beosztási illetményemeléssel hasonló a helyzet. A jelenlegi szabályozó elrendeli annak felemelését a külföldi misszió időtartamára, de hogy ezzel mit ellentételez, azt nem tudjuk (pl. a misszióban nem járó rendszeres pótlékokat).

A devizaellátmány kifizetése milyen pénznemben történjen? Jellemző az USD és a DEM, de a KFOR-misszió kezdetekor sok vitát kavart a DEM-es kifizetés. A feladat során azonban kiderült, hogy célszerűbb a kontingens pénzügyeit ebben a pénznemben rendezni, mivel a volt Jugoszláv tagállamokban és Koszovóban is a *márka elismertebb fizetőeszköz a dollárnál*. Koszovóban jelenleg is ez a hivatalos fizetési eszköz.

d.) Pótlékok, ügyeleti-gyakorlati díjak

A probléma abban jelentkezik, hogy milyen pótlékok járnak a külszolgálat idején, a speciális körülmények miatt milyen szolgálatok után lehet, és nem lehet ügyeleti, készenléti díjat fizetni. Ez gyakorlatilag misszióként változik, melynek oka ismeretlen. *Vö.: ezt is takarja be a devizaellátmány, vagy a beosztási illetményemelés?*

e.) Kifizetés módja

Mint korábban említettem, a kifizetés kétféleképpen történik, egyrészt a bázison az illető kezéhez, másrészt odahaza a devizaszámlára. Tapasztalataink szerint legalább 2-3 hónapnak el kell telnie ahhoz, hogy a katonák megtalálják a részükre szükséges arányt. Mivel lehetőséget

teremtünk a bázisra kikért devizaellátmány módosítására, ez a probléma így rendeződik.

f.) Banki ügyintézés

Érdekes tapasztalat, de minden misszióban ismétlődik, hogy az otthon maradt házas-, illetve élettársak egy részének tudatosan nem adnak meghatalmazást a banki ügyek intézésére. Azonban később kiderül, hogy az otthoni pénzügyeket e nélkül nagyon nehéz, majdnem lehetetlen végezni. Innen a távolból pedig meghatalmazást egyik bank sem fogad el, megkövetelik a személyes megjelenést. Ezen probléma ismertetését mindenképpen meg kell tenni a felkészülés időszakában, a későbbi bajok elkerülése végett.

II. A logisztikai biztosítás pénzügyi feladatai

1.) A pénzügyi biztosítás folyamata.

2.) A logisztika feladata a pénzügyi biztosításban.

3.) Ellenőrzési kötelmek.

1.) A pénzügyi biztosítás folyamata

Az ellátás folyamata megegyezik az otthonival. A kis különbség abban mutatkozik meg, hogy két pénzügy is szerepel a folyamatban. A hazai pénzügynek összekötő-elszámoló szerepe van a konkrét pénzmozgás területén. Ezt kikerülni jelenleg lehetetlen, mivel a misszió pénzügye nem rendelkezik azzal a hardver, de főleg szoftver háttérrel, amivel ezeket a feladatokat el lehetne végezni. (nem beszélve az állandó - On-line - összeköttetésről, ami ennek a feladatnak elengedhetetlen feltétele).

A folyamat fontos része még a műveleti területen vezetett bankszámla. Amennyiben a missziót hosszabb távra tervezik, függetlenül a helyi beszerzések volumenétől, illetve az utánszállítások megszervezésétől, mindenképpen kívánatos bankszámlát nyitni. Ezt a számlát a KFOR-misszió vonatkozásában jelenleg Macedóniában, Skopjében vezetik a Komercijalna Banknál DEM-ben. A földrajzi távolságból kifolyólag (90-100 km, hegyi úttal "tarkítva"), elég nehézkes a banki ügyintézés, azonban ez jelenleg csak készpénzfelvételre korlátozódik, mivel minden kifizetésünket készpénzben teljesítjük.

2.) A logisztika feladata a pénzügyi biztosításban

A szolgálati ágak együttműködése ezen feladat végrehajtása során elengedhetetlen feltétel. Ezért nagyon fontos az, hogy ismerjük azokat a kötelezettségeket, amelyeket végre kell hajtani.

a.) Támogatás- és készpénzigény leadása a misszió pénzügyére

Nem véletlen választottam ketté a két információt. A támogatás-igény ugyanis egy hónapra, a készpénzigény egy adott feladat végrehajtására irányul. Azaz hiába kérte meg a támogatást egész hónapra az adott szolgálati ág, a készpénz csak akkor áll rendelkezésére, ha azt is előre jelezte. Ez azért is fontos, hogy a fentebb említett készpénzfelvételi nehézségekbe minél ritkábban ütközzünk bele.

b.) A beszerzések pénzügyi előkészítése

Az ember hajlamos arra gondolni, hogy mennyi felesleges bürokráciával jár egy-egy feladat elvégzése, de mint remélhetőleg látni fogjuk, minden mozzanatnak megvan a maga jelentősége. Az előkészítés körébe tartozik a beszerzés ellenjegyztetése és az esetleges előleg felvétele. Az ellenjegyzés folyamán a pénzügyi tiszt vizsgálja a beszerzés meglétének pénzügyi feltételeit (költségvetés, effektív készpénz, a döntési jogkörrel rendelkező engedélyezte-e a beszerzést). Az engedélyezés után a beszerző felveheti az előleget.

c.) Elszámolás

A beszerzés megtörténte után az otthoni szabályoknak megfelelően a műveleti területen is 48 órán belül el kell számolni a felvett előleggel. Talán itt annyi könnyebbség van, hogy az elszámolásban érintett személyek (raktáros, utalványozó, szolgálatiág - főnök, parancsnok, pénztáros) mindig előtálálhatóak. Az elszámolást megelőzően megtörténik az anyagok bevételezése, illetve az előirányzat-nyilvántartó könyvbe történő bevezetése. Ezek meglétét ún. záradékkal igazolják a jogosultsággal rendelkező személyek.

Az elszámolás után a pénztáros a számlát a napi pénztárjelentésben rögzíti, és elszámolásra megküldi a hazai pénzügynek. Itt kerül bele a már fentebb említett számítógépes rendszerbe és ez által a könyvelésbe.

3.) *Ellenőrzési kötelmek*

Ezen a szakterületen is vannak szabályozók, melyek betartását ellenőrizni kell, **úgy mint:**

- anyag bevételezések megtörténte,
- előirányzat nyilvántartások vezetése,
- pénzügyi analitikus nyilvántartások vezetése (nyilvántartás reprezentációs keretről, bankszámla forgalmáról, felvett és átutalt előlegekről és ezek elszámolásáról),
- ellenszámlázás (egy adott számla valóságtartalmának vizsgálata azzal a módszerrel, hogy a számlát adó kereskedőnél végzünk visszaellenőrzést a számla valóságával és valóságtartalmával kapcsolatban). (Ez még Magyarországon is nehéz, Koszovóban szinte lehetetlen!)

III.) **Felmerült problémák, tapasztalatok**

1.) *Otthonról történő vagy helyszíni ellátás?*

Egy-egy misszió beindításakor talán az egyik legfontosabb kérdés, melynek eldöntésénél az összes tényezőt figyelembe kell venni. A logisztikai részébe nem is mennék bele, **inkább pénzügyi szempontokra és a tapasztalatokra hagyatkozva mondom a következőket:**

A tényleges költségek figyelembevétele nagyon fontos, mivel hajlamosak vagyunk elfeledkezni a nem közvetlen kiadásokról, amik szintén a feladatot terhelik (összköltségszemlélet). Lehet, hogy összességében olcsóbb, ha a műveleti területen rendezünk minél több, számunkra felmerülő kiadást (étkezés, üzemanyag, stb.). Egyszerűbb és teljes egészében a kontingensen múlik, hogy mit tud beszerezni magának; természetesen nem győzöm hangsúlyozni, hogy a megengedett szabályozók keretén belül. Az azonnali reagálás szempontjából is a helyi beszerzés tűnik előnyösebbnek.

Természetesen a vegyes ellátást lehetetlen elkerülni (lásd AFOR-kontingens, ahol teljes ellátást biztosított a másik fél, mégis szükséges volt az anyagok, eszközök utánszállítása).

2.) Szerződések megkötése

Minden misszióban kötünk szerződéseket a kiszolgálásunk, ellátásunk biztosítása érdekében. **Ezzel kapcsolatosan a következőkről tudok beszámolni:**

- A NATO tagországok közül kettővel állunk jelenleg ellátási kapcsolatban (GBR, FR) és egyik sem köt velünk ellátási szerződést, mivel az adott hadszíntéren az ellátásnak a megadott fajtája az ő kötelessége. (Pl. az AFOR-misszióban a spanyol féllel sem volt szerződésünk a teljes körű ellátásra).
- A helyi albánokat igen nehezen tudnánk kényszeríteni a megkötött szerződéseinkben vállalt tevékenység végrehajtására. Ha az egyik fél nem teljesíti a kötelezettségét, akkor a másik sem. Bár eddig semmilyen negatív tapasztalatunk nincs. (Ha a szerződő fél nem szállítja megrendelt kávékat, nem tudunk ellene mit tenni, de értelemszerűen nem is fizetünk).

Mindezek ellenére törekedni kell a szerződések megkötésére, de ezt a fentiek szem előtt tartásával kell megtenni.

3.) Ismeretlen költségvetés

Sajnos egyik sajátos jellemzője a misszióknak, hogy a műveleti területen nem vagy csak részben rendelkezünk jóváhagyott költségvetéssel. Különösen ott okoz ez gondot, ahol a helyi és otthoni beszerzés is folyik. Nagyon nehéz így az ellenjegyzési és kötelezettségvállalási jogkört gyakorolni. Ezen a jövőben és az elkövetkező esetleges missziókban mindeképpen igyekezni kell változtatni.

4.) Okmányolás

Az okmányolási követelmények ugyanazok, mint Magyarországon, azonban a számlákkal szemben támasztott követelményekből néha egy kicsit engedni kell. Azok nem mindig felelnek meg az alaki - tartalmi követelményeknek. Az ilyen számlák tekintetében figyelembe kell venni, hogy még jó, hogy kaptunk valamilyen számlát, amivel igazolni tudjuk, hogy mire költöttük a pénzt. Viszont, mivel a számlák és a számlaadás olyan amilyen, nagy figyelmet kell fordítani a beszerzők elszámoltatására és a ténylegesen beszállított és leszámlázott mennyiség ellenőrzésére. Az

egységár tekintetében már nem tudunk ilyen egyértelmű ellenőrzést lefolytatni (beszerzők kiválasztására nagy hangsúlyt kell fektetni).

5.) Elszámolási nehézségek

Mivel a műveleti területen többféle valuta fordulhat elő, kiemelt figyelmet kell fordítani az elszámolásokra. Előfordulhat ugyanis, hogy más pénznemben akar visszaadni az elárusító, mint amelyet előlegként a beszerző felvett a pénztárból. Ezt semmiképpen nem szabad megengedni, mivel ez azt jelentené, mintha a valutapénztárban váltottunk volna pénzt, ami tilos. A számlát kiállíttatni mindig olyan pénznemben kell, amivel fizettünk, egyébként szintén nem elszámolható a valutapénztár felé. Természetesen előfordulhatnak extrém esetek is, amelyek egyedi elbírálás alá esnek.

6.) Felkészítés

Itt csatolnék vissza többek között az előző két részben tárgyalt kiválasztásra és felkészítésre. Mivel az állománytáblák, illetve állományjegyzékek nem, vagy csak ritkán tartalmaznak közvetlenül beszerzésre kötelezett beosztásokat, a szakmai felkészítésre kiemelt figyelmet kell fordítani. Egy tapasztalt pénzügyi szakembernek a pénzügyi "*csapdákra*" is fel kell készítenie az ezzel foglalkozókat. Érdemes egy "*gyorstalpalás*" erejéig a területen megforduló valuták legjellemzőbb ismérveit is megtanítani a beszerzőknek.

7.) Rugalmasság

Ezt a témakört mindenképpen óvatosan kezelném, mert nem szeretném az ellenkező hatást elérni vele, de talán az egyik legkiemeltebb terület a külföldi missziók területe, ahol a tolerancia, a rugalmasság nagyon fontos tényező. Olyan, az eddigi praxisban még fel nem merült problémákkal találkozhatjuk szembe magunkat, aminek a megoldása kis túlzással létkérdés lehet, de mindenképpen egy képet mutat a más országok felé a problémakezelésünkre. (Pl. KFOR-misszióban étkeztetés a KFOR HQ-n). Tény, hogy a szolgálati utat minden esetben be kell tartani, de meg kell gyorsítani az ügymenetet!

Összefoglalva

Néhány következtetést le lehet (le kell!) vonni a fentebb tárgyaltakból:

- Fontos területekről beszéltünk, mivel a személyi állomány logisztikai ellátása a magyarországihoz képest kiemelt. Ez az

ellentételezése a többletmunkának, családtól való távollétnek, stb. Nem lehet nemtörődöm módon kezelni, minden tévedéssel járandóságokat csorbíthatunk.

- Kölcsönös (kötelező) munkakapcsolatnak kell lennie mind a pénzügy, mind a logisztikai, mind az egyéb szolgálati ágak között. Ez alapfeltétel.
- **CÉL: a problémamentes, teljes körű ellátás, hogy a katona a fő feladatára tudjon koncentrálni, legyen az hidépítés, betegellátás vagy őrzés-védelem. Minden tevékenységünket ezen cél elérésének kell alárendelnünk!**

TARTALOMJEGYZÉK

ELMÉLET

<i>Lovász Zoltán</i>	A logisztikai doktrína kidolgozásának tapasztalatai	3
<i>Szűcs László</i>	A katonai és polgári logisztika kapcsolódásának lehetőségei	23
<i>Turcsányi Károly</i> <i>Vasvári Ferenc</i>	A biztonságkultúra néhány összetevője	33

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS

<i>Kovács Ferenc</i>	A katonai logisztika és a biztonsági beruházási programok összefüggései	53
<i>Jároscsák Miklós</i>	NATO műveletekben résztvevő Magyar erők Nemzeti Támogatásának aktuális kérdései	65
<i>Nagy István</i>	A tüzérségi lövedékek fejlesztése (korszerűsítése) megvalósításának útjai külföldön	83

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

<i>Morvai József</i>	A logisztikai biztosítás elmélete és oktatásának aktuális kérdései, irányai, különös tekintettel a légierő specifikumaira	90
<i>Rádlí Tibor</i>	Az osztrák tisztképzés történeti áttekintése, jelenlegi helyzete nemzetközi összehasonlításban	102

KATONAI MINŐSÉGÜGY

<i>Soltészky László</i> <i>Szendrői Szabolcs</i>	Konfiguráció management egy katonai minőség rendszertanúsító szemszögéből	121
		269

<i>Reizinger Zoltán</i>	Az AQAP 150/159 III. kiadása	142
-------------------------	------------------------------	-----

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

<i>Logisztikai Tudományos Tanács</i>	A békefenntartó műveletek logisztikai biztosítása, különös tekintettel a KFOR műveletekre	155
<i>Nagy Miklós</i>	A békefenntartással kapcsolatos nemzetközi engedélyeztetési eljárások tapasztalatai	157
<i>Molnár László</i>	A békefenntartó műveletek csapatmozgásaival kapcsolatos határátlépések és vám-eljárások rendje és tapasztalatai	163
<i>Nahalkó József</i>	Békefenntartó műveletek logisztikai biztosításának tapasztalatai haditechnikai vonatkozásban, különös tekintettel a KFOR kontingensre	174
<i>Pakocs Zoltán</i>	A békefenntartó műveletek logisztikai biztosításának tapasztalatai, különös tekintettel a ruházati ellátásra	187
<i>Csák Gábor</i>	KFOR műveletek logisztikai támogatásának tapasztalatai, kiemeleten az elhelyezési feltételek biztosítására	199
<i>Németh Ernő</i>	Békeműveletek szállításának tapasztalatai	
<i>Márkus József</i>	Nemzetközi békefenntartó tevékenységekben résztvevő magyar katonai szervezetek logisztikai biztosításának eddigi tapasztalatai	207
		229

<i>Matos István</i>	A KFOR Kontingens logisztikai biztosításának tapasztalatai a végrehajtó személyekből	245
<i>Vitár Zsolt</i>	Magyar Őr és Biztosító Kontingens logisztikai biztosítása	252
<i>Polyák Tamás</i>	A béketámogató missziók pénzügyi biztosításának feladatai a műveleti területen	257

Szerkesztőség: 1395. Budapest Lehel u. 41.

Bp. Pf.: 423 (felelős szerkesztő)

Telefon: HM: 252-95

Szedés: MH Logisztikai Főigazgatóság

Kiadja: MH 1. Logisztikai Támogató Dandár